

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSAT TARİHİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**GAZETE HABERLERİNE GÖRE II. CİHAN HARBİ
ERTESİNDE TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN İKTİSADİ
VE SOSYAL DURUMU**

BURAK AYDEMİR

2501120324

TEZ DANIŞMANI

YRD. DOÇ. DR. ERCÜMENT BALCI

İstanbul - 2016

Y Ü K S E K L İ S A N S
T E Z O N A Y I

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : BURAK AYDEMİR Numarası : 2501120324

Anabilim/Bilim Dalı : İKTİSAT Danışman : YRD.DOÇ.DR.ERCÜMENT BALCI

Tez Savunma Tarihi : 13.07.2016 Tez Savunma Saati : 11:30

Tez Başlığı : GAZETE HABERLERİNE GÖRE II.CİHAN HARBİ ERTESİNDE TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN İKTİSADİ VE SOSYAL DURUMU
TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF.DR.SERDAR ONGAN		Kabul
2- YRD.DOÇ.DR.ERCÜMENT BALCI		Kabul
3- YRD. DOÇ.DR.MEHMET EMİN YARDIMCI		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1.DOÇ.DR.KAYA BAYRAKTAR		
2- DOÇ. DR. KADİR YILDIRIM		

ÖZ

GAZETE HABERLERİNE GÖRE II. CİHAN HARBİ ERTESİNDE TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN İKTİSADİ VE SOSYAL DURUMU

BURAK AYDEMİR

İkinci Dünya Savaşı, 20. yüzyılda meydana gelen en büyük felaketlerden bir tanesidir. Savaşın etkileri sıcak savaşta yer almayan Türkiye'yi de içine almış, savaş boyunca değişen politikalar Türkiye'nin ihtiyatlı davranmasına neden olmuştur.

Savaş yıllarında iktisadi ve sosyal hayatta yaşanan olumsuzluklar, savaş sonrasına da yansımıştır. Savaş yıllarında görülen karaborsacılık faaliyetleri savaş sonrasında da devam etmiş, Türkiye bu dönemde hayat pahalılığı ile uğraşmak zorunda kalmıştır. Hayat pahalılığı nedeniyle fiyatlarda meydana gelen artış toplumsal hayatta büyük sorunlar yaratmıştır.

Savaşın sonrasında ülkeler bitik ekonomilerini yeniden canlandırmak için çabalarlarken, Türkiye'de bu dönemde iktisadi ve siyasi bağlamda değişim ve dönüşümler meydana gelmiştir. 1945 yılından itibaren öncelikle Türkiye ikili ticaret anlaşmalarına önem verirken, Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı'na üye olarak teşkilatta alınan ticaret serbestisi kararını aynen uygulamıştır.

Türkiye, zirai bağlamda 1945 yılında "Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu"nu çıkararak toprak reformunu gerçekleştirmiş, savaş sonrasında zirai bağlamda verimi arttırmak üzere Truman Doktrini ve Marshall Yardımı kapsamında Türkiye'ye yapılan yardımlar tarımın makineleştirilmesinde kullanılmıştır.

Çalışmada 1942 tarihinde yayın hayatına başlayan yerel nitelikli İzmir Ticaret Gazetesi'nin 1945 yılına ait tüm sayılarında yer alan haber başlıklarından bir fihrist oluşturulmuş ve haberler değerlendirilmiştir. İncelenen yılda savaş sonrasının getirmiş olduğu yokluklar başta olmak üzere birçok sosyoekonomik haberlere, ihracat ve ithalat politikalarına, ihracatı ve ithalatı gerçekleştirilen ürünlere, zirai rekolte miktarlarına rastlanılmıştır.

Devam eden süreçte, 1946 – 1950 yılları arasında faaliyet gösteren ulusal nitelikli Akşam ve Cumhuriyet gazetelerinin tüm sayılarına ilişkin gerçekleştirilen çalışmalarda ise ziraatta modernleşme çabaları, paranın değerini korumak için Saraçoğlu Hükümeti tarafından alınan 7 Eylül 1946 tarihli kararlar ile mesken buhranı başta olmak üzere iktisadi ve sosyal hayata yansıyan haberler derlenmiştir. Derlenen haberler tez çalışma süresince belirlenen ikincil kaynaklarla birlikte yorumlanmıştır. Bununla birlikte söz konusu dönemde imzalanan ticaret anlaşmaları, ihracatı artırma çalışmaları ve iç piyasa ihtiyaçlarını sağlamak için gerçekleştirilen ithalat politikalarının yanı sıra 1950 yılında kurulan Sanayi Kalkınma Bankası da gazete haberlerinden tez çalışmasına yansımıştır.

Anahtar Kelimeler: İkinci Dünya Savaşı Sonrası, Tarımda Modernleşme, İhracat, İthalat, Ticaret Anlaşmaları

ABSTRACT

ECONOMICAL AND SOCIAL STATUS OF TURKEY AFTER WORLD WAR II ACCORDING TO NEWSPAPER REPORTS

BURAK AYDEMİR

World War II is one of the worst tragedies that happened in 20th century. Effects of war also incorporated Turkey, which did not take part in hot war, to its structure; changing politics throughout the war caused Turkey to act restrained.

Negative aspects of economical and social life during war also reflected on post-war life. Black-marketeering activities seen during the war continued also post war times, while Turkey had to cope with the high cost of living during this period. Increase in the prices because of the high cost of living caused great problems in social life.

While countries were trying to boost up their warm-out economies, economical and political changes and transitions happened in Turkey. Beginning from 1945, Turkey attached particular importance to bilateral trade agreement, affiliated to European Organisation for Economic Cooperation and Development and applied liberty of trade decisions exactly.

Turkey afterwards, enacted “Law of Provision of Land” in 1945 and executed land reform; during the post-war period, the aid assisted to increase the yield, that took place in the scope of Truman Doctrine and Marshall Plan, led to agricultural mechanisation.

In this work, the articles dated to 1945 of “İzmir Ticaret Gazetesi”, which was a local newspaper continuing its broadcast life in 1945, were photographed and formed an index and the news were evaluated through their index. At the inspected,

many socioeconomic news has been encountered particularly about the poverty caused by post-war period, inportation and exportation politics, goods that were exported and imported and amount of crops.

During the years 1945-1950, the researches were conducted according to all the volumes of “Akşam” and “Cumhuriyet” newspaper, news were complied notably about the efforts of agricultural mechanisation, decision took by the Saraçoğlu Government in September 1946 in order to conserve the value of the currency and the depression of settlement. The complied news were interpreted along with the secondary resources during the thesis study. At the same time, commercial treaties signed during the relevant period, efforts to enhancing exportations performed inportations to balance the domestic market and also Industrial Development Bank founded in 1950 was mentioned in this thesis study.

Keywords: After World War II, Modernation of Agriculture, Export, Import, Comercial Agreements

ÖNSÖZ

Tez çalışmamızda, büyük bir yıkıma neden olan İkinci Dünya Savaşı'nın sıcak savaş kısmında yer almayan Türkiye'nin, ekonomisinin savaştan ne denli etkilendiğini ve savaşın etkilerinin Türk iktisadi politikasındaki dönüşümlerini inceledik. İkinci Dünya Savaşı yıllarını ve sonrasını anlatan birçok kaynağa rastlamak mümkündür. Ancak savaş sonrası iktisadi ve sosyal duruma ilişkin dinamikleri, en net basından takip edilebileceği kanaati ile gazete çalışması gerçekleştirmeye karar verdik. Savaş sonrası dönemin iktisadi ve sosyal hayatını ayrıntılı olarak gazete haberlerinde görebileceğimiz düşüncesi ile 1945 – 1950 dönemini içeren bir gazete çalışması gerçekleştirdik.

Konumu dolayısıyla hem Avrupa'ya hem de Ortadoğu'ya yakın olması ve önemli bir limanı barındırması, İzmir'e ihracat bağlamında önemli bir konum kazandırmıştır. Bu bağlamda dönem itibariyle kaynak olarak 1945 yılı için yerel nitelikli bir gazete olan İzmir'de faaliyet gösteren İzmir Ticaret Gazetesi'ni kullandık. Söz konusu gazetenin tüm sayılarını fotoğraflanarak bir fihrist oluşturulmuş, akabinde haberler derlenerek yorumlanmıştır. 1946 – 1950 yıllarına ait çalışmada, Türkiye'nin genel bir fotoğrafının çekilebilmesi adına ulusal nitelikli Akşam ve Cumhuriyet gazetelerine ait sayılar incelenmiş, incelenen haberler derlenerek değerlendirilmiştir. Böylece dönemin iktisadi ve sosyal hayatı hakkında varılan kanaatler bölümlendirilerek ikincil kaynaklarla desteklenmiş ve tez son halini almıştır.

Bu çalışmada her türlü desteğini ve emeğini benden esirgemeyen değerli hocam, tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Ercüment Balcı'ya teşekkürlerimi sunarım. Son olarak bu çalışmam süresince desteklerini her zaman arkamda hissettiğim aileme de bana göstermiş oldukları sabırlarından dolayı teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YENİ BİR DÜNYA SAVAŞI: SAVAŞ YILLARINDA ve SONRASINDA TÜRKİYE’NİN SİYASİ VE İKTİSADİ POLİTİKASI

1.1. İkinci Dünya Savaşı’na Giden Süreç.....	7
1.2. İkinci Dünya Savaşı Yılları ve Savaş Süresince Türkiye’nin Yürüttüğü Politika.....	9
1.2.1. İkinci Dünya Savaşı Yılları.....	9
1.2.2. Türkiye’nin Savaş Süresince Yürütmüş Olduğu Politika.....	11
1.2.3. Savaş Yıllarında Türkiye’nin İç Politikası.....	15
1.2.4. 1939 – 1945 Yılları Arasında Türk Ekonomisi	15
1.3. İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye’de Meydana İktisadi ve Sosyal Dönüşümler	17

İKİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI’NIN TÜRKİYE’NİN SOSYO-EKONOMİK YAPISINA ETKİLERİ

2.1. Karaborsa ve İhtikar	26
2.1.1. Karaborsaya Düşen Bazı Gıda Maddeleri	27
2.1.1.1. Çay	27
2.1.1.2. Kahve	27

2.1.1.3. Kesme Şeker.....	28
2.1.1.4. Yoğurt ve Peynir İhtikarı	28
2.1.2. Karaborsaya Düşen Diğer Bazı Maddeler	29
2.3.2.1. Kömür	29
2.3.2.2. Kalay	29
2.3.2.3. Boya Çinkosu	30
2.3.2.4. Diş Fırçası	30
2.3.2.5. Kamyon – Lastik – Benzin.....	31
2.1.3. Karaborsa ve İhtikarla Mücadele.....	32
2.2. Hayat Pahalılığı	32
2.3. Mesken Buhranı ve Buhrana Yönelik Çözüm Politikaları	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA SANAYİ PLANLARI ETRAFINDA TÜRK SANAYİSİNİN GELİŞİMİ

3.1. Cumhuriyetin İlanından 1930 Yılına Kadar Geçen Sürede Türkiye'nin Sanayi Politikası.....	39
3.2. 1930 – 1939 Yıllar Arasında Türkiye'nin Yürüttüğü Sanayi Politikası.....	40
3.3. İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye'de Hazırlanan Sanayi Planları	41
3.4. Sanayinin Desteklenmesi Açısından Türkiye Sanayi ve Kalkınma Bankası'nın Kuruluşu	42

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'NİN İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI ZİRAAT POLİTİKASI VE ZİRAİ ÜRETİMİ

4.1. Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu	47
4.2. Çiftçilere Yardım.....	49
4.3. Zirai Ürünlerin Rekolte Durumu	52
4.3.1. Hububat.....	52
4.3.2. Bakliyat	62
4.3.2.1. Bakla.....	63

4.3.2.2. Nohut.....	63
4.3.2.3. Diğer Bakliyat Ürünlerinin Üretim Miktarları.....	65
4.3.3. Fındık.....	66
4.3.4. İncir.....	69
4.3.5. Üzüm.....	74
4.3.6. Zeytin.....	75
4.3.7. Narenciye.....	77
4.3.8. Badem.....	79
4.3.9 Anason.....	80
4.4. Dönem İtibariyle Çeşitli Zirai Ürünler Hakkında Bilgiler.....	80
4.4.1. Çay.....	80
4.4.2. Afyon.....	81
4.4.3. Susam.....	82
4.4.4. Pancar.....	83
4.4.5. Kuru Kayısı - İç Badem - Pestil.....	84
4.4.6. Yer Fıstığı Stokları.....	84

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI TİCARET POLİTİKALARI VE UYGULAMALARI

5.1. Savaş Sonrasında Yürütülen Ticaret Politikası.....	87
5.1.1. Ticaret Bakanlığı'nın İç Piyasayı Korumak için Almış Olduğu Kararlar.....	89
5.1.2. Savaş Sonrasında Bölge Ticaret Müdürlüklerinin Üstlenmiş Olduğu Görevler.....	94
5.1.3. Savaş Sonrasında Ticaret Odaları.....	95
5.1.4. Savaş Sonrası Serbest Ticaret Politikası.....	98
5.1.5. Ticaret Yolları.....	100
5.2. Savaş Sonrasında Türkiye'nin Diğer Ülkeler ile Kurduğu Ticari İlişkiler ve İmzalamış Olduğu Ticaret Antlaşmaları.....	102
5.2.1 Türkiye – Amerika Arasındaki Ticari İlişkiler.....	103
5.2.2. Türkiye – Sovyet Rusya Arasındaki Ticari İlişkileri.....	107
5.2.3. Türkiye – Almanya Arasındaki Ticari İlişkileri.....	108

5.3.4. Türkiye – Avusturya Ticari İlişkileri	111
5.3.5. Türkiye – İngiltere Arasındaki Ticari İlişkiler.....	112
5.3.6. Türkiye – Fransa Arasındaki Ticari İlişkiler.....	114
5.3.7. Türkiye – Çekoslovakya Arasındaki Ticari İlişkiler.....	116
5.3.8. Türkiye – Yugoslavya Arasındaki Ticari İlişkiler	119
5.3.9. Türkiye – Flemenk Arasındaki Ticari İlişkileri	120
5.3.10. Türkiye – Belçika Arasındaki Ticari İlişkileri.....	120
5.3.11. Türkiye – İtalya Arasındaki Ticari İlişkiler	121
5.3.12. Türkiye – İspanya Arasındaki Ticari İlişkiler.....	122
5.3.13. Türkiye – İsveç Ticari İlişkileri	122
5.3.14. Türkiye – İsviçre Arasındaki Ticari İlişkiler	125
5.3.15. Türkiye – Yunanistan Arasındaki Ticari İlişkileri.....	128
5.3.16. Türkiye – Kıbrıs Arasındaki Ticari İlişkiler	132
5.3.17. Türkiye- On İki Adalar Arasındaki Ticari İlişkiler.....	132
5.3.18. Türkiye – Romanya Arasındaki Ticari İlişkiler.....	133
5.3.19. Türkiye – Macaristan Arasındaki Ticari İlişkileri	134
5.3.20. Türkiye – Irak Arasındaki Ticari İlişkileri.....	134
5.3.21. Türkiye – Suriye Arasındaki Ticari İlişkiler.....	135
5.3.22. Türkiye – Lübnan Arasındaki Ticari İlişkiler	136
5.3.23. Türkiye – Mısır Arasındaki Ticari İlişkiler.....	137

ALTINCI BÖLÜM

1945 – 1950 YILLARI ARASINDA TÜRK İHRACAT POLİTİKASINA GENEL BİR BAKIŞ

6.1. İhracatta Yaşanan Sorunlar	139
6.2. İhracatı Gerçekleştirilen Gıda Ürünleri	140
6.2.1. Bakla – Bakliyat - Hububat	142
6.2.2. Üzüm.....	146
6.2.3. Kepek	147
6.2.4. Sebze.....	148
6.2.5. Yumurta	149
6.2.6. Şeker	150

6.2.7. Un	150
6.2.8. Balık.....	151
6.2.9. Çam Fıstığı.....	152
6.2.10. Badem	153
6.2.11. Susam.....	154
6.2.12. Anason	154
6.2.13. Meyankökü	155
6.2.14. Afyon	156
6.2.15. Sucuk – Pastırma	157
6.3. İhracatı Gerçekleştirilen Ayakkabı ve Tekstil Ürünleri	157
6.3.1 Ayakkabı.....	157
6.3.2. Tiftik - Yün – Yapağı İhracatı	157
6.3.3. Kumaş	159
6.3.4. Keten.....	159
6.3.5. Çorap.....	159
6.4. Hammadde Ürünlerinin İhracatı.....	161
6.4.1. Demir ve Krom	161
6.4.2. Çöven	161
6.4.3. Defneyaprağı.....	162
6.4.4. Gülyağı.....	163
6.5. Canlı Hayvan İhracatı.....	163
6.6. İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Ülke Limanlarından Gerçekleşen İhracata Ait Veriler.....	165
6.7. Türkiye’de Savaş Sonrasında İhracatın Genel Durumu	168

YEDİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA TÜRKİYE’NİN İTHALAT POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

7.1. İthalat Politikası.....	173
7.2. Gıda Maddelerinin İthalatı	176
7.2.1. Hububat İthali	176
7.2.2. Limon – Narenciye	177

7.3. Tekstil Hammaddelerinin ve Ürünlerinin İthalatı	178
7.3.1. Deri	178
7.3.2. Elbise – Kumaş – Dokuma	180
7.3.3. Pamuk	182
7.3.4. Yün.....	182
7.4. Maden ve Metal Ürünlerinin İthalı.....	183
7.4.1. Kömür	183
7.4.2. Demir	183
7.5. Ulaşım Araçlarına Ait Parça ve Malzemelerin İthalı	183
7.6. Kimyevi Maddelerin İthalatı	186
7.6.1. Sabun	186
7.6.2. İlaç	186
7.7. Savaş Sonrasında İthalatı Gerçekleştirilen Diğer Ürünler	187
7.7.1. Kahve	187
7.7.2. Kâğıt.....	188
7.7.3. Jilet.....	188
7.7.4. Ampul	189
7.7.5. Kına.....	190
7.7.6. Sakız.....	190
7.7.7. Cam.....	191

SEKİZİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA VERGİ UYGULAMALARI

8.1. Gelir Vergisi	192
8.2. İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Uygulanan Diğer Vergiler	198
8.2.1. Yol Vergisi.....	198
8.2.2.Özel Araçlara Vergi ve Taşıt Harcı	201
8.2.3. Muamele Vergisi.....	202
SONUÇ.....	203
KAYNAKÇA	206
EKLER.....	213

Ek 1- 1945 Yılı Ticaret Gazetesi'nde Yer Alan Sanayi Haberlerine Ait Derleme	213
Ek 2- 1945 Yılı Ticaret Gazetesi'nde Yer Alan Sosyal Haberlere İlişkin Derleme	226
Ek 3- 1945 Yılı Ticaret Gazetesi'nde Yer Alan Ticaret Haberlerine İlişkin Derleme	248
Ek 4- 1945 Yılı Ticaret Gazetesi'nde Yer Alan İhracat Haberlerine Yönelik Derleme	263
Ek- 5 1945 Yılı Ticaret Gazetesi'nde Yer Alan İthalat Haberlerine İlişkin Derleme	286
Ek 6- 1945 Yılı Ticaret Gazetesi'nde Yer Alan Ziraat Haberlerine İlişkin Derleme	297

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: 1947 - 1950 Yılları Arasında Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu Uyarınca Çiftçiye Dağıtılan Topraklar (Dönüm).....	49
Tablo 2: 1939 - 1950 Yılları Arasında Türkiye'nin Buğday Üretimi	55
Tablo 3: Savaş Yıllarında ve Savaş Sonrasında Arpa ile İlgili İstatistik Veriler	56
Tablo 4: 1939 - 1950 Yılları Arasında Türkiye'de Mısır Üretimine Dair İstatistikler.....	57
Tablo 5: 1949 Yılı Adana'nın Hububat Rekolte Durumu	60
Tablo 6: 1949 - 1950 Yıllarına Ait Hububat Rekoltesi.....	61
Tablo 7: 1939 - 1950 Yılları Arasında Türkiye'de Nohut Ekim Alanı ve Üretim Miktarı.....	64
Tablo 8: İkinci Dünya Savaşı Yıllarında ve Sonrasında Türkiye'de Mercimek Üretim Miktarı (1939 – 1950)	65
Tablo 9: 1939 - 1950 Yılları Arasında Türkiye'de Kuru Fasulye Üretimi	66
Tablo 10: 1939 – 1950 Yılları Arasında Türkiye'de Fındık Üretimi	69
Tablo 11: Kalitesine Göre İncir Baremi.....	71
Tablo 12: 1939 - 1950 Yılları Arasında Türkiye'nin İncir Rekoltesi	73
Tablo 13: 1939 - 1950 Yılları Arasında Türkiye'nin Üzüm Rekolte Miktarı	74
Tablo 14: 1948 - 1950 Yılları Arasında Türkiye'de Zeytinin Ekim Alanı.....	76
Tablo 15: İkinci Dünya Savaşı Yıllarında ve Sonrasında Türkiye'de Narenciyenin İstatistik Durumu	78
Tablo 16: 1939 - 1950 Yılları Arasında Türkiye'nin Badem Rekoltesi	79
Tablo 17: 1938 - 1947 Yılları Arasındaki Susam Ekim Alanı ve Ekimden Elde Edilen Verim	83
Tablo 18: 31.08.1945 Tarihli Resmi Gazete'de Yayımlanan Yağ Cinslerine Göre Fiyat Hadleri.....	92
Tablo 19: İkinci Dünya Savaşı Yıllarında ve Sonrasında Amerika ile Gerçekleştirilen Ticaret Rakamları	106
Tablo 20: Türkiye - Almanya Arasındaki Ticari İlişkilere Dair Veriler (1939 – 1950)	110

Tablo 21: İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye ile Avusturya Arasındaki Ticaretin İstatistikî Verileri (1939- 1950).....	112
Tablo 22: 1939 - 1950 Yılları Arasında Türkiye ve İngiltere Arasındaki İhracat ve İthalat Verileri	113
Tablo 23: İkinci Cihan Harbi Öncesi ve Ertesinde Türkiye - Fransa Ticaretine İlişkin Veriler (1939 – 1950).....	116
Tablo 24: 1939 - 2011 Yılları Arasında Çekovakya'dan Türkiye'ye Gerçekleştirilen İthalatın Yıllara Göre Değeri (1939 – 1950).....	118
Tablo 25: 1939 - 1950 Yılları Arasında İsveç'ten İthal Edilen Ürünlerin Değeri ve İsveç'ten İthalatın Tüm İthalat İçindeki Payı	125
Tablo 26: İkinci Cihan Harbi Öncesi ve Ertesinde Türkiye - İsviçre Ticaretine İlişkin Veriler	127
Tablo 27: Türkiye - Yunanistan Arasındaki Ticarî İlişkilere Dair İstatistikî Veriler	131
Tablo 28: 1949 Yılı'nın Mayıs ayında İzmir Limanından Gerçekleşen İhracatın Ülkelerden Elde Ettikleri Gelirin Dağılımı	166
Tablo 29: 1949 Yılı Mayıs ayında İzmir Limanından Gerçekleşen İhracat Miktarı	167
Tablo 30: 1939 - 1950 Yıllarına Ait Türkiye'nin İhracatı ile İlgili İstatistikî Veriler	168
Tablo 31: 1948 Yılı Eylül Ayı Ve 1949 Yılı'nın Aynı Ayında Ürünlere Göre Gerçekleşen İhracat Değerleri.....	170
Tablo 32: İstanbul Limanına Gelen İthal Ürünler ve Ülkelere Göre Dağılımı	175
Tablo 33: 1945 Yılında Hindistan'dan Gerçekleştirilen Deri İthalatı	179
Tablo 34: 1939 - 1945 Yılları Arasında Yol Vergisi'nden Elde Edilen Gelir.....	199

KISALTMALAR LİSTESİ

A.e.	Aynı eser
A.g.e	Adı Geçen Eser
A.y.	Aynı Yer
no	Numara
C.	Cilt
S.	Sayı
s.	Sayfa Sayısı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

Birinci Dünya Savaşı'nda yenilen ve anlaşmalarla büyük kan kaybeden ülkeler restorasyonlarını gerçekleştirirken oldukça agresif bir politika izlemişler, Birinci Dünya Savaşı sonrasında anlaşmalarla kaybettiklerini yeniden almak üzere dünya sahnesinde varlık göstermek istemeleri İkinci Dünya Savaşı'na neden olmuştur. İkinci Dünya Savaşı beşeri ve iktisadi kayıpları da beraberinde getirmiştir.

İkinci Dünya Savaşı dünya siyasi tarihinin daha önce görmediği bir yıkıma neden olmuş, siyasi ve sosyal yıkımlar iktisadi yıkımları da beraberinde getirmiştir. İkinci Dünya Savaşı boyunca askere alınan erkek gücünün geri dönmesi sanayide ve ziraatta üretimi arttırması beklenirken, bunun aksine askere alınan erkek gücünün savaş nedeniyle geri dönememesi de üretimi azaltacağı yönündeki iddialara neden olmuştur. Ancak şu bir gerçek ki gelişmiş ülkeler savaş sonrasında yıkıma uğrayan ekonomilerini yeniden ayağa kaldırmak, üretimlerini arttırarak yeni küresel pazarda söz sahibi olmak için ticari faaliyetlere önem vererek dış ticarete sınırları kaldırmak için iç pazarı ithalata müsait ülkelerle yeni ticaret anlaşmaları imzalamışlardır.

1940-1945 yılları arasında hüküm süren savaş neticesinde ülke ekonomileri büyük kan kaybetmiş, iktisadi krizler sosyal krizlerin doğmasına neden olmuştur. Silahlı tarafsızlık politikası yürüten Türkiye, savaşa fiili olarak katılmasa da savaşın neden olduğu iktisadi, sosyal ve siyasi krizlerden olumsuz etkilenmiş, savaşın yıkıcı etkilerini harp sonrası yıllarda gidermek için oldukça çaba sarf etmiştir. Savaş sonrasında cephedekilerin ülkelerine dönmesi ABD ve İngiltere gibi sanayisini tamamlamış ülkeler açısından fabrikaların yeniden çalışması, toprakların yeniden işlenmesi için oldukça elverişli sonuçlara neden olmuştur. Barış söyleminin ortaya çıkmaya başladığı noktada ülkeler tepetaklak olan ekonomileri için yeni çıkış noktaları aramışlardır.

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sırasında ülke ekonomisini ayakta tutmak için oldukça çaba sarf etmiştir. Bu dönemde vergileri arttırarak ya da yeni vergi sistemlerini uygulamak suretiyle bütçe açıklarını finanse etmeye çalışmıştır. Ülkede

gerekli istihdamın silah altında olması nedeniyle ihracat bir yana iç pazar için bile yeterli üretim gerçekleştirilememiştir.

İkinci Dünya Savaşı, sonucu itibariyle birçok siyasi ve iktisadi dönüşüme neden olmuştur. Avrupa siyasi haritası 1945 yılından sonra yeniden çizilmiş, esas itibariyle yeni bir iktisadi sistemin ayak sesleri duyulmuştur.

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'na fiili olarak dahil olmamış, sıcak savaşta yer almamıştır. Ancak gelişen savaş şartlarına uygun olarak topraklarının güvenliği için tam bir teyakkuza geçmiş, seferberlik ilan etmiştir. Buna bağlı olarak da savaş ekonomisine geçmiş, 1940 yılında Recep Saydam Hükümeti'nin çıkarmış olduğu "Milli Korunma Kanunu" ile savaş durumunun yaratmış olduğu olumsuz etkileri minimize etmeyi amaçlamıştır. Varlık vergisi ile ülkeye yeni gelir kaynakları yaratırken, ticari yollardaki sorunlar nedeniyle savaşın hüküm sürdüğü topraklarla gerçekleştirdiği ihracatta düşüş meydana gelmiştir.

Savaş sonrasında ülkeler, savaşla birlikte zarar gören ekonomilerinin restorasyonunu sağlamak ve ekonomilerini güçlendirmek için savaş boyunca yıkılan ticari yolları yeniden tahsis etmiş, ikili veya çok taraflı ticaret anlaşmaları imzalamışlardır. Türkiye, savaş sonrasında iç piyasada ihtiyacı karşılanamayan ürünlerin ithalatını gerçekleştirmeye önem verirken ülkeye sıcak para girişini sağlamak ve ithalat için kaynak yaratmak amacıyla dış ticaret anlaşmalarına üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda savaş gibi nedenlerle uzun süredir ticari faaliyetlerin gerçekleşmediği Almanya ile (ki bahsi geçen Almanya İkinci Dünya Savaşı'nda ikiye bölünmüş, burada kastedilen Amerika, İngiltere gibi Müttefik Devletlerin yönetimindeki Batı Almanya'dır.) yeniden kurulmuş hem ihracat hem de ithalat bağlamında yeni bir pazar yaratılmıştır.

Türkiye'ye uluslararası arenada çizilen tarım ülkesi olma rolüne binaen toplam ihracat içerisinde monokültür ürünlerinin ilk sıralarda yer alması, savaş sonrasında göreve gelen hükümetlerin zirai politikalara önem vermesini sağlamıştır. Tarımda üretimin devamını sağlamak için 1945 yılında çıkarılan 4753 sayılı "Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu" oldukça önemli bir yer tutar. Ayrıca bu kapsamda modern

tarım tekniklerine önem verilmesi ve Marshall yardımı aracılığıyla traktör ile diğer zirai araç gereç alımı savaş sonrası yürütülen zirai politikalar arasındadır.

Ekonomi politiği bağlamında 1946 yılında Şükrü Saraçoğlu Hükümeti tarafından alınan 7 Eylül kararları ilk iki yıl dönemin uzmanları tarafından oldukça olumlu bulunurken, söz konusu kararlar ilerleyen yıllarda hayat pahalılığın sebebi olarak görülmüştür. Ayrıca 1950 yılında kurulan Sanayi Kalkınma Bankası Türk sanayisinin gelişimi için oldukça önemlidir.

İkinci Dünya Savaşı ertesinde tarım ülkesi olma özelliğinin bir göstergesi olarak, Türkiye'nin en önemli ihrac maddelerini, tarım ürünleri oluşturmuştur. Savaş sonrasında 1945-1950 yılları arasında Truman Doktrini ve Marshall Planı kapsamında yapılan yardımlar ülke ekonomisine önemli katkıları olmuştur. Ayrıca bu dönemde yürütülen dış ticari ilişkiler ve yapılan ticaret anlaşmaları da ülke ekonomisi için oldukça önemli bir yer tutmuştur. Bunun yanı sıra yeni gelir kaynağı olarak kazanç vergisine alternatif olarak gelir vergisine yönelik çalışmalar da gerçekleştirilerek 1950 yılında gelir vergisi ve kurumlar vergisi kanunu yürürlüğe konulmuştur.

Türkiye, tarımsal üretim anlamında dönem itibariyle oldukça önemli bir ülke olsa da sanayi bağlamında küçük ölçekli bir sanayiye sahipti. Fabrikasyon üretimi oldukça sınırlı iken hemen her dönem de tarımsal üretimini ihrac edebilmiştir. Aynı zamanda pamuk, yün, deri gibi önemli hammaddelere sahip olması da Türkiye'yi savaş sonrasında önemli bir ihracat ülkesi haline getirmiştir.

Çalışmanın amacı, İkinci Dünya Savaşı'na katılmayan Türkiye'nin iktisadi ve sosyal yapısının savaş yıllarında ve savaş sonrasında ne denli etkilendiğini ortaya koymaktır. Özellikle savaş sonrasında Türkiye'nin yeniden şekillenen uluslararası ekonomik sisteme eklemlenmek için almış olduğu kararların neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında yeniden şekillenen uluslararası güçler dengesinde, İngiltere'nin yerine Avrupa kıtasının hamiliğine soyunan dünyanın yeni süper gücü Amerika Birleşik Devletleri'nin uluslararası sistemde Türkiye'yi nerede konumlandığı araştırılmıştır. Bu bağlamda Amerika Birleşik Devletleri'nin

gerçekleştirmiş olduğu yardım politikaları ile Türkiye'nin iç politikasını ne denli etkilediği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Savaş sonrasında göreve gelen hükümetlerin, iç piyasa koşullarını göz önünde bulundurarak ziraatta almış olduğu kararların neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte ayrıca savaş sonrasında üretimi gerçekleştirilen zirai ürünlerin rekolte durumunun tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın konusunu teşkil eden "İkinci Dünya Savaşı sonrası" oldukça geniş bir süreci kapsamaktadır. Çünkü savaş sonrasında dünya iktisadi ve siyasi sisteminde meydana gelen değişim, günümüzde de etkisini göstermektedir. Bu açıdan tezin konusu 1945 – 1950 yılları ile sınırlandırılmıştır. Konunun sınırlandırılmasının ardından, dönemin içeriği ile alakalı daha ayrıntılı bilgi vereceği ve çalışmaya bu kapsamda yön vereceği düşüncesi ile birincil kaynak olarak dönemin İzmir Ticaret Gazetesi, Cumhuriyet ve Akşam Gazetesi seçilmiştir.

Yayın hayatına 1942 tarihinde imtiyaz sahibi Süha Sükuti Tükel önderliğinde başlayan Ticaret Gazetesi, İzmir'in bir liman kenti olması nedeniyle savaş sonrasındaki dış ticaret ilişkilerini daha iyi yansıtması açısından özellikle seçilmiştir. 1945 yılı Ocak ayından aynı yılın Aralık ayına kadar geçen sürede yayımlandığı her güne ait gazete haberleri derlenerek değerlendirilmiştir. Ayrıca gazetede kendisine ait köşesinde dönemin gündemine ilişkin değerlendirmelerde bulunan Süha Sükuti Tükel'in yazılarından da yararlanılmıştır.

1946 yılında özellikle iktisadi hayatta meydana gelen hızlı değişimler, tezin seyrini ulusal nitelikli gazetelerin incelenmesine yöneltti. Bu bağlamda 21 Temmuz 1946 tarihinde yeniden milletvekili seçilen ve 1947 yılında Dışişleri görevini yürüten Necmettin Sadak'ın Akşam gazetesi ile kurucusunun Yunus Nadi olduğu ve 1945 yılında ölümü üzerine başyazarlığını Nadir Nadi'nin yürüttüğü Cumhuriyet gazetesinden yararlanılmıştır. 1950 tarihine kadar süreçte söz konusu gazetelerde yayımlanmış haberler ve makaleler irdelenerek çalışmanın iskeleti oluşturulmuştur.

Dönem itibarıyla hemen her maddede yaşanan yokluklar kağıtta da yaşanmış, bu durum gazete sayfa sayılarını da etkilemiştir. Kağıt temininde yaşanan sorunlar

nedeniyle 1945 tarihinde İzmir Ticaret Gazetesi'nin, 4 sayılı olan nüshası özellikle 1945'in ikinci yarısından itibaren iki günde bir, iki sayfaya indirilmiştir.

Sekiz bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde, Birinci Dünya Savaşı sonrasında yeni bir savaşa, İkinci Dünya Savaşı'na giden süreç hakkında bilgi verilirken savaş yıllarında ve savaş sonrasında Türkiye'nin yürütmüş olduğu politikalara da yer verilmiştir. Ayrıca bu bölümde özellikle üretimi arttırmak, ulusal kalkınmayı gerçekleştirmek amacıyla görevdeki hükümet tarafından hazırlanan iktisadi kalkınma planları ve iktisat politikaları ele alınmıştır.

Savaşın sosyal hayatta neden olduğu sorunlar çalışmanın ikinci bölümünde ele alınmıştır. Savaş yıllarında özellikle gıda ve yakacak maddelerinde yaşanan fıkdana (yokluğa) bağlı olarak gerçekleştirilen karaborsacılık faaliyetlerinin savaş sonrasında da devam ettiğine, ihtikarın toplum dinamiklerinde yarattığı olumsuz etkilere bu bölümde yer verilmiştir. Sosyal hayatta yaşanan karaborsanın ve ihtikarın önüne geçmek için göreve gelen hükümetlerin almış olduğu kararlar ayrıca bu bölümün konusunu oluşturmuştur. Savaş sonrasında tarımda makineleşmenin etkisiyle de kırsal alandan kente gerçekleştirilen göç dalgaları İstanbul başta olmak üzere büyük şehirlerde mesken buhrana yol açmış ve bu buhran ile ilgili haberlere tez çalışması yürütülürken yararlanılan gazetelerde sıkça rastlanmıştır.

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sonrasında iktisadi bağlamda kalkınmayı gerçekleştirebilmek amacıyla görevlendirdiği komisyonlara 1946 İvedi Sanayi Planı ve 1947 Türkiye Kalkınma Planı olmak üzere iki önemli plan hazırlatmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünü bu planlar ve planlar arasındaki kıyaslamalar oluşturmuştur. Ayrıca savaşın sonrasında sanayicileri ve sanayi faaliyetlerini desteklemesi için kurulan Sanayi Kalkınma Bankası'na ilişkin bilgiler de bu bölümde yer almıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümü zirai faaliyetleri içermektedir. Zirai üretimi yaygınlaştırmak amacıyla çıkarılan "Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu" ile üretimde verimliliği arttırmak üzere makine ve teçhizat ile yapılan tohum yardımları bu bölümde yer almıştır. Savaş yıllarında ve sonrasında halkın iâşesini sağlamak şüphesiz dönemin hükümetlerinin en önemli görevleri arasında olmuştur. Ayrıca söz

konusu dönemde üretimi gerçekleştirilen ürünlerin rekolte durumuna bu bölümde yer verilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında uluslararası ticari ilişkiler büyük zarar görmüştür. Türkiye diğer ülkeler ile savaş öncesinde gerçekleştirdiği ticari ilişkilerin savaş yıllarında olumsuz etkilenmesi nedeni ile savaş sonrası ticaret politikasını ikili anlaşmaları yeniden tahsis etmek üzerine kurmuştur. Bu bağlamda Türkiye, savaşın etkilerini fiili olarak yaşayan Avrupa ülkeleri başta olmak üzere 1945 yılından itibaren birçok ülke ile ikili ticaret anlaşmaları imzalamıştır. Tezin beşinci bölümü Türkiye'nin savaş sonrasında yürütmüş olduğu ticaret politikalarını ve ikili ticaret anlaşmalarını içermektedir.

Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı sonrasında ticari ilişkileri genişletici faaliyetlerde bulunmasının amacı ihracat gelirlerini arttırırken aynı zamanda iç piyasadaki üretim ile karşılanamayan ihtiyaçların, gerçekleştirilen ithalat ile giderilmesini sağlamaktır. Çalışmanın altıncı bölümünü, savaş sonrasında yürütülen ihracat politikası ve dönem itibariyle ihracatın önündeki engeller oluştururken aynı zamanda söz konusu dönemde ihracatı gerçekleştirilen ürünlere de altıncı bölümde yer verilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası Türkiye'nin ithalat politikası ve uygulamalarının anlatıldığı yedinci bölümde buna ek olarak ithalatı gerçekleştirilen ürünler de sınıflandırılarak işlenmiştir.

Tezin sekizinci ve son bölümde savaş sonrasında Türkiye'de uygulanan vergi uygulamaları hakkında bilgi verilirken 1950 yılında uygulanmaya başlanan gelir vergisi ayrıca değerlendirilmiştir. Bununla birlikte savaş öncesinde uygulanan vergi sisteminin bir tezahürü olarak yol vergisi, muamele vergisi ile özel araçlara ait alınan vergiler bu bölümde ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

YENİ BİR DÜNYA SAVAŞI: SAVAŞ YILLARINDA ve SONRASINDA TÜRKİYE’NİN SİYASİ VE İKTİSADİ POLİTİKASI

1.1. İkinci Dünya Savaşı’na Giden Süreç

20. yüzyılda insanoğlu iki büyük savaşa tanık oldu. İlki, savaşın kaderinin Flander düzlüklerinde ve Kuzeydoğu Fransa’da sona eren bir “Avrupa Savaşı” olarak kabul edilen I. Dünya Savaşı, ikincisi ise savaşın sonucunu belirleyen mücadelelerin yaşandığı Stalingrad’da, El Alemein’de ve Midway’de gerçekleşen II. Dünya Savaşı’dır. Ancak her iki savaşta birbirini tamamlayan bir bütünün parçalarıdır.¹ Çünkü I. Dünya Savaşı’nı kaybeden taraflarla imzalanan barış anlaşmaları, II. Dünya Savaşı’na giden yolu açmıştır.

Birinci Dünya Savaşı, Almanya’nın büyük bir güç olma isteğinin ve emperyalist politikalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştı. Almanya savaş sonunda istediğini alamadı. Sadece Almanya değil, savaşın galipleri de savaş sonrasında barış sürecinde yaşananlar da dahil çok büyük problemlerle karşılaşmıştır. Birinci Dünya Savaşı sorunları çözmemiş, aksine yeni sorunlar yaratmıştır.² 28 Haziran 1919 tarihinde Almanya ile imzalanan Versailles Anlaşması, 10 Eylül 1919 tarihinde Avusturya ile imzalanan Saint – German Anlaşması ve Osmanlı İmparatorluğu ile 10 Ağustos 1920 tarihinde imzalanan Sevr Anlaşması ile değişime uğrayan uluslararası sistem ve güçler dengesi, İmparatorlukların varlığına son vermiştir. Bu anlaşmalar neticesinde ülkeler işgale uğramış, Türkiye Kurtuluş Savaşı ile sonuçlanan bir başkaldırı ile işgale uğrayan Anadolu topraklarını işgal güçlerinden kurtarmıştır.

Almanya’nın Versailles Anlaşması ile kolu ve kanadı kırılmış, silahsızlandırılmış, büyük miktardaki savaş tazminatı ile borçlandırılmış ve toprak kaybına uğramıştır.³ Ancak 1924 yılında Dawes Planı’nın kabulü ile Almanya’nın

¹ Oral Sander, *Siyasi Tarih 1918 – 1994*, 11. Basım, Ankara, İmge Kitabevi, 2003, s.111-112

² A.e., s. 119.

³ A.e., s. 113

borçları Versailles Anlaşması'na kıyasla daha makul bir şekilde getirilmiştir. Böylece kısmen de olsa Almanya'da hem iktisadi hem de siyasi anlamda bir istikrar sağlanmıştır. Adolf Hitler'in Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'ne (Nazi Partisi) iktidar yolunu 1929 Ekonomik Buhranı açmıştır. Üniversiteli işsizler, Yahudi rekabetinden şikayetçi avukat, doktor, bankacı, tüccar vs. kesimlerden oluşan büyük kitleler Nazi Partisi'ne katılarak partinin güçlenmesini sağlamışlardır. Bunun akabinde 1930 seçimlerinde Nazi Partisi 107 milletvekili çıkararak (1928'de seçimlerinde bu rakam 12 idi) büyük zafer elde etmişlerdir. Nasyonal Sosyalist Partisi asıl başarıyı Adolf Hitler'in 30 Ocak 1933 yılında Başbakan olması ile elde etmiştir. Mart 1933 seçimlerinde 288 milletvekili ile çoğunluğu ele geçiremeyen Adolf Hitler, 24 Mart 1933 tarihinde tutuklanan komünist ve sosyal demokrat milletvekillerinin Alman Parlamentosu'nda bulunmadığı oturumda 4 yıl olağanüstü yetkiler istemiş ve bu yetkileri almıştır.⁴

Adolf Hitler'in gittikçe güçlenmesi, I. Dünya Savaşı sonrasında İngiltere, Fransa gibi Müttefik Kuvvetlerin Almanya için uluslararası sistemde çizmiş oldukları resmin yakılması manasına gelmiştir. Hitler, I. Dünya Savaşı'nda kaybedilen toprakları yeniden kazanmak Almanya'yı 1914 öncesine götürmek için birtakım adımlar atmıştır. Buna göre, öncelikle sendikaları kaldırarak, işçi kuruluşlarını Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'ne bağlamıştır. Hitler Almanya'nın, Versailles'in prangalarından kurtulmasını ve "*Ein Volk, Ein Reich*" yani Bir Devlet, Bir Millet propagandası ile Almanya'nın sınırları dışında yaşayan bütün Almanların bir araya getirilmesini amaçlamıştır. Bu amacın altyapısını da "Lebensraum" olarak ifade edilen "Nazi Emperyalizmi" oluşturmuştur.⁵

1930'lu yıllarda Almanya ve İtalya'daki aşırı milliyetçi akım ve bu akımın yayılcı politikası ile Japonya'nın Uzakdoğu'daki işgal politikası İkinci Dünya Savaşı'na neden olmuştur.

⁴ Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi**, 19.bs., İstanbul, Timaş Yayınları, 2014, s. 216

⁵ **A.e.**, s. 217

1.2. İkinci Dünya Savaşı Yılları ve Savaş Süresince Türkiye'nin Yürüttüğü Politika

1.2.1. İkinci Dünya Savaşı Yılları

Adolf Hitler'in Almanya'nın sınırları dışında yaşayan Almanları birleştirme operasyonu ve Nazi Emperyalizmi 1 Eylül 1939 tarihinde Alman tanklarının Polonya sınırına girmesi ile resmen başlamıştır. Savaş öncesinde Almanya ve Sovyet Rusya tarafından imzalanan anlaşma ile kurulan ortaklık 17 Eylül 1939 tarihinde SSCB'nin Doğu Polonya'yı işgal etmesi ile devam etmiştir.⁶ Polonya'nın işgalinin ardından Birleşik Krallık ve Fransa, Almanya'ya savaş ilan etmiştir. Uzakdoğu'da yayılcı bir politika izleyen Japonya ile bu politikadan rahatsız olan ve Japonya'ya karşı Çin'i destekleyen, başlangıçta tarafsız kalan Amerika Birleşik Devletleri 7 Aralık 1941 tarihinde Japon savaş uçaklarının Amerikan uçak gemisi Pearl Harbour'u bombalaması ile Amerika Birleşik Devletleri, İkinci Dünya Savaşı'na Müttefikler arasında dahil olmuştur.

Fransa ve Birleşik Krallık savaşın başlamasına rağmen, Almanya'ya karşı hemen cephe açmamış, Hitler'in Almanya'sının ilk saldırısını sindirdikten sonra ekonomik savaş yolu ile Almanların gücünü azaltmayı planlamışlardır. Ancak Fransız ve İngiliz kamuoyu, Polonya'nın Almanya tarafından işgal edilmesine sessiz kalınmasını oldukça eleştirmiştir. Müttefik Güçler kısa vade de tarafsız devlet İsveç'in Almanya'ya demir satışını engellemeyi amaçlamış, böylece Alman savaş endüstrisini durdurmak istemişlerdir. Bu amaçla İsveç – Alman ticaret yolunu kapatmak için harekete geçmişlerdir. Ancak Hitler Norveç'i ve Danimarka'yı işgal ederek Müttefiklerden önce hareket etmiş, Müttefikler planını gerçekleştirmek için oldukça geç kalmıştır.⁷

Savaşın ilk yılları Müttefikler açısından pek parlak geçmemiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale'de büyük bir yenilgiye uğramış güçlerin Bahriye Bakanı (Denizcilik) Winston Churchill 10.05.1940 yılında İngiltere Başbakanı Chamberlain istifası üzerine, Başbakan olarak atanmıştır. Kurt siyasetçi Churchill,

⁶ Antony Best, Jussi M. Hanhimaki, Joseph A. Maiolo, Kirsten E. Schulze, **Uluslararası Siyasi Tarih 20.Yüzyıl**, İstanbul, Yayınodası, 2006, s.186.

⁷ A.y.

savaş yıllarında diplomatik görüşmelerde aktif rol oynamıştır. 1940 yılı Mayıs ve Haziran döneminde Müttefik Devletler adına Amerika Birleşik Devletleri'nin savaşa girmesine kadar geçen sürede savaşın yükünü Birleşik Krallık yüklenmiştir. Ayrıca Müttefikler söz konusu dönemde Fransa'nın Alman işgaline uğraması ile büyük güç kaybetmişlerdir. İşgalle birlikte Fransa'da Üçüncü Cumhuriyet dönemi sona ermiştir.⁸ Hitler'in Danimarka ve Norveç'i işgalinin ardından Avrupa ve İskandinavya'da Alman hegemonyası iyiden iyiye yerleşmişti.⁹

İkinci Dünya Savaşı'ndan önce Sovyetler ve Naziler arasında imzalanan anlaşma, Almanların İtalya ve diğer Mihver Devletleri'ne ait askerlerle birlikte yaklaşık 3 milyon askeri gücün Sovyet topraklarına girmesi ile son bulmuştur. Almanların Sovyetlere saldırması ve 1941 yılının Aralık ayında Hitler ve Mussolini'nin Amerika'ya savaş ilan etmesi ile birlikte artık savaş tam anlamıyla bir dünya savaşına dönüşmüştür. Savaşın çehresini şüphesiz ki 1940 – 1941 yılında gerçekleşen olaylar değiştirmiştir. Yan yana gelmesi düşünülmeyen birbirine tam anlamıyla zıt iki ideolojiye sahip Sovyet Rusya ve Amerika Birleşik Devletleri ile İngiltere aynı cephede Mihver Devletlerine karşı savaşır hale gelmiştir. Düşmanımın düşmanı benim dostumdur düsturu ile göstermelik ortak çıkara dayalı bir dostluk kurulmuştur.

Japonya, gerçekleştirmiş olduğu Pearl Harbour saldırısındaki başarısına rağmen savaşın seyrinin bu şekilde devam etmeyeceğini, uzun vadede savaşta başarı sağlanamayacağını bilincindeydi. Japonlar sanayi alanında, düşmanları ile mücadele edemeyeceğinin farkındaydı ve yürütmüş oldukları yayılcı politikaları için artık hesap zamanı gelmişti.¹⁰

Savaşın başında kurulan “Büyük İttifak” bozulmadı ve savaş boyunca Mihver kuvvetlerine karşı daha fazla üretip daha fazla vurmaya devam etti. Almanlar önemli roketlere, güçlü tanklara ve hatta denizaltılara sahipti ancak Amerika ve Britanya ise savaş boyunca toplu bombalama için gerekli olan dört motora sahip bombalama

⁸ A.e., s. 188.

⁹ Armaoğlu, a.g.e., 328

¹⁰ Best-Hanhimaki-Maiolo-Schulze, a.g.e., 192.

uçaklarını ürettiyordu. Söz konusu uçaklar savaşta kullanmış ve Almanlara büyük kayıp verdimiştir.¹¹

Adolf Hitler, “Mein Kampf (Kavgam adlı kitabında)” “Almanya, ya bir dünya gücü olacak ya da Almanya diye bir şey kalmayacak” demişti. 1945 yılında Hitler’in intiharı ile son bulan savaşta Sovyetlerin ve diğer Müttefik Kuvvetlerin işgali ile gerçekten de ortada Almanya diye bir ülke kalmamıştı.¹²

Amerika Birleşik Devletleri savaşın başında derin yara aldığı ve savaş boyunca unutmadığı bir hesabı 6 Ağustos 1945 tarihinde kapatmış, Hiroşima ve Nagazaki’ye atmış olduğu nükleer bomba ile hem bir dönemi kapatmış hem de savaş teknolojisinde yeni bir kapı açmıştır.

1.2.2. Türkiye’nin Savaş Süresince Yürütmüş Olduğu Politika

Türkiye, Birinci Dünya Savaşı sonrasında işgal edilen Osmanlı topraklarının mirasçısı olarak Kurtuluş Savaşı mücadelesi vermiş ve İkinci Dünya Savaşı’nın çıktığı döneme genç bir devlet olarak girmiştir. Türkiye resmen bir Cumhuriyet olarak kurulduğu 1923 yılından 1939 yılına kadar gerçekleştirmiş olduğu inkılap ve devrimlerle iç işlerini halletmiş, dış politikada Musul Sorunu aleyhte sonuçlanmış ancak savaşın hemen öncesinde Hatay’ı topraklarına katmıştır. Bu süreçte dış politikada Atatürk’ün “Yurtta Barış, Dünyada Barış” ilkesini temel alarak uluslararası ilişkiler bağlamında kendine etkin ve önemli bir yer sağlamıştır.¹³

Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün vefatının ardından Türkiye Cumhuriyeti’nin ikinci Cumhurbaşkanı “Milli Şef” İsmet İnönü ülkeyi yeni bir savaştan uzak tutmak istemiştir. Türkiye, savaş boyunca savaşın dışında durmaya çalışmış ve tarafsız bir dış politika izlemiştir.¹⁴ Bu bağlamda savaşın sonuna kadar savaşa taraf her iki devlet grubu ile de iktisadi ve diplomatik ilişkilerini devam ettirmiştir.

İkinci Dünya Savaşı’nın hemen öncesinde Türkiye, Fransa ve Birleşik Krallık ile iyi ikili ilişkiler kurmuş bu durum Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) başta olmak üzere İtalya ve Almanya’yı rahatsız etmiştir. SSCB bu yakınlaşmaya

¹¹ A.e., s. 201.

¹² A.e., s. 203.

¹³ Rifat Uçarol, **Siyasi Tarih (1789 – 1999)**, Beşinci Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 631.

¹⁴ A.y.,

karşılık Boğazlar Meselesi'ni gündeme taşımış, Almanya ise her koşulda savaşa hazırlıklı olmak adına Türkiye'nin sipariş ettiği yaklaşık 120 milyonluk askeri malzemelerin Türkiye'ye gönderilmesini durdurmuştur. 14 Mayıs 1939 tarihinde ise Adolf Hitler, en önemli satış anlaşmalarının gerekliliklerini yerine getirilmesini yasaklamıştır. Bu duruma tepki olarak İsmet İnönü, yapımı Almanlar tarafından gerçekleştirilen Yıldırım adlı denizaltının Haliç'e indirilmesi törenine katılmamış, bu durum Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkileri daha da gerilmesine neden olmuştur. 1 Eylül 1939 tarihinde Türk – Alman ticareti tamamen durmuştur.¹⁵

12 Mayıs 1939 tarihinde imzalanan Türk – İngiliz Deklarasyonu'nun¹⁶ ardından 19 Ekim 1939 tarihinde Fransa, Britanya ve Türkiye arasında “Üç Taraflı Yardım” anlaşması imzalanmıştır. Üçlü İttifak Sovyetler tarafından pek onaylanmamıştır. Türkiye ile Sovyetler Birliği ile ilişkileri gerginleştirmiştir.¹⁷

Üç Taraflı Anlaşmanın yürürlük süresi 15 yıl olarak belirlenmiştir. Söz konusu anlaşma; 9 maddeden oluşurken, anlaşmada 1 tanesi gizli olmak üzere 3 protokol de ayrıca yer almıştır. Üzerinde anlaşılan protokollerden bir tanesi olan 2 numaralı protokol, Türkiye'nin Sovyetler Birliği ile savaş boyunca bir gerilim yaşamaması için oluşturulmuştur. Bu protokol sayesinde anlaşmaya taraf olan ülkelerden biri Türkiye'yi Sovyetler Birliği ile askeri mücadeleye zorlamayacaktı. Her ne kadar Türkiye, Sovyetler ile herhangi bir anlaşmazlık yaşanmak istemese de Türkiye'nin İngiltere ve Fransa blokuna yakınlaşması Sovyetler Birliği tarafından tepki ile karşılanmıştır. Bu nedenle Türkiye'ye petrol satışını durdurmuştur. Ancak Türkiye, Sovyetler tarafından gelen her türlü olumsuz duruma karşı (toprak bütünlüğüne gelecek saldırılar hariç) toleranslı davranmıştır. Bununla birlikte savaş Akdeniz'e inmesine rağmen 1939 tarihli anlaşmanın hükümlerine göre Türkiye'nin savaşa girmesi gerektiği halde Türkiye, söz konusu anlaşmanın 2 nolu protokolüne dayanarak savaşa katılmamıştır. Türkiye, dönem itibariyle Sovyetler Birliği ile yaşanabilecek gerilimden savaş yılları boyunca uzak durmuştur.¹⁸

¹⁵ A.e., s. 632.

¹⁶ A.e., s. 631.

¹⁷ Cenk Şen, “Stalin Döneminde Türk – Sovyet İlişkileri”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, **Yüksek Lisans Tezi**, Isparta, 2006, s. 126

¹⁸ Uçarol, a.g.e., s. 637

Bunun yanı sıra 1939 yılında gerilen Türk – Alman ilişkileri, Türkiye'nin bir yıllık süreçte yürütmüş olduğu tarafsızlık politikasında başarılı olması ve Almanların Türkiye'nin bu başarısını sürdürüleceğine kanaat getirmesi ile gevşemeye başlamıştır. Buna istinaden 25 Temmuz 1940 yılında Türk – Alman Ticaret Anlaşması imzalanmıştır. Ancak savaş araç gereç ve krom satışı anlaşma dışında tutulmuştur. Görüldüğü üzere iki ülke arasındaki ilişkiler kısmen normalleşse de yine de her iki ülke arasında hala tam bir güven ortamı kurulamamıştır.¹⁹

Adolf Hitler, 1941 yılında gerçekleştirdiği toprak işgalleri ile Türk sınırına yaklaşmıştı. Ancak Hitler, bu durumun Türkiye'de herhangi bir rahatsızlık yaratmaması adına İsmet İnönü'ye bir telgraf göndererek Türk topraklarının bütünlüğüne herhangi bir zarar vermeyeceğini bildirmiştir. İsmet İnönü, Hitler'e cevabında Türkiye'nin hareket şekline kendisinin karar vereceğini Türk politikalarına kimsenin karışamayacağını beyan etmiştir. Türkiye'nin Almanya karşısındaki bu dirayetli tutumu savaşın Ortadoğu topraklarına inmesini engellemiştir. 18 Haziran 1941 tarihinde imzalanan Türk – Alman Dostluk Anlaşması ile ilişkilerde normalleşme süreci devam etmiştir. Anlaşmaya göre, her iki ülke birbirinin toprak bütünlüğüne saygı duyacak ve birbirine karşı her türlü harekattan kaçınacaktı.²⁰

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'nda haksız gelir elde edenlerle mücadelede devlet müdahalesini etkin kılmayı amaçlamıştır. Bununla birlikte İsmet İnönü, ülkede gerçekleştirilecek ekonomik ve kültürel reformları Avrupa devletleri ve Amerika Birleşik Devletleri ile ilişkilerde bir fırsat olarak görmüştür.²¹

Türkiye, jeopolitik önemi dolayısıyla hem Müttefik Devletler hem de Mihver Devletler açısından savaşın kilit ülkelerinden biri olarak görülmüştür. Özellikle Müttefik Devletler olarak kabul edilen Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere Türkiye'nin savaşa girmesi için oldukça çaba sarf etmiştir. Bu bağlamda Türkiye'yi savaşa girecek gibi hazır olması için savaş yıllarında çeşitli askeri malzeme desteğinde bulunmuştur. 1941 yılında ABD Kongresi'nden geçen “Ödünç Verme ve

¹⁹ A.e., s. 693.

²⁰ A.e., s. 640.

²¹ Sander, a.g.e., s. 82

Kiralama” kanunundan yararlandırılması da sağlanan bu desteklerden bir tanesidir. Bu kanun uyarınca Türkiye Washington’a ulusal savunması için gerek duyduğu araç ve gereçlerin listesini ulaştırmıştır. İsmet İnönü ile İngiltere Başbakanı ve ABD Başkanı Roosevelt’in özel temsilcisi Winston Churchill 30 – 31 Ocak 1943 tarihinde bir araya gelmiştir. Churchill, Türkiye’yi savaşa davet etmek için Adana’ya gelmediğini, Türkiye’nin askeri teçhizat durumu hakkında bilgi almak için söz konusu görüşmenin gerçekleştiğini beyan etmiştir. Görüşmede İngiltere Başbakanı Winston Churchill, ABD Başkanı Roosevelt’in mesajını İnönü’ye iletmiştir. Roosevelt, “*Türkiye’nin güvenlik içinde güçlü olmasını ve sadece savaş döneminde değil, savaştan sonra Dünya Kalkınması için ortaklık etmesini*” talep etmiştir. Her ne kadar Churchill ve Roosevelt açıklamalarında Türkiye’ye savaşa katılması için baskı yapılmayacağını ifade etseler de 1943 yılından itibaren Türkiye yoğun bir baskı ile karşı karşıya kalmıştır.²²

1944 yılında yoğun baskılar yerini ambargo tehditlerine bırakmıştır. İngiltere 2 Mart 1944’te, Amerika Birleşik Devletleri ise 1 Nisan 1944’te Türkiye’ye yaptıkları silah ve malzeme yardımına son vermişlerdir. Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere ayrıca 19 Nisan 1944’te Türkiye’ye nota vererek Almanya’ya gerçekleştirilen krom sevkiyatının durdurulmasını aksi takdirde Türkiye’ye ekonomik ambargo uygulayacaklarını bildirmişlerdir.²³

Almanya’nın askeri mücadelede gittikçe kötüleşmesi üzerine, Müttefiklerin, Türkiye’den Almanya ile ilişkilerini kesmesi yönündeki teklifi kabul etmiştir. Böylece Türkiye, 2 Ağustos 1944 tarihinde Almanya ile diplomatik ve ekonomik ilişkilerini tamamen kesmiştir. 20 Şubat 1945 tarihinde İngiltere Yalta Konferansı’nın ardından Türkiye’ye nota vererek 1 Mart 1945 tarihinden önce Almanya’ya savaş ilan etmediği takdirde Birleşmiş Milletler Bildirisi’ne katılmayacağını bildirmiştir. Bu muhtıradan 3 gün sonra 23 Şubat 1945 tarihinde Türkiye, Almanya’ya savaş ilan etmiştir. Bu tarihten 4 gün sonra ise Türkiye daha önce, 3 Ocak 1945 tarihinde, ekonomik ve diplomatik ilişkilerini kestiği Japonya’ya 27.02.1945 tarihinde savaş ilan ederek savaşa resmen dahil olmuştur. Türkiye savaşa

²² Uçarol., a.g.e, s. 640

²³ A.e., s. 650.

katılmasının ardından San Fransisco görüşmelerine katılarak Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kurucu üyelerinden biri olmuştur.²⁴

1.2.3. Savaş Yıllarında Türkiye'nin İç Politikası

İsmet İnönü, Cumhurbaşkanı seçildikten yaklaşık iki buçuk ay sonra Celal Bayar'ın yerine Dr. Refik Saydam'ı göreve getirmiş, ancak kabinede fazla değişiklik yapmamıştır.²⁵ 1939 seçimlerinde milletvekili seçilen ve Altıncı Dönem 'de Meclis'te görev alan Şükrü Saraçoğlu, Hasan Ali Yücel, Suat Hayri Ürgüplü gibi Milli Mücadele'ye katılmamış yeni nesil bakanlar Cumhuriyet ilkelerine aşırı bağlılık göstermişler ve uygulamalarda da aşırılığa kaçmışlardır. Yani inkılabı gerçekleştirenlerden çok inkılapçı olan bu yeni nesil laikliği uygulamada aşırılıklar göstermişlerdir.²⁶

1.2.4. 1939 – 1945 Yılları Arasında Türk Ekonomisi

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'nın hiçbir cephesinde savaşmamış, savaşa da Birleşmiş Milletler üyesi olmak adına ancak savaşın sonunda dahil olmuştur. Ancak savaş ekonomisinin neden olduğu ağır koşulları yaşamıştır. Bu dönemde üretimi gerçekleştiren erkek gücünün büyük bir kısmı, her an sıcak savaşın patlak vermesi ihtimali ile silah altına alınmıştır. İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı ile neticelenen seçimin ardından iktisadi bağlamda yapılan planlamalar, çalışmalara ayrılan bütçe, savunma harcamalarına kaydırılmış, bütün plan ve programlar savaş sonuna kadar rafa kaldırılmıştır.

İsmet İnönü'nün Celal Bayar'ı başbakanlıktan uzaklaştırmasının ardından İnönü'nün ekonomideki yol haritası da belli olmuştu. İnönü, Celal Bayar'dan sonra bürokratik, devletçi ve tekeli iktisadi politikayı yeniden yürürlüğe koymuştur.²⁷ Seferberlik nedeni ile askeri harcamalar artmış, savaş nedeniyle zar zor gerçekleşen ithalat maddeleri karaborsaya düşmüştür. Bu durum haksız kazançlara neden olmuştur. Devlet, söz konusu haksız kazançların önüne geçmek ve karaborsa başta olmak üzere etkin devlet müdahalelerini gerçekleştirmek amacıyla 1940 yılında Milli

²⁴ A.e., s. 652

²⁵ Kemal Karpat, **Kısa Türkiye Tarihi 1800 – 2012**, İstanbul, Timaş Yayınları, 2012, s. 163.

²⁶ A.e., s. 163

²⁷ A.e., s. 164

Korunma Kanunu çıkarmıştır.²⁸ Milli Korunma ile milli savunmayı gerçekleştirmek, fiyat artışlarını, vurgunculuğu, karaborsayı önlemek için Refik Saydam Hükümeti'ne oldukça geniş yetkiler verilmiştir.²⁹ Ücretli iş yükümlülüğü, çalışma süresinin kısaltılması, ücret sınırlaması hükümete verilen yetkilerden bazılarıdır. Ayrıca tüccarların ve işletmelerin piyasada istediği gibi hareket etmesini önlemek için geçici el koyma ve bazı temel gıdaların karne ile dağıtılması hükümete verilen olağanüstü yetkilerdendi.³⁰

Savaş ekonomisi nedeniyle azalan üretim ve ithalat koşulları darlıkların yaşanmasına yol açmıştır. Darlıkların yol açtığı enflasyonist baskıların halk yığınları üzerindeki etkisini azaltmanın; kentlerin iaşesini, ısınma ve giyinme gibi ihtiyaçları sağlamanın yolu üretimi arttırmaktı. Ancak savaş koşullarında üretimi arttırmak pek kolay olmamış ortaya çıkan duruma kökten çözüm getirilememiştir. Savaş koşulları nedeniyle yaşanan sorunun ancak etkisi azaltılmıştır.³¹

Refik Saydam Hükümeti, şeker, ekmek, pancar, pamuklu dokuma gibi maddeleri devlete yüksek kar sağlayacak şekilde satmıştır. Ancak rüşvete, karaborsaya ve istifçiliğe engel olunamamıştır. Başbakan Refik Saydam'ın ölümünün ardından göreve gelen Şükrü Saraçoğlu, devletin piyasa üzerinde sıkı denetimini azaltmış, Refik Saydam'ın Başbakanlığı döneminde kurulan İaşe Müdürlüğü kaldırılmıştır. Ancak Saraçoğlu döneminde fiyat denetimlerinin hafifletilmesi hatta bazı mallarda kaldırılması fiyatlarda inanılmaz artışlara neden oldu. Örneğin buğday fiyatlarında %120 ve %200 artış yaşanırken genel fiyatlar düzeyinde %75 - %90'lık artış gerçeklemiştir.³²

1942 yılında yürütülen politikalar nedeniyle savaş yıllarında haksız kazanç elde edenlerden devletin gelir elde etmesini sağlamak amacıyla 1942 yılında Varlık Vergisi Kanunu çıkarılmıştır. 1944 yılında ilgasına karar verilen varlık vergisinden yaklaşık 114.000 mükelleften 315 milyon liralık varlık vergisi tahsil edilmiştir. Vergi

²⁸ Korkut Boratav, **Türkiye İktisat Tarihi 1908 - 2009**, 16. Baskı, İstanbul, s. 82.

²⁹ Karpat, **a.g.e.**, s. 64

³⁰ Boratav, **a.g.e.**, s. 84.

³¹ **A.e.**, s. 83.

³² **A.e.**, s. 85.

yükümlülüklerini yerine getirmeyen 1400 mükellef Van Aşkale'ye sevk edilmiştir.³³ Varlık vergisi esasen azınlıklar için çıkarılmamıştır. Ancak İkinci Dünya Savaşı yıllarında tüccar olarak en fazla gelir elde edenler gayrimüslimler olmuştur. Bununla birlikte söz konusu dönemde zenginlerin büyük çoğunluğu gayrimüslimlerdi.³⁴ Dolayısıyla gelir vergisinin mükelleflerinin %87'sini³⁵ gayrimüslimlerin oluşturması son derece doğaldır.

Savaş yıllarında bütçeye yeni gelir kaynağı yaratmak ve çiftçinin savaş yıllarında elde ettiği geliri vergilendirmek amacıyla 1944 yılında Toprak Mahsulleri Vergisi çıkarılmıştır. Vergi, çiftçinin üretimden elde ettiği gelirin %10'una tahakkuk ettirildiğinden 1925 yılında kaldırılan Aşar Vergisi'ni andırmıştır. 1946 yılında yürürlükten kaldırılan vergiden yaklaşık 167 milyon lira gelir elde edilmiştir.³⁶

1945 yılında savaşın sona ermesi ile birlikte uluslararası sistemde meydana gelen gelişmelere bağlı olarak Türkiye'de de yürütülen politikalar başta olmak üzere çeşitli değişim ve dönüşümler yaşanmıştır.

1.3. İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye'de Meydana İktisadi ve Sosyal Dönüşümler

Savaş yıllarında Türkiye'nin yaşamış olduğu darlıkların çözümü için yapılması gereken şey üretimi arttırmaktı. Ancak savaş koşullarında üretim faktörlerinin eksikliğinden kaynaklanan nedenlerden dolayı üretimi arttırmak mümkün olmamıştır. Buna bir de karaborsa ve istifçilik faaliyetleri eklenince savaş yıllarında Türk ekonomisi oldukça sıkıntılı zamanlar yaşamıştır.

Cumhuriyet tarihi boyunca Türkiye'nin siyasi bağlamdaki en büyük sorunlarından bir tanesi de hükümet etmede dönem dönem yaşadığı istikrarsızlıktır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında takip eden 5 yılda 4 hükümet değişmiştir. Bu bağlamda siyasi istikrarsızlıklar, ekonomik istikrarsızlıklara neden olmuştur.

³³ A.y.

³⁴ Karabulut, Kerem: "11 Teşrinisani 1942 Tarihli Varlık Vergisi'ne Bir Bakış", **A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi Prof. Dr. Şinasi Tekin Özel Sayısı**, C.11, S.27, Erzurum, 2005, s. 331

³⁵ İbrahim Mert Öztürk, "İkinci Dünya Savaşı Türkiye'sinde Olağanüstü Ekonomik Kararlar: Milli Korunma Kanunu Ve Varlık Vergisi", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi**, C.32, S.54, Ankara, 2013, s.150.

³⁶ Boratav, a.g.e., s. 85.

Refik Saydam'ın ardından başbakanlık görevini üstlenen Şükrü Saraçoğlu, göreve gelmesinin akabinde haksız zenginleşen savaş zenginlerinden, İstanbullu zenginlerden ve savaş yıllarında ticaretle uğraşıp bundan büyük kazanç sağlayanlardan ülkenin gelir elde etmesini sağlamak, bütçeye yeni kaynak yaratmak için 1942 yılında Varlık Vergisi'ni çıkarmıştı. Bununla birlikte tarımsal üretimden büyük kazanç sağlayan toprak ağalarının ve büyük çiftlik sahiplerinin savaş yıllarında vergilendirilmemiş kazançlarını vergilendirmek için Saraçoğlu Hükümeti 1944 yılında Toprak Mahsulleri Vergisi'ni çıkarmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi ile birlikte uluslararası sistemde meydana gelen kırılmalar, güçler dengesinin bozulmasına neden olmuştur. Savaşın sonrasında Avrupa bir güç merkezi olma özelliğini kaybetmiştir. Savaş sonrasında dünya, özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği etrafında iki kutba ayrılmıştır.³⁷ Yalnızca Avrupa ülkeleri değil dünya genelinde birçok ülke iki kutup arasında denge politikası yürütmüş ve bu iki kutbun etrafında kümelenmişlerdir. Ayrıca İkinci Dünya Savaşı sonrasında İngiltere, Avrupa'nın hamiliği görevini Amerika Birleşik Devletleri'ne bırakarak dünya siyaset sahnesinde bir adım geriye çekilmiştir.

Savaşın sona ermesi ile birlikte dünyada barışın temini ve bir daha böyle bir savaşın yaşanmasını önlemek amacıyla 1945 yılında Birleşmiş Milletler kurulmuştur. Türkiye, Birleşmiş Milletler Bildirisini imzalamış ve kurucu üyeler arasındaki yerini almıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın galiplerinin kurulmasına liderlik ettiği Birleşmiş Milletler'in yürütme organı yani Güvenlik Konseyi Amerika Birleşik Devletleri, Sovyetler Birliği, İngiltere, Fransa ve Çin'den oluşmaktadır. BM kurulurken devletler Birinci Dünya Savaşı sonrasında 1920 yılında kurulmuş ve başarısız olmuş Milletler Cemiyeti tecrübesinden ders almıştır. BM, Milletler Cemiyeti'ne benzer ancak daha karmaşık bir anayasal yapıdan oluşmuştur. Gerek bütçesi ve gerekse de üye sayısı açısından Birleşmiş Milletler, Milletler Cemiyeti'ne kıyasla daha büyük ve daha gerçekçiydi.³⁸ Birleşmiş Milletler, Milletler Cemiyeti'ne kıyasla kısa zamanda

³⁷ Sander, a.g.e, s. 201

³⁸ A.e., s. 204.

mümkün olduğunca daha fazla devleti bünyesine katarak tam bir dünya örgütü olma özelliğini taşımıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ekonomisi zarar gören ülkelerin ekonomilerini yeniden canlandırmak, ticarete sınırlamaları kaldırmak için uluslararası ekonomik sistemin yeni kuralları Bretton Woods ile konulmuştur. Bretton Woods Konferansı'nda İngilizler için John Maynard Keynes tarafından hazırlanan Keynes Planı ve ABD tarafının tezlerini içeren White Planı ile alakalı görüşmeler gerçekleşti. Konferans sonunda White Planı benimsenmiş ve uluslararası ekonomik sistem bu plana uygun olarak evrilmiştir. Bretton Woods sistemi ile birlikte uluslararası ekonomik sistemi düzenlemesi için Milletlerarası Para Fonu (IMF) ile Dünya Bankası olmak iki uluslararası örgütün kurulmasına karar verilmiştir. Bretton Woods sisteminde dolar küresel para olarak kabul edilmiş, buna göre 35 ABD doları, 1 Ons altına denk olarak kabul edilmiştir. Ayrıca söz konusu sistem ile ithalattaki sınırlamaların kaldırılması amaçlanmıştır.³⁹

Savaşın hemen ertesinde 1945 yılında Türkiye ekonomisi savaşın başlangıcına kıyasla daha kötü bir durumda idi. Savaşın hemen başında 431 lira kişi başı gelir savaş yıllarında 316 liraya düşmüştür. Ayrıca savaş yıllarında üretim 16 milyar liradan 5,9 milyara kadar düşmüştür.⁴⁰ 1930 yılından 1946 yılına kadar kesintisiz olarak uygulanan korumacı, kapalı, içe dönük iktisat politikaları gevşetilmiş, ithalata yönelik tahditlerin bir kısmı kaldırılmıştır. 1946 yılında kredi ve yabancı sermaye yatırımlarına açık, sanayi üretiminde iç piyasanın yanı sıra dış pazarlar içinde üretimin yapıldığı bir ekonomiye dönüş gerçekleştirilmiş, Türkiye'de savaş sonrasında devlet fabrikalarının özelleştirilmesi gündeme gelmiştir. Savaş sonrasında Amerika Birleşik Devletleri'nin demokratikleşme önerilerine Türkiye kayıtsız kalmamış 6 Haziran 1945 tarihinde Nuri Demirağ Milli Kalkınma Partisi'ni kurmuştur. 1946 yılında Türkiye yeni bir muhalefet partisi ile tanışmış, 7 Ocak 1946 yılında Cumhuriyet Halk Partisi milletvekilleri Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan liderliğinde Demokrat Parti kurulmuştur. Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi'ne kıyasla ekonomik alanda daha liberal politikaları vaat

³⁹ Nazım Öztürk, "IMF'nin Değişen Rolü ve Gelişmekte Olan Ülke Ekonomilerine Etkileri", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, C.57, 2002, s. 100.

⁴⁰ Karpaz, a.g.e, s. 165.

etmiştir. Bu bağlamda Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri'nin etkisi ile siyasi anlamda demokratikleşme adımları atarken iktisat politikasını savaş sonrasında yeni yeni şekillenen uluslararası ekonomik sisteme uygun hale getirmeye çalışmıştır. Özetle Türkiye ekonomisini serbestleştirmeye çalışırken bir taraftan totaliterliği bir kenara bırakarak demokrasiyi siyasi rejim olarak benimsemiştir.⁴¹

1946 yılında Şevket Süreyya Aydemir ve İsmail Hüsrev tarafından “Beş Yıllık Kalkınma Planı” hazırlanmıştır. Bakanlıklar arası komisyonun koordinasyonunda hazırlanan planda, devletin korumacı alışkanlıklarının izleri görülmüştür. Planda kalkınma ve sanayileşme hamlelerinde devletin öncülüğünün gerekli olduğuna yer verilmiştir. Bu plan Türkiye'nin savaş sonrasında benimsediği yeni iktisadi politikalar ile çelişmiştir.⁴²

7 Ağustos 1946 tarihinde Şükrü Saraçoğlu yerine göreve gelen Recep Peker Hükümeti, Hazırlanan “Beş Yıllık Sanayi Planı”ndan aylar sonra 7 Eylül 1946 tarihinde Türk Lirası'nın aşırı değerlenmesini önlemek amacıyla devalüasyon gerçekleştirmiştir.⁴³ Dolar'ın TL karşısında paritesi 1,3 TL/Dolar'dan 2,8 TL/Dolar'a çıkarılmıştır. Türk Hükümetinin gerçekleştirmiş olduğu devalüasyonun nedenleri arasında dış ticarete yabancı paralar ile Türk Lirası arasındaki değer farkının ihracatta önemli sorunlar yaratarak iktisadi buhrana yol açacağına olan inanç ve Bretton Woods sistemine uyum sağlanması gösterilmiştir. Paranın iç ve dış piyasalar arasındaki farktan doğan sorunları önlemek, savaşın sona ermesi ile birlikte iktisadi faaliyetlerin hız kazandığı ve yeniden kurulan dış ticari ilişkilerle birlikte ülkelere mal satabilmek için para ile ilgili bir reformun gerçekleştirilmesi gerekmiştir. Hükümet yetkilileri gerçekleştirilen devalüasyon ile yabancı para birimleriyle ihraç fiyatlarını bir ölçüde ucuzlatmakla birlikte ihraç malı üreticilerinin kazançlarını arttırmayı amaçlamıştır. Devalüasyon ile ithalatın kademeli olarak serbest bırakılacağı bir dönemde yüksek maliyetlerle çalışan Türk sanayisi de korunmak istenmiştir.⁴⁴ Paranın devalüasyonu hususundaki kararın ardından Recep Peker

⁴¹ Kazgan, a.g.e 84

⁴² Boratav, a.g.e., s. 98.

⁴³ Gülten Kazgan, **Türkiye Ekonomisinde Krizler (1929-2009)**, 3.bs., İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2013, s. 84

⁴⁴ Yahya Sezai Tezel, **Cumhuriyet Dönemi'nin İktisadi Tarihi**, İkinci Basım, Yurt Yayınları, Ankara, s. 160.

Hükümeti, Türk ekonomisini düzenleyen ikincil tedbirleri almakta vakit kaybetmemişlerdir. Buna göre alınan en önemli karar ithalatı sınırlayan tedbirlerin kaldırılması olmuştur. İthalattaki artış ile birlikte iç piyasada ithalatçılar arasındaki rekabetin arttırılması ve böylece fiyatların düşmesi planlanmıştır. Döviz paritesinin yükselmesi, dış ticarete karşı Türk Lirası'nın değerinin azalması ise iç piyasada Türk Lirası'nın satın alma gücünü arttıracığı iddia edilmiştir.⁴⁵

1947 yılına gelindiğinde Recep Peker Hükümeti tarafından liberal iktisatçılardan oluşturulan bir komisyona “Türkiye Kalkınma Planı” hazırlanmıştır. 1946 yılında Şevket Süreyya Aydemir tarafından hazırlanan plana kıyasla “Türkiye Kalkınma Planı'nın içeriği liberal esaslara dayanmıştır. Plan, özel teşebbüse ve ticaret serbestliğine önem vermesi açısından, resmen uygulamaya konulmasa da devletçi – korumacı sanayileşme anlayışının tamamen rafa kalktığını kanıtlamıştır.⁴⁶

Savaş sonrasında Amerika Birleşik Devletleri'nin dış politikasının temelini Avrupa'da artan komünizm ile mücadele oluşturmuştur. Harry S. Truman başkanlığındaki Amerika Birleşik Devletleri, Yunanistan'da artan aşırı solun iktidara gelmesi sonrasında yüzünü Türkiye'ye çevirmiştir. Bu durumun Türkiye'yi etkilememesi ve bu olumsuz durumun Ortadoğu'ya yayılıp söz konusu bölgede istikrarsızlık yaratmasını önlemek amacıyla Türkiye'ye ve Yunanistan'a yardım yapılması adına Amerikan Birleşik Devletleri Başkanı Truman 1947 yılında çalışmalara başlamıştır.⁴⁷ Türk Hükümeti bu dönemde ülke içindeki sol akıma ait sendikaları kapatarak sol akım ile mücadeleye başlamıştır. ABD Başkanı Truman “Sovyetler Birliği'nin Çevreleme Politikası”nın zincirini kırmak için Türkiye ve Yunanistan'a askeri yardım kararı almış, 12 Mart 1947 tarihinde kendi adıyla anılacak konuşmasında dış baskılara karşı koymaya çalışan özgür ulusların desteklenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Başkan Truman ayrıca Kongre'de yapmış olduğu konuşmasını sadece bağımsızlık ve hür dünya gibi ilkelerle temellendirmemiş aynı zamanda Sovyetleri “Tanrı'ya inanmayanlar” olarak nitelendirmiştir.⁴⁸ Truman

⁴⁵ Necmettin Sadak, “Milli Ekonomi Sahasında İlk Ehemmiyetli Adımlar”, **Akşam Gazetesi**, 09.09.1949, s. 1.

⁴⁶ Korkut Boratav, **a.g.e.**, s. 98.

⁴⁷ Perihan Ünlü Soylu, “Türkiye’de İkinci Dünya Savaşı Sonrasında İktisadi Politikanın Dönüşümü, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, **Doktora Tezi**, Ankara, 2015, s. 58.

⁴⁸ Levent Kalyon, “Truman Doktrini Üzerine Bir Analiz”, **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, 2010, s. 11.

bu amaçla Türkiye ve Yunanistan için almış olduğu askeri yardım kararının Kongre’de kabul edilmesini talep etmiştir. Kabul edilen 75 numaralı kanunda Türkiye’nin dışarıdan gelecek Sovyet tehlikesi başta olmak üzere ulusal bütünlüğüne tehdit oluşturan her türlü durum için Amerika Birleşik Devletleri’nden yardım talep ettiği yer almıştır. Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri yönetiminin izni olmadan yardıma konu malzemelerin amacı dışında kullanılamayacağı ve bu malzemelerin başka ülkelere aktarılamayacağı Türk yetkililere bildirilmiştir. Bunun yanı sıra yardımların denetimi için Amerikan resmi yetkililerin ve Amerikalı basın mensuplarının bazı temsilcilerinin Türkiye’ye giriş çıkışlarında kolaylık sağlanması kabul edilen kanunda ayrıca yer almıştır.⁴⁹ Bu istek 22 Mayıs 1947 tarihinde kabul edilmiş, Yunanistan ve Türkiye’ye Truman Doktrini kapsamında gerekli yardımlar gelmeye başlamıştır. Truman Doktrini kapsamında Türkiye’ye 100 milyon dolarlık, Yunanistan’a ise 300 milyon dolarlık yardım yapılmıştır.⁵⁰ 1948 yılında Amerika Birleşik Devletleri Kongresi’nde “Dış Yardım Kanunu” kabul edilmiş, Türkiye’ye ve Yunanistan’a 225 milyon dolarlık bir ödenek daha ayrılmıştır.

Truman Doktrini olarak kabul edilen yardım paketinin 22 Mayıs 1947 tarihinde Amerikan Kongresi’nde kabul edilmesi Türk Hükümeti’ni son derece memnun etmiştir. Gerçekleşen yardımla bir taraftan Sovyet Rusya tehlikesine karşılık Amerika Birleşik Devletleri gibi güçlü bir müttefikin desteği alınmış diğer taraftan hem ekonomik kalkınma hem de askeri modernizasyon için ülkeye ciddi katkı sağlayacak para girişi malzeme ve para girişi sağlanmıştır.⁵¹

İkinci Dünya Savaşı’nın ardından Amerika Birleşik Devletleri cepheden dönen askerlerini üretime kaydırması ile birlikte ekonomisi büyürken, Avrupa’nın tüm ülkelerinin ekonomisi bir çöküntü içerisine girmişti. Elinde dolar ve altın rezervi de kalmayan Avrupa’nın ticaret hacmi giderek daralmış ve ekonomisi dışa kapanmaya başlamıştır. Avrupa’da yaşanan gelişmelerden en fazla zarar görecektir şüphesiz ki Amerika Birleşik Devletleri idi. Bu durumda Amerika Birleşik

⁴⁹ A.y.

⁵⁰ Sander, a.g.e, s. 259.

⁵¹ Kalyon, a.g.m., s. 13.

Devletleri, Avrupa'nın ticaretini yeniden canlandırmayı ve böylece Avrupa'yı yeniden uluslararası ticaret sistemine entegre etmeyi amaçlamıştır.⁵²

Truman Doktrini'nden yaklaşık 1 yıl sonra Amerika Dışişleri Bakanı George Marshall, Harvard Üniversitesi'nde yapmış olduğu konuşmada savaşta zarar gören Avrupa ülkelerinin ekonomilerini yeniden ayağa kaldırmak için ABD'nin bir yardım programı hazırladığını açıklamıştır. Marshall Planı kapsamında Avrupa ülkelerinin kendi kalkınmalarına kendi karar vermeleri Amerika Birleşik Devletleri'nin en önemli şartıydı.⁵³ Bu amaçla yardımın gerçekleştirilebilmesi için yardımdan yararlanmak isteyen ülkelerin bir araya gelerek ortak bir program hazırlaması gerekmiştir. Bu nedenle Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı George Marshall'ın adını alan yardım programından yararlanmak isteyen aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 16 ülke ile Paris Konferansı'nda bir araya gelmiştir.⁵⁴ Amerika Birleşik Devletleri söz konusu programdan Doğu Avrupa ülkelerinin ve Sovyetler Birliği'nin de yararlanabileceğini açıklamasına rağmen, bu çağrı söz konusu ülkeler tarafından kabul görmemiştir.

Paris'te toplanan Onaltılar Konferansı'na katılan Türkiye, yardım ihtiyaçlarını bildiren bir rapor hazırlamıştır. Rapora göre; Türkiye 615 milyon dolar tutarında bir yardıma ihtiyaç duyduğunu bildirmiştir. Raporu değerlendiren Amerikalı uzmanlar, Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı'na katılmadığını ve gerek yer üstü gerekse de yer altı kaynakları ile Avrupa'nın kalkınmasına yardım edebilecek durumda olduğunu ifade etmişlerdir. Uzmanlar ayrıca Türkiye'nin savaş sonrası endüstri üretimi başta olmak üzere zirai üretiminin de savaş öncesi üretim miktarını bir hayli aştığını beyan etmişlerdir.⁵⁵

Türkiye'nin Marshall yardımları dışında tutulması Türk kamuoyunda hayal kırıklığına ve Cumhuriyet Halk Partisi'ne yönelik tepkileri artmasına neden

⁵² Hulusi Köse, "II. Dünya Savaşı Sonrası Türkiye Amerika İlişkileri (1945-50), İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2010, s. 99.

⁵³ Sander, **a.g.e.**, s. 260.

⁵⁴ Köse, **a.g.e.**, s. 100.

⁵⁵ Köse, **a.g.e.**, s. 105 – 106.

olmuştur. Muhalefetteki Demokrat Parti, Onaltılar Konferansı'nda Türkiye'nin ihtiyaçlarının iyi ifade edilmediğini yönünde eleştirilerde bulunmuşlardır.⁵⁶

1948 yılı ilkbahar aylarında kamuoyundan gelen baskıların önüne geçmek ve ihtiyaç duyduğu yardımları almak için görüşmelerini sıklaştıran hükümet, 1948 yılı Nisan ayında Marshall Planı'na dahil olmuştur.⁵⁷

16 Batı Avrupa ülkesi, Marshall programından gerekli yardımı almak için 16 Nisan 1948 tarihinde daimi statü anlaşmasını imzalamaları ile birlikte Avrupa Ekonomi İşbirliği Teşkilatı'nı (OEEC) kurmuşlardır. Türkiye teşkilata 1949 yılında üye olmuştur. Teşkilatın amacı Marshall Planı kapsamında gerçekleştirilecek yardımların dağıtımında işbirliğinin sağlanmasıydı.⁵⁸

Sovyet Rusya, Avrupa'yı yeniden dizayn etmeyi amaçlayan Marshall Planı'na kayıtsız kalmamıştır. Rusya Devlet Radyosu, Sovyet Rusya ve komünist sistemi benimsemiş diğer ülkelerin bir araya gelerek geniş kapsamlı bir iktisadi işbirliği programı hazırladıklarını ilan etmiştir. Resmi tebliğe göre aralarında Rusya, Bulgaristan, Macaristan, Polonya, Romanya ve Çekoslovakya'nın bulunduğu ülkeler tarafından gerçekleştirilen işbirliği uyarınca "Doğu İktisadi Komitesi" kurulmuştur. Molotov Planı olarak bilinen işbirliği, Rusya liderliğinde oluşturulmuştur. Bu komite kurulmasının ardından, garip bir çağrıda bulunarak dileyen Avrupa devletlerinin de komünist görüşü kabul etmeleri halinde söz konusu komiteye katılabileceklerini bildirmiştir. Bunun yanı sıra manidar olan diğer bir şey, Doğu ittifakında olan Polonya'nın İngiltere ile bir geniş çapta bir ticaret anlaşmasını imzalamış olmasıdır. "Doğu İktisat Komitesi" aynı zamanda Molotov Planı olarak bilinmektedir.⁵⁹

Henüz kuruluşunun birinci yılını doldurmadan Avrupa Ekonomi İşbirliği Teşkilatı uluslararası dış ticarete köklü bir karar almış, 1950 yılından itibaren üye ülkelerin birbiriyle gerçekleştirdikleri ticari ilişkilerde, %60 ticaret serbestisi

⁵⁶ Esra Dik, "Marshall Planıyla Hür Dünya'ya Giriş, Ankara Üniversitesi, **SBF Türkiye Cumhuriyeti İdare Tarihi Araştırma Dergisi**, Ankara, s. 950.

⁵⁷ Dik, **a.g.e.**, s. 952.

⁵⁸ Sander, **a.g.e.**, s. 344.

⁵⁹ Cumhuriyet Gazetesi, 26.01.1949, s. 1.

getirmiştir. Teşkilat almış olduğu karara göre bu oranın kademeli olarak artacağını ve 1950'li yıllarda ticaretin tamamen serbest bırakılacağını bildirmiştir.

1946 yılının ekonomik bağlamda fotoğrafı çekildiğinde, durumun pek iç açıcı olmadığı ortadadır. 1946 yılında Türkiye önemli bir darboğazdan geçmiştir. Zirai anlamda 1946 yılının mahsullerin rekoltesi bağlamında oldukça verimli bir yıl olduğunu söylememiz yanlış olmaz ancak söz konusu yılda ziraatta yaşanan en büyük sıkıntı, zirai üretimde sağlanan verimliliği ürünlerin satışına yansıtılamaması olarak tespit edilmiştir. Savaş yıllarında ekonomiye can veren sektör olarak manifaturacılık görülmüştür. 1946 yılında manifatura üretiminde ve ticaretinde görülen durgunluk, satış tekliflerinin dahi gelmemesi ülkenin yaşamış olduğu ekonomik krizin ne denli derin olduğunu göstermektedir.

1946 yılındaki ithalata genel olarak bakıldığında, gerek halkın gerekse de hükümetin ithalattan memnun olmadığı açıkça görülmüştür. Halkın ihtiyaç duyduğu ürünlerin ithalata yansıtılamaması, halkın ihtiyaç duyduğu ürünlerden birçoğunun ithal edilmemesi gibi ithalatın organizasyonunda yaşanan aksaklıklar 1946 yılı içinde büyük sorun teşkil etmiştir. 1946 yılında ihracatta yaşanan en büyük sorun, zirai, sınai ve diğer ürünleri satın alacak alıcıların bulunamaması, ülke ihracatçılara yeterli tekliflerin gelememesi olarak ifade edilebilir. İhracata konu malların fiyatlarının yüksek olması ihracatta yaşanan aksaklıklara neden olmuştur. Fiyatların yüksekliği piyasalarda alıcı bulunması zorlaştırmıştır. Alıcı bulunamaması eldeki stokların şişmesine bu durum ekonomik krizin içselleşmesine neden olmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NIN TÜRKİYE'NİN SOSYO-EKONOMİK YAPISINA ETKİLERİ

2.1. Karaborsa ve İhtikar

Karaborsayı en basit haliyle piyasada olmayan bir malın gizlice yüksek fiyatla alınıp satılması olarak tanımlamak mümkündür¹. Karaborsa faaliyetleri yoğun olarak arzın düşük talebin yüksek olduğu savaş ve kıtlık dönemlerinde görülmektedir. Tüketicinin savaş ve kıtlık dönemlerinde ihtiyaç duyduğu ürüne ulaşmakta zorluk çekeceği düşüncesi ile mallara yönelik taleplerini arttırmaları birçok malın fiyatının artmasına neden olmaktadır.

İkinci Cihan Harbi yılları ve harp sonrası karaborsa faaliyetinin yoğun olarak yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde karaborsanın önüne geçebilmek için ihtikar komisyonları faaliyetlerine devam etmiştir. Bu dönemde Milli Koruma kontrolörlerinin yapmış oldukları faaliyetler sırasında 800 kuruşa satılması gereken ayakkabıların çiftinin 1050 kuruşa satılması, 11 liraya satılması gereken bir pantolonun 15 liraya satılması gibi olaylara rastlanması karaborsacılık faaliyetlerinden bazılarıdır.² Muhakkak ki bu iki örnekte olduğu gibi karaborsacılık faaliyetleri yaptıkları tespit edilen tüccarlar adliye sevk edilerek haklarında yasal işlem gerçekleştirilmiştir.

Savaş ertesinde karaborsa faaliyetleri günlük olağan kışın bir tezahürü olarak devam etmiş ki gizli yapılaması beklenen karaborsacılık aşikare gerçekleşmiştir. İzmir ilinin bazı ilçelerini mesken tutan karaborsacılar, Sümerbank'ın memurlara tevzi ettiği kumaşları sattığı görülmüştür. Bunlar hiç çekinmeden, yüksek sesle satışlarını gerçekleştirirken, bir kostümlük kumaşı 70 – 80 Lira karşılığında satmışlardır.³

¹Büyük Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, (Çevrimiçi), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.576a5387d20244_30895252, 10 Nisan 2016

² Ticaret Gazetesi, 27.08.1945, s. 2.

³ Ticaret Gazetesi, 12.11.1945, s. 4.

Savaşın sona ermesine rağmen dünya ticaretinde yaşanan çalkantılar, ithalatı normal seyrine döndürememiş, bu durum savaş yılları boyunca ülkemizde yaşanan karaborsa faaliyetlerinin savaş sonrasında herhangi bir azalma olmamıştır.⁴

2.1.1. Karaborsaya Düşen Bazı Gıda Maddeleri

Karaborsa, savaş yıllarında ve savaş sonrasında Türkiye’de günlük hayatın bir parçası olarak varlık göstermiştir. Ekmek gibi gıda maddelerinin yanı sıra bazı temel gıda maddelerinde ve günlük hayatta kullanılan birçok madde karaborsaya düşerek fiyatlar zaman zaman 4 – 5 katı kadar artarak astronomik rakamlara ulaşmıştır. Savaş sonrasında çay, kahve başta olmak üzere kesme şeker gibi gıda maddelerinin yanı sıra krepsol ve diş fırçası da karaborsada alıcı bulmuştur.

2.1.1.1. Çay

Çay, İkinci Cihan Harbi ertesinde karaborsaya düşen ürünlerdendir. Çay piyasasında yaşanan fıkdan çayın karaborsaya düşmesinin en önemli nedeni olarak görülmüştür.

Stokçuluk yapan çay bayileri çayın karaborsaya düşmesini fırsat bilerek çay fiyatlarının maksimum olduğu dönemlere kadar ellerinde kupon bulduran halkın çay taleplerine olumsuz yanıt vermiştir. Seylan çayı olarak tabir edilen çayı ortadan kaldırarak İstanbul’da çeşitli kalitede karıştırılan çayın piyasaya dağıtılması sonrasında halkın çay talepleri karşılanmıştır.⁵

Açıktan satılan çayların piyasaya intikali her ne kadar piyasada karaborsacılığı azaltacağı beklentisine girilse de piyasadaki çayı istifçiler tarafından stoklara toplanması çay fıkdanını daha da arttırmıştır. 1945 yılı Mart ayı itibariyle karaborsada çayın kilosunun otuz beş ile kırk kuruş arasında değiştiği tespit edilmiştir.⁶

2.1.1.2. Kahve

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ihtikarı gerçekleşen ve böylece karaborsaya düşen ürünlerinden bir diğeri de kahvedir. 1949 yılında kahve fiyatları fırsatçıların

⁴ Ticaret Gazetesi, 01.09.1945, s. 2.

⁵ Ticaret Gazetesi, 16.03.1945, s. 2.

⁶ Ticaret Gazetesi, 28.03.1945, s. 1.

kahveyi istiflemesi nedeniyle oldukça yükselmiştir. Halkın bir kısmı istif neticesinde kahve fiyatlarında yaşanan artışa rağmen karaborsada satılan kahveyi satın almaları fiyatların düşmemesine neden olmuştur. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı, istifçilik nedeniyle artan kahve fiyatlarının önüne geçmek için kahve fiyatlarının tekrar normal seviyelere dönmesini sağlamak amacıyla gümrük depolarında bulunan kahveleri piyasaya sürülmesi talimatını vermiştir.

Ticaret Bakanlığı, gümrük depolarında bulunan kahvelerin yanı sıra ithal ettiği yaklaşık 250 bin kilo kahveyi yurt dışından getirmiş piyasadaki kahve miktarı 400 bin kiloyu bulmuştur. Kahve fiyatları daha önce mutabık kalınan fiyattan 650 – 700 kuruştan satılması kararlaştırılmıştır.⁷

2.1.1.3. Kesme Şeker

Kesme şeker sıkıntısının yaşanması ve akabinde satış miktarının düşmesi şekerin İstanbul’da karaborsaya düşmesine neden olmuştur. Buna göre kesme şekerin kilosunun 250 kuruştan satılmıştır.⁸

İstanbul’un aylık şeker ihtiyacının 2000 ton olduğu ve bunun 1000 tonunun kesme şeker olduğu düşünülürse şeker şirketinin İstanbul’a tevzi edilmesi için 100 Ton şeker ayrıldığını beyan etmesi karaborsacılık faaliyetinin artmasına neden olmuştur. Belediyenin yaşanan şeker sıkıntı nedeniyle zor duruma düşmüştür.⁹

2.1.1.4. Yoğurt ve Peynir İhtikarı

Halkın belli başlı gıda maddeleri arasında sayılan hayvan mahsulleri, 1950 yılında havaların iyi gitmesi nedeniyle kalite ve miktar bakımından oldukça bol olduğu tespit edilmiştir. 1950 yılı Nisan ayından itibaren İstanbul’a Anadolu’dan ve İstanbul’a oldukça fazla miktarda süt, yoğurt, yumurta ve peynir gelmiştir.¹⁰

1950 yılı hayvansal gıdaların oldukça fazla olmasına rağmen, söz konusu gıdaların fiyatları düşmemiş, bu durum ihtikar faaliyetlerini gündeme getirmiştir. Ayrıca tüccarlar ellerinde kalan peynirlerin ihracatı için izin istemiş ancak bu talep ihracat izninin ardından fiyatların daha da artacağını düşünen Bakanlık tarafından

⁷ Akşam Gazetesi, 04.12.1949, s. 2.

⁸ Akşam Gazetesi, 09.07.1949, s. 3.

⁹ A.y.

¹⁰ Akşam Gazetesi, 22.04.1950, s. 3.

reddedilmiştir. Böylece tüccarların fiyatları da daha da arttırma çabaları karşılık bulmamıştır.¹¹

2.1.2. Karaborsaya Düşen Diğer Bazı Maddeler

2.3.2.1. Kömür

1949 yılının Ocak ayında İstanbul başta olmak üzere Türkiye'nin genelinde yakacak sıkıntısı vuku bulmuştur. Yakacak tevzi etmek ile görevli olan Kömür Satış ve Tevzi Müessesesi kömür satışı için gerekli parayı aldığı halde taahhütlerini yerine getirmemiştir. Bu durum kömür karaborsanın nedenlerinden biri olarak gösterilmiştir. 1940 yılında Zonguldak kömür havzasının devletleştirilmesinin ardından 1941 yılında tevzi ile satış işlerinin gerçekleştirilmesi Kömür Satış ve Tevzi Müessesesi kurulmuştur. Ancak kurulduğu günden savaş sonrası dönemde dahil olmak üzere geçen sürede kuruluş amaçlarını gerçekleştirmekte başarılı olamamıştır.¹²

1945 yılında 250 bin tona çıkan kok kömürü satışları hiçbir zaman ihtiyaçlara göre şekillendirilememiştir. Kurum kömür tevziyatı esnasında milletvekillerine, hatır sahibi kişilere, resmi müesseselere ve bazı kaloriferli apartmanlara olukça cömert davranmıştır. Başkent Ankara, kömür tahsisatı açısından diğer şehirlere kıyasla oldukça avantajlı durumda olmuştur. Kömür Satış ve Tevzi Müessesesi, nüfuz ve iktidar sahibi zümrelere oldukça cömertkar davranırken sıra halka geldiği zaman sanki vazifesini tamamlamış gibi davranmıştır. Nüfuz sahiplerinden istenmeyen belgeler, halkın geri kalanından eksiksiz istenmiştir. Kömür almak isteyenlerden kira mukavelesi, tapu senedi, muhtar vesikası, nakil ilmühaberi, daire tezkeresi veya kaymakamlık tasdiknamesi gibi evraklar istenmiştir. Muamelelerin tamamlanması için yağmur ve rüzgar altında günlerce uğraşan, kuyruk yapıp saatlerce bekleyen vatandaşlara rastlanılmıştır. Birçok vatandaşın müracaatı haksız yere ret olunmuştur.¹³

2.3.2.2. Kalay

Savaş ertesinde, 1945 yılında iç piyasaya ihtiyaçlarını karşılayamaması nedeniyle iç talebi karşılamak için ülkemizin yoğun olarak ithal ettiği en değerli

¹¹ Akşam Gazetesi, 22.04.1950, s. 3.

¹² Cumhuriyet Gazetesi, 27.01.1949, s. 1.

¹³ A.y.

maddelerden bir tanesi de kalaydır. Ancak tüccarlarca ithal edilen kalayın yoğun talebe karşılık piyasaya sunulmaması istif edilmesi kalayın piyasa fiyatını oldukça yukarılara çekmiştir. Bu durum kalayın karaborsaya düşmesine neden olmuştur.

İthalatın hız kesmeden devam etmesi, devletin stokçulara karşı yürütmüş olduğu politikalar ve Milli Koruma Kanunu'nun caydırıcılığı kalayın piyasaya çıkmasını sağlamıştır. İlgililerin kalaya kolayca ulaşabilmeleriyle birlikte kalay karaborsacılığı zamanla azalamaya başlamıştır. Yapılan tetkikler neticesinde kalayın kilosu 20 Lira olarak tespit edilmiştir. Kalayın söz konusu fiyat düzeyinde olmasının temel nedeni olarak devam eden ithalatlar ile ülkeye getirilen kalayın istiflenmesine imkan verilmeden piyasaya sunulması olarak ifade edilmiştir.¹⁴

2.3.2.3. Boya Çinkosu

İkinci Cihan Harbi ertesinde Saraçoğlu Hükümeti, boya çinkosunun ithalini yasaklamıştır. Ancak Milli Korunma raportörlerinin yapmış oldukları tetkikler neticesinde stoklarda ithali yasak olan boya çinkosuna rastlanılmıştır.

Saraçoğlu Hükümeti, yapılan tetkikler neticesinde tespit edilen boya çinkosu stoklarına el koymuştur. El konulan çinko ihtiyaç sahiplerine usulü ile tevzi edilmiştir. Stoklardaki boya çinkosunun mevcut iç piyasa ihtiyacını karşılayamaması nedeniyle kısa süre içinde karaborsaya düşeceği ifade edilmiştir.¹⁵

2.3.2.4. Diş Fırçası

Ülkemizde yaşanan diş fırçası fıkdanına karşılık alınan en önemli tedbir şehirlerarasında yaşanan ticareti arttırmak olmuştur. Elinde yoğun miktarda diş fırçası bulunduran tüccar, bir başka ildeki diş fırçası sıkıntısını gidermek ve bu sıkıntıdan gelir elde etmek amacıyla şehirlerarasındaki ticari ilişkilerini geliştirmek istemiştir.

1945 yılı Temmuz ayında İzmir'de yaşanan diş fırçası yokluğuna engel olabilmek, yokluk nedeniyle yaşanan sıkıntıyı gidermek için İstanbul'dan seyyar perakendeciden 750 düzine kadar diş fırçası İzmir'e getirilmiştir. Ancak 750 düzine diş fırçasından 250 tanesinin bir sandıkta saklanması peşinden karaborsa iddialarını

¹⁴ Ticaret Gazetesi, 07.06.1945, s. 1.

¹⁵ Ticaret Gazetesi, 19.10.1945, s. 4.

gündeme getirmiştir. 250 tanesinin niçin satışı sunulmadığı, bahsi geçen miktardaki dış fırçasının fiyatların artışından sonra satılıp haksız kazanç elde edilip edilmeyeceği gibi soruları soruşturmak üzere adli işlem yapılmıştır.¹⁶

2.3.2.5. Kamyon – Lastik – Benzin

Kamyon, otomobil kısacası motorlu taşıtlar ve onların lastikleri başta olmak üzere yedek parçaları savaş sonrasında ülkemizin ithalat ürünlerinden olduğu bilinen bir gerçektir. Ancak söz konusu maddelerin ithalatında yaşanan sıkıntıların yanı sıra tevzi sisteminde meydana gelen aksaklıklar maddelerin karaborsaya düşmesine neden olmuştur.

Süha Sükuti Tükel, 19.01.1945 tarihinde Ticaret Gazetesi'nde yer alan köşesinde motorlu taşıtların, motorlu taşıtların yedek parçalarının ve benzinin karaborsaya düşmesinin nedenlerine yer vermiştir. Tükel, mevcut sistemde üzerinde mutabık kalınan nedene vurgu yaparak halkın maddelerin tevzi edilmesini beklemeden ihtiyaçlarını karaborsadan temin ettiğini ifade etmiştir. Halkın karaborsaya yönelmesinin mevcut fiyat düzeylerini arttırdığını ayrıca köşesinde yer vermiştir. Tükel'e göre taksici işini aksamadan yapabilmesi için karaborsadan satılan benzini almak zorundadır ya da kamyoncunun lastik tevziyatını beklemesi işlerinin birkaç ay aksaması anlamına gelecektir. Buna göre taksicinin ve kamyoncunun karaborsaya yönelmesi oldukça doğal bir durumdur. Tükel bu maddelerin karaborsadan kurtulup halkın tümü tarafından ulaşabilmesi için hükümette bazı önemli görevlerin düştüğünü beyan etmiştir.¹⁷

Hükümetin, motorlu taşıt ve bu taşıtların yedek parçaları ile birlikte petrol ürünlerinin nasıl karaborsaya düştüğünü araştırması, bu yolların önüne engeller koyarak bahsi geçen maddelerin karaborsaya düşmesi kolaylaştırıcı etmenleri ortadan kaldırması alabileceği tedbirler olarak görülmüştür.¹⁸

¹⁶ Ticaret Gazetesi, 09.07.1945, s. 1.

¹⁷ Süha Sükuti Tükel, "Kamyon, Lastik, Benzin ve Karaborsa", **Ticaret Gazetesi**, 19.01.1945, s. 1.

¹⁸ **A.y.**

2.1.3. Karaborsa ve İhtikarla Mücadele

İhtikar, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ülkemizin en önemli iktisadi sorunlarından bir tanesi olmuştur. Hükümetin başarısız olduğu ihtikarla mücadelede mahalli idarelerin, belediyelerin başarılı olmasını beklemek son derece tartışmalı bir konu haline gelmiştir.

Savaş sonrasında İstanbul Belediyesi hükümetten birtakım yetkiler almıştır. Buna göre, belediyenin gerçekleştireceği müdahale zaruri maddelerde meydana gelen pahalılık üzerinde yoğunlaşmıştır. Mücadeleye esas teşkil edecek kar hadlerinin tayini uzun ve esaslı tetkiklere ihtiyaç duyduğundan bu amaçla kurulması planlanan komisyon savaş sonrasında kurulması gereken zamanda kurulamamıştır. Ancak iyi incelendiğinde yiyecek maddelerinin fiyatları çok değiştiğinden kar hadlerini sabit halde tutmak dönem koşulları itibariyle oldukça güçtür.

Kar hadlerini takip etmek ve pahalılıkla mücadelede başarılı olmak için polisle beraber iktisat murakıplarının (zabıtalarn) da çalışma birliğı yapmaları gerekmiştir. Ancak savaş sonrası dönemde elde yeterli miktarda kadro olmadığından kaymakamlıklardaki kadronun takviye edileceğı bildirilmiştir. Bunun yanı sıra İstanbul Valisi Doktor Lütfi Kırdar verdiği talimat üzerine yapılan fiyat kontrolleri neticesinde Beyoğlu ve Eminönü Kaymakamlıklarının titiz çalışmaları neticesinde bir hafta içinde 1500'den fazla satıcı ceza almıştır. 21 Mayıs 1949 tarihine kadar Eminönü'nde 80, Beyoğlu'nda 15 meyveci ve sebzecekiye kapanma cezası verilmiştir.

Eminönü kaymakamlığı, kendi bölgesinde ihtikarla mücadele için yoğun faaliyetlere girişmiştir. Özellikle sebze ve meyve fiyatlarıyla yakından meşgul olan kaymakamlık Pazar kurulan yerlerde halkın göreceğı mahallelere her gün fiyatları yazıp ilan etmeye başlamıştır. Bu amaçla geçit yerlerine konulan kara tahtalara halden alınan toptan fiyatlar yazılmakta ve buna %30 perakendeci kar ilavesi ile alışveriş edileceğı halka bildirilmiştir.

2.2. Hayat Pahalılığı

Savaş yıllarının neden olduğu sosyal ve iktisadi durum Türkiye'de hayat pahalılığına neden olmuştur. Dönem itibariyle ülkemizde yaşanan hayat pahalılığını,

diğer ülkelerdeki hayat pahalılığı ile kıyaslamamak gerekir. Türkiye’de yaşanan hayat pahalılığı kendine özgün bir durum arz etmiştir. İsviçre, Fransa ve hatta Filistin ve daha nicelerinde yaşanan hayat pahalılığı Türkiye’de yaşanan hayat pahalılığından oldukça fazla olduğu tespit edilmiştir. Ancak söz konusu ülkelerde yaşanan hayat pahalılığı iktisadi hayatla iç içe geçmiştir. Daha açık olmak gerekirse diğer ülkelerin geliri giderine göre ayarlanmış pahalılıktan dolayı kimse sıkıntı çekmemiştir.¹⁹

Türkiye’de geçim endeksi 1939 yılından 1949 yılına kadar geçen 10 senede yaklaşık beş kat artarken halkın kazancı yalnızca iki ya da üç misli artış göstermiştir. Karaborsacılar ve spekülâtörler hariç çalışanların geçim seviyesi yarı yarıya azalmıştır. İstanbul ve diğer büyük şehirlerde refah seviyesinin yükseldiği bildirilmiştir. Ancak geliri artan kesim savaş sonrası ekonomisinden istifade eden harp zengini olarak kabul edilen bir gruh olduğu tespit edilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan mal kıtlığı yaşanan hayat pahalılığının iktisadi nedeni olarak kabul edilmiştir. Buna göre mal kıtlığı, enflasyon, spekülasyon gibi mali veya iktisadi gelişmeler piyasada arzı eksiltir, ancak söz konusu mallara olan yüksek talep nedeniyle fiyatlar yükselir. Söz konusu durum 1942 yılına kadar geçerlidir. Fakat 1943 yılında devletin almış olduğu kararlar başlı başına hayat pahalılığına neden olmuştur. Örneğin müstahsili koruma amacı ile hububat gibi en mühim toprak mahsullerimizin fiyatlarına müdahale edilmesi fiyatları birkaç kadar arttırmıştır.²⁰

Ticaret ve Ekonomi Bakanlığı’nın hazırlamış olduğu bir rapora göre 1949 yılında yiyecek maddeleri 1938 yılına kıyasla %588 oranında artmıştır. Artış dokuma, madenler, yakacak ve hammaddelerde ise %409 iken hayvan fiyatlarında artış %561’dir. Buna göre hayat pahalılığı oranı %504’e yükselmiştir. Hayat pahalılığı yükselirken sabit ve dar gelirli vatandaşların kazançları %500 artmamış, geçim zorluğu yaşanmıştır.²¹

İktisadi İşbirliği İdaresi 1949 yılı ilk üç ayında Avrupa’daki iktisadi kalkınmaya dair hazırladığı raporda, Marshall planına dahil olan ülkelerin ekonomilerini kuvvetlendirdikleri ve enflasyonu önledikleri, fakat bununla beraber

¹⁹ Tekin Alp, “Hayat Pahalılığı Meselesi”, **Akşam Gazetesi**, 01.05.1949, s. 1.

²⁰ **A.y.**

²¹ **Akşam Gazetesi**, 08.09.1949, s. 2.

bu ülkelerin yeni iktisadi konulara göğüs germek mecburiyetinde buldukları belirtilmiştir.

Marshall Planı'na dahil çeşitli ülkelerin durumlarını inceleyen rapor, üretim sahasında hemen her sektörde ilerlemeler, bütçelerde düzelmeler ve Türkiye hariç her ülkede fiyatlarda istikrar veya azalma görüldüğü ayrıca hazırlanan raporda yer almıştır.²²

1949 yılı sonuna gelindiğinde hayat pahalılığı daha da artmıştır. Ticaret Bakanlığı Konjonktür Müdürlüğü, 1949 yılı Eylül ayına ait bir bülten hazırlamıştır. Bu bültene göre, 1949 yılı Eylül ayında hububat fiyatları 1948 Eylül ayına kıyasla %14, bakliyat fiyatları %17,7 ithal maddelerinin fiyatları %21,3; hayvan mahsulleri fiyatı %7,2; hayvan yemleri %18,3; deriler %34; akaryakıt fiyatları %11,8; kağıt fiyatları %13,3; yapı malzemeleri fiyatları de %9,9'a yükselmiştir. Söz konusu artış toptan eşya fiyatlarında yaşanmıştır. Geçinme masrafları ise %8,1 oranında artmıştır.²³

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Türkiye'de hayat pahalılığı gün geçtikçe artmıştır. Dönemin hükümetleri ülkemizin bu kanayan yarasına çözüm bulmak için sürekli kısa ve uzun vadeli politikalar üretmişlerdir. Vedat Dicleli, para hacmini sun'i olarak arttırma yolundan uzak olunduğunu ve sterlinin devalüasyonuna rağmen paramızın değerini koruyarak muhafaza edildiğini beyan etmiştir. Dicleli, ihraç maddelerimiz bakımından da dünya fiyatlarına uyulması için gayret harcadığını; fındık, üzüm, incir gibi Avrupalının zaruri tüketim maddesi olmayan ihraç mallarımızı satmaya çalışırken, özellikle pamuk ve yağlı tohumlar gibi, yabancı alıcıların muhtaç olduğu hammaddelerin üretimini arttırmak amacını taşıdıklarını ifade etmiştir.²⁴

İstanbul Ticaret Odası ve Sanayi Odası'nın İstatistik Servisi, mart ayına ait geçinme endeksini hazırlamıştır. Bu endekse göre, ana, baba ve üç çocuklu bir ailenin 1949 yılı Mart ayındaki masrafı 404 lirayı bulduğu ifade edilmiştir. Aynı endeks 1948 yılı Mart ayında 350 liraya geçinebilmiştir. Mart ayının geçinme

²² Akşam Gazetesi, 03.07.1949, s. 2.

²³ Akşam Gazetesi, 13.12.1949, s. 2.

²⁴ Akşam Gazetesi, 24.12.1949, s.1.

endeksi, aynı ailenin bilhassa gıda maddeleri masraflarında 1949 yılı Şubat ayına kıyasla % 3,5 artmıştır.²⁵

Vedat Dicleli, kısa vadeli günlük tedbirlerinde alındığını ekmek fiyatları üzerinde çalışıldığını ve 1948 yılı buğday rekoltesinin verimli olmamasına rağmen buğday fiyatlarının alınan tedbirler sayesinde düştüğünü bildirmiştir. Belli başlı gıda maddelerimiz fiyatlarının sun’i suretle yükselmesini önlemek için tedbirler alındığını ifade eden Vedat Dicleli, kilosu 10 liraya kadar çıkacağı söylenen yağ fiyatlarının biraz daha düşeceğini beyan etmiştir. Toprak Mahsulleri Ofisi’nin yapmış olduğu yağ stokunun zeytinyağı fiyatlarının düşmesini sağlamıştır. 1949 Aralık sonunda yağ fiyatlarının kilosu 4,5 liraya kadar düşmüştür. Ayrıca piyasalarda zaman zaman darlık göstermemesi için resmi kurumların piyasadan çekileceğini, söz konusu kurumların pirinç, bakliyat, sadeyağ gibi gıda maddelerini Toprak Mahsulleri Ofisi’nden temin edeceklerini vurgulamıştır. Vedat Dicleli, 1949 yılı sonuna gelindiğinde piyasada göze çarpan bir pahalılık olmadığını beyan etmiş, özellikle giyim eşyasında, ithalat mallarında görülen ucuzluk ülkelere yayıldıkça, bunların diğer maddeler üzerindeki fiyatları düşürme etkisi görüleceğini bildirmiştir.²⁶

2.3. Mesken Buhranı ve Buhrana Yönelik Çözüm Politikaları

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye’de kayda değer bir mesken buhranı yaşanmıştır. Köyden kente göçlerin neden olduğu nüfus artışları ve ev sahiplerinin evlerini fahiş fiyatlarla kiraya verip vurgunculuk yapmaları savaş sonrasında mesken buhranının yaşanmasına yol açmıştır.

Mesken buhranı özellikle 1948 yılından itibaren yoğunlaşmış, bu bağlamda buhranın en fazla yaşandığı İstanbul’da İstanbul Belediye’si mesken inşaatı için çeşitli dönemlerde arsa tevziatı gerçekleştirmiştir. İstanbul Belediyesi, mesken buhranını önlemek amacıyla mesken inşası için halka ucuz fiyatlarla verilecek arsaların, bir listesini ve planını çıkararak Şehir Meclisi’ne vermiştir. 5218 numaralı

²⁵ Cumhuriyet Gazetesi, 09.04.1949, s. 1.- 3.

²⁶ A.y.

kanun gereğince dağıtılacak olan Milli Emlak, Evkaf ve Özel İdare'ye ait bulunan arazi şunlardır: ²⁷

1. Yedikule'de sur içindeki bostanlar (Hazineye ait)
2. Kazlıçeşme'de halen üzerinde yüzlerce gecekondulu bulunan arazi (Evkafa ait)
3. Sütlüce ve Kağıthane'deki arazi (Hazine'ye ait)
4. Kurtuluş-Feriköy-Kasımpaşa arasındaki arazi (Hazine'ye ait)
5. Mecidiyeköy'de iki kısımdan mürekkep arazi (Hazine'ye ait)
6. Paşabahçe sırtlarındaki geniş arazi (Hazine'ye ait)
7. Beylerbeyi sırtlarındaki geniş arazi (Hazine'ye ait)
8. Kadıköy'de bir kısım arazi

5218 numaralı kanuna göre listede yer alan araziye alanlar iki yıl içerisinde ev inşa etmek zorunda kalmışlardır. 5218 numaralı kanunun yanı sıra 5228 numaralı inşaatı teşvik kanunu da vardır. Bu kanuna göre bazı arazilerinde halka satılması gerekmiştir. Ancak Defterdarlık, söz konusu arazileri eğerli bulunduğundan bu arazileri vermeye yanaşmamıştır. ²⁸

İstanbul Şehir Meclisi, 15 Şubat 1949 tarihinde gerçekleştirdiği toplantıda çeşitli kararlar almıştır. Toplantıda, hastanelerde paralı tedavilerden alınacak ücret tarifesi okunurken üyelere Hamdi Sunal klinik tedavisinde para almanın yanlış olduğunu ifade etmiştir. Ancak yapılan tüm itirazlara rağmen karar aynen geçmiştir.

İstanbul Şehir Meclisi, 15 Şubat 1949 tarihinde gerçekleştirdiği Meclis toplantısında mesken buhranını önlemek için birtakım kararlar almıştır. Toplantı sonrasında Mesken Bürosu Müdürü, 5218 numaralı kanuna istinaden Belediye'nin mesken inşa edecek halka vereceği arsaların yerlerini bildirmiştir: ²⁹

1. Paşabahçe ile Beykoz arasında 15,000 dönüm kadar arazi,
2. Vaniköy ile Çengelköy arasında Kuleli mektebi geçidinden sonra Talimhane mevkiindeki arazi

²⁷ Cumhuriyet Gazetesi, 06.02.1949, s. 1

²⁸ A.y.

²⁹ Cumhuriyet Gazetesi, 16.02.1949, s. 3.

3. Beylerbeyi sırtlarında 30 hektar arazi
4. Kadıköy Kocatepe’de 28 hektar arazi
5. Kadıköy Haydarpaşa arasında Koşuyolu’nda 11 hektar arazi
6. Kuruçeşme’nin üstünde çıplak sırtlarda 3 hektar arazi
7. Darülaceze ile Kurtuluş ve Sütlüce’ye inen 70 hektarlık arazi (burası sanayi bölgesidir)
8. Mevlanakapı-Yedikule sur arasında 3 hektarlık bostanlar
9. Zeytinburnu karşısında Evkafa ait arazi
10. Bakırköy-Yeşilköy arasında 500 hektarlık arazi
11. Mecidiyeköy’den Zincirlikuyu ve Yıldız’a giden yollar arasındaki 15 hektar arazi
12. Baltalimanı’nın üst tarafındaki sırtlarda 30-40 hektarlık arazi
13. İstinye’nin arkasına doğru olan çayır ve sırtlar
14. Yeniköy Bağlar mıntıkası 40 hektar arazi
15. Tarabya’da bostanlar bölgesi

İstanbul’da 1950 yılında, önceki yıllarda olduğu gibi yoğun bir mesken buhranı yaşanmıştır. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi profesörleri ile İstanbul’un önemli iktisatçıları, İstanbul Belediye Başkanı ve İstanbul Vali’si Dr. Fahreddin Kerim Gökay başkanlığında İstanbul’da yaşanan mesken sorununu çözmek amacıyla bir araya gelmiş ve çalışmalara başlamışlardır.³⁰

İstanbul’da İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan ev ve konut buhranı nedeniyle Şemsettin Günaltay hükümeti, İstanbul Belediye’sine dört milyon lira tahsisat ayrılmıştır. Belediye ayrılan tahsisat üzerine 1950 yılı Ocak ayında kurulan Mesken Komisyonu vakit kaybetmeden çalışmalara başlamıştır.³¹

Mesken Komisyonu, inşası gerçekleştirilecek binaların inşaat şekli konusunda bir fikir birliğine varması beklenmiştir. Buna göre blok inşaat ile nizam inşaat arasında bir tercih yapılması beklenmiştir. Komisyonun maliyeti açısından blok inşaatı tercih etmeye daha yakın olduğu bildirilmiştir. İstanbul Belediyesi

³⁰ Akşam Gazetesi, 20.01.1950, s. 1.

³¹ Akşam Gazetesi, 29.03.1950, s. 3.

gerçekleŖecek inŖaat için ve inŖa edilecek evlerin satılma hususları hakkında bir düzenleme hazırlamaya baŖlamıŖtır.³²

1950 yılı Nisan ayında İstanbul'un eŖitli semtlerde bulunan gecekonduların yıkımı mesken buhranının daha fazla artmasına neden olmuŖtur. 1949 yılı Haziran ayı itibariyle Büyük Millet Meclisi tarafından çıkarılan kanun gereğince Belediye gecekonduların inŖaatını yasaklamıŖ, mevcut gecekonduların yıkılmaya baŖlamıŖtır. 1950 yılı Nisan ayına kadar gecekonduların sahalılarının ıslahında önemli yol kat edilmiŖ, gecekonduların sahalılarının tanzimi için alıŖmalara baŖlamıŖtır. Islah alıŖmalarının yoğun olarak KazlıeŖme'de gerekleŖmiŖtir. KazlıeŖme'de dört binden fazla gecekonduda 36 bin kiŖi ikamet ettiği tespit edilmiŖtir. Ancak buradaki binalar gayri muntazam yapıldığı için yıkılmıŖtır. Akademisyenlerden oluŖan bir grup bilim adamı Ŗehrin yeniden yapılanması için İstanbul Valiliğ'i'ne müracaatta bulunmuŖ, müracaat valilik tarafından kabul edilmiŖtir.³³

³² A.y.

³³ AkŖam Gazetesi, 07.04.1950, s. 3.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA SANAYİ PLANLARI ETRAFINDA TÜRK SANAYİSİNİN GELİŞİMİ

Osmanlı İmparatorluğu, her ne kadar sanayileşme sürecinde geri kalsa da 19. yüzyıl ile birlikte sanayileşme hamlelerine süratle girişmiştir. Dönemin birçok devlet adamı başta olmak üzere iktisat politikalarına yön veren isimlerin bir kısmı sanayileşmeyi kaynak israfı görmelerine, tarım alanında uzmanlaşmanın gerekliliğini vurgulamalarına rağmen 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren birçok devlet fabrikası kurulmuş, özel teşebbüsün fabrikalar kurması için ön ayak olunmuştur.

19.yüzyılda kurulan fabrikaların birçoğu öncelikle devletin ve askerın ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuştur. Bu bağlamda askerın fes ihtiyacını karşılamak üzere 1839 tarihinde Abdülmecid'in fermanıyla Feshane fes ve dokuma fabrikası kurulurken akabinde İzmit ve İslimiye'de Çuha Fabrikası faaliyet göstermeye başlamıştır. Bununla birlikte Tanzimat Dönemi'nde Zeytinburnu, Hereke ve Beykoz'da devlet fabrikaları kurulmuştur. Ayrıca bu dönemde ruhsat tezkiresi başta olmak üzere özel teşebbüse çeşitli ayrıcalıklar tanınarak fabrika kurmaları için imkanlar yaratılmıştır.

Birinci Dünya Savaşı öncesinde gerçekleştirilen sanayi sayımlarında İkinci Meşrutiyetin ilanına kadar, 1908 yılına değin, Türkiye'de çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren yaklaşık 160 adet fabrika faal olarak üretim gerçekleştirmiştir. Söz konusu fabrikalar 1923 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ne miras olarak kalarak üretime devam etmişlerdir.

3.1. Cumhuriyetin İlanından 1930 Yılına Kadar Geçen Sürede Türkiye'nin Sanayi Politikası

20. yüzyıla girilirken Osmanlı İmparatorluğu Milli bir burjuva yaratmak amacıyla "Milli İktisat" politikası yürütmüştür. Cumhuriyetin ilanının ardından özel sermayenin oldukça azlığı nedeniyle sanayi ancak devlet eliyle gerçekleştirilebilmiştir. Bu dönemde ayrıca yabancı sermayeye kapılar tamamen

kapatılmamış yabancı sermaye ülkeye davet edilmiştir. Ancak 1923 – 1930 yılları arasında ekonomik gelişmeler, devlet öncülüğünde gerçekleştirilmişse de bu dönemde kalkınma için bir plan ortaya konulamamıştır.¹

3.2. 1930 – 1939 Yıllar Arasında Türkiye'nin Yürüttüğü Sanayi Politikası

Dünya 1930 yılına büyük bir ekonomik buhran ile girmiş, liberal ve serbest ticarete dayalı iktisat politikalarında ciddi bir sarsıntı yaşanmıştır. Türkiye, kriz yıllarında Sovyetler Birliği'nin uygulamış olduğu planlı ekonomik modeli örnek olarak bir kalkınma planı hazırlamıştır. Bu yönüyle Türkiye, Sovyet Rusya'nın ardından iktisadi planlama uygulayan ilk devlet özelliğini taşımaktadır.²

İktisat (Ekonomi) Bakanlığı, 1930 yılında hazırlamış olduğu Türkiye'nin iktisadi vaziyeti ile ilgili rapordan iki sene sonra Prof. Orlof başkanlığındaki bir heyeti Türkiye'ye davet etmiştir. Türkiye'deki sanayi tesislerini tetkik etmek amacıyla Türkiye'ye gelen Orlof, bir rapor hazırlayıp İktisat Bakanlığı'na teslim etmiştir. Bakanlar Kurulu'na gelen rapor 1933 yılı Aralık ayında “Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı” adı altında içeriği aynen kabul edilerek 1934 yılında uygulanması için Sümerbank'a teslim edilmiştir. Sovyet uzmanlarının ardından Türkiye'ye gelen Amerikalı uzmanlardan oluşan bir heyet tarafından hazırlanan rapor, 1936 tarihinde toplanan sanayi kongresinde görüşülerek Birinci Planı'nda izlerini taşıyan yeni bir plan hazırlanmıştır. 1938 tarihinde yürürlüğe konan İkinci Plan Sümerbank, Denizbank, Etibank ve Toprak Mahsulleri Ofisi gibi kurumlara yatırım hedefleri sunmuştur.³ Ancak 1939 tarihinde İkinci Dünya Savaşı'nın çıkması ile birlikte Plan'a ait birçok maddenin uygulanması ertelenmiş, daha sonraki yıllarda Plan tamamen rafa kalkmıştır.

¹ Barış Övgün, “Türkiye’de Planlama, Sektörel Gelişmeden Kalkınmaya Kalkınmadan Stratejiye”, **Memleket Siyaset Yönetim Dergisi**, Sayı: 23, Ankara, 2015, s. 177 – 178.

² Cengiz Ekiz ve Ali Somel, “Türkiye’de Planlama ve Planlama Anlayışının Değişmesi”, Ankara **Üniversitesi SBF Gelişme ve Toplum Araştırmaları Merkezi**, Ankara, 2005, s. 5 – 6.

³ A.y.

3.3. İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye’de Hazırlanan Sanayi Planları

1940’lı yılların ilk sanayi kalkınma planı 1946 tarihinde hazırlanmıştır. İkinci Dünya Savaşı yıllarında oluşturulan politikalar nihai halini savaşın sonrasında almıştır.⁴ Şevket Süreyya Aydemir ve İsmail Hüsrev Tökin gibi Kadrocu hareket tarafından oluşturulan 1946 İvedili Sanayi Planı’nda ülke kaynaklarının dengeli kullanılması ve ekonomide ülkenin sanayileşmesi önemle yer almış, bu durum Amerika Birleşik Devletleri’nin Türkiye’yi uluslararası sistemde çizmiş olduğu role aykırı olması nedeniyle ABD’nin tepkisini çekmiştir. ABD, İvedi Kalkınma Planı’nın değişmesini talep etmiştir.⁵

Türkiye, 1947 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri’nin atfetmiş olduğu rolü kabul etmiş, buna mukabil olarak Süleyman Varner tarafından 1947 tarihli İktisadi Kalkınma Planı hazırlanmıştır. 1947 İktisadi Kalkınma Planı, 1946’da hazırlanan plandan farklı olarak sanayileşmeye değil, zirai üretime önem vermiştir. Amerika, Türkiye’nin zirai üretimde uzmanlaşmasını isteyerek savaş sonrasında gıda sıkıntısı yaşayan Avrupa ülkelerine tarımsal üretimin ihraç edilmesini amaçlamıştır.⁶ “İvedili Sanayi Planı” Türkiye’nin sömürge bir ülke olmasının önüne geçerek milli kalkınmayı sağlayacak maddeler içerirken, “İktisadi Kalkınma Planı” na kıyasla bütüncül bir kalkınma hedefi sunmuştur.

Türkiye, 1946 İvedili Sanayi Planı’nda yer alan projeleri gerçekleştirmek için Marshall Planı kapsamında 615 milyon dolarlık yardım talebinde bulunmuş, yardım talebini inceleyen Amerika uzmanlar planın “devlet sosyalizmine” neden olacağı iddiasıyla yardım talebini reddetmişlerdir.⁷ Bu durum karşısında Türkiye Varner Planı olarak adlandırılan Türkiye İktisadi Kalkınma Planı’nı hazırlamış, projelerini Amerika Birleşik Devletleri taleplerine göre şekillendirerek Marshall Planı’ndan gerekli yardımları almayı amaçlamıştır.

⁴ İsmail Cem Ay, II. Dünya Savaşı Ulusal Planlama Faaliyetleri: 1946 İvedili Sanayi Planı ve 1947 Türkiye İktisadi Kalkınma Planı’nın Karşılaştırmalı Analizi, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, cilt 62, sayı:1, İstanbul, 2012, s. 158.

⁵ Övgün, **a.g.m.**, s. 181.

⁶ **A.y.**

⁷ **A.e.** s. 162.

3.4. Sanayinin Desteklenmesi Açısından Türkiye Sanayi ve Kalkınma Bankası'nın Kuruluşu

Savaş sonrasında özel teşebbüs sahiplerine geniş imkanlar sağlanması için bir Sanayi Bankası kurulması planlanmıştır. Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası'nın 53 milyon dolarla sermayesine iştirak etmeyi planladığı Sanayi Bankası'na Merkez Bankası'nın da belirli bir sermaye bedeli ile iştiraki söz konusu olmuştur. Banka'da birinin Türk, ikisinin Amerikalı olmak üzere üç müdür muavinin görev alması düşünülmüştür. Banka'nın ihracat ve ithalat işleri ile uğraşanlara geniş kredi vereceği bildirilmiştir.⁸

Sınai Kalkınma Bankası Genel Müdürü Norman Tucker, bankanın Galata'daki merkezinde yapmış olduğu açıklamada Türkiye'de yerli sanayinin kurulmasına veya mevcut sanayinin ilerlemesine yardım edileceğini bildirmiştir. Bunun yanı sıra mahalli veya yabancı sermayenin sanayiye yatırılmasını temin etmek ve Türkiye'de bir sermaye piyasasının kurulması için Türk sanayi hisse senetlerinin özel teşebbüse sahip ellerde kullanılmasını sağlamak için çalışıldığını beyan etmiştir. Norman Tucker, bankanın planladığı ve kuruluşuna esas olan çalışma prensiplerini şu şekilde sıralamıştır.⁹:

1. Özel sanayiye orta ve uzun vadeli borç vermek
2. Sanayi teşebbüslerine iştirak etmek
3. İstisnai hallerde kendi kaynakları ile teşebbüsler kurmak
4. Müşteriye teknik ve idari yardımlar temin etmek

Sınai Kalkınma Bankası sermayesinin 12.500.000 lirasını yerli banka ve şirketler, 12.500.000 milyon lirasını da Merkez Bankası temin etmiştir. Ayrıca Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası da 9 milyon dolarlık bir kredi karşılığı 25.000.000 Türk Lirası vermiştir.¹⁰

1950 yılında Sanayi Kalkınma Bankası'nın kurulması yönünde çalışmalar hız kazanırken, bankanın politikaları hususunda çeşitli fikir ayrılıkları yaşanmıştır. Yeni

⁸ Ticaret Gazetesi, 26.11.1949, s. 1.

⁹ Akşam Gazetesi, 30.01.1950, s. 1

¹⁰ A.y.

Sabah Gazetesi'nde yer alan makalede kurulması planlanan sanayi bankasının %8 veya %8,5'tan daha az bir faiz ile borç para (kredi) vermesine imkan olmadığı yer almıştır. Bu bağlamda sanayiciye ucuz faiz ile kredi sağlanacağı yönündeki beklentilerin karşılanmadığı bildirilmiştir. Bunun yanı sıra yönetimde yani idaresinde iki sanayicinin varlığı oldukça sembolik olması nedeniyle sanayicilerin temsiliyeti bağlamında son derece sorunlu olduğu vurgulanmıştır.¹¹

Türkiye'de yerli sanayinin gelişmesini sağlamak üzere 1950 yılı Nisan ayında nihayet kurulan Sınai Kalkınma Bankası, Türk sanayicileri ve tüccarları tarafından oldukça takdir görmüştür. Ayrıca Ticaret ve Sanayi İşbirliği Cemiyeti de Sınai ve Kalkınma Bankası ile yakından ilgilenmiştir. Sınai Kalkınma Bankası Türkiye'nin sanayisi için 1950 yılına değin temin edilmeyen imkanları sağlayacak nitelikte olması açısından oldukça önemli bir teşebbüs olarak kabul edilmiştir. Bankanın yapacağı işler hakkında övgülerin yanı sıra eleştiriler de getirilmiştir. Ancak banka, milli sanayiye yenilenme, tesis ve işletme kredileri sağlaması açısından diğer bankalar ile mukayese edilmeyecek nitelikte olduğundan eleştirileri hak etmediği bildirilmiştir. Ayrıca özel teşebbüsün gelişmesi açısından da oldukça önemli bir kurum olduğu uzmanlar tarafından vurgulanmıştır.¹²

Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası'nın kuruluşu, Ticaret Odası'nın Sicilli Ticaret bülteninde yayımlanarak faaliyete başlamıştır. 125 bin hisse senedine ayrılmış 12 milyon 500 bin sermaye ile kurulan bankaya 1950 yılı Haziran ayı itibari ile Merkez Bankası'nda bir daire ayrılmıştır.¹³

¹¹ Akşam Gazetesi, 16.03.1950, s. 2.

¹² Akşam Gazetesi, 10.04.1950, s. 3.

¹³ Akşam Gazetesi, 05.06.1950, s. 3.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI ZİRAAT POLİTİKASI VE ZİRAİ ÜRETİMİ

Cumhuriyetin kurulmasının ardından ülke; sanayi, ticaret, tarım gibi ülke ekonomisine katkı sağlayan iktisadi kolların gelişmesi için kalkınma planları ortaya koyarak tam bir teyakkuza geçmiştir. Ancak idarenin ortaya koyduğu kalkınma planları II. Cihan Harbi’nin patlak vermesiyle sekteye uğramıştır.

İkinci Dünya Savaşı ile birlikte Türkiye, İkinci Dünya Savaşı’na katılmamasına rağmen yaklaşık bir milyon genci silah altına almıştır.¹⁴ Silah altına alınan gençlerin büyük bir kısmı kırsal alanda yaşadığı göz önünde bulundurulduğunda, bu durum zirai üretimi olumsuz etkilemiştir. Savaştan önce kurulmuş olan Zirai Kombinalar, ellerinde bulunan traktör, harman makinesi vb. tarım araç ve gereçlerini ellerinde bulundurmaları nedeniyle savaş yıllarında faaliyetlerde bulunmaya devam etmiştir. 1942 yılında halkın artan gıda ihtiyacının önüne geçmek için 1942 yılında Buğday Kombinaları kurularak uzun yıllardır işlenmemiş arazilerde buğday gerçekleştirilmiştir.¹⁵

Savaş yıllarında tarımda kullanılan üretim araçları son derece basit, motor gücüyle çalışan makineler yok denecek kadar azdı. Ayrıca söz konusu makinelerin yedek parça temininde yaşanan zorluklar ve tamirlerini gerçekleştirecek yeterli personelin olmaması nedeniyle zirai üretimde zaman zaman aksaklıklar meydana gelmiştir. Yaşanan aksaklıklara bir çözüm bulmak ve çiftçilerin ihtiyaç duyduğu gübre, göztaşı* ve kükürt gibi maddelerin yanı sıra tohumluk ihtiyacını karşılamak için 1943 yılında Zirai Donatım Kurumu kurulmuş¹⁶ 4064 sayılı kanun ile 1 Temmuz 1944 tarihinde yürürlüğe girmiştir.¹⁷ 1949 tarihinde Tarım Bakanlığı, Devlet Zirai

¹⁴ “Osmanlı’dan Günümüze Tarım ve Tarıma Hizmet Veren Kurumların Teşkilatlanma Süreçleri”, TC Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Ankara, 2004, s. 18.

¹⁵ **A.e.**

* CuSO₄. 5 H₂O; boya ve tarım ilacı olarak kullanılan mavi bakır sülfatın halk dilindeki adı,

¹⁶ Ünlü, **a.g.e.**, s. 84.

¹⁷ Erkurt Öztürk, “İkinci Dünya Savaşı Döneminde Tarım Politikası”, **Yüksek Lisans Tezi**, Yeditepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 2009, s. 90.

İşletmeleri ve Zirai Donatım Kurumları ile Zirai Kombinalar birleştirilerek “Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü” kurulmuştur. Bunun arka planında Marshall Planı kapsamında Türkiye'nin iktisadi durumu hakkında çalışmalar gerçekleştiren Amerika Birleşik Devletleri tarafından görevlendirilen uzman Thornburg'un Zirai Kombinaları Sovyet Rusya'daki devlet çiftliklerine benzetmesi yatmıştır.

Çiftçinin yaşadığı sorunlara birde savaş koşulları eklenmiş, çiftçinin yaşamış olduğu sorunlar katlanarak artmıştır. Savaş sonrasında Şükrü Saraçoğlu Hükümeti ile başlayan Recep Peker, Hasan Saka, Şemseddin Günaltay ve Adnan Menderes Hükümetleri ile devam eden oldukça sıkıntılı bir dönem yaşayan çiftçinin yükünü azaltmak, zirai üretimi desteklemek, ekim mevsimi içinde çeşitli politikalar yürütülmüştür. Söz konusu politikaların yürütülmesi adına Marshall Yardımı başta olmak üzere uluslararası kuruluşlardan yardım ve kredi alınmıştır. Bunun bir örneği olarak Akşam Gazetesi 10.04.1949 tarihli haberinde İktisadi İşbirliği İdaresi Türkiye'ye ziraat işlerinde kullanılması için 306.000 dolar yardım ayırmıştır.¹⁸ Ayrıca bununla birlikte Marshall Yardımı kapsamında gazetelere beyanatta bulunan dönemin Tarım Bakanı Cavit Oral, Türkiye'nin 1950 yılına kadar 2600 adet traktör aldığını, 1950 yılı Nisan ayında bu rakamın 4000 adete çıkarılacağı bildirilmiştir.¹⁹

Türkiye, savaşta büyük zarar gören Avrupa'ya zirai ürün sağlaması açısından savaş sonrasında Avrupalı devletler için önemli bir yer tutmuştur. Savaş yıllarında erkek gücünden yoksun araziler, savaş sonrasında seferberlikten askerlerin dönmesi ile işlenmeye elverişli geniş topraklar olarak görülmüş, Türkiye monokültür ürünlerini ve diğer atıl ürünlerini ihracatta kullanarak ülkeye, ithalat için sıcak para girişi sağlamıştır.²⁰

Türkiye'de 1945 yılından itibaren ziraatta bir değişim ve dönüşüme gidilmiştir. Bu bağlamda öncelikle tarımda topraksız köylünün topraklandırılması amaçlanmış ve akabinde tarımda verimin sağlanması için modernleşmeye önem verilmiştir.²¹ Hava koşullarına bağlı olarak meydana gelen olumsuz koşullar göz ardı

¹⁸ Akşam Gazetesi, 10.04.1949, s.1.

¹⁹ Akşam Gazetesi, 03.03.1950, s.2.

²⁰ Kazgan, **Türkiye Ekonomisinde Krizler (1929-2009)**, s. 87.

²¹ Yakup Kepenek, **Türkiye Ekonomisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2014, s.107.

edildiğinde özellikle 1948 - 1950 yıllarında Amerikan Yardımları ve çeşitli krediler sayesinde gerçekleştirilen reformlarda zirai üretimde üretimin arttırdığı söylenebilir.

Savaş yıllarında yani 1939 – 1945 yılları arasında ziraatta kurumsallaşma çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Zirai kombinalar olarak tasarlanan devlet üretme çiftliklerinin kurulması, Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu, tarımda köylüye teknolojik gelişmeleri öğretecek Zirai Donatım Kurumu, Köy Enstitüleri'nin kurulması söz konusu kurumsallaşma çabalarının uzantılarıydı. Ancak bu kurumsallaşmadan faydalanacak üretimi gerçekleştirecek olanlar askerde silah altındaydı. Arazide kullanılan hayvanlara da devlet el koymuştu²². Dolayısıyla söz konusu koşullarda üretimin artması mümkün olmamıştır. 1948 yılında Türkiye'ye Amerika Birleşik Devletleri tarafından Truman Doktrini ve Marshall yardımı kapsamında gerçekleşen yardımlar, savaş yıllarında çöküşe geçen Türk ziraatı için bir dönüm noktası olmuştur. Amerika'dan sağlanan kaynaklar ile ithal edilen traktörler ve diğer zirai araç gereçler seferberlikten dönen genç nüfus tarafından kullanıldığında sonraki yıllarda üretimin katlanacağı yönünde beklentilere yol açmıştır.²³

Cumhuriyet Halk Partisi, Türkiye'nin bir tarım ülkesi olması açısından zira kalkınmaya oldukça önem vermiştir. 1948 yılında CHP, parti programında zirai kalkınmaya yer vermiştir. Buna göre bir kalkınma planı oluşturulacaksa bu planın dikkatli ve eksiksiz olması gereken kısmı ziraat ile ilgili kısmı olması gerekir ki 1948 yılında hazırlanan birinci beş yıllık planında temelini zirai kalkınma oluşturmuştur.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin parti programında da zirai kalkınma önemini hissettirir şekilde yer almıştır. Parti programında tarımsal çalışmanın modern bir şekilde organize edilmesi ve yurdun zirai kalkınması kısa bir süre içinde sağlanmasının kendisine yer bulması Tarım Bakanlığı'nın da önemle üzerinde durmasını sağlamıştır. Bu bağlamda Tarım Bakanlığı bünyesinde ve ona bağlı kurumlarda görev alan uzmanların zirai kalkınmayı sağlayacak çalışmalar yürüterek, çalışmalar neticesinde yapmış oldukları tespitler kalkınma planında yer almıştır.²⁴

²² Gülten Kazgan, **Tanzimat'tan 21. Yüzyıla Türk Ekonomisi Birinci Küreselleşmeden İkinci Küreselleşmeye**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2009, s.69

²³ Kazgan, **Türkiye Ekonomisinde Krizler (1929-2011)**, s. 88.

²⁴ Akşam Gazetesi, Zirai Kalkınma, 07.06.1948, s.3.

4.1. Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu

Ziraatta üretimin devamını sağlamak ve zirai üretimin geniş kesimlerce yapılmasını gerçekleştirmek amacıyla 1945 yılı Haziran ayında “Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu” çıkarılmıştır.

Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu, Meclis’te büyük tartışmalara neden olmuştur. Kanun görüşmelerinde söz alan büyük toprak sahiplerinden Adnan Menderes, söz konusu kanunun çıkarılması halinde dönem itibariyle son derece güçsüz olan ülke ekonomisinin zor durumda kalacağını beyan etmiştir.²⁵

Şükrü Saraçoğlu Hükümeti, özellikle ziraatta feodal benzeri faaliyet gösteren büyük toprak sahiplerinin ve toprak ağalarını tasfiye etmeyi amaçlamış ve topraksız köylüyü toprak sahibi yapmak istemişlerdir.²⁶

4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu’nun 1. maddesi a bendi kanunun amacını ortaya koymuştur. Buna göre; “*Arazisi olmayan veya yetmeyen çiftçileri ve çiftçilik yapmak isteyenleri, aileleri ile birlikte geçimlerini sağlayacak ve iş kuvvetlerini değerlendirecek ölçüde araziye sahip kılmaktır.*”²⁷ şeklinde yer alan madde de kanun ile amaçlanan en doğru şekilde yer almıştır. Aynı kanunda ayrıca arazi verilmesindeki sırada yer almıştır. Kanun 34. maddesine göre şu sıra gözetilir:²⁸

- a. Hiç arazisi olmayıp başkalarının arazisinde ortakçılık, kiracılık yapanlar
- b. Arazisi Yetmeyen Çiftçiler
- c. Hiç arazisi olmayıp yerleşmiş bulunduğu yerde öteden beri tarım işçiliği ile geçinenler
- d. Göçebe ve göçmenler ve göçürülenlerden çiftçi olanlar
- e. Evvela çiftçi olmayıp da arazi edindiği takdirde çiftçilik yapacaklarına Tarım Bakanlığı tarafından kanaat getirilenler

²⁵ Ünlü, **a.g.e.**, s. 117.

²⁶ Tezel, **a.g.e.**, s. 326.

²⁷ Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu (1945), TC Resmi Gazete, 6032, 15.06.1945

²⁸ Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu (1945), TC Resmi Gazete, 6032, 15.06.1945

Kanunun 37. maddesinde yer alan “arazi verileceklerin Türk olmaları ve medeni hakları kullanma yeterliliğine sahip bulunmaları ve çiftçi olmaları veya çiftçilik yapmayı yüklenmeleri şarttır.” ibaresi ile arazi verileceklere ilişkin esaslara yer verilmiştir.²⁹

Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu, Cumhuriyet Halk Partisi içindeki muhalefeti de ayağa kaldırmış, söz konusu kanun Adnan Menderes başta olmak üzere milletvekili olan toprak ağalarının büyük itirazları ile geçmiştir. CHP, Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu ile ziraatta devrim gerçekleştirmeyi amaçlarken siyasi bir kırılmaya neden olmuştur. Dörtlü Takrir olarak ifade edilen Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuad Köprülü 7 Ocak 1946 tarihinde Demokrat Parti’yi kurmuştur.

Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu’nun çıkarılmasının ardından kanun çeşitli kesimlerden büyük tepkiler almıştır. Demokrat Parti’nin kurulması ile birlikte, kanuna gelen tepkiler, Demokrat Parti’nin etrafından toplanarak CHP iktidarı için bir muhalefet aracı olarak kullanılmıştır. Söz konusu tepkiler, CHP’nin 1947 yılından itibaren kanunun bazı maddelerinde değişiklikler yapmasına neden olmuştur. Değiştirilen maddeler arasında büyük eleştirilere neden olan 17. madde de bulunmaktaydı. Buna göre oldukça tartışılan 17. Madde değiştirilmeden önce Resmi Gazete ’de şu şekilde yer almıştır:³⁰

“Topraksız veya az topraklı olan ortakçılar, kiracılar veya tarım işçileri tarafından işlenmekte bulunan arazi, o bölgede 39.’uncu madde gereğince dağıtmaya esas tutulan miktarın kendi seçtiği yerde üç katı sahibine bırakılmak şartı ile çiftçi ve işçilere dağıtılmak üzere kamulaştırılabilir.”

Büyük toprak sahiplerinden Cavit Oral’ın 1948 tarihinde Tarım Bakanlığı’na getirilmesi kanunun iktidar tarafından tamamen gözden çıkarıldığına yönelik iddialara neden olmuştur. 23 Mart 1950 tarihinde kanunun bazı maddelerinde gerçekleştirilen değişikliklerle birlikte Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu etkinliğini

²⁹ Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu (1945), TC Resmi Gazete, 6032, 15.06.1945

³⁰ A.y.

kaybetmiş, siyasi baskılar nedeniyle tamamlayıcı maddelerle desteklenmemiş, çıkarılış amacından sapmıştır.³¹

Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu ile birlikte kamu toprakları, topraksız ve toprağı az olan köylülere tevzi edilmiştir. Kanun toprağın dağıtımında yapısal bir değişikliğe neden olmamıştır. Tarıma açılan alanlar meralar aleyhine genişlemiştir.³² 1947 – 1950 tarihleri arasında Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu kapsamında tevziati gerçekleştirilen topraklar şöyledir:³³

Tablo 1: 1947 - 1950 Yılları Arasında Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu Uyarınca Çiftçiye Dağıtılan Topraklar (Dönüm)

Yıllar	Aile Sayısı	Dağıtılan Toprak	Aile Başına Düşen Toprak
1947	1.427	49.085	34,40
1948	4.313	238.656	53,33
1949	8.359	389.211	46,56
1950	18.589	820.194	44,12

Kaynak: Kadir Beşer, 1923-1950 Yılları Arasındaki Türkiye’de Toprak Dağılımı Ve Toprak Reformu Politikasının Sonuçları, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, s. 213.

Tablo – 1’de 1947 yılından 1950 yılına kadar Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu kapsamında çiftçiye dağıtımı gerçekleştirilen toprak miktarı hakkında bilgi verilmiştir. Söz konusu dönemde aile sayısında ve dağıtılan toprak miktarında artış görülürken, aile başına düşen toprak miktarında 1948 yılından itibaren düşüş yaşanmıştır.

4.2. Çiftçilere Yardım

Tarımsal faaliyetlerde verimliliği sağlamada en etkili yol şüphesiz ki modern tarım yöntemlerine geçilmesidir. Bu dönemde Amerika’ya çeşitli zirai alet ve zirai

³¹ Ünlü, a.g.e., s. 123.

³² B. Ali Eşiyok, “Kalkınma Sürecinde Tarım Sektörü: Gelişmeler Sorunlar Tespitler ve Tarımsal Politika Önerileri”, **Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.**, Cilt II, Ankara, s. 8.

³³ Kadir Beşer, “1923-1950 Yılları Arasındaki Türkiye’de Toprak Dağılımı Ve Toprak Reformu Politikasının Sonuçları”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 38. Sayı, Kütahya, 2013, s. 213.

araç siparişi verilmiş, Amerika'ya siparişlerin arasında traktör başı çekmektedir. Siparişlerde traktörü, mibzer ve çapa motorları takip etmektedir.³⁴ Çiftçilerimizin sahip olduğu motor ve traktörler için gerekli olan akaryakıtta da dönemsel olarak “fıkdan” (yokluk) yaşandığı sonucunu ortaya koymamız yanlış olmaz. Bu bağlamda özellikle sebze bahçelerinin susuz bırakılmaması³⁵ için gerekli akaryakıtın temin edileceği garanti edilmiştir. 1945 yılının Ağustos ayına gelindiğinde akaryakıt sıkıntısı olabildiğince artmış, motorlar çalıştırılmayacak hale gelmiştir.³⁶

İkinci Dünya Savaşı sonrasında bir tarım ülkesi olan Türkiye’de, çiftçilerin zirai aletlere ulaşmasının sağlanması dönem hükümetlerinin görevleri arasında yer almıştır. İkinci Dünya Savaşı’nın patlak vermesi ile birlikte çiftçinin yaşamış olduğu sorunlar katlanarak artmıştır. Ticaret Gazetesi, 25 Ekim 1945 tarihli sayısında zirai üretimde çiftçilere destek verilmesi için çeşitli zirai üretim araçlarının tevzi edildiği (dağıtıldığı) görülmektedir. Çiftçilerin zirai aletlere ulaşarak, ekimin devamlılığını ve verimini sağlamak için; Tarım Bakanlığı, ekim mevsiminde pulluk tevziatının yapılması için gerekli kuruluşlara talimatlarda bulunmuştur.³⁷

Marshall Yardımı dönem itibariyle Türkiye’nin zirai verimliliği açısından oldukça iyi değerlendirilmiştir. Buna göre yardım kapsamında ülkeye traktör başta olmak üzere birçok zirai alet getirilmiştir. 1948 yılında Marshall Yardım Planı kapsamında Türkiye’ye yardımların başlamasının ardından tarım sektöründe süratle makineleşme sürecine girilmiştir.³⁸ Bu bağlamda Akşam Gazetesi 24 Ekim 1950 tarihli nüshasında Zirai Donatım Kurumu tarafından 1950 yılı Mayıs ayında Marshall Planı kapsamında Amerika ve Kanada’ya sipariş verilen tarım aletlerinin 1950 yılı Eylül ayı itibariyle söz konusu ülkelere Türkiye’ye gönderilmeye başlandığını bildiriyordu. Devam eden süreçte Zirai Donatım Kurumu çiftçilere dağıtılmak üzere 993 traktör, 175 biçerdöver, 6.840 pulluk diskaro, 230 kültivatör, 500 pamuk mibzeri, 20 çayır makinesi, 750 traktör arabası gibi zirai aletler sipariş verilmiş, Türkiye’ye teslim edilmesi için girişimlere başlanmıştır. Kurum ayrıca 1950 senesi

³⁴ Ticaret Gazetesi, 02.11.1945, s.1.

³⁵ Ticaret Gazetesi, 20.07.1945

³⁶ Ticaret Gazetesi, 23.08.1945

³⁷ Ticaret Gazetesi, 25.10.1945, s.2.

³⁸ Eşiyok, **a.g.e.**, s.8.

başından itibaren 8.000 ton amonyum sülfat, 800 ton gazarol temin etmek amacıyla 1951 yılı için ihtiyat malzeme depo edilmiştir. Ayrıca yılbaşından 15 Eylül 1950 tarihine kadar 20.000.000 adet alet, edevat ve makine satılmıştır. Türkiye'nin ziraatı ile alakalı çeşitli önlemler alınmış, çiftçilere dağıtılan arabalar ve traktörlerin bakımı için kuruma ait, iki yerde seyyar tamirhane, yirmi seyyar servis arabası görev yapmıştır. Kurum, üretime yardım edecek alet, edevat ve makinelerin %40'ını temin ederek ve 6 sene içinde ödemek ve %20'sini peşin vermek şartı ile köylüye vermek gibi politikalar yürütmüştür. Ayrıca köylüye dağıtılan makinelerin bakımı da ücretsiz olarak her köye gitmek suretiyle kurumca yapılmıştır.³⁹ 1948 yılında Türkiye'de traktör sayısı 1800'den az iken bu sayı 1950 yılında yaklaşık 16.000'di.⁴⁰

İkinci Dünya Savaşı sonrasında görevde bulunan hükümetler, yalnızca zirai donanım ve alet yardımında bulunmamışlardır. Savaş döneminin hemen ertesinde yaşanan sıkıntılara rağmen ülke, sosyal devlet anlayışının gerekliliğini yerine getirmiştir. Köylülerin ve çiftçilerin hububat ihtiyacına kayıtsız kalmamıştır. Tarım Bakanlığı'nın emri ile hububat ihtiyacı olan köyde ve kazalarda bulunan çiftçilere, 420.000 tonu buğday ve 200 tonu arpa olmak üzere; diğer hububat ürünlerinin de bulunduğu 620.000 ton hububat yardımında bulunarak çiftçilerin hububat ihtiyacını karşılamıştır.⁴¹ 1948 yılında çiftçilere zirai ekimde kullanmak üzere çiftçilere tohum dağıtılması için 8 Temmuz 1948 tarihinde 5254 sayılı Muhtaç Çiftçilere Ödünç Tohumluk Verilmesi Hakkında Kanun çıkarılmıştır.⁴² 14 Mayıs 1950 seçimleri sonrasında yalnızca hükümet değil, iktidardaki parti de değişmiş ancak ziraata verilen önem değişmemiştir. Buna göre zirai devamlılığı sağlamak üzere dönem dönem çiftçinin ihtiyaç duyduğu tohumluklar çiftçilere dağıtılmıştır. Akşam Gazetesi, 15.09.1950 tarihli haberine göre Tarım Bakanlığı, İstanbul'daki çiftçilere yardımı olması açısından 1950 yılı Ekim ayına kadar 360 ton tohumluk tahsis etmiştir. Tohumluklar ihtiyaç sahiplerine dağıtılmıştır. Dağıtılan miktarla çiftçilerin ihtiyaçları tamamen karşılanmadığından Tarım Bakanlığı'ndan İstanbul'a yeniden

³⁹ Ticaret Gazetesi, 24.10.1950, s.3.

⁴⁰ Eşiyok, **a.g.e.**, s. 8.

⁴¹ Ticaret Gazetesi, 31.12.1945, s.2.

⁴² İlhan Tekeli- Selim İlkin, "Devletçilik Dönemi Tarım Politikaları", **Türkiye'de Tarımsal Yapılar (1923-2000)**, Drl: Şevket Pamuk ve Zafer Toprak, Yurt Yayınları, Ankara, 1988, s. 46.

tohumluk tahsisi istenmiştir. Bakanlık, söz konusu talebi uygun görmüş, yeniden 360 ton tohum tahsis edilmiştir.⁴³

4.3. Zirai Ürünlerin Rekolte Durumu

4.3.1. Hububat

Dünya'nın bilinen en eski gıda maddeleri hububat grubu içinde yer alan zirai ürünler olarak bilinmektedir. Hububat grubunda bulunan ürünler sahip oldukları besin değerleri ve yetişme koşulları ile birlikte temel gıda maddeleri arasında yer alırlar.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında ve savaş sonrasında yalnız Türkiye'de değil, savaşın içerisinde fiili olarak yer alan, almayan her ülke özellikle hububat ürünlerinin üretimine önem vermiş, ülkelerde zaman zaman hububat ihracatı yasaklanmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sona ermeden buğday rekoltesi açısından en büyük tehlike saklama koşullarında yaşanan sorunlardı. Saklama koşullarında gerekli özenin gösterilmemesi ve depoların korunma için gerekli şartları sağlayamaması, hasadı yapılan buğdayın çürümeye yüz tutmasına neden olmuştur. Ticaret Gazetesi'nin 26 Nisan 1945 tarihli haberinde bu soruna değinilmiş, İzmir' in Bergama ilçesinde depolarda bulunan yaklaşık 1800 Ton buğdaydan 150 Ton kadarı kötü saklama koşulları nedeniyle çürüdüğüne yer verilmiştir. Yapılan incelemelerde çay kenarında bulunan depolarda saklanan buğdayların, depoların tümünde çürüyen buğdaylar içindeki payının % 50' ye yakın olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca depolarda meydana gelen çürümelerin kötü kokuya neden olduğu ve bu durumun halk sağlığı için de tehlike arz ettiği kanaatine varılmıştır.⁴⁴

Ticaret Gazetesi'nin 20.04.1945 tarihinde yapmış olduğu habere istinaden Ziraat Bankası'nın 11.05.1945 tarihinde gönderdiği mektupta söz konusu buğday saklama depolarının Toprak Mahsulleri Ofisi'ne ait olmadığı, depoların kullanma yetkisinin Ziraat Bankası'nın tasarrufunda olduğu bildirilmiştir. Bu açıklamanın devamında; “ Yine mezkur yazıda kaydedildiği gibi ofis namına elde mevcut

⁴³ Ticaret Gazetesi, 15.09.1950, s.3.

⁴⁴Ticaret Gazetesi, 26.04.1945, s.1.

buğdaylardan çürüyen yoktur.”⁴⁵ ibaresi yer almış, çürüme iddiaları yalanlamıştır. Her ne kadar Ziraat Bankası söz konusu haberi yalanlasa da Ticaret Gazetesi, muhabirlerinin ilçedeki çiftçiler ile yapmış olduğu görüşmelerde çürüme iddialarının doğruluğunu yinelemiş ve söz konusu çürümenin raporlarla tespit edildiği bilgisine yer vermiştir.⁴⁶

Buğday saklama koşullarında yaşanan sorunlar sadece Bergama’da değil, ülkenin muhtelif yerlerinde de gerçekleşmiş ve bu durum Ticaret Gazetesi’nde de defalarca haber olmuştur. Bu bağlamda 06.07.1945 tarihinde Ticaret Gazetesi’nde yer alan habere göre, Adana’da 1944 yılında müstahsiller tarafından Toprak Ofisi’ne verilen buğdaylardan 80 Ton kadarı Akçakale’nin batısında çürümeye bırakıldığı ifade edilmiştir.⁴⁷ 1945 yılında Ofise verilen buğdayların çürümesine ilişkin haberlerin ardı arkası kesilmemiş, benzer çürüme haberlerine Ticaret Gazetesi 05.10.1945 tarihli sayısında da rastlanılmıştır. Habere göre Akşehir’ de buğday deposu olarak kullanılan İmaret ve Ulu Cami’nin içinde bulunduğu durum, saklama koşullarını tehdit etmiştir. Rutubet gibi nedenlerden ötürü hububatın tümü çürüme tehlikesi geçirmiştir. Akşehir halkı, çürüyen buğdayların daha önce olduğu gibi gömülerek konunun üstünün kapatılacağını iddia ederek, söz konusu duruma tepki göstermişlerdir.⁴⁸ Habere istinaden 05.10.1945 tarihinde Toprak Ofisi Mahsulleri, Ticarete Gazetesi’nde bir tekzip yayımlatmıştır. Yayımlanan tekziple söz konusu iddialar reddedilerek 1945 yılında kar ve yağmur nedeniyle oluşabilecek sel tehlikesine karşı önlemlerin Ofis memurlarınca alındığı belirtilerek gazetedeki makalede yer alan iddialar kesin bir dille yalanlanmıştır. Tekzibin devamında İmaret Camisi’nin Ofis tarafından depo olarak kullanılmaya 21.09.1945 tarihinde başlandığı, 23 Nisan 1945 tarihinde cami minaresindeki kurşunların şiddetli rüzgar nedeniyle söküldüğü belirtilerek, kurşunların tamiri için 16.05.1945 tarih ve 151 sayılı yazı ile Umum Müdürlüğü ile gerekli yazışmaların yapıldığına yer verilmiştir. Gerekli tamirat için 8 Ağustos 1945 tarih ve 746/64949 sayılı emirle 91.357 Liralık

⁴⁵ A.y.

⁴⁶ A.y.

⁴⁷ Ticaret Gazetesi, 06.07.1945, s.1.

⁴⁸ Ticaret Gazetesi, 19.09.1945, s.1.

bir tahsis Evkaf İdaresi veznesine yatırıldığına dair ayrıntılarda söz konusu tekzipte yer almıştır.⁴⁹

Toprak Mahsulleri Ofisi, buğdayın saklama koşullarında iyileştirmeler yapmak, saklama koşullarına gelebilecek eleştirilerin önünü kesmek amacıyla ülke çapında ambar inşasına başlamıştır. Buna binaen, buğday rekoltesinin yağmur ve diğer hava koşullarından etkilenmemesi için yapımına başlanan ambarlardan biri de Adana'da yer almıştır. Adana'da yapımına başlanan ambarlar 1945 yılının ikinci yarısından itibaren tamamlanmış, buğday rekoltesinin Adana'da ki yeni ambarlarda korunma işlemlerine başlanmıştır. Ancak alınan tüm önlemler, mevsim normallerinde yağın yağmurun buğdaya ulaşmasına engel olamamıştır. Ambarın çatısında meydana gelen akma nedeniyle buğday rekoltesi zarar görmüş, buğdaylar filizlenmeye (çimlenmeye) başlamıştır.⁵⁰

1945 yılı buğday üretimine ilişkin sorunlar sadece hasattan sonra meydana gelmemiştir. Hasat öncesinde hava koşullarında meydana gelen ani değişim, buğday tarlalarını olumsuz yönde etkilemiştir. Etkilenen buğday tarlalarından biri de kuşkusuz ki Türkiye'nin en verimli topraklarının bulunduğu Hatay'daki Amik Ovası'dır. Dönem itibariyle yağmaması gereken yağmurun Amik Ovası'na düşmesi sonucu buğdayda kızılık hastalığı baş göstermiştir. Bu durum Hatay'da buğday rekoltesinin düşmesine ve buna bağlı olarak müstahsilin zarar etmesine neden olmuştur.⁵¹

Türkiye'nin hububat ambarı olarak bilinen Konya'da 1945 yılının ilk iki ayına ait satış miktarı Ticaret Gazetesi'nde yer almıştır. Buna göre, 1944 yılına ait stoklarda bulunan buğdayın yaklaşık 35.000 tonu satılmış, buğdayın birim başına satış fiyatı ortalama 26 kuruştan alıcı bulmuştur. 1945 yılında ise Konya'da yaklaşık olarak 310.000 kg beyaz buğday kilogram başına 27 kuruştan satılırken, 32.123 kg sert buğday kilogram başına 24 kuruş 75 santimden alıcı bulmuştur.⁵²

⁴⁹ Ticaret Gazetesi, 05.10.1945, s.3.

⁵⁰ Ticaret Gazetesi, 21.12.1945, s.1

⁵¹ Ticaret Gazetesi, 27.12.1945, s.2.

⁵² Ticaret Gazetesi, 14.03.1945, s.4.

1939 – 1950 yılları arasında Türkiye’deki buğday ekim alanı ile buğday üretimi ve ekim alanına oranla verimliliği şu şekildedir⁵³:

Tablo 2: 1939 - 1950 Yılları Arasında Türkiye’nin Buğday Üretimi

Yıllar	Buğday Ekim Alanı (Hektar)	Buğday Üretim Miktarı(Ton)	Dönüm Başına Verimlilik	1 Kg Buğday Başına Çiftçinin Eline Geçen Fiyat (TL)
1939	4.021.551	4.191.528	1.042	0,05
1940	4.381.420	4.067.950	928	0,05
1941	4.394.073	3.483.147	792	0,11
1942	4.369.455	4.263.282	975	0,29
1943	3.502.204	3.509.507	1.002	0,47
1944	3.740.452	3.148.396	841	0,3
1945	3.742.006	2.189.318	585	0,29
1946	3.830.504	3.648.383	952	0,22
1947	4.176.913	3.245.904	777	0,26
1948	4.538.190	4.867.093	1.086	0,29
1949	4.007.810	2.516.523	628	0,37
1950	4.477.191	3.871.926	864	0,28

Kaynak: İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, s.178 – 219

Tabloya bakıldığında savaş sonrasında buğday ekim alanlarının genişlediği ancak üretim verimliliğinde istikrarın sağlanamadığı görülmektedir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, hububat ürünlerinden arpanın hızla hasat edilmesi ve piyasaya sunulması için büyük çaba harcanmıştır. Özellikle 1945 yılının ilk arpa hasadının gerçekleşmesi için 02.05.1945 tarihi itibarıyla Mersin’in Silifke ilçesinde hazırlıklar başlamış,⁵⁴ 23 Mayıs 1945 tarihinde arpa hasadı yapılmıştır.⁵⁵ Yapılan tetkiklerde mahsulün orta derecede olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra

⁵³ İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s. 178-219

⁵⁴ Ticaret Gazetesi, 02.05.1945, s. 1.

⁵⁵ Ticaret Gazetesi, 16.05.1945, s. 1

1945 yılı Mart ayına kadar Konya’da 8.197 kilogram beyaz arpa 22 kuruş 50 santimden satışa çıkarılmıştır.⁵⁶

Savaşın ilk yıllarından ve savaş sonrası süreçte Türkiye’de arpa üretim miktarı aşağıdaki tabloda yer almıştır⁵⁷:

Tablo 3: Savaş Yıllarında ve Savaş Sonrasında Arpa ile İlgili İstatistiki Veriler

Yıllar	Arpa Ekim Alanı (Hektar)	Arpa Üretim Miktarı(Ton)	Dönüm Başına Verimlilik	1 Kg Arpa Başına Çiftçinin Eline Geçen Fiyat (TL)
1939	2.024.846	2.275.460	1.123	0,04
1940	2.092.789	2.249.314	1.074	0,03
1941	2.037.103	1.758.246	863	0,03
1942	1.931.576	2.164.781	1.112	0,04
1943	1.490.329	1.665.322	1.117	0,04
1944	1.655.127	1.403.049	857	0,19
1945	1.625.410	934.309	575	0,21
1946	1.735.996	1.653.592	953	0,17
1947	1.804.726	1.511.752	838	0,17
1948	1.828.240	2.167.396	1.186	0,19
1949	1.758.719	1.246.536	709	0,26
1950	1.901.910	2.047.018	1.076	0,18

Kaynak: İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s. 178 – 219

Tablo – 3’te 1939 yılından 1950 yılına kadar geçen sürede arpa ekim alanı ve bu ekim alanlarından elde edilen arpa rekoltesi hakkında bilgiler yer almıştır. Buna göre savaşın hemen başında 2 milyon hektar alanın savaş yıllarında düştüğü ancak savaşın sonlarına doğru arpa ekim alanlarının artmaya başladığı görülmüştür. 1944 yılından itibaren artan ekim alanları savaş öncesi miktarına ancak 1950 yılında

⁵⁶ Ticaret Gazetesi, 14.03.1945, s. 4.

⁵⁷ İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s. 178 - 219.

ulaşabilmişti. Bununla birlikte arpa üretim miktarı ve verimlilik yıllara göre dalgalı bir seyir göstermiştir.

Türkiye’de hububat ürünleri arasında yer alan mısırın savaş sonrasında üretim miktarı savaş yıllarına kıyasla düşmüştür. Buna rağmen savaşın hemen sonrasında, 1945 ile 1946 yıllarında mısır üretiminde verimlilik düşükken 1948 ile 1950 yılları arasında verimlilik oldukça yükselmiştir. Buna göre 11 yıllık süreçte (1939 – 1950 yılları arasında) mısır ekim alanı ve mısır üretimi şöyledir⁵⁸:

Tablo 4: 1939 - 1950 Yılları Arasında Türkiye’de Mısır Üretimine Dair İstatistikler

Yıllar	Mısır Ekim Alanı (Hektar)	Mısır Üretim Miktarı (Ton)	Dönüm Başına Verimlilik	1 Kg Mısır Başına Çiftçinin Eline Geçen Fiyat (TL)
1939	469.034	635.855	1.356	0,04
1940	509.990	757.309	1.485	0,04
1941	502.210	647.467	1.289	0,08
1942	633.467	852.828	1.346	0,21
1943	627.048	874.265	1.394	0,38
1944	577.914	508.296	880	0,17
1945	510.071	294.739	578	0,21
1946	565.551	594.838	1.052	0,21
1947	534.637	530.790	993	0,2
1948	534.938	695.651	1.300	0,25
1949	600.579	724.479	1.206	0,27
1950	593.161	627.987	1.058	0,2

Kaynak: İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s. 178 – 219

⁵⁸ A.e.

Tablo incelendiğinde savaş sonrasında mısır üretimi dalgalı bir seyir izlese de mısır üretimindeki verimlilik yıldan yıla artmış göstermiştir.

1948 yılının sonbaharında başlayan sert kış koşulları 1949 yılının kış ayında oldukça şiddetli geçmiş, hububat ekimi büyük sekteye uğramıştır. Bu bağlamda ekimi yapılması planlanan hububat tohumları etkilenmiş ve bu durumun 1949 yılı hububat stoklarını olumsuz etkileyeceği iddia edilmiştir. Buna göre önceki yıllarla mukayese edildiğinde 1948 sonbaharından 1949 yılı kış ayı dönemine kadar geçen sürede ekimi gerçekleştirilen hububat, yaklaşık %30 oranında azalma göstermiştir. Tarım Bakanlığı hububat üretiminde yaşanacak aksaklıkların önüne geçmek, çeşitli tedbirlerin alınması amacıyla gerekli çalışmaların yapılması talimatını vererek, söz konusu durumun telafi edileceğini bildirmiştir. Buna göre hububat ekiminde yaşanan aksaklıkların 1949 yılının yaz aylarında yapılacak ekimle giderilmesi planlanmıştır. Ancak Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürü Necati Topçuoğlu'nun beyanına göre her ne tedbir alınır alınsın 1949 yılı hububat rekoltesinin noksan olacağı bildirilmiştir. Mısır hususunda ise, Tarım Bakanlığı 1949 yılında mısır rekoltesinde meydana gelecek olumsuzluklara yönelik Karadeniz halkının ihtiyacını karşılamak için birtakım tedbirler almıştır. Fiskobirlik ile yapılan anlaşma gereğince birliğe bağlı il, kaza ve bucak merkezlerinde kilosu 36 kuruştan satılması kararlaştırılmıştır.⁵⁹

1949 yılındaki sert ve çetin geçen hava koşulları, ekim işlerini aksatmasının yanı sıra ekim alanlarının büyük çoğunluğunun karla kaplı olması Türkiye'nin mahsul durumunu olumsuz etkilemiştir. Buna göre 1949 yılı ilkbaharında yapılan tetkiklerde 1949 yılına ait mahsulün 1948 yılına kıyasla %30 oranında noksan olduğu tespit edilmiştir. Tarım Bakanı Cavid Oral, Cumhuriyet Gazetesi'ne vermiş olduğu beyanda, hava koşullarının normalleşmesiyle mahsul durumunun iyileşeceğini ifade etmiştir. Bakan Oral, hububat durumu hakkında da birtakım açıklamalar yapmış, buna göre hububat rekoltesinin hava koşulları nedeniyle önceki yıllara kıyasla düşük olduğunu belirtirken, yetişen hububatımızın oldukça kaliteli olduğunu bildirmiştir.⁶⁰

Tarım Bakanı Cavit Oral, 1949 yılı mahsul durumu ve Marshall Planı'nın Türk ziraatına etkilerini gazetelere değerlendirmiştir. Cavit Oral, 1933 yılından sonra

⁵⁹ Cumhuriyet Gazetesi, 11.04.1949, s. 1-3.

⁶⁰ Cumhuriyet Gazetesi, 18.04.1949, s. 1.

ilk defa 16 yıl sonra, 1949 yılında kış mevsiminin bu denli sert ve çetin geçtiğini ifade ederek, Türkiye'nin mahsul durumunun yaşanan hava koşullarından olumsuz etkilendiğini bildirmiştir. Tarım Bakanı Cavit Oral, pamuk rekoltesi hakkında da bazı bilgiler vermiştir. Oral, pamuk rekoltesinin 1948 yılına kıyasla oldukça fazla olduğunu beyan etmiştir. Şartların iyi olması halinde pamuk rekoltesinin önceki yıllardan daha bereketli olacağını söylemiştir. Marshall Planı'nın Türkiye'nin zirai kalkınması için oldukça önemli olduğunun altını çizen Tarım Bakanı Cavit Oral, Marshall Planı kapsamında Türkiye'ye 1839 traktörün, 477 biçer-döver, 100 harman makinesinin, 2019 traktör pulluğunun, 3325 hayvan pulluğunun geldiğini bildirmiştir. Oral, söz konusu alet ve araçların 1949 yılı Haziran ayı sonuna kadar Türkiye'ye geleceğini ifade ederken, aynı zamanda on buçuk milyon dolarlık malzemenin geleceği yönünde beyanda bulunmuştur.⁶¹

1949 yılı Haziran ayında kabinede değişiklik yapılmış Ticaret ve Ekonomi Bakanlığı görevine Cemil Sait Barlas'ın yerine Vedat Dicleli getirilmiştir. Vedat Dicleli, göreve gelir gelmez Türkiye'nin iaşesini sağlayan buğday hususunda bazı görüşler beyan etmiştir. Öncelikle dünya buğday rekoltesi ile ilgili bilgiler veren Dicleli, dünya buğday rekoltesinin yaklaşık 22 milyon ton olacağı tahmininde bulunmuştur. Türkiye'de ise, 1949 yılında kış koşulları pek uygun gitmese de mahsulün yeterli olacağını ifade etmiştir. Bunun yanı sıra buğday stoklarının 4 – 5 ay yetecek kadar olduğunu beyan ederek buğday konusunda Türkiye'nin herhangi bir sıkıntı çekmeyeceğini bildirmiştir.⁶²

Ekonomi ve Ticaret Bakanı Vedat Dicleli, Türkiye'nin hububat durumu hakkında da bilgi vermiş, yaşanan sert kış şartları nedeni ile 1949 yılı hububat üretiminin 1948 yılına kıyasla %40 - %50 oranında azaldığını bildirmiştir. Dicleli, bu nedenle buğday ithalinin zorunlu olduğunu ifade etmiştir.⁶³

Tablo-2, Tablo-4, Tablo-5'e bakıldığında 1949 yılında yaşanan ağır kış şartlarının hububat üretimini olumsuz etkilediğini görmekteyiz. Buna mukabil olarak 1949 yılında gerek arpa, gerekse de buğday üretiminde yarı yarıya düşüş meydana

⁶¹ Akşam Gazetesi, 06.05.1949, s.3.

⁶² A.e., s.2.

⁶³ Akşam Gazetesi, 03.07.1949, s.2

gelmiştir. Dolayısıyla 1949 yılında Türkiye, halkın ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak Amerika başta olmak üzere Kanada ve diğer ülkelerden hububat ithal etmiştir.

Çukurova, tarih boyunca diğer ekim alanlarına kıyasla daha fazla ürün veren bir bölgedir. Hava koşullarının hububatın yetişmesine engel olduğu bir dönemde Çukurova'daki hububat rekoltesi diğer ekim alanlarına kıyasla oldukça iyi olduğu tespit edilmiştir. Adana ilindeki hububat mahsulü ile de tetkikler yapılmış, Seyhan ilinde hububat rekoltesinin önceki yıllara kıyasla oldukça bol olduğu tespit görülmüştür. Buna göre Adana'da 1949 yılı hububat rekoltesi 340.628 ton olduğu yetkililere bildirilmiştir. Cinslerine göre hububat miktarları şu şekilde dağılmıştır⁶⁴:

Tablo 5: 1949 Yılı Adana'nın Hububat Rekolte Durumu

Cins	Miktar(Ton)
Buğday	138.450
Arpa	87.304
Yulaf	83.523
Çavdar	6.597
Mahlut	18.737
Mısır	4.343
Darı	1.674
Yekün	340.628

Kaynak: Akşam Gazetesi, 19.07.1949, s.3.

Akşam, 22.12.1950 tarihli sayısında yer alan haberde 1949 – 1950 yıllarına ait hububat rekoltesi verilmiştir. Haberde Türkiye'nin 1949 ve 1950 yıllarına ait bazı zirai ürünlerinin üretim miktarı hakkında İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan bir rapor yer almıştır. Rapora göre 1950 yılı hububat istihsalimiz 1949

⁶⁴ Akşam Gazetesi, 19.07.1949, s. 3.

yılına kıyasla 2.500.000 ton artmıştır. 1949 – 1950 yıllarına ait mahsul durumu şu şekildedir⁶⁵:

Tablo 6: 1949 - 1950 Yıllarına Ait Hububat Rekoltesi

Mahsuller	1949 Yılı Mahsulü (Ton)	1950 Yılı Mahsulü (Ton)
Buğday	2.556.000	3.873.000
Arpa	1.246.000	2.021.000
Çavdar	274.000	425.000
Yulaf	234.000	317.000
Darı	56.000	86.000
Mahlut	133.000	206.000
Bakla	34.000	42.000
Nohut	60.000	88.000
Mercimek	34.000	46.000
Burçak	73.000	96.000

Kaynak: Akşam Gazetesi, 22.12.1950, s. 3.

Tabloya göre 1950 yılı hububat ürünlerine ait rekolte miktarı önceki yıla kıyasla oldukça artmıştır.

Kalori bağlamında en zengin hububat ve özellikle savaş ve kıtlık dönemlerinde son derecede değerli olan bir besin olan pirinç, Türk tarımı için oldukça önemlidir. Savaş sonrasında yaşanan kıtlıklara rağmen halkın genel sağlığı

⁶⁵ Akşam Gazetesi, 22.12.1950, s. 3.

düşünülerek pirinç üretimindeki kısıtlamalara ve yasaklamalara devam edilmiştir. Bu bağlamda 12 Ocak 1945 tarihinde Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti (Dönemin Sağlık Bakanlığı) kesik sulama usulü ile çeltik ziraatının yasaklanacağı çeltik ekimi ile uğraşanlara bildirilmiştir.⁶⁶ Yapılan bildiri de sıtma hastalına önlem olarak çeltik ziraatının yazın en kurak zamanda dahi kurumayan daimi bataklıkların gerisinde yapılmasına izin verileceği ve suni bataklıklara izin verilmeyeceği yer almıştır. 1945 yılında Sağlık Bakanlığı tarafından pirinç ekimine yönelik getirilen bir kısıtlama haberine 23 Mart 1945 tarihli Ticaret Gazetesi'nde rastlanılmıştır. Söz konusu gazetede yer alan habere göre çeltik ziraatı kasaba ve köylere en az üç kilometre mesafede yapılabilir.⁶⁷

Savaş sonrası dönemde yaşanan kıtlıklar ve halkın gittikçe artan pirinç ihtiyacı çeltik ekimini zorunlu kılmıştır. Yasaklamalarda kırılmalar, kısıtlamalarda esnekliklere gidilmiştir. Sıtma ile mücadele gereği çeltik ekiminin ilçe, köy ve kasabalara uzaklık esası devam ettirilerek, Bursa'nın Orhangazi ilçesi gibi daha önce çeltik ekimi yasaklanan bazı mıntikalara yeniden çeltik ekiminin yapılmasına izin verilmiştir. Ayrıca Meriç boyunca İpsala civarındaki ekime devam edilmiş, Güney'deki ekim bölgeleri biraz daha genişletilmiştir.⁶⁸

Genel halk sağlığı düşünülerek çeltik ekimine getirilen kısıtlamalar ve sınırlamalar savaş sonrasında ülkenin içinde bulunduğu durum göz önünde bulundurularak zamanla esnetilmiştir. 1949 yılında pirinç fiyatlarının yüksek olması nedeniyle pirinç tüketimi azalmıştır. 1949 yılında yapılan tetkiklerde pirinç mahsulünün bol olduğu tespit edilmiştir. Stoklarda 1948 yılına ayrıca 5.000 ton pirinç kalmış ve güney illerindeki ekim alanları oldukça genişlemiştir. Pirinç tacirleri, söz konusu nedenlerden dolayı düşmesi beklenen pirinç fiyatlarının daha da düşmemesi için pirinç ihracatına izin verilmesini talep etmişlerdir.⁶⁹

4.3.2. Bakliyat

Bakliyat grubu içermiş olduğu protein nedeniyle özellikle Uzakdoğu ve Ortadoğu ülkeleri tarafından sıklıkla tüketilen yiyecek grubudur. Türkiye'de de

⁶⁶ Ticaret Gazetesi, 12.01.1945, s.1.

⁶⁷ Ticaret Gazetesi, 23.03.1945, s.1.

⁶⁸ Ticaret Gazetesi, 19.12.1945, s.1

⁶⁹ Akşam Gazetesi, 04.07.1949, s.3

tüketimi oldukça yaygındır. Hububat ve bakliyat gibi temel gıda maddelerinin önemi hiç kuşkusuz ki kıtlık ve savaş durumlarında ortaya çıkar. İkinci Dünya Savaşı yıllarında ve sonrasında Türkiye’de üretimi üzerinde özellikle durulmuştur. Savaş yıllarında ve savaş sonrasında üretimi gerçekleştirilen bakliyat ürünlerinden bazıları şunlardır:

4.3.2.1. Bakla

Yüksek proteine sahip olması açısından bakla, en önemli zirai ürünlerinden biridir. Bakla bu özelliğinden dolayı gerek savaş dönemi gerekse de savaş sonraki süreçte, halkın tüketimini tercih ettiği tarım ürünleri arasında ilk sıralarda yer almaktadır.

1940’lı yılların başından beri 8 ile 15 bin ton civarında olan bakla rekoltesinin, 1945 yılına baktığımızda düştüğü görülmüştür.⁷⁰ 1945 yılı bakla rekoltesi 5.000 ton civarında olmuştur. Söz konusu rekolte düşüklüğüne neden olarak yaşanan kuraklık ve kuraklık yüzünden susuz yerlere ekilmiş olan baklaların yarısından fazlasının yanması gösterilmiştir.

4.3.2.2. Nohut

Nohut, insanlık tarihi boyunca tarımı yapılan ender bitkilerden biridir. Nohut bitkisinin ana vatanı olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi gösterilmektedir. Türkiye’de nohut, fasulye ve mercimek gibi diğer baklagillerden sonra ekimi ve tarımı en fazla yapılan zirai üründür.

Nohut, baklagiller arasında protein yönünden en zengin üründür. Dolayısıyla Türkiye’de özellikle savaş döneminde en çok tercih edilen bakliyat türüdür. Ancak özellikle 1945 yılında nohudun muhafaza edilmesinde yaşanan zorluklar, nohut tüketimini sekteye uğratmış halkın nohut sıkıntısı çekmesine neden olmuştur. Nohutlarda yaşanan çürümeye neden olarak Ticaret Bakanlığı’nın nohutları piyasaya çıkarmaması gösterilmiştir.⁷¹

Afyon özelinde 1945 yılında yaklaşık 300.000 ton nohut stoklarda bulunmuştur. Ancak Ticaret Bakanlığı’nın ihracat yasağı ve piyasaya nohut

⁷⁰ Ticaret Gazetesi,10.05.1945,s.1.

⁷¹ Ticaret Gazetesi,11.10.1945,s.2.

dağıtımının yapılmaması nohudun depolarda çürümesinin nedeni olarak görülmüştür.⁷² Mahsulün yok olmaması ve çürümenin devam etmemesi için Ticaret Bakanlığı'nın ihracatı serbest bırakması ve piyasaya yönelik ticaretin önündeki engellerin kaldırılmasının gerekliliği uzmanlar tarafından vurgulanmıştır. Savaş yıllarında ve savaş sonrasında Türkiye'de nohut ekim alanı ve üretim miktarı şu şekildedir⁷³:

Tablo 7: 1939 - 1950 Yılları Arasında Türkiye'de Nohut Ekim Alanı ve Üretim Miktarı

Yıllar	Nohut Ekim Alanı (Hektar)	Nohut Üretim Miktarı (Ton)	Dönüm Başına Verimlilik	1 Kg Nohut Başına Çiftçinin Eline Geçen Fiyat (TL)
1939	69.284	69.920	1.011	0,07
1940	72.486	76.969	1.062	0,06
1941	85.560	64.613	755	0,16
1942	94.499	90.716	960	0,33
1943	89.413	89.639	1.103	0,62
1944	83.063	64.264	774	0,42
1945	73.039	43.835	600	0,34
1946	77.905	67.707	869	0,27
1947	82.181	68.177	830	0,32
1948	86.081	86.290	1.002	0,34
1949	76.891	61.367	798	0,36
1950	76.967	85.477	1.110	0,3

Kaynak: İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.181 - 221

Görüldüğü üzere savaş yıllarında halkın temel gıda maddelerinin üretimi üzerinde durulmuş ve yürütülen politikalarla üretimin maksimize edilmesi amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra savaşın sona erdiği 1945 yılında hem nohut üretimi yaklaşık %50 oranında düşmüş hem de verimlilik on bir yıllık dönemin en düşük oranını görmüştür.

⁷² Ticaret Gazetesi, 15.10.1945, s.4.

⁷³ İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.181 - 221

4.3.2.3. Diğer Bakliyat Ürünlerinin Üretim Miktarları

Türkiye’de üretimi gerçekleştirilen bakliyat ürünlerinden mercimeğin 1939 – 1950 yılları arasındaki rekoltesi tabloda verilmiştir.⁷⁴

Tablo 8: İkinci Dünya Savaşı Yıllarında ve Sonrasında Türkiye’de Mercimek Üretim Miktarı (1939 – 1950)

Yıllar	Mercimek Ekim Alanı (Hektar)	Mercimek Üretim Miktarı (Ton)	Dönüm Başına Verimlilik	1 Kg Mercimek Başına Çiftçinin Eline Geçen Fiyat (TL)
1939	32.314	26.147	809	0,08
1940	34.684	33.445	964	0,06
1941	39.427	28.816	730	0,18
1942	40.580	35.209	867	0,33
1943	34.730	32.339	931	0,62
1944	38.805	27.738	714	0,46
1945	38.632	21.317	551	0,41
1946	41.471	28.226	681	0,31
1947	41.239	27.848	675	0,4
1948	48.601	40.174	827	0,37
1949	46.305	34.803	752	0,4
1950	51.024	42.765	838	0,35

Kaynak: İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.181 - 221

Üretimi gerçekleştirilen mercimek rekoltesi tabloda yer alırken, 1950 yılına ait mercimek fiyatları 03.08.1950 tarihli Akşam Gazetesi’nde verilmiştir. Habere göre, Ticaret Borsası’nda 1950 yılı Temmuz ayı sonunda ve Ağustos ayı başında Ticaret Borsası’nda yeni sene kırmızı mercimek mahsulü satışa sunulmuş, kırmızı mercimeğin kilogramı 32 – 35 kuruştan satılmıştır⁷⁵.

⁷⁴ İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.181 - 221

⁷⁵ Akşam Gazetesi, 03.08.1950, s.3.

Bir diğ er bakliyat ürünlerinden fasulyenin savaş yıllarında ve savaş sonrasında üretim miktarı şu şekildedir⁷⁶:

Tablo 9: 1939 - 1950 Yılları Arasında Türkiye'de Kuru Fasulye Üretimi

Yıllar	Mercimek Ekim Alanı (Hektar)	Mercimek Üretim Miktarı (Ton)	Dönüm Başına Verimlilik	1 Kg Mercimek Başına Çiftçinin Eline Geçen Fiyat (TL)
1939	69.828	61.139	875	0,11
1940	76.414	72.198	945	0,1
1941	83.630	70.023	837	0,2
1942	103.078	106.378	1.033	0,33
1943	92.936	105.369	1.133	0,65
1944	77.132	59.489	771	0,58
1945	73.785	40.578	551	0,5
1946	85.812	63.931	745	0,39
1947	92.001	69.984	761	0,55
1948	92.855	86.091	927	0,54
1949	87.637	78.961	752	0,48
1950	84.170	86.956	838	0,4

Kaynak: İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.181 – 211

İkinci Dünya Savaşı sonrasında kuru fasulye üretiminde istikrar sağlanamamış, ekim alanları ve ekim alanı miktarına bağlı olarak rekolte miktarı değışkenlik göstermiştir. Tabloda kuru fasulye üretiminde asıl dikkat çeken şey ise, savaş sonrasında özellikle 1948 yılından itibaren mercimeğ in kilo başına çiftçiye düş en gelir azalmıştır.

4.3.3. Fındık

Fındık, bademden sonra dünyada üretimi yapılan en yaygın zirai üründür. Dünya fındık rekoltesi 2013 yılı itibariyle ortalama 797 bin tondur. Türkiye'nin,

⁷⁶ İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.181 - 211

dünya fındık üretiminin yaklaşık %69'unu gerçekleştirmesi, fındığın ülke üretimi için ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır.⁷⁷

Kuşkusuz ki fındık üretimini de değerli kılan, üretilen fındığın ihraç edilebilme kabiliyetidir. Türkiye'nin, beş yıllık ortalama fındık ihracat rakamları göz önünde bulundurulduğunda (ortalama 621 Ton) dünya fındık ihracatının %81'ini Türkiye'nin gerçekleştirdiği görülmektedir.⁷⁸

Verilen rakamlar göz önünde bulundurulduğunda fındığın üretiminin ve ihracatının ülke ekonomisine katkısı ortadadır. Ancak 1945 yılında, fındık üretim verilerine bakıldığında, üretimde yaşanan gelişmelerin ve hükümet politikalarının rekoltede ve devamında istihsal fiyatlarında hayal kırıklığına neden olmuştur.

Ticaret Gazetesi 25.07.1945 tarihli haberinde, fındık mahsulünün kuraklığın etkisiyle düştüğü belirtilerek rekoltenin 1944 yılından daha az olduğu tespit edilmiştir.⁷⁹

Fındık üreticisinin, Türkiye'de hemen her yıl birtakım sorunlarla karşılaştığı bir gerçektir. Gerek fındığın fiyatının tespitinde yaşanan sorunlar gerekse de dönem hükümetlerinin fındık üretimine yönelik politikaları karşılaşılan sorunların temelini oluşturmaktadır. II. Dünya Savaşı sonrasında fındık üretimini ve fındığın fiyatını etkileyen en önemli husus 31 Ağustos 1945 kararları olarak gösterilmiştir.⁸⁰ 1945 yılı Ticaret Gazetesi köşe yazarlarından biri olan Ali Rıza Gürses'e göre 31 Ağustos Kararnamesinden önce fındığın alivre* fiyatı 61 kuruş olarak tespit edilmiştir. Yaşanan yağ yokluğuna tedbir olması için çıkarılan kararname ile fındığın yağ sınıfı içerisine dahil edilerek fiyat haddinin yağ fiyatları ile ayarlanması ve fındık yağı

⁷⁷ "2013 Yılı Fındık Sektör Raporu", Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, 2014, (Çevrimiçi), <http://tarim.kalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2014/10/2013findiksektorraporu.pdf>, 15 Nisan 2015, s. 2.

⁷⁸ **A.e.**

⁷⁹ Ticaret Gazetesi, 25.07.1945, s.1.

⁸⁰ Ticaret Gazetesi, 25.09.1945, s.2.

* Alivre alım satım: Satıcının satılan ürünü veya mevzuata uygun olarak ürünü temsilen çıkarılan senetleri belli bir vade sonunda devir ve teslim etmeyi, alıcının ise ürün bedelini belli bir vade sonunda ödemeyi taahhüt ettiği alım satımı-
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/01/20050108-10.htm>

istihsalinin (üretimnin) sınırlarını çizmesi findığın alivre fiyatı birden 50-52 kuruşa düşmesine neden olmuştur.⁸¹

Müstahsil söz konusu kararnamenin, findık müstahsilini olumsuz yönde etkileyeceğini belirterek savaş nedeniyle ağır darbelere maruz kalan çiftçinin gün geçtikçe sefaletle düşeceğini ve borçlarını ödeyemeyerek topraklarının ellerinden gideceğini iddia etmişlerdir. Bu nedenle Saraçoğlu Hükümeti'nden yaşanan sorunları çözüme kavuşturacak önlemlerin bir an önce alınmasını istemişlerdir. Bu bağlamda 1945 yılı itibari ile zayıf findık rekoltesinden (30 Milyon Kilo) daha fazla zarar etmemek için, alivre fiyatının 70 kuruş olarak fiyatlandırılmasının gerektiğini ifade etmişlerdir. Findık ile ilgili birçok sorun yaşayan çiftçi 31 Ağustos Kararnamesi ile yağ kapsamına alınmasına tepki göstererek findık yağı ile uğraşmalarının mümkün olamayacağını belirtmişlerdir.

1939 – 1950 yılları arasındaki findık veren ağaç sayısını ve rekolte miktarını incelediğimizde savaşın ilk yıllarında findık ağacı sayısının artmasına rağmen üretim yaklaşık %70 oranında azalmıştır. Buna göre 1939 – 1950 yılları arasındaki ağaç sayısı ve findık rekoltesi şu şekildedir⁸²:

⁸¹ Ticaret Gazetesi, 25.09.1945, s. 2.

⁸² İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.198-201

Tablo 10: 1939 – 1950 Yılları Arasında Türkiye'de Fındık Üretimi

Yıllar	Meyve Veren Fındık Ağacı Sayısı (Bin)	Fındık Rekoltesi (Bin Ton)
1939	164.578	107.147
1940	170.484	36.863
1941	171.977	31.936
1942	172.296	67.388
1943	165.605	56.006
1944	154.551	73.750
1945	159.878	52.490
1946	182.807	90.499
1947	167.437	63.859
1948	167.615	50.573
1949	169.848	92.319
1950	127.531	26.057

Kaynak: İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.198-201

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi ile birlikte Türkiye'de fındık üretiminde dalgalanmalar yaşanmışsa da özellikle savaş sonrasında, 1949 yılında fındık rekoltesi diğer yıllarla mukayese edildiğinde fındık üretimin en fazla gerçekleştiği yıl, 1949 yılı olmuştur. 1950 yılında fındık veren ağaç sayısı yaklaşık %25 oranında azalmıştır. Söz konusu yılda fındık rekoltesinde ise 1949 yılına kıyasla yaklaşık %400 oranında düşüş görülmüştür. 1950 yılı fındık mahsulünün 1949 yılına kıyasla oldukça az olduğu tespit edilmiştir.

4.3.4. İncir

İncir, Türkiye tarım tarihinin en değerli zirai ürünlerinden bir tanesidir. Sadece 1945 yılı verilerini değil 2013 yılı ihracat rakamları ve buna bağlı olarak ihracat gelirleri incelendiğinde incirin, ülke ekonomisine katkısı yadsınamaz bir gerçektir.

İkinci Dünya Savaşı sonrası gazete haberlerini incelediğimizde hemen her sayıda incir ile ilgili haberlere rastlamak mümkündür. Bu durum incirin, zirai üretimde ne denli önemli olduğunu göstermektedir.

Savaş sonrasında incir rekoltesine yönelik incelemelerde, incir rekoltesinin savaş sonrasında oldukça iyi olduğu tespit edilmiştir. İncir rekoltesinin iyi olması ve incirin kaliteli olması, incir satışında hareketliliğe neden olmuştur. Ticaret Gazetesi 21 Haziran 1945 tarihli sayısı incelendiğinde rekoltenin 30 bin ton olacağına yönelik tahminler yer almıştır.⁸³ 1945 yılı sonunda incir rekoltesi tam olarak tespit edilmiş, buna göre 1945 yılına ait incir rekoltesinin 69.793 ton olduğu görülmüştür. Söz konusu gazete, özellikle 1945 yılında mevsimi dışında yağın yağmurun⁸⁴ mahsulü etkilemediği ve incir rekoltesindeki artışın yanı sıra rekoltenin kalitesine de değinmiş, mahsulün seyrek fakat iri olmasına bağlı olarak tadının lezzetli olacağına yer vermiştir.⁸⁵

1945 yılında gerek rekolteadaki verimlilik gerekse de incirin kaliteli olması mahsulün alıcısını arttırmıştır. Ege Bölgesi'nde yetiştirilen mahsulün şehre inmesi ile birlikte satışta hareketlilik görülmüştür. İstihsal bölgelerine, İstanbul'dan ve güney bölgelerinden alıcılar akın etmiştir.⁸⁶

Ticaret Gazetesi'nin 10 Ağustos 1945 tarihli sayısında Ege Bölgesi' deki incir rekoltesinin son durumu ele alınmıştır. Söz konusu gazetede yer alan habere göre; Ticaret Bakanlığı, bölge bakanlık müşavirlerinden B. Zeki Doğanoglu'nu bölgeye göndererek Ege Bölgesi'nde incir rekoltesinin tespitini istemiştir. Yapılan tespit çalışmaları neticesinde Ege Bölgesi'nin incir rekoltesinin 30 bin tonun üzerinde olduğu görülmüştür.

Söz konusu yılda, incir satışında birtakım sorunlarla karşılaşmıştır. İncir bareminde aydan aya, hatta haftadan haftaya gerçekleşen değişiklikler, baremin tespitini güçleştirmiştir. İncirin bareminin tespiti için 10 Ağustos 1945 tarihinde bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantıya ortak kooperatiflerden birer delege davet

⁸³ Ticaret Gazetesi, 21.06.1945, s. 1

⁸⁴ Ticaret Gazetesi, 04.09.1945, s. 1.

⁸⁵ **A.e.**

⁸⁶ Ticaret Gazetesi, 10.08.1945, s. 1.

edilmiştir. Toplantıda baremin hesaplanması için hangi esaslar üzerinde durulacağı tartışılarak, incirlerin eskisi gibi 33' den 36 ya kadar numara esaslı ile ya da standart tiplerine göre fiyat tespitinin yapılması üzerinde durulmuştur.⁸⁷ Ancak yapılan toplantıda net bir karar çıkmamıştır.

Baremin tespiti için 03.09.1945 tarihinde bir toplantı daha gerçekleştirilmiş ve incirin baremi, Ticaret Gazetesi'nin 04.09.1945 tarihinde şu şekilde yer almıştır:⁸⁸

Tablo 11: Kalitesine Göre İncir Baremi

Kalitesi	Asgari (Kuruş)	Azami (Kuruş)
İşmalı *	17,25	48
Kürek**	11,75	37
Natürel***	10,25	16
Hurda****	10	-

Kaynak: Ticaret Gazetesi, 04.09.1945, s.1.

İncir bareminin son tespitinden 10 gün sonra, 15 Eylül 1945'te Kooperatifler Birliği yeniden toplanarak yeni bir karar almıştır. Kooperatif, Saraçoğlu hükümetinden almış olduğu talimat ile hem A serisi (1. Kalite) incirin hem barem miktarını hem de müstahsile verilecek avans miktarını arttırmıştır.⁸⁹ 1945 yılına kadar incirden alınan mahsul vergisinin kaldırılması, barem ve avans miktarını arttıran temel sebep olarak görülmüştür. Yapılan değişiklikle ortaya çıkan yeni barem miktarları şu şekildedir: ⁹⁰

- Sıfırdan 50 rüfuzluya kadar kiloda beş kuruş
- 51 den 100 rüfuzluya kadar kiloda dört kuruş
- 101 den 150 rüfuzluya kadar kiloda üç kuruş

⁸⁷ Ticaret gazetesi, 10.08.1945, s.1

⁸⁸ Ticaret Gazetesi, 04.09.1945, s.2.

* İşmalı İncir: A Kalite (Birinci Kalite)

** Kürek Malı : B Kalite (İkinci Kalite)

*** Natürel: C Kalite (Üçüncü Kalite)

**** Hurda: D Kalite (Dördüncü Kalite)

⁸⁹ Ticaret Gazetesi, 15.09.1945, s.1.

⁹⁰ A.e.

- 151 den 200 rüfuzluya kadar kiloda iki kuruş
- 201 den 250 rüfuzluya kadar kiloda bir kuruş

Ayrıca söz konusu karar ile üreticiye verilecek avans miktarları; %80' den %90' a çıkarılarak revize edilmiştir.

İzmir' de incirin satışı ile ilgili birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Söz konusu düzenlemeler 1944 yılında yapılırsa da, düzenlemelerin ne tür faydalar sağladığını, 1945 yılı gazetelerinin muhtelif sayılarında görmemiz mümkündür. 1944 yılına kadar koliva satış usulü* ile yapılan incir satışı, 03.12.1944 tarihinde alınan karar ile kaldırılmıştır. Ticaret Gazetesi, 03.12.1945 tarihinde yayımlanmış olduğu "Ege' nin İktisadi Davaları" adlı yazı dizisinde koliva satış usulünün kaldırılması ile alakalı bir makaleye de yer vermiştir.⁹¹ Egeoğlu tarafından kaleme alınan yazıda Koliva satış usulünün zararlarına yer verilerek, İzmir Ticaret Borsası tarafından kaldırılan usulün Ticaret Bakanlığı' nca da takdirle karşılandığı ifade edilmiştir. Egeoğlu' na göre koliva satış usulünün olumsuzlukları şunlardır:

1. Komisyoncular birçok müstahsilin mahsullerini çeşitli üretim sahalarından toplamaktaydılar ve topladıkları ürünü vasatı (ortalama) fiyatla satmaktaydı. Buna bağlı olarak çıkardıkları faturalarda göreceli idi. Mahsulü toptan fiyatlandığı için faturalara yazdıkları rakamların takdiri kendilerine aitti. Dolayısıyla müstahsil eline geçen fatura fiyatını kontrol edememekte, eline geçen parayı kayıtsız şartsız kabul etmekteydi.
2. İncirlerin kalitesini seçmeksizin tümüyle satın almak zorunda kalan ihracatçı ve yerli alıcıda söz konusu usulden şikayetçiydi. Özellikle ihracatçı satışlarını, dış piyasalardaki müşterilerinin taleplerine göre şekillendirmekteydi. Koliva satış usulünde ihracatçı, müşterilerinin talebi olsun olmasın tüm komisyoncunun mağazasında bulunan tüm mahsulü almak zorundaydı.
3. Söz konusu usulden komisyoncu da zarar etmekteydi. Komisyoncu, ihracatçıyı ve yerli alıcıyı istediği malla buluşturursa daha fazla kar edebilirdi.

* İncirde Koliva Usulü Satış: Üreticiler tarafından komisyonculara gönderilen, ihracatçı ya da yerli alıcı tarafından, incirin kalitesine bakılmaksızın mağazada sergilenen tüm mahsulün satın alınması usulü idi.

⁹¹ Ticaret Gazetesi, 03.12.1945, s.2

4. Koliva satış usulü değerli/kaliteli malın fiyatını düşürürken, kalitesiz malın değerini yükselterek, müstahsilin zarar etmesine neden olmaktadır.

Egeoğlu'na göre 03.12.1944 tarihinde alınan bu kararlar, incir satışı üzerindeki söz konusu olumsuzluklar giderilmiştir.

1946 yılında incir rekoltesi 1945 yılına kıyasla artarken, 1947 yılında rekolte %65 oranında artış göstererek 124.600 ton olarak gerçekleşmiştir. 1949 yılı incir ve üzüm rekoltesinin tespiti yapılmış, söz konusu yılda Türkiye'nin incir rekoltesi önceki yıla kıyasla oldukça düşük olduğu görülmüştür⁹². 1939 – 1950 yılları arasında incir rekoltesi ve yıllara göre verimlilik oranları şöyledir⁹³:

Tablo 12: 1939 - 1950 Yılları Arasında Türkiye'nin İncir Rekoltesi

Yıllar	İncir Ağacı Sayısı (Hektar)	İncir Üretim Miktarı (Ton)
1939	4.292	142.230
1940	4.529	144.573
1941	4.597	259.364
1942	3.761	103.969
1943	3.789	53.301
1944	3.878	63.224
1945	4.003	69.793
1946	3.995	75.329
1947	4.083	124.607
1948	4.109	119.257
1949	4.176	106.006
1950	4.469	83.104

Kaynak: İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.194 – 197

⁹² Ticaret Gazetesi, 11.08.1949, s.3

⁹³ İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.194 - 197

Tablodan görüldüğü üzere, savaş sonrasında incir sayısında artış yaşanmasına rağmen incir rekoltesi yıldan yıla azalmıştır.

4.3.5. Üzüm

Türkiye'nin en önemli tarımsal ihrac ürünlerinden bir tanesi de üzümdür. Türkiye dünya üzüm üretiminde ve ihracatında Amerika Birleşik Devletleri ile yarışmaktadır. Türkiye'de elde edilen üzümlerden dünya ticaretine konu olanlar ve ihracat bağlamında en değerli üzümler, “çekirdeksiz” ve “Sultani*” tip kuru üzümlerdir. Bunlardan ancak ufak bir kısmı ihracata konu olmaktadır.⁹⁴

1939 – 1950 dönemi Türkiye’de üzüm üretim alanları ve bu alanlardaki üzüm üretimi aşağıdaki tabloda yer almaktadır:⁹⁵

Tablo 13: 1939 - 1950 Yılları Arasında Türkiye'nin Üzüm Rekolte Miktarı

Yıllar	Üzüm Veren Ağaç Sayısı (Bin Hektar)	Üzüm Üretim Miktarı(Ton)
1939	391.029	1.195.372
1940	387.209	941.961
1941	405.266	868.793
1942	427.748	945.636
1943	448.805	1.142.837
1944	472.269	1.355.928
1945	324.777	1.461.227
1946	534.102	1.592.227
1947	539.735	734.592
1948	535.669	1.331.488
1949	555.847	1.750.545
1950	561.119	1.397.337

Kaynak: TÜİK, İstatistiki Göstergeler 1923 – 2011, s. 194 – 196.

* Sultani Tip Üzüm: 18. yüzyıl sonlarında yuvarlak çekirdeksiz kuru üzümün ıslah edilmiş şekli.

⁹⁴“Kuru Üzüm Sektör Raporu”, Manisa Ticaret Borsası, Ekim 10, 2013, (Çevrimiçi), <http://www.manisatb.tobb.org.tr/UserFiles/download/kuru-uzum-sektor-raporu.pdf>, 15 Nisan 2015

⁹⁵İstatistiki Göstergeler 1923 – 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.194 - 196

Tablo-13' e göre, 1945 ve 1947 yılı dışarıda bırakıldığında üzüm veren ağaç sayısı 1939 tarihinden itibaren sistematik yıldan yıla artarken, üretim miktarında istikrar söz konusu değildir. Bununla birlikte 1939 – 1950 yılları arasındaki üzüm üretimi oldukça dalgalı bir seyir izlemiştir.

4.3.6. Zeytin

Türkiye'de zeytinin zirai üretimi oldukça eski tarihlere dayanmaktadır. Bu bağlamda zeytinin anavatanı olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesini içine alan Yukarı Mezopotamya ve Ön Asya olarak tespit edilmiştir.⁹⁶ Asırlarca üretimi devam eden zeytin 21. yüzyıl boyunca değerinden hiçbir şey kaybetmemiştir. Kutsal olarak tanımlanan zeytin ağacı Akdeniz uygarlığının sembolüdür. Dünya'da yaklaşık olarak 900 milyon zeytin ağacının %98'i Akdeniz çanağı olarak ifade edilen coğrafyada yer almaktadır.⁹⁷

Savaş sonrasında, gerek iç piyasa gerekse de ihracat için oldukça önemli olan zeytin üretiminin hava koşullarının müsait olması nedeniyle 1945 yılında bol olacağı tahmin edilmiştir.⁹⁸ Zeytin üretiminin büyük bölümünün gerçekleştiği Ege Bölgesi'nde durum farklı değildi. Ayvalık'ta söz konusu yılda zeytin mahsulü hususunda yapılan tahminlere göre müstahsil rekoltenin son derece ümitliydi.⁹⁹ Müstahsilin zeytin rekoltesi tahmini tutmuş rekoltenin oldukça fazla olduğu tespit edilmiştir. Bayındır, Ödemiş ve çevresinde üretimi gerçekleştirilen zeytinin 1945 yılı rekoltesinin 1944 yılına kıyasla daha yüksek olduğu bildirilmiştir. Piyasaya 1945 yılı Ağustos ayının 15'inden itibaren zeytin gönderilmeye başlanmıştır.¹⁰⁰ Dip olarak tabir edilen zeytinler ise fabrikalara işlenmeye gönderilmiştir. Bununla birlikte bu ayda yağın yağmurlar kuraklıktan yanık kalan zeytin tanelerinin daha fazla yağlanmasını sağlamıştır. Zeytin rekoltesinde yaşanan bu bolluk zeytinyağı

⁹⁶ “2013 Yılı Zeytin ve Zeytinyağı Raporu” T.C Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü, Şubat, 2014, (Çevrimiçi), <http://koop.gtb.gov.tr/data/5342b748487c8ea5e4b4d9c4/2013%20Zeytinya%C4%9F%C4%B1%20Raporu.pdf>, 15 Nisan 2015

⁹⁷ A.y.

⁹⁸ Ticaret Gazetesi, 31.05.1945, s. 1.

⁹⁹ Ticaret Gazetesi, 07.07.1945, s. 1.

¹⁰⁰ Ticaret Gazetesi, 04.08.1945, s.1.

istihsalinin artmasını sağlamış, 1945 yılı zeytinyağı rekoltesinin 40 milyon kilo kadar olacağı tahmin edilmiştir.¹⁰¹

Zeytin rekoltesinin söz konusu yılda, önceki üç yıla nazaran daha bol olmasının nedeni olarak, zeytin ağaçlarına musallat olan haşere ve çeşitli hastalıklarla savaşta başarılı olunması gösterilmiştir. Savaş yıllarında hastalıklarla mücadele için Ziraat Bakanlığı, yetkili kurumlara talimat vermiş, hastalık tespit edilen bölgelere derhal müdahale edilmesi istemiştir.¹⁰² Özellikle Ege Bölgesi'nde görevlendirilen uzman Nazım Kılıç bölgede dolaşarak hastalıklı ağaçların aşılması faaliyetlerini yürütmüştür.¹⁰³ Bu durum zeytin rekoltesinin bol olmasını sağlamıştır.

1944 ve 1945 yılında bölgede aşılana ve köylüye dağıtılan yabancı zeytin ağaçları 600 bin kadardı.¹⁰⁴ Bölgede faaliyet gösteren ziraat mühendisleri söz konusu miktarı 1945 yılı itibariyle bir milyona çıkarmış ve Tarım Bakanlığı bunun için lazım olacak masrafları bütçesine koymuştur.¹⁰⁵

1945 yılında ayrıca zeytinliklerden bir defaya mahsus olarak vergi alınması düşünüldüğüne dair söylentiler çıkmıştır. Bu söylentiye göre 300 ağaca kadar olan zeytinliklerden ağaç başına üçer, 300 ağaçtan yukarı olanlardan beşer lira alınacağı düşünülmüştür.¹⁰⁶ Ancak yıl içinde bu hususta herhangi bir karar alınmamış, söz konusu iddia söylenti olarak kalmıştır.

1948 – 1950 yılları arasında Türkiye'de üretimi gerçekleştirilen zeytinin ekim alanı şu şekildedir:¹⁰⁷

Tablo 14: 1948 - 1950 Yılları Arasında Türkiye'de Zeytinin Ekim Alanı

1948	277
1949	284
1950	297

Kaynak: İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.177

¹⁰¹ Ticaret Gazetesi, 31.05.1945, s.1.

¹⁰² Ticaret Gazetesi, 17.01.1945, s.1.

¹⁰³ Ticaret Gazetesi, 05.05.1945, s.1.

¹⁰⁴ Ticaret Gazetesi, 30.11.1945, s.1.

¹⁰⁵ Ticaret Gazetesi, 30.11.1945, s.1.

¹⁰⁶ Ticaret Gazetesi, 21.03.1945, s.2.

¹⁰⁷ İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.177

Akşam Gazetesi'nin 30.10.1949 tarihli gazete haberinde 1949 yılı zeytin rekoltesinin oldukça bol olduğu; zeytin mahsullünün bol olduğuna dair haberlerin piyasaya ulaşmasının ardından zeytin ve zeytinyağı fiyatlarının da düşmeye başladığı bildiriliyordu.¹⁰⁸

4.3.7. Narenciye

Narenciye grubu; portakal, mandalina, greylift ve limon olarak tabir edilen zirai ürün kümesinden oluşmaktadır. Türkiye'de narenciye üretiminin yükünü güney illerimiz çekmektedir. Üretim aşamasında güney illerimizde iklim koşulları elverişli olduğu takdirde rekoltenin her yıl kayda değer biçimde arttığı ifade edilmektedir. Bu bağlamda 2013 verileri incelendiğinde narenciye rekoltesi iklimin elverişli olması dolayısıyla yüzde 40 oranında arttığı söz konusu tespiti doğrular niteliktedir.

İncelenen dönem özelinde narenciye rekoltesi, ağaçlara hasıl olan hastalıkla mücadelede başarılı olunması, havaların müsait olması nedeniyle oldukça bol olduğu tespit edilmiştir. Bakanlar Kurulu'nda yapılan istişareler neticesinde bol miktardaki narenciye rekoltesinin büyük illerdeki piyasalara sevkine karar verildiyse de nakliyatını yapacak araçların yetersiz olması nedeniyle alınan kararın uygulanmadığı görülmüştür.¹⁰⁹ Söz konusu rekoltenin biriktiği rapor olunmuştur. Narenciyenin bol olması neticesinde daha evvel Haifa'dan ithal edilen narenciyenin tazyid edilmesine (şarta bağlanmasına) karar verilmiştir.¹¹⁰

Narenciye üretiminin gerçekleştiği Adana, Antalya, Mersin gibi güney illerimizde rekoltenin bol olması narenciye ürünlerine olan talebi arttırmıştır.¹¹¹ Narenciye talebinin karşılanması için ilgili kurumlar nakil işlemlerine başlamış, Dörtöl, Antalya ve Fethiye'den ülke piyasalarına dağıtımını yapmıştır.¹¹²

1939 – 1950 yılları arasında Türkiye'de Narenciye üretimine ilişkin veriler tabloda gösterilmiştir:¹¹³

¹⁰⁸ Akşam Gazetesi, 30.10.1949, s.3.

¹⁰⁹ Ticaret Gazetesi, 14.03.1945, s.1.

¹¹⁰ Ticaret Gazetesi, 27.11.1945, s.1.

¹¹¹ Ticaret Gazetesi, 06.12.1945, s.1.

¹¹² Ticaret Gazetesi, 22.12.1945, s.1.

¹¹³ İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.201 - 204

Tablo 15: İkinci Dünya Savaşı Yıllarında ve Sonrasında Türkiye'de Narenciyenin İstatistiki Durumu

Yıllar	Portakal Veren Ağaç Sayısı (Bin)	Portakal Üretim Miktarı(Ton)	Mandalina Veren Ağaç Sayısı (Bin)	Mandalina Üretim Miktarı(Ton)	Limon Portakal Veren Ağaç Sayısı (Bin)	Limon Üretim Miktarı(Ton)
1939	1.712	52.488	371	7.722	205	4.077
1940	1.551	33.770	415	4.436	257	4.107
1941	1.642	20.963	518	4.789	291	4.336
1942	1.598	14.784	466	2.719	284	8.308
1943	1.507	21.061	473	3.688	303	3.002
1944	1.646	24.137	494	3.711	327	4.202
1945	1.761	19.687	504	3.664	352	6.117
1946	1.897	24.829	469	3.508	407	9.277
1947	2.806	29.130	518	4.235	466	12.574
1948	3.043	38.069	588	3.470	461	14.370
1949	3.444	44.238	625	3.863	481	9.749
1950	3.828	29.553	540	2.931	524	7.713

Kaynak: İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.201 – 204

Tablo-15'te savaş sonrasında portakal veren ağaç sayısının artışına bağlı olarak 1950 yılı dışarı da tutulduğunda portakal rekoltesinin söz konusu artışa bağlı olarak yıldan yıla yükseldiği görülmüştür. Bununla birlikte tabloya göre savaş yıllarında azalan mandalina ağacı sayısının ve mandalina üretiminde kayda değer bir artış görülmemiş, bunun aksine 1948 ve 1950 yılı mandalina üretimi önceki yıllarla mukayese edildiğinde düştüğü görülmüştür. Tabloda ayrıca limon veren ağaç sayısının savaş sonrasında artmasına rağmen limon üretiminde istikrar sağlanamamış, üretimde yıllara göre artışlar ve azalışlar görülmüştür. Ancak çarpıcı olan şu ki, 1950 yılında limon ağacı sayısı söz konusu dönem içerisindeki en yüksek rakamına ulaşmasına rağmen limon üretimi 1949 yılına kıyasla yaklaşık %20 azalmıştır.

4.3.8. Badem

1945 yılı, bademin yetiştiği güney bölgelerimiz için oldukça sıkıntılı geçtiği görülmektedir. Mart ayında soğukların tekrar yaşanması nedeniyle, badem ağaçlarında çıkan çiçeklerin döküldüğü tespit edilmiştir. Ticaret Gazetesi 21 Mart 1945 tarihinde yer alan habere göre badem rekoltesinin düşük olacağı tahmin edilmiştir.¹¹⁴ Ancak 1945 yılı badem rekoltesi 1944 yılına kıyasla yaklaşık 2.500 ton dolayında fazla olduğu görülmüştür. 1939 ile 1950 yılları arasında badem rekoltesi aşağıdaki tabloda yer almaktadır:¹¹⁵

**Tablo 16: 1939
Arasında
Badem**

Yıllar	Badem Veren Ağaç Sayısı (Bin)	Badem Üretim Miktarı (Ton)
1939	1.903	15.863
1940	1.903	11.832
1941	1.964	7.845
1942	1.962	9.798
1943	1.988	12.170
1944	1.968	8.464
1945	2.043	11.778
1946	1.959	10.411
1947	1.857	7.357
1948	2.039	6.941
1949	2.051	12.849
1950	2.230	9.661

**- 1950 Yılları
Türkiye'nin
Rekoltesi**

Kaynak: İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.198 – 201

Tabloya göre 1949 yılı dışarıda tutulduğunda savaş sonrasında badem veren ağaç sayısında büyük artışlar olmasa da nicel olarak bir artıştan bahsetmek mümkündür. 1948 yılı şüphesiz ki badem rekoltesi bağlamında soru işaretleri yaratmıştır. 1949 yılı

¹¹⁴ Ticaret Gazetesi, 21.03.1945, s.1.

¹¹⁵ İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.198 - 201

badem veren ağaç sayısı 1948 yılı ağaç sayısı arasındaki fark çok ufak olmasına rağmen, 1949 yılı önceki yıla kıyasla %100 artış göstermiştir.

4.3.9. Anason

1945 yılı bilgileri ışığında, söz konusu yılda anason rekoltesi önceki yıllara göre oldukça düşük seyretmiştir. Havalarda 1945 yılında, önceki yıllara nazaran daha sıcak olması kuraklığa neden olmuş ve bu durum anason rekoltesini olumsuz etkileyerek 1945 yılı Mayıs ayı itibari ile anason rekoltesi 50 tonu bulmakta zorluk çekmiştir.¹¹⁶ Mart ayında istihsal üzerine yapılan tahminlerde her ne kadar rekoltenin fazla olacağına yönelik iddialar ortaya atılsa da (1945 yılı sonunda rekolte yaklaşık olarak 200 Ton) ancak rekolte tahminlerin altında kalmıştır.¹¹⁷

4.4. Dönem İtibariyle Çeşitli Zirai Ürünler Hakkında Bilgiler

4.4.1. Çay

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde Ticaret Gazetesi'nin 13 Aralık 1945 tarihli sayısında, Mehmet Yüksel tarafından çay bitkisinin Türkiye'nin zirai faaliyetleri içindeki yerinin ve tarihçesinin yer aldığı bir makale yayımlanmıştır. Yüksel'e göre, Türkiye'nin çay tüketimi ülke tarihi açısından oldukça eski olmasına rağmen çay tarım tekniği 1920'lerde başlamıştır. 1922 yılında Zihni Derin, Rusya'dan getirdiği bahçıvanla çay fidanlığı tesisine başlamıştır. Ülkeye yaklaşık 500.000 çay fidanı getirmiş, bir kısmını da halka dağıtmıştır. Ancak halk çay tarımını benimsemediğinden dağıtılan fidanların büyük çoğunluğu kurumuştur.¹¹⁸

1933 yılına gelindiğinde devlet çay üretimi için politikalar üretmiş ve İsveç'ten D. Tengval¹¹⁹ isimli bir uzman getirtilerek Doğu Karadeniz'de çay üretiminin gerçekleştirilmesi için çalışmaların yapılmasını istemiştir. 1945 yılına gelindiğinde yapılan çalışmalara rağmen ülkede yapılan çay üretimi halkın ihtiyaçlarını karşılayamamış, bu nedenle çay ithaline ağırlık verilmiştir.

¹¹⁶ Ticaret Gazetesi, 26.06.1945, s.1.

¹¹⁷ Ticaret Gazetesi, 27.03.1945, s.1.

¹¹⁸ Mehmet Yüksel, "Çay Bitkisi ve Memleketimiz Ekonomisindeki Yeri", **Ticaret Gazetesi**, 13.12.1945, s.2.

¹¹⁹ Ticaret Gazetesi, 13.12.1945, s.2.

Türkiye’de çay üretiminin büyük çoğunluğu Karadeniz bölgemizin Doğu Karadeniz bölümünde gerçekleşmektedir. Rize’de 1945 yılında yapılan incelemelerde çay rekoltesinin oldukça verimli olduğu tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak yapılan fiyat tespitinde ise yaş çaylara kilogram başına 180 kuruş fiyat biçilmiş, bu fiyat müstahsil için kabul edilebilir bulunmuştur.¹²⁰

4.4.2. Afyon

İkinci Dünya Savaşı sonrasında afyon üretiminin, gerek ülke gerekse de çiftçiler için önemli bir gelir kaynağı olduğu görülmüş, afyonun üretiminde ve satışında bir takım zorluklarla karşılaşmıştır. 1933 yılına kadar haşhaş ekimi, afyon üretimi ve ticareti serbest olarak yapılırken, 1933 yılında Uyuşturucu Maddeler İnhisar İdaresi kurularak kontrollü ekim haşhaş ekimi ve üretimine geçilmiş daha sonra 1938 yılında Toprak Mahsulleri Ofisi’nin (TMO) kurulmasıyla uyuşturucu maddelerin tekeli TMO’ya verilmiştir.¹²¹ Kalitesi bakımından dünyada önemli bir yere sahip olan afyona, Toprak Mahsulleri Ofisi afyon istihsalinde, alım ve satımında teşvik edici faaliyetlerde bulunmadığı ve himaye etmediği iddia edilmiştir. 1945 yılında afyon üretiminin %60 oranında düşmesi bahsi geçen iddiaları kanıtlar niteliktedir. Ayrıca ofis ekspertizleri afyonun kalitesini düşük göstererek ucuza tedarik ederek müstahsili zor durumda bırakmaktadır. Bu durum, müstahsilin afyon üretiminden vazgeçerek haşhaş yağı çıkarmaya yönelmesine neden olmuş, afyon ekimi yıldan yıla azalmıştır.¹²²

Afyonun uyuşturucu nitelikte olması ülkeleri önlem almaya sevk etmiş, Amerika’da Amerika Birleşik Devletleri önderliğinde bir komite toplanması amaçlanmıştır. Amerika’nın Türkiye’ye yapmış olduğu afyon görüşmeleri hakkındaki teklif kabul edilmiştir. Bu bağlamda Türkiye’de TMO ve afyonla ilgili tüm kesimlerin temsilcilerinin yer alacağı bir komisyon kurularak, Afyon’un sadece ilaç üretiminde kullanılması için alınacak tedbirler ve söz konusu tedbirlerin ne denli

¹²⁰ Ticaret Gazetesi, 06.04.1945, s.1

¹²¹“Haşhaş ile İlgili Genel Bilgiler”, Toprak Mahsulleri Ofisi, (Çevrimiçi), <http://www.tmo.gov.tr/Upload/Document/Hashasileilgiligenelbilgiler.pdf>, 24 Mayıs 2015

¹²² Ticaret Gazetesi, 10.10.1945, s.1.

faydalı olacağına dair yazılacak raporun ABD’ de toplanacak komitede müdafaa edilmesi kararlaştırılmıştır.¹²³

4.4.3. Susam

Susam, çeşitli unlu mamullerinin üretiminde kullanılmasının yanı sıra yağı çıkarılarak bitkisel yağ olarak da piyasada yer almaktadır. Ancak yağ çıkarılma işlemlerini oldukça masraflı olması nedeniyle Türkiye’de bitkisel yağ olarak tüketimi sınırlı kalmıştır.¹²⁴

Gerek savaş dönemi gerekse de savaş sonrasında halk büyük bir yağ sıkıntısı yaşamış, zeytinyağı üretiminin ülke ihtiyaçlarını karşılayamaması nedeniyle sadece yağ gibi yağların yanı sıra fındık, susam gibi zirai ürünlerden yağ çıkarılması işlemlerinin hızlandırılması kararlaştırılmıştır. Ticaret Gazetesi’nin 09.01.1945 tarihli haberinde söz konusu sıkıntıların ülke genelinde yaşandığını ortaya konmuş, bu durumun susam fiyatlarında artışa neden olduğu yer almıştır.¹²⁵ Bu bağlamda 1945 yılı susam rekoltesi büyük önem arz etmiş, yapılan incelemeler sonucunda rekoltenin 1944 yılına kıyasla düşük olduğu tespit edilmiştir.¹²⁶ Susam rekoltesinin düşük olmasına rağmen, stokların elverişli olması susam ihtiyacının karşılanmasını sağlamıştır.¹²⁷

Susam hakkında genel bir çerçeve çizebilmemiz için harp öncesi ve harp yıllarının yanı sıra harp sonrası istatistiki verileri irdelememiz oldukça önemlidir. Bu bağlamda 1938 – 1947 yılları arasındaki 10 yıllık süre de susamın ekim alanı ve bu ekim alanından elde edilen verim şu şekildedir:¹²⁸

¹²³ Ticaret Gazetesi, 25.06.1945, s.1.

¹²⁴ A. Şemsettin Tan, “Susam Tarımı”, Çiftçi Broşürü, (Çevrimiçi) <http://arastirma.tarim.gov.tr/etae/Belgeler/EgitimBrosur/135-ciftcibro.pdf>, 02 Şubat 1950

¹²⁵ Ticaret Gazetesi, 09.01.1945, s.1.

¹²⁶ Ticaret Gazetesi, 25.07.1945, s.1

¹²⁷ Ticaret Gazetesi, 25.07.1945, s.1.

¹²⁸ İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.183-225.

Tablo 17: 1938 - 1947 Yılları Arasındaki Susam Ekim Alanı ve Ekimden Elde Edilen Verim

Yıl	Ekim Alanı (Hektar)	Verim (kg/ha)
1938	26.101	-
1939	34.054	-
1940	43.362	-
1941	32.182	-
1942	30.660	-
1943	32284	-
1944	22.313	463
1945	15.582	334
1946	25.839	506
1947	31.628	491
1948	83.000	526
1949	80.000	499
1950	85.000	457

Kaynak: İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.183-225.

Tabloda görüldüğü üzere harp yıllarında susam ekim alanları gitgide daralmıştır. Savaştan sonra ise susam ekim alanları artmasına rağmen susam üretiminde verimliliğin düştüğü görülmektedir.

4.4.4. Pancar

Dünya’da yaklaşık 130 milyon tonun üzerinde şeker üretilmektedir ve üretilen söz konusu miktardaki şekerin %28’i pancardan üretilmektedir. Türkiye’de şeker üretiminin tamamına yakını pancardan elde edilmektedir. Günümüzde yaklaşık 350 bin çiftçi ailesi, 300-350 bin hektarlık alanda pancar üretimi gerçekleştirmektedir. Şeker üretiminin yanı sıra melas* ve pancar küspesi gibi

* Melas: Kamış ve pancar şekeri fabrikalarında, sakarozun kristal halde elde edilmesi için yapılan kademeli işlemlerin en sonunda geriye kalan ve koyu kahve renkli, ortalama %50 şeker içeren, yüksek kıvamlı şuruba Melas denir. Özetle melas, şeker üretim prosesi neticesinde içerisinde artık daha fazla sakaroz kristalize edilmesi masraf ve zaman ekonomisi açısından verimli olmayan bir kalıntıdır. Koyu renkli ve kıvamlı bir madde olan melasın kuru madde miktarı yere ve yöneme göre az çok

pancarın üretimi sonrasında ortaya çıkan atıl maddeler içki üretimine hammadde sağlarken, özellikle pancar küspesi hayvancılıkta da yem olarak kullanılmıştır.

1945 yılı pancar üretimi ile ilgili bilgilere baktığımızda ekim alanlarının önceki yıla (1944) kıyasla arttırılarak 800 dönüme çıkarılmıştır.¹²⁹ Ekim alanları genişletilmesinin en önemli nedeni olarak savaş dönemi itibariyle ortaya çıkan şeker sıkıntısı (yokluğu) olarak gösterilmiştir.

4.4.5. Kuru Kayısı - İç Badem - Pestil

Türkiye, kuru ve yaş kayısı üretiminde dünyada ilk sırada yer almaktadır. Türkiye dünya kayısı ihracatında yaklaşık %75'lik pay ile birinci sırada bulunmaktadır. Kayısı, Cumhuriyet'in kurulduğu ilk yıldan itibaren ihracattaki önemi ile ülke ekonomisine önemli getirilerde bulunmuştur. Ancak 1945 yılı savaş ertesini yıl olması açısından ülkenin maruz kaldığı zorluklar göz önünde bulundurulduğunda diğer zirai ürünlerde olduğu gibi kayısı ihracatının da kesintiye uğradığını söylememiz yanlış olmaz.

İkinci Dünya Savaşı ertesinde kuru kayısı, mevsiminde imal edilir edilmez iç piyasaya tevzi edilmiştir. Kuru kayısıdan elde edilen iç badem iç piyasada yerini almış, 300-310 kuruştan satılmaktadır.¹³⁰ Özellikle Malatya'da üretimi yapılan pestil ise Ramazan ayı münasebetiyle perakende olarak 180-190 kuruştan satılmaya başlandığı tespit edilmiştir.¹³¹

4.4.6. Yer Fıstığı Stokları

Nisan ayından başlayarak haziran ayına kadar ekimi yapılan yer fıstığının, hasat kaldırma işlemlerine sonbahar itibari ile başlanmaktadır.¹³² Yer fıstığı rekoltesinin piyasaya dağılması için öncelikli olarak yapılması gereken işlem kaldırılan hasadın kurutulması işleminin tamamlanmasıdır. Dolayısıyla hasadı

değişmesine rağmen ortalama %77 – 82 dolayında ve içerdiği şeker miktarı da %50'dir. <http://www.turkseker.gov.tr/Urunler.aspx?KOD=01.02>, 13 Haziran 2016

¹²⁹ Ticaret Gazetesi, 26.05.1945, s.1.

¹³⁰ Ticaret Gazetesi, 14.08.1945, s.1.

¹³¹ Ticaret Gazetesi, 20.08.1945, s.4.

¹³²“Yer Fıstığı Yetiştiriciliği”, Çukurova Üniversitesi, 2004, (Çevrimiçi) <http://tyhm.cu.edu.tr/Tr/detay.aspx?pageId=1526>, 07.04.2015

kaldırılan, kurutma işlemleri yapılan yer fıstığının piyasaya dağıtılması sonraki yıla kalmaktadır.

1944 yılında elde edilen rekolte piyasaya 1945 yılı Ocak ayı itibarıyla dağıtılmıştır. Özellikle Osmaniye’de üretilen yer fıstığı rekoltesi İzmir piyasasında ambalajlı olarak 54-55 kuruşa satılmaktadır. Söz konusu ürün İstanbul piyasasında oldukça rağbet görmüş, İzmir piyasasına benzer fiyatlara alıcı bulmuştur. Osmaniye, Mersin, Silifke, Antalya ve Anamur çevrelerinde üretimi yapılan yer fıstığının toplam rekolte miktarı on bin ton olduğu tespit edilmiştir.¹³³ Yer fıstığının en önemli alıcısı konumunda olan Macaristan savaş halinde olması nedeniyle 54-55 kuruş civarında olan fiyatlarda herhangi bir artış yaşanmamıştır.¹³⁴

¹³³ Ticaret Gazetesi, 19.01.1945, s.4.

¹³⁴ A.y.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI TİCARET POLİTİKALARI VE UYGULAMALARI

Türkiye’nin savaş sonrasındaki ticaret politikalarının temelini, yeni pazar arayışları ve ülke mallarının çeşitli ülkelerde pazarlanması oluşturmuştur. 27.12.1945 tarihli Ticaret Gazetesi’ne açıklamalarda bulunan Gümrük ve Tekel Müdürü Hürrem Şeren, üretilen mallara alıcı bulmak ve ürünlerin tanıtımını gerçekleştirmek amacıyla bazı ülkelerde yeni mağazaların açılacağını ifade etmiştir. Bu bağlamda Türkiye, coğrafi yakınlıktan dolayı komşu ülkeler Suriye ve Irak hükümetleri ile görüşmeler gerçekleştirerek, bahsi geçen ülkelerin başkentlerinde, ülkede üretilen ürünlerin tanıtımını gerçekleştirmek amacıyla mağaza yeri talebinde bulunmuştur. Daha önce Irak hükümeti ile yapılan ticaret anlaşması gereğince Bağdat’ta bir şube açılması için zaten bir mutabakata varılmış ancak açılacak şube için savaş sonuna herhangi bir çalışma gerçekleştirilmemişti. Yapılan anlaşma gereğince üzerinde mutabık kalınan ürünlerin Bağdat’ta açılması planlanan şubeye gönderilmesi için çalışmalara derhal başlanmış, şubede çalışacak personeller belirlenerek Bağdat’a nakli gerçekleştirilmiştir.¹

Bunun yanı sıra, ülkenin ihtiyaçlarının karşılanması ithalatın arttırılması için Türkiye birçok ülkeye çeşitli ayrıcalıklar tanımıştır. 1947 yılı başında Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye arasında ticari ilişkilerin geliştirilmesi için müzakereler yürütülmüş, Ticaret Bakanlığı, Türkiye’ye ticaret amacı ile gelecek Amerikalılara ticari alanda her türlü kolaylığın gösterileceğini Amerikalı yetkililere bildirmiştir. Ayrıca gerçekleştirilen müzakerelerde Amerika Birleşik Devletleri’nin Türkiye’ye döviz konusunda kolaylık sağlaması konusunda fikir birliğine varılmıştır.²

¹ Ticaret Gazetesi, 27.12.1945, s.1.

² Soylu, **a.g.e.**, s. 196 – 197.

5.1. Savaş Sonrasında Yürütülen Ticaret Politikası

Türkiye, savaş sonrasında dış ticarete etkin bir rol oynamak için çeşitli politikalar yürütmüştür. Ancak dış ticarete alınan her karar öncesi iç piyasanın durumu göz önünde bulundurulmuştur. Örneğin 1946 yılı Eylül ayında gerçekleştirilen devalüasyon Türk Lirası'nın değeri azaltılırken özellikle doların değerini arttırılmıştır. Alınan kararla ithalat giderlerinin azaltılması, ihracatın arttırılarak dış ticaret fazlası elde edilmesi amaçlanmıştır. Görüldüğü üzere dönem itibariyle dış ticaret politikası, iç piyasadaki koşullardan bağımsız oluşturulmamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ikili anlaşmalarla ticari ilişkiler yeniden kurulurken, uluslararası iktisadi toplantılarda alınan kararlara ülke mevzuatı uygun hale getirilerek ticari bağlamda önemli adımlar atılmıştır.

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı, iç piyasa koşullarını düşünerek dönem dönem bazı mallar için akreditif çıkarmamıştır. Özellikle sanayide kullanılan kireç kaymağı, asit tatarı, parafin kağıdı, asit sitriyel gibi ürünlerin 09.12.1945 tarihinde yayımlanan kararla akreditif açılmayacağını bildirmiştir.³

Türkiye, dönemin neden olduğu koşullara binaen zaman zaman özellikle temel gıda maddeleri başta olmak üzere çeşitli maddelerin ihracatında tahditler (kısıtlamalar) uygulamıştır. Halkın temel gıda maddelerini temin etmesinde sorun yaşamaması için alınan birtakım tedbirler, savaş dönemlerinin, darbe dönemlerinin ve ekonomik kriz ile ekonomik istikrarsızlıkları yol açtığı koşullar gereği oldukça anlaşılabilir bir durumdur. Ancak bu durum, zaman zaman uygulamada bazı sorunlara neden olmuştur. Halkın ihtiyaçlarını karşılamak için hükümet tarafından konulan tahditler, söz konusu maddelerin üretim ve rekolte miktarlarının yüksek olduğu yıllarda müstahsilin, akabinde de tüccarın zarar etmesine neden olmuştur. Bu duruma bağlı olarak aynı zamanda mallar stoklarda çürüme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. II. Cihan Harbi yılları, Türkiye'de bu tür ihracat tahditlerinin uygulandığı dönemlerden bir tanesidir. Bu dönemde gıda bazında; arpa, yulaf, çavdar, mısır,

³ Ticaret Gazetesi, 10.12.1945, s.2.

akdarı, nohut ve baklanın ihraç edilmesi yasaklanırken, söz konusu maddeler ile ülke ihtiyaçlarının karşılanması gereği ortaya konulmuştur.⁴

1945 yılı Nisan ayının ilk günlerinde stoklar kontrol edilmiş, Toprak Mahsulleri Ofisi stoklarında yapılan incelemeler neticesinde baklagillerin rekoltesinde fazlalık tespit edilmiştir. Elde kalan ürünlerin bir müddet daha beklemesi sonucu bozulacağı göz önünde bulundurularak, Ticaret Bakanlığı tarafından söz konusu mallara yönelik daha önce alınan ihracat yasağı kararı kaldırılmıştır.⁵ Ayrıca bir adım daha adım gidilerek, söz konusu malların bir kısmının ihracatında takas usulünden vazgeçilerek ihracat serbest döviz ile gerçekleştirilmiştir. Bu durum her ne kadar ihracat serbestisine giden yolmuş gibi gözükse de bu tablo kısa vadede değişmemiştir.

1945 yılı Nisan ayında alınan kararlardan bir tanesi de ihracat yasağı kalkan mallardan ihracat vergisinin alınmaması olmuştur. Ofis depolarında bulunan malların ihracat vergisi, ofis tarafından karşılanacağı ifade edilse de, 1945 yılında TMO'nun Ticaret Bakanlığı'na bağlı olması, ofisin ihracat vergisini ödememesine yol açmıştır.

Tüccarın ve müstahsilin elindeki malları Ticaret Ofis'i olmaksızın ihraç edememesi 1945 yılında Türk hükümetinin yürütmüş olduğu ticaret politikasının en çok eleştirilen yönü olmuştur. İl Ticaret Odaları ve Borsalar, bu bağlamda yapılan yanıltan bir an önce dönülmesi için Ticaret Bakanlığı ile görüşmüş ancak bu konuda olumlu bir karar çıkmamıştır. Ancak Ticaret Bakanlığı 1945 yılı Haziran ayında almış olduğu kararla çeşitli malların devlet vasıtası ile yurt dışına nakillerini serbest bırakılarak⁶ Türkiye'nin 1945 yılından önce hükümet tarafından ticarete konulan tahditlerden biri daha kaldırılmıştı.

Savaş sonrasında ülkeler dış ticareti çıkış yolu olarak görmüşlerdir. Bu bağlamda savaş nedeniyle kesintiye uğrayan küresel ticareti yeniden tahsis etmek için çeşitli anlaşmalar imzalanmıştır. 1949 yılının ilk günlerinde dış ticaret ilişkilerini kurmak var olan anlaşmaları uzatmak için çeşitli politikalar yürütmüştür. Bu amaçla

⁴ Ticaret Gazetesi, 17.04.1945, s.2.

⁵ Nejad Yıldırım Kemal, "Müstahsil Elindeki Hububat ve Bakliyat – Bitmez Tükenmez İstihsal ve Satış Dertleri – İhracatçıya Hürriyet'in İadesi Zarureti", **Ticaret Gazetesi**, 17.04.1945, s.2.

⁶ Ticaret Gazetesi, 30.06.1945, s.1.

öncelik olarak sanayileşmiş ülkelerle ticari münasebet kurulması planlamıştır. Ticaret Bakanı Cemil Sait Barlas, ihracat mallarının dünya piyasalarındaki talebinin artması halinde lüks maddelerin ithalatına sınır getirilebileceğini ifade etmiştir.⁷

1949 yılı Haziran ayında Cemil Sait Barlas'ın yerine göreve gelen ve 1950 yılı Mayıs ayına kadar Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı görevini yürüten Vedat Dicleli, Türkiye'nin ihracat politikası konusunda hükümetin hassas davrandığını, öncelikle Türkiye'nin iaşesini sağlamak istediklerini, halkın iaşeni sağladıktan sonra kalan ürünlerin ihraç edilmelerinin amaçlandığını beyan etmiştir.⁸

Vedat Dicleli, 1950 yılının ilk iki ayında yapılan ihracat miktarının 960.106 ton olduğunu ve bu rakamın Cumhuriyet tarihinde bir rekor olduğunu ifade etmiştir. Dicleli, ticaret politikalarını körü körüne yürütülen bir stratejiden ibaret olunmadığını ticaret ve sanayi erbapları ile yürütülen toplantıların analizinin ardından oluşturulduğunu bildirmiştir. Dicleli, ayrıca Avrupa İktisadi ve İşbirliği'nin Türkiye'ye %50 oranında ticaret serbestisi önerdiğini ve söz konusu önerilerini kabul ettiklerini açıklamıştır. Bilindiği üzere 1950 yılı Ekim ayında söz konusu oran %60 olarak kararlaştırılmıştır.

5.1.1. Ticaret Bakanlığı'nın İç Piyasayı Korumak için Almış Olduğu Kararlar

Ticaret Bakanlığı, ülkenin içinde bulunduğu iktisadi ve ticari durum hakkında bilgi sahibi olabilmek için, bakanlığa bağlı kurum ve kuruluşlar ile sürekli temas halinde olmuştur. Bu bağlamda Bakanlık savaş sonrasında, Ticaret Müdürlükleri vasıtasıyla 15'er günlük iktisadi ve ticari durumu anlatan raporların hazırlanarak merkeze iletilmesini emretmiştir.

Ticaret Bakanlığı'nda 31 Mayıs 1945 tarihinde meydana gelen değişiklikle Celal Sait Siren'in yerine Bakanlık görevine Raif Karadeniz getirilmiştir.⁹ Celal Sait Siren döneminde çıkarılan 510 karar sayılı "Ticaretin Düzenlenmesi ve İhtikârın Önlenmesi" yönelik kararname ticaret çevrelerinde oldukça tartışmalara neden

⁷ Ticaret Gazetesi, 30.06.1945, s.1

⁸ Akşam Gazetesi, 23.02.1950, s. 2.

⁹ Ticaret Gazetesi, 01.06.1945, s. 4.

olmuştur. Göreve gelen Raif Karadeniz, K/510 sayılı kararnamenin ülke üzerindeki etkilerine yönelik faaliyetlerde bulunmuş, bu durum kararnamenin içeriğinin önemli bir kısmının değişeceği yönünde algılara neden olmuştur.¹⁰

Raif Karadeniz, İstanbul, İzmir ve en son Ankara ilini ziyaret ederek birliklerle bir araya gelmeyi amaçlamıştır.¹¹ Ziyaretin amacı bazı çevreler tarafından ihracat ve ithalat birliklerinin lağvedilmesi olarak gösterilse de bu haberler Raif Karadeniz tarafından yalanlanarak, kurum ve kuruluşların görevlerine devam edeceği bildirilmiştir.

Raif Karadeniz, 20 Ağustos 1945 günü İzmir’de tüccarlarla bir toplantı gerçekleştirmiştir. Toplantıya katılanların sorunlarını dinledikten sonra bir konuşma gerçekleştirerek, ticari faaliyetleri arttırıcı faaliyetlerin önemini vurgulamıştır. Karadeniz, ihracatın ve ithalatın mühim bir mesele olduğu ifade ederek izlenilmesi gereken yolları toplantıya katılanlarla paylaşmıştır. Bakan Karadeniz gerçekleştirilen toplantıda ihracatın ülke ekonomisine katkısını vurgulamış, 1945 yılına kadar ihraç edilen malların devamını sağlayıp, bu malların yanına yeni ihraç mallarının konulması için çalışılması gerektiğini bildirmiştir. Özellikle savaş dolayısıyla durgun vaziyetteki Avrupa pazarlarının canlanacağı iddiasında bulunarak, bu pazarda Türkiye’nin de yer alması gerektiğini ifade etmiştir. Bu yeni pazarlarda ne tür mallara ihtiyaç duyulacağı konusundaki araştırmaların hükümet tarafından görevlendirilen ataşeler tarafından yürütüleceğini beyan etmiştir. Ayrıca Raif Bey’e göre, serbest girişimcilerin ihracatta daha fazla rol almasının yanı sıra yeni müşterilerin bulunarak yeni anlaşmaların yapılması adına müteşebbislere büyük görevler düştüğünü arasındadır¹².

İzmir Toplantısı’nda ayrıca tüccarlara bir takım uyarılarda bulunulmuştur. Buna göre devlet kurumlarında üretilen malların devamını sağlayabilmek için söz konusu malların alış esnasında tenzilat yapılma çabalarından vazgeçilmesi gerektiği belirtilmiştir. Tüccarlara, gerekirse kâr hadlerini düşürerek, az kâra kanaat ederek üretimin devamını sağlamanın önemi ifade edilmiştir. Atılacak bu adım kısa vadede

¹⁰ Ticaret Gazetesi, 15.06.1945, s. 1.

¹¹ Ticaret Gazetesi, 25.05.1945, s. 1.

¹² Ticaret Gazetesi, 21.08.1945, s. 1.

tüketiciye fayda sağlarken uzun vadede ise tüccarın lehine olacağı kanaatinde bulunulmuştur. Buna göre hem devlet müesseselerinde tenzilat yaparak hem de malı yüksek kar haddiyle satanların dünya piyasalarında fiyat düşüşleri başladığı zaman bunun sıkıntısını çecekleri anlatılmıştır. Toplantıya katılanların üzerinde durdukları 510 sayılı kararnamenin ise kaldırılmayacağı ancak tüccar üzerindeki baskısının hafifletileceği vaadinde bulunulmuştur.

Ticari faaliyetlerde durgunluk, dönemsel olabileceği kanaati ile zaman zaman kabul edilebilir bir durumdur. Ticaret Gazetesi 05.06.1945 tarihli haberinde mal fiyatlarında değişiklik olmadığı halde piyasada durgunluğun olduğuna yer vermiştir. Habere göre önceki yıllarda durgunluğun sebebi olarak tüccarın elinde mal kalmaması gösterilirken, 1945 yılında depolarda hali hazırda satışa uygun malların varlığına rağmen talebin olmayışı durgunluğun temel nedeni olarak gösterilmiştir. Piyasanın tekrar canlanması için tüccarın tek beklentisi, Ticaret Bakanlığı'nın alacağı kararlar olarak gösterilmiştir.

Ticaret Bakanı Raif Karadeniz, 10.09.1945 tarihinde yaptığı açıklamalarda daha önce alınan tedbirlere ek olarak yeni ticari faaliyetleri geliştirici önlemlerin alınacağı beyanını vermiştir. Beyana göre; daha önce tüccarların kaldırılmasını istediği 510 sayılı kararname yürürlükte kalacaktır. Kararnamenin yürürlükte kalmasına yönelik kararın alınmasının nedeni olarak iktisadi istikrarı sağlama çabaları gösterilmiştir. Buna göre kararnamenin kaldırılması piyasada boşluğa neden olarak ekonomik istikrarsızlığa yol açacaktı. Bununla birlikte piyasadaki boşluk, devletin piyasayı kontrol etmesini güçleştirecek ve karaborsa boy gösterecekti. Gazeteye göre, ayrıca Ticaret Bakanlığı, bakanlığa bağlı bir ucuzlatma komisyonu kurulması kararı almıştır. Bakanlık, komisyonun kurulma nedenini piyasadaki pahalılığa karşı önlemler alma olarak göstermiştir. Komisyon, piyasa koşullarını araştırarak ucuzlatma imkanlarını araştıracaktır.

Türkiye'nin hükümeti özellikle iç piyasayı korumak için halkın dönem itibariyle ihtiyaç duyduğu ürünlerin ihracını kısıtlamıştır. Örneğin, savaş ertesi dönem ile ilgili yapılan incelemelerde gereksinimi duyulan en önemli madde zeytinyağı olarak görülmüştür. Bu dönemde halkın ihtiyaç duyduğu zeytinyağında

yaşanan yokluk nedeniyle pamuk, fındık gibi çeşitli zirai ürünlerden yağ elde edilmesine dair çalışmalar yapılmıştır. Ticaret Bakanlığı, zeytinyağı ile yaşanan sıkıntıların önüne geçmek için dönem dönem çeşitli tedbirler almışlardır.

Ticaret Bakanlığı'nın yağ piyasasını düzenlemek için yaptığı en sıkı müdahale yağların fiyat hadleriyle oynamaktır. Bu bağlamda Bakanlar Kurulu tarafından Resmi Gazete'de yayımlanan 31.08.1945 tarihli Resmi Gazete'de yer alan ilanla yağ piyasası düzenlenmiştir. Karara göre yağın cinsi ve fiyatları şu şekildedir:¹³

Tablo 18: 31.08.1945 Tarihli Resmi Gazete'de Yayımlanan Yağ Cinslerine Göre Fiyat Hadleri

<i><u>Yağ Cinsi</u></i>	<i><u>Fiyat (Kurus)</u></i>
%1,5 Asitli Ekstra Ekstra Zeytinyağı	210
%2,5 Asitli Ekstra Zeytinyağı	201
%3,5 Asitli Birinci Yemeklik Zeytinyağı	196
%4,5 Asitli İkinci Yemeklik Zeytinyağı	191
%5 Asitli ve %0,5 Yabancı Maddeli Lampant	190
%5 Asitli Sıra Malı Zeytinyağları	188
%8 ve Daha Yukarı Asitli Zeytinyağları	182
Prina yağı	135
Rafine Zeytinyağı	217
Rafine Pamukyağı	187
Rafine Susamyağı	205

Kaynak: 31.08.1945 Tarihli Resmi Gazete

Ayrıca aynı tarihli Resmi Gazete'de rafine edilen zeytinyağında, devletin hissesi %15'ten %25'e çıkarılmıştır.¹⁴

¹³ 12.11.1942 Tarihli ve 2/18953 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla Yürürlüğe Konulan K/393 Sayılı Kararın 3. Maddesinde Yazılı Değer Fiyatların 604 Nolu Bakanlar Kurulu Kararı İle Değiştirilmesi (1945), T.C. Resmi Gazete, 6097, 31.08.1945

¹⁴ Ticaret Gazetesi, 04.09.1945, s.1.

Zeytinyağı fiyat hadlerinin düzenlendiği 6097 sayılı Resmi Gazete’de yer alan K/604 numaralı kararnamenin yayımlandığı 31.08.1945 tarihini takiben Ticaret Bakanlığı yağ ticaretini tanzim eden 21, 22, 23, 24 numaralı sirküler Hükümet tarafından 07.09.1945 tarihinde Resmi Gazete’de ilan edilmiştir. Zeytinyağı, susam yağı, pamukyağı ve diğer nebati yağların satışı 24 Numaralı Sirküler ile düzenlenmiştir. Sirkülere göre zeytinyağı satışlarında asit derecesi ile fire olarak bir zam yapılmış ise faturalarda gösterilmesi zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca zeytinyağı ve diğer yağlar kilo veya litre ile satılacak, bir litrenin 920 gram olacağı bildirilmiştir. Bunun yanı sıra litre ve kilo ile satışı yapılan yağların üzerine asit derecelerinin ve fiyat etiketlerinin yazılması zorunluluğu vurgulanmıştır. Satış tarihinden 15 gün içinde alıcı tarafından çekilmeyen veya satıcı tarafından yüklenmeyen nebati yağ satışları yapılmamış sayılarak yeniden satışa çıkarılacağı sirkülerde yer almıştır. Sirkülerde yer alan maddeler ışığında, yağ satışlarının kimler tarafından yapılacağı da belirlenmiştir. Zeytinyağı ve diğer nebati yağların şehir ve kasabalarda perakende satışlarının kimler tarafından yapılacağını il valilerince ve ilçenin mülki amirleri kaymakamlarca tayin edileceği bildirilmiştir. Satış iznine sahip olmayan dükkanlar dışında yağ satışının yapılması yasaklanmıştır. Bununla birlikte, Zeytinyağı ile rafine susam yağını satışa izinli dükkan ve mağazalar bu yağlardan hariç nebati yağlar satamayacakları gibi zeytinyağı ve rafine susam yağından hariç nebati yağları satmaya izinli olan dükkanlar da zeytinyağı ve rafine susam yağı satmalarına da katıyetle izin verilmemiştir.¹⁵

Ticaret Bakanlığı, 1945 yılından itibaren yağ üretiminde Avrupa’nın örnek alınacağını beyan etmiştir. Beyana göre yağ üretiminde ağırlık merkezi hayvani menşeli yağlardan zirai üretime dayanan yağa geçiş yapılacağı vurgusunda bulunulmuştur. Yağ sıkıntısının uzun vadede önüne geçilmesi için yağlı tohum üretiminin teşvik edileceği ve bu yönde bir politikanın devlet politikası olarak zirai faaliyet olarak çiftçinin destekleneceği belirtilmiştir.¹⁶

Ticaret Bakanlığı yağ satışlarının düzenlenmesi için 577 sayılı Koordinasyon kararı gereğince 12 numaralı sirküler yayımlamıştır. Bu sirküler gereğince yağ satan

¹⁵ Ticaret Gazetesi, 01.11.1945, s. 1-4

¹⁶ Ticaret Gazetesi, 14.09.1945, s. 2.

dükkan sahiplerine, dükkanlarının camekanlarına ürünlerin cinsine göre etiketlendirme yapmaları bildirilmiştir. Buna göre zeytinyağı ve pamuk yağından hariç olarak başka ürünlerden elde edilen yağların satışının yapıldığı zorunlu olarak tüccarlarca bildirilmesi yükümlülüğü getirilmiştir.¹⁷

5.1.2. Savaş Sonrasında Bölge Ticaret Müdürlüklerinin Üstlenmiş Olduğu Görevler

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Bölge Ticaret Müdürlükleri'ne önemli görevler vermiştir. Bu görevlerden en önemlisi bölgelerin ticari durumları ile alakalı bağlı Bakanlığa rapor hazırlamak olmuştur.

Hükümet, bölgelerin ticari durumlarını yakından izlemek için geniş önlemler almış ve bu konuda bazı kararlara varmıştır. Bakanlık, gerek ithalat ve gerekse de ihracat bakımından bölgelerin özel durumlarını içeren raporlar hazırlatarak ülkenin genel durumu hakkında bilgi sahibi olmak istemiştir. Hazırlanan raporda ihracat ve ithalatın yanı sıra bölgenin piyasa durumu da incelenen kriterlerdendi. Ticaret Bölge Müdürlükleri bölgede yapılan incelemeler neticesinde her 15 günde birer rapor hazırlanarak sonuçların merkezle paylaşılmasını kararlaştırmıştır. Ticaret Bölge Müdürlüğü tarafından oluşturulması zorunlu raporun hazırlık çalışmaları için bir heyet kurulmasına karar verilmiştir. Çalışma düzeni ve çalışma süreleri kendileri tarafından alınan kararla belirlenen bölge heyetlerinde, bölgelerin Toprak Mahsulleri Ofisi erkani, borsaları, ticaret odaları, ithalatçı ve ihracatçı birlikleri yer almış, heyetin başkanlığı, Bölge Ticaret Müdürlüğü tarafından yürütülmüştür¹⁸

Dönem itibariyle Bölge Ticaret Müdürlükleri'ne verilen diğer görev ise sorumlu oldukları yerlerdeki Ticaret Odaları ile daha sıkı bir şekilde temasta bulunarak günlük piyasa olaylarından Bakanlığa günü gününe haberdar etmeleri yönünde olmuştur. Söz konusu durum genelge ile Müdürlüklere bildirilmiştir. Bundan başka haftalık piyasa olaylarından Bakanlığın düzenli olarak bildirilmesi istenmiştir. Piyasanın stok, fiyat, arz ve talep durumlarının da Bölge Ticaret Müdürlükleri tarafından daimi suretle kontrol edilmesi ve bilgilendirilmesi zorunlu

¹⁷ Ticaret Gazetesi, 19.03.1945, s. 4

¹⁸ Ticaret Gazetesi, 22.10.1945, s.3.

kılınmıştır. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı ayrıca Bölge Ticaret Müdürlükleri'ne genelge ile bildirilen yükümlülüklerinin yanı sıra Türkiye'nin tanınmış ve büyük firmaları ile temaslar kurulmasını istemiştir. Bunun yanı sıra Müdürlüklerin Merkez Bankası ile piyasa ve tüccarın durumu hakkında yazılı olarak temaslarda bulunacaklardı. Bununla birlikte büyük şehirlerde sanayiciler ve ithalatçılar arasında meydana gelecek anlaşmazlıklarda ve her gruptan esnafın ve ticaret erbabının yapacağı toplantılarda Bölge Ticaret Müdürlükleri'nden temsilciler bulundurulması ve toplantıların içeriklerinin en kısa sürede Bakanlığa bildirilmesi istenmiştir.¹⁹

5.1.3. Savaş Sonrasında Ticaret Odaları

Ticaret ve Sanayi Odaları, özetle, özel sektörle devlet arasındaki ilişkilere arabuluculuk rolü üstlenen kuruluşlar olarak tanımlanabilir. Odaların kendi kanununda ise:

“Üyelerinin müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genele menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, mensuplarının birbirleri ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplinini, ahlak ve tesanütünü korumak amacıyla kurulan kamu kurum ve kuruluş niteliği taşıyan tüzel kişiliğe sahip meslek kuruluşlarıdır.”²⁰ şeklinde tanımlanır.

Ticaret ve Sanayi Odaları, iktisadi hayattaki etkisizliği ve yetersizliği sebebiyle hemen her dönem eleştirilerin odağı olmuştur. Bu eleştiriler şüphesiz ki odaların ekonomideki önemine binaen yöneltilmiştir. Tarihsel süreçte; gedik, lonca gibi çeşitli korporasyonlar olarak ekonomiye yön veren kuruluşlar, genelde devletin özelde ise şehirlerin ekonomi politikalarında büyük rol oynardı. Çeşitli iktisadi alanlarda faaliyet gösteren esnaf, tüccar gibi ekonomik birimleri temsil eden heyetler şeklinde organize olmuşlardır.

¹⁹ Akşam Gazetesi, 18.10.1950, s.3

²⁰ Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, “Ticaret Odaları ve Sanayi Odaları-Ticaret Odaları- Sanayi Odaları-Deniz Ticaret Odaları- Ticaret Borsaları ve Türkiye Ticaret Sanat Sanayi Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanunu” (Çevrimiçi), <http://www.tobb.org.tr/HukukMusavirligi/Documents/Mevzuat/5590.pdf>, 02 Şubat 2016, s. 1.

Ticaret Gazetesi, 01.08.1945 tarihinde yer alan haberde Ticaret ve Sanayi Odaları ağır şekilde eleştirilmiştir. Berlin Yüksek Ticaret Okulu'ndan mezun olan ve Leipzig Üniversite'sinde doktorasını tamamlamış iktisat profesörü Muhlis Ete kaleme aldığı yazıda Odaların asli görevlerinin devletin birimleri ve siyasi partilerle işbirliği olduğunu ifade etmiştir.²¹ Buna göre Birinci Cihan Harbi'nde İttihat Terakki Partisi ile İaşe Nezareti başta olmak üzere birçok resmi müesseseler, özel teşebbüslerle ilişkilerde mesleki kuruluşlardan başarıyla yararlanmışlardır. Olması gereken modelin bu yöndeki bir işbirliği olduğunu ifade eden Dr. Ete odaların işleyişi hususunda ABD ve Avrupa örneğini vererek; Avrupa'nın ve ABD'nin ekonomik politikalarının özel teşebbüslere direkt ve ayrı ayrı yardım etmek yerine mesleki heyetlerini ve korporasyonlarını (şirket) desteklediğini belirtmiştir. Türkiye'de, devlet ile özel teşebbüsler arasındaki ilişkilerin söz konusu model örnek alınarak oluşturulması gerektiği de ayrıca belirtmektedir.

Muhlis Ete, ülkenin ekonomik ve ticari kalkınmasında ticaret odalarının önemine yer vererek, Türk ekonomisinde bu tür meslek heyetleriyle çalışmanın önemini vurgulamıştır. Ancak bu yöndeki ilerlemenin önündeki en büyük engel olarak; 1943 tarihinde çıkarılan ticaret, sanayi, esnaf odaları ve borsa kanununu göstermiştir. Muhlis Ete bu konuyu eleştirmekte ve bu kanunla, devlet ve odalar arasındaki ilişkilerde tam bir işbirliğinin sağlanamadığını; meslek gruplarının, odalarda yeteri sayıda üyeye temsil edilemediğini, aynı zamanda odalara seçilen temsilcilerin ise ait oldukları meslek gruplarını desteklemekte yetersiz kaldıklarını vurgulamıştır.

Yazıdan anlaşıldığına göre, odalar ve devlet arasında yaşanan en büyük sorun, iletişimsizliktir. Buna göre devletle, Ticaret Bölge Müdürlükleriyle, ihracat ve ithalat birlikleriyle, il ve ilçe iktisat müdürlükleriyle odalar arasında tam bir koordinasyon sağlanamamıştır. Koordinasyonsuzluk beraberinde iş bölümünü engellemiş, kurum ve kuruluşlar arasında sağlıklı işbirlikleri kurulamamıştır.

Muhlis Ete, Ticaret ve Sanayi Odaları'nın etkili ve verimli olarak çalışabilmesi için yapılması gerekenlerin çerçevesini çizmiştir. Ete'ye göre öncelikle

²¹ Muhlis Ete, "Ticaret – Sanayi Odaları ve Mesleki Teşekküller", **Ticaret Gazetesi**, 01.08.1945, s.2.

meslek gruplarının odalara gönderdiği temsilci sayısı kayda değer şekilde arttırılmalıdır. Meslek grupları da odalara olan ilgilerini arttırılmalıdır. Hükümet ise odalarla ilişkilerini arttırmalı sıkı işbirlikleri kurmalıdır. Odaların idare heyetlerinin donanımlı olmasına dikkat çeken Ete; genel sekreter ve raportör gibi üst düzey görevlilerin ekonomi kültürü görmüş, iktisadi tetkikler yapmış, piyasa işlerinden anlar kimselerden seçilmesinin verimliliği arttıracaklarını ifade etmiştir.²² Ete tarafından ortaya atılan bir başka öneride ticaret, sanayi, nakliyat hatta ziraat gruplarının tek bir odada toplanmasını teklif etmiştir.²³

Özetle, Ticaret ve Sanayi Odaları adem-i merkeziyet anlayışıyla yönetilen ve organlarıyla sistematik çalışarak faydalı olan birimler olarak ekonomik sistemin önemli unsurlarındandır. Ancak odaların ülkenin ekonomik kalkınmasında yerleri, dönem itibariyle tam olarak tespit edilememiş, ilgili müesseselerle gerekli ilişkiler kurulamamış ve neticede odalar verimli olarak kullanılamamıştır. Ayrıca odalara katılımın önündeki engeller kaldırılmalıdır. Odalara katılım konusunda en büyük engel olan ücretlendirme konusunda meslek grupları bilinçlendirilmelidir. 4335 sayılı kanun gereğince odalara kayıt için grup vesikasının dışında hiçbir ücret ödenmeyeceği bildirilmeli, yanlış anlaşılmalara ve üyelik konusunda ek ücret alınacağına dair olan iddiaların önüne geçilmelidir.²⁴ Ticaret ve Sanayi Odaları başta olmak üzere tüm odaların faaliyetlerini arttırmak için, 1943 yılında çıkarılan yasada tadile gidilmiş, 1950 yılında yeni bir odalar kanunu çıkarılmıştır.²⁵

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesini takip eden dönemde hükümetin temel prensibi, halkın şiddetle ihtiyaç duyduğu malların fiyatlarını belli bir seviyede tutarak yüksek karın ve karaborsacılığın önüne geçmektir. Ancak hangi dönem olursa olsun tüccarın amacı ise sattığı mal ve hizmete istinaden karını maksimize etmektir. Savaş koşullarında üretim sınırlı olduğu göz önünde bulundurulursa yüksek talebin düşük arz ile karşılanması mümkün olamamıştır. Söz konusu dönemde yüksek kâr ve karaborsacılığın önüne geçmek oldukça zor olmuştur.

²² Ete, **A.g.e.**, s. 2.

²³ Ticaret Gazetesi, 01.08.1945, s.4.

²⁴ Ticaret Gazetesi, 15.10.1945, s.1.

²⁵ Ticaret ve Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanunu(1950), TC. Resmi Gazete, 7457, 15.03.1950, s. 1.

Ticaret Bakanlığı ihtikar ve bunun doğurduğu aşırı kârın önüne geçmek için ticaret odaları ile temasa geçmiştir. 1945 yılında, tüccarlar, ihracatçılar ve ithalatçılar ile çeşitli meslek grupları oda yetkilileri ile bir araya gelerek kâr hadlerinin düzenlenmesi için bir toplantı gerçekleştirmişlerdir. Odalar, toplantı neticesini bir rapor halinde Ticaret Bakanlığı ile paylaşmıştır.²⁶

Ülke genelindeki ticaret odalarının gerçekleştirdiği toplantılarda yapılan anket çalışmaları, katılımcıların görüşleri hususunda hazırlanan rapora göre meslek gruplarından bir kısmı kâr hadlerinin indirilmesini kabul ederken, özellikle züccaciyelerin başını çektiği meslek gruplarından bazıları ise dönem itibariyle mevcut kâr hadlerini yeterli bulmamışlar, kâr hadlerinin yükseltilmesi talebinde bulunmuşlardır.²⁷

5.1.4. Savaş Sonrası Serbest Ticaret Politikası

İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi ile birlikte uluslararası ticarete büyük aksaklıklar görülmüştür. Kısa vadede ülke ekonomisine sıcak para girişi sağlamak için savaş yıllarında bozulan ticari ilişkiler yeniden kurulmaya çalışılmış, bu amaçla ülkeler ikili ticari anlaşmalar imzalamışlardır.

Özellikle Batı Avrupa ülkelerinin ekonomilerini ayağa kaldırmak için 1947 yılında kurulan Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı, ülkeler arasındaki ticari işbirliğini sağlamak üzere 1949 yılında gerçekleştirdiği toplantılarda kademeli olarak dış ticaretin serbestleşmesi için koordinatör görevini üstlenmiştir.

1949 yılının son günlerinde Paris'te bir araya gelen Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı'na üye olan devletler arasında gerçekleştirilen toplantıda ülkelere ithal edilecek malların %50 oranında serbest bırakılması kararı alınmıştır.²⁸

Ticaret Bakanlığı, Dış Ticaret Dairesi Başkanı Muhlis Faik Ozansoy Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı'nın Paris'te gerçekleştirdiği toplantı sonrasında uluslararası ticaret ile ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Faik Ozansoy, ithali serbest bırakılmasına karar verilen malların hiçbir lisans kaydına tabi tutulmadan dövizde

²⁶ Ticaret Gazetesi, 22.10.1945, s.1.

²⁷ Ticaret Gazetesi, 25.10.1945, s.1.

²⁸ Akşam Gazetesi, 23.12.1949, s.2.

anlaşmanın sağlanması halinde ilgili ülkelere ödeneceğini ifade etmiştir. Ozansoy, söz konusu durumun amacını 19 ülke arasındaki ticari mübadelelerde tam serbestlik sağlanması olarak ifade etmiştir. Toplantıya katılan ülkeler, serbestliğe giden yolda %50'den başlayarak kademeli olarak artışın sağlanmasını planlamışlardır.²⁹

1949 yılı sonunda Paris'te gerçekleştirilen toplantının bir yansıması olarak ticaretin serbestliği konusunda varılan mutabakat konusunda açıklamalarda bulunan Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı üyeleri, ticaret serbestliğini %60 oranına çıkarmışlardır.³⁰ İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere uluslararası ticarete serbestliği savunan ülkelerin almış olduğu kararlar ticaret %60 oranında serbestlik kazanmıştır.³¹ Bununla birlikte, Devlet Bakanlığı müşaviri Hüseyin Kunter, Avrupa'nın bazı ülkelerinin ihracat ve ithalatta 1950 yılı sonunda serbest olacağını ifade etmiştir. Ancak yapılacak düzenlemelerle birlikte Avrupa'da ticaretin %100 serbestlikle gerçekleştirilmesi için çalışmalara başlanacağını beyan etmiştir.³²

19 devlet arasında iktisadi işbirliği anlaşması çerçevesi içinde Fransa'da yapılan serbest ticaret anlaşmasının hükümleri 15 Ekim 1950 tarihinden itibaren yürürlüğe gireceği bildirilmiştir. Ticaret Bakanlığı, yeni hükümlere uyarak Türkiye'nin ticaret sistemini buna göre ayarlamıştır. Bununla birlikte uygulanacak yeni ticaret sistemi ile verilen bilgilere göre, Türkiye'nin 19 ülke dışında kalan ülkelerle gerçekleştireceği ticaret neticesinde aleyhte oluşacak açığın 10 milyon dolarlık kısmı yeni statü tarafından peşinen kotayla garanti edilmiştir. 10 milyon dolardan fazla olan açık için anlaşma hükümleri uyarınca kurulan "Clearing House" tarafından 19 devlet arasında dağıtılmak üzere tahsis ettiği 155 milyon dolarlık yardım fonundan döviz ayarlaması yapılacağı bildirilmiştir.³³

Demokrat Parti Hükümeti'nin göreve gelmesi ile birlikte dış ticarete Türkiye'nin serbest ticaret esasına dayalı bir rejim izleyeceği çeşitli çevrelerce dile getirilmiştir. Buna göre para biriminin önemi olmaksızın (dolar, frank, sterlin vs.)

²⁹ Akşam Gazetesi, 23.12.1949, s.2.

³⁰ Akşam Gazetesi, 28.02.1950, s.1.

³¹ Akşam Gazetesi, 11.03.1950, s.2.

³² Akşam Gazetesi, 22.02.1950, s.1.

³³ Akşam Gazetesi, 01.10.1950, s.3.

hangi para birimi olursa olsun yapılacak ihracat muamelelerinin hükümet tarafından teşvik edileceği bildirilmiştir. Türk Lirası'nın kıymeti üzerinde hükümetçe hiçbir değişiklik yapmayacağı iddia edilmiştir. Ayrıca önceki hükümetin kurulması için uygun gördüğü sanayi odalarının kurulmayacağı, ticaret ve sanayi odası olan kurumların aynı çatı altında bütçe, kadro ve muhasebe ile birbirine bağlı bir halde bulunması planlanmıştır.³⁴

5.1.5. Ticaret Yolları

İkinci Cihan Harbi'nin sona ermesi ile birlikte dış ticari ilişkiler önündeki engellerden biri olan ve uzun süredir kapalı olan Merkezi Avrupa Karayolu yeniden ulaşımına açılmıştır. Ancak Yugoslavyalı General Mihailoviç'in güçleri söz konusu karayolunun bazı bölgelerinde varlıklarını devam ettirse de tam bir kontrol sağlayamamıştır. Bu bağlamda karayolunda ticari hareketlilik yaşanmaya başlamışsa da Türkiye'nin Merkezi Avrupa Devletleri ile ticaret anlaşmasının olmaması nedeniyle bu hareketlilikten yeterince yararlanamamıştır.³⁵

1945 yılında görevde olan Şükrü Saraçoğlu Hükümeti, kısa vadede ülkeye döviz girdisi sağlamak, savaş döneminin ekonomik yıkımlarını ve ülke üzerindeki etkilerini azaltmak için, dış ticari faaliyetleri arttırıcı adımlar atma kararı almıştır. Bu amaçla komşu ülkeler ve Türkiye'ye coğrafi olarak yakın bölgeler olan Ortadoğu ile Kuzey Afrika'daki ülkeler ticaret planları içerisinde yer alan önemli hedeflerdi. Türkiye, jeopolitik önemini arttıracak bir karar olarak Fırat Nehri'ni İskenderun Limanı'na bağlamak için bir kanal açılması yönünde karar almıştır.³⁶

Hükümet, 1945 yılında kanal projesini harekete geçirmek için planlamalara başlamış, bu bağlamda Türklerden ve İngilizlerden oluşan bir mühendislik grubu kurmuşlardır. Mühendislik grubunun bölge üzerinde birtakım incelemelerde bulunmuş, yapılan incelemeler neticesinde inşaatın 18-20 ay içerisinde bitirileceği bildirilmiştir. Kanalın bitirilmesinin ardından Fırat Nehri- İskenderun Limanı arasında bir hat açılarak küçük gemilerin Irak'a kadar sefer yapmasının sağlanması

³⁴ Akşam Gazetesi, 12.06.1950, s.1.

³⁵ Ticaret Gazetesi, 09.05.1945, s.1.

³⁶ Ticaret Gazetesi, 04.07.1945, s.1.

amaçlanmıştır. Ancak her ne kadar kanalın açılması yönünde planlamalar yapılsa da söz konusu kanal açılmamış bir iddia olarak tarihte yer almıştır.³⁷

II. Cihan Harbi sonrasında dünya ekonomilerinde barışın ayak sesleri henüz duyulurken ülkeler, bertaraf olan ekonomilerini ayağa kaldırmak için iktisadi planlamalarını yapmaya başlamışlardır. Türkiye, her ne kadar ticari tahditlerini (sınırlamalarını) kaldırmakta geç kalsa da dünya ekonomileri ile rekabete girerek savaşın ülke ekonomisinde yarattığı yıkıma çözüm arayışındaydı. Ülkenin iktisadi durumunu toparlamak için bulunan kısa vadeli çözüm yollarından bir tanesi de “Doğu Seferleridir.” Mısır, Yunanistan, Filistin, Suriye, Kıbrıs ve Rodos gibi Doğu Akdeniz ülkelerini kapsayan “Doğu Seferleri” ile amaç; hem ülkede üretilen ihraç mallarını pazarlamak hem de ihtiyaç duyulan ithal malları kısmen takas yoluyla kısmen de dövizle ülkeye getirebilmektir. İstihlaki (Tüketimi) azalan kaba kumaş, şarap, tütün, kurşun kalem vs. gibi elde kalan ürünlerin ihraç edilmesi ülke ekonomisi için önemli bir gelir kaynağıydı.³⁸

Doğu seferleri ile hiç kuşkusuz ihraç malları, Doğu Akdeniz’deki tüketiciler ile buluşmakla kalmamış, bölgede bulunan ülkelerle de iktisadi bağımlılığı kuvvetlendirmiştir. Bunun yanı sıra ülkeler için “Bacasız Sanayi” olarak adlandırılan turizme de katkısı oldukça etkili olmuştur. Bu seferler ile turistik hareketler içli dışlı olarak canlanmıştır. Savaş bitmesine rağmen savaşın ağır etkileri hala devam ederken dünyanın gemi sıkıntısı çektiği bu dönemde Türkiye’nin tasarruf yaparak yeni hat açabilmesi ticari manada dönem itibariyle şüphesiz ki oldukça büyük bir işti.³⁹

Bilindiği üzere, Türkiye savaş sonrası dönemde ticaret bağlamında yürüttüğü faaliyetlerin temelini yabancı ülkelerle yapılan ticaret anlaşmaları oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra dönemin iktisatçılarının ve ticaret erbablarının üzerinde hem fikir olduğu bir diğer husus ise transit satışlardı. 1945 yılı itibariyle dönemin uzmanlarınca Türkiye’ye getirilen eleştirilerden biri de Türkiye’nin transit satışlarda pasif kalmasıydı.

³⁷ A.y.

³⁸ Süha Sükuti Tükel, “Günlerle Beraber”, **Ticaret Gazetesi**, 27.07.1945, s.1.

³⁹ A.y.

Türkiye’de transit satırlara yönelik yapılan eleştiriler, Yunanistan’a yapılan kuru bakla ve zeytinyağı mübadele teklifinin reddedilmesiyle gündeme gelmiştir. Ticaret Gazetesi yazarlarından Süha Sükuti, zeytinyağı mevcudiyeti Türkiye’de noksan olduğu halde böyle bir ticaret teklifi eleştirerek, Ticaret Bakanlığı’nın istatistiki verilerinin güvenilirliğini sorgulamıştır. Ayrıca Türkiye’nin transit ithalatı kabul etmemesinin ticari faaliyetlerin zarara uğramasına neden olduğunu beyan etmiştir. Tükel, zeytinyağı örneğini vererek, Yunanistan’dan yüz kuruşa alıp, yağa şiddetle ihtiyaç duyulan Ortadoğu’ya 300-400 kuruş fiyat bandında satması, ülkeye döviz girişini sağlayacağından ülkeyi iktisadi bağlamda rahatlatacağını ifade etmiştir.⁴⁰

Tükel, Türkiye tarafından reddedilen bir teklifi daha olduğunu ifade ederek Ticaret Bakanlığı’nın yürüttüğü politikaların yetersizliğini tartışmıştır. Adalar’ın sakız mukabili pekmez istediğini belirterek, Türkiye’nin yeterli sakız miktarına sahip olduğunu belirterek yanlış bir ticaret politikası izlediğini ifade etmiştir. Tükel, Türkiye’nin yeterli üzüm stokuna sahip olduğu için ihracının mümkün olduğunu, üzüme karşılık sakızın ithal edilerek Ortadoğu memleketlerine bunun rahatlıkla satılabileceğine inanmaktadır.⁴¹ Ticaret Bakanlığı transit ticaret konusunda başarısız olduğu Tükel’in makalesinde vurgulanmıştır.

5.2. Savaş Sonrasında Türkiye’nin Diğer Ülkeler ile Kurduğu Ticari İlişkiler ve İmzalamış Olduğu Ticaret Antlaşmaları

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sonrasında yabancı ülkelerle zarar gören ticari ilişkilerini yeniden tahsis etmek ve yeni pazarlar yaratmak amacıyla birçok ülke ile ticaret anlaşmaları imzalamıştır. Ticaret Bakanlığı, 1946 yılı dış ticari ilişkilerine yönelik beklentilerini yılsonunda açıklamıştır. Buna göre Ticaret Bakanlığı, 1946 yılında gerçekleşecek dış ticari faaliyetlerin 1945 yılına benzer şekilde hareketli olacağını tahmin etmiştir. 1946 yılında var olan ticari anlaşmaların revize edileceği bunun yanında diğer memleketlerle de ticari münasebetlerde bulunmak üzere temaslarda bulunacağı Bakanlık tarafından bildirilmiştir. Ticaret Bakanlığı; İsveç,

⁴⁰Süha Sükuti Tükel, “Günlerle Beraber”, **Ticaret Gazetesi**, 30.04.1945, s.1.

⁴¹A.y.

Norveç, Finlandiya, Belçika, Danimarka, Hollanda, İtalya, Güney Afrika ve Çekoslovakya ile yeni ticaret anlaşmaları yapmak üzere girişimlerde bulunmuştur. Ayrıca söz konusu anlaşmalar daha önceki yıllarda yapılan anlaşmalardan farklı bir usulle takastan ziyade serbest döviz ile gerçekleştirilmesi tercih edilmiştir. Ticaretin serbest dövizle yapılması, dış ticari ilişkilerde yeni ortaklıklar kurulması Türkiye'nin dış ticaret için yüksek sermayeli bir banka kurmasını zorunlu hale getirmiş, 1946 yılında bu husus hakkında çalışmaların yapılması planlanmıştır.⁴²

5.2.1. Türkiye – Amerika Arasındaki Ticari İlişkiler

İkinci Dünya Savaşı'nın, siyasi sonuçlarının yanı sıra iktisadi sonuçları ile de dünyada birçok değişime neden olmuştur. Savaşın sona ermesi ile birlikte dünyanın güç dengesi kırılmaya uğramıştır. Avrupa güç dengesi olma özelliğini, Amerika Birleşik Devletleri'ne bırakmak zorunda kalmış, ABD'nin hamiliğini kabul etmiştir.

Savaş yılları ABD ekonomisi verileri incelendiğinde, ABD'nin söz konusu dönemde dünyanın en refah ülkelerinden biri olduğunu görebiliriz. 1940 – 1944 yılları arasında ABD'nin sanayi üretimi %90, zirai üretimi %20, toplam gayri safi milli hasılası %60 artmıştır. Roosevelt'in 1929 ekonomik buhranı neticesinde ortaya çıkan yıkımı durdurarak ekonomik düzelmeyi amaç edinen 3R politikası (Relief, Recovery, Reform) veyahut New Deal olarak ifade edilen iktisat politikası görüldüğü üzere meyvelerini savaş döneminde vermiştir. Savaş döneminde kaynaklardan ve insan gücünden verimli şekilde yararlanılmıştır. Bu dönemde Amerika Birleşik Devletleri savaş koşullarını rağmen %15 büyümüş, görüldüğü üzere yıkıma uğrayan Almanya ve Fransa gibi Avrupa'yı siyasi ve iktisadi manada domine eden ülkelerin yoksullaştığı bu dönemde yoksullaşmak yerine zenginleşmiştir. 1945 yılı itibariyle Washington'un altın rezervi 20 milyar dolarlık altın rezervine sahipti ki bu rakam toplam dünya rezervinin 2/3'sini oluşturmaktaydı.⁴³

ABD Ticaret Bakanı Henry Wallace'a göre amaç senelik ihracatı 10 milyar dolara çıkararak 5 milyon kişiye iş sağlamak olduğunu ifade ederek savaş sonrası

⁴² Ticaret Gazetesi, 14.12.1945, s.1.

⁴³ Çağrı Erhan, "Avrupa'nın İntiharı ve İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Temel Sorunlar", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C.51, S.1, s. 267.

dönemde ABD'nin iktisadi planlarını ortaya koymuştur. Bu ihracat rakamı savaş yıllarında 7 milyon dolardı. ABD, sahip olduğu geniş yüz ölçümünün bir sonucu olarak istihsal kapasitesi son derece yüksektir. Yüksek istihsalı değerlendirmenin tek yolu ihracat olarak görülmüş, istihsalın 1939-1940 yıllarındaki gibi muattal bırakmamak için ihracatın artırılması planlanmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri'nin bu yükselişi beklendiği gibi savaş ertesinde son bularak Amerika Birleşik Devletleri çeşitli sorunlarla yüzleşmiştir. Bu sorunların ilki sanayi üretimi için araç gereç üreten fabrikaların durması olmuştur. Ayrıca savaştan dönen askerlerin işsizler ordusuna katılmasıyla işsiz sayısının yaklaşık 2,5 milyona çıkması ABD ekonomisinin karşılaştığı en büyük problemlerdendir.

Amerika Birleşik Devletleri, yaşamış olduğu iktisadi problemlerin çıkış yolu olarak ihracatı görmüştür. Bu dönemde ABD, ihracatı arttırıcı tedbirler olarak dış ticaret planlamalarını yapmıştır. ABD, savaş sonrasında liderliğini devam ettirebilmesi için dünya iktisadi yapısında kendi lehine değişiklikler yapmıştır. Bu bağlamda ithalatın ve ihracatın serbest olacağı dünya ticaret ağının kurulması için teşviklerde bulunmuştur. 1945 yılında ABD Dış İşleri Bakanı James Brynes, dış ticaret ağının kurulmasının ülkenin en temel stratejisi olduğunun altını çizerek ABD'nin iktisadi ve siyasi ilkelerini kabul etmeyen ideolojilerle mücadele edileceğini ifade etmiştir. Buna göre engellenmeyen ticaret sayesinde kaynaklar daha etkin kullanılacak ve herkesin satın alma gücü artacaktır.⁴⁴

ABD'nin kurmak istediği ekonomik sistem hiç şüphesiz ki dönem itibarıyla artılara ve eksilere sahip olan yeni bir iktisadi sistemdi. Bu sistem ABD'ye yarar sağlarken, yeni toparlanan ülkelerin ekonomileri için kısa vadede dibe vurduracaktı. Söz konusu sistemle, dünya ABD liderliğinde tek pazar olacaktı.⁴⁵

ABD ve Türkiye arasındaki ticari ilişkiler savaş sonrası dönemde artarak devam etmiştir. Yeni ticaret anlaşmalarının imzalanması için heyetler arası diyaloglar bu dönemde yoğun olarak gerçekleşmiştir. Bu diyaloglar ilk meyvesini 16

⁴⁴ Erhan, a.g.e., s .268.

⁴⁵ A.y.

Ocak 1945 tarihinde vermiştir. 16 Ocak 1945 tarihli Ticaret Gazetesi haberine göre yeni bir ticaret anlaşması yapmak üzere Amerikan heyeti Türkiye'ye gelecekti.⁴⁶ Nihayet 1945 yılı içerisinde Amerikan heyeti Türkiye'ye gelerek yeni bir ticari anlaşmanın imzalanması için temaslarda bulunmuştur. Buna Ticaret Gazetesi, 09.06.1945 tarihli haberinde her iki heyet anlaşma için mutabık kalmışlardır.⁴⁷

Türk – Amerikan ticari ilişkileri İkinci Dünya Savaşı yıllarında oldukça sekteye uğramıştır. 1939 yılında ABD'nin Türkiye'ye ihracatı Türkiye'nin tüm ithalatının %10'u kadar iken, savaşın patlak verdiği 1940 yılında bu rakam yarı yarıya azalarak %5'e düşmüş, 1942 yılında %5, 1943 yılında %2,4 iken 1944 yılında bu rakam %4,5 olmuştur. Görüldüğü üzere savaş öncesi çift haneli olan ithalat rakamı, savaş yıllarında yaşanan olumsuzluklar nedeniyle tek hanelere düşmüş, %2 düzeyini görmüştür. 1945 yılında ABD'nin Türkiye'ye ihracatı Türkiye'nin tüm ithalatının %17'si olarak cumhuriyet tarihinin rekoru kırılmıştır. 1946 yılında yeni bir rekor kırılarak söz konusu rakam %31, 1947 yılında %33 düzeylerini görmüştür.⁴⁸

Türkiye – ABD arasındaki ticari ilişkileri ortaya koyması açısından, ABD'nin Türkiye'den ithalat rakamları önemli bir göstergedir. Dr. Sherwood'a göre ihracat verilerini incelediğimizde, ABD ile gerçekleştirilen ihracat oldukça önemli yer tutar. Savaşın hemen öncesinde ABD'nin Türkiye'den yapmış olduğu ithalatın toplam ithalatın içindeki payı %14,3; 1940 yılında bu rakam %14,1; 1941 yılında %13,5; 1942 yılında %17, 1943 yılında %20,5; 1944 yılında %24 düzeyinde olmuştur. Savaşın hemen ertesinde hala geçerli olan cumhuriyet rekoru kırılarak söz konusu rakam %43,8 olmuştur. 1945 yılı itibariyle ABD'nin Türkiye'den ithal ettiği ürünler tütün, meyan kökü, incir, fındık ve afyon gibi zirai ürünler olurken, ihraç ettiği ürünler; makine, nakil vasıtaları, demir ve çelik olmuştur.⁴⁹

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye ile Amerika arasındaki ilişkiler hemen her dönem artarak devam etmiştir. Türkiye'nin zirai üretim bağlamında

⁴⁶ Ticaret Gazetesi, 17.01.1945, s.1.

⁴⁷ Ticaret Gazetesi, 09.06.1945, s.1.

⁴⁸ TÜİK, İstatistiki Göstergeler 1923-1945, Ankara, s.506.

⁴⁹ “Dr. Sherwood Türkiye – Amerika Ticareti Hakkında Bir Konferans, **Ticaret Gazetesi**, 30.07.1945, s. 2.

modernleşmenin temelini atıldığı dönemlerde Amerika en önemli tedarikçisi olmuştur. 1948 ve 1949 yılları Haziran – Temmuz ayları istatistiklerine yer veren Akşam Gazetesi 17.09.1949 tarihli nüshasında dönemin ihracat ve ithalat rakamlarına yer vermiş, her iki ülke arasındaki dış ticaret rakamları irdelenmiştir. Buna göre 1949 yılı Haziran ve Temmuz ayında Amerika Birleşik Devleti'ne gerçekleşmiş olduğu ihracat ve ithalat rakamları tespit edilmiştir. Buna göre Haziran ayında 3.800.000 dolarlık ihracat gerçekleştirilirken bu rakam 1948 yılına kıyasla azalmıştır. 1948 yılında ABD'ye gerçekleştirilen ihracatın değeri 8.127.690 dolardır. 1949 yılı Temmuz ayında ise bu rakam 2.155.970 dolar olarak tespit edilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'ne 1949 yılı Haziran ve Temmuz ayında gerçekleştirilen ithalat rakamları incelendiğinde Türkiye'nin yaptığı ithalatın, ihracattan fazla olduğu görülmüştür. Haziran ayında Türkiye'nin ABD'den yaptığı ithalatın değeri 18.400.000 dolar iken Temmuz ayında bu rakam 5.894.114 dolardır.⁵⁰ Bununla birlikte 1939 – 1950 yılları arasında Türkiye – ABD arasındaki ihracat ve ithalat verileri şu şekildedir:⁵¹

Tablo 19: İkinci Dünya Savaşı Yıllarında ve Sonrasında Amerika ile Gerçekleştirilen Ticaret Rakamları

Yıllar	Toplam İthalat (Bin \$)	Toplam İhracat (Bin \$)
1939	9.140	14.248
1940	5.406	11.426
1941	2.964	12.267
1942	5.480	21.490
1943	3.739	40.366
1944	5.850	42.571
1945	17.049	73.747

⁵⁰ Akşam Gazetesi, 17.09.1950, s.3.

⁵¹ İstatistiki Göstergeler 1923-2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.497 - 506

1946	37.104	46.066
1947	81.540	52.678
1948	63.936	42.725
1949	58.691	35.417
1950	70.068	44.484

Kaynak: İstatistiki Göstergeler 1923-2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.497-506

1939 – 1950 yılları arasında Amerika ile ihracat ve ithalat rakamları söz konusu dönemdeki ticari ilişkilerimizin ne denli hareketli olduğunu göstermektedir. 1947 yılına kadar Amerika ile ticarete dış fazla falan ihracat ithalat dengesi, 1947 yılından itibaren ithalat lehine bozulmuş ve dış ticaret açığı verilmiştir.

5.2.2. Türkiye – Sovyet Rusya Arasındaki Ticari İlişkileri

Türkiye savaş sonrasında dış ticarete yeni kaynaklar yaratmak için çeşitli arayışlara girişmiştir. Türk bürokratları ve akademisyenleri savaş sonrası dönemin fotoğrafını çekerek, önceki yıllarla kıyaslama yoluna gitmişlerdir. Bu kıyaslamanın nedeni kaybedilen pazarlar üzerinde yeniden söz sahibi olma çabasıdır.

Türkiye, daha önceden ticari faaliyetlerinde bulunduğu ülkeleri başta İkinci Dünya Savaşı olmak üzere çeşitli nedenlerle kaybetmiştir. Yapılan kıyaslamanın, altında yatan gerçek; ticari ilişkilerde bulunulan ülkelerin neden kaybedildiğini ve bu ülkelerin yeniden nasıl kazanılacağı yönündeki tespittir. Savaş yıllarında özellikle Sovyet Rusya ile yapılan ihracat faaliyetlerinin 4 - 5 yıldır yapılmadığı görülmüştür.

Sovyet Rusya'nın II. Dünya Savaşı'nda fiili olarak yer alması, savaşta yaşadığı yıkım ve buna binaen yaşanan ekonomik sıkıntılar kuşkusuz ki Rusya'nın ticari faaliyetleri önündeki en büyük engellerden biridir. Savaştan önce Türkiye'den üzüm, incir, tütün, palamut, pamuk, pamuk ipliği, zeytinyağı, bakla, fasulye, çam fıstığı gibi sayısız ürün alan Rusya, savaş yıllarında ve savaş sonrasında Türkiye'den ürün alımını durdurmuştur.⁵² Yapılan çalışmalar neticesinde ortaya çıkan kanaate

⁵² Ticaret Gazetesi, 13.06.1945, s.1.

göre Rusya ile yeniden girişilecek ticari ilişkilerin Türkiye'yi ekonomik yönden rahatlatacaktır.

5.2.3. Türkiye – Almanya Arasındaki Ticari İlişkileri

Birinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin en önemli müttefiki Almanya ile birlikte yenik düşmesi, her iki büyük İmparatorluğun topraklarının parçalanmasına ve akabinde İtilaf devletleri olarak ifade edilen devletler grubu tarafından topraklarının işgal edilmesi ile sonuçlanmıştır. Türkiye, 1923 yılında yeni bir yönetim modeli ile dünya devletleri arasında yerini alırken, sanayisi ağır yara almış ve işgale uğramış olan Almanya yeniden toparlanmak için büyük çaba sarf etmiştir. Almanya'da Hitler ile birlikte güçlenen nasyonal sosyalizm ideolojisi ülkeyi İkinci Dünya Savaşı'na götürmüş, savaş sonrasında Almanya iki zıt ideolojiye ve uzun yıllar bir çekişmeye sahne olan soğuk savaşa ev sahipliği yapan iki ülkeye bölünmüştür.

İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ertesinde müttefiklerin Alman topraklarını kontrol etmesi ülkenin dış ticaret ile bağlarını koparmıştır. Bu dönemde Türkiye – Almanya arasındaki ticari münasebetler 1949 yılından itibaren kurulabilmiş, Türkiye yeni bir dış pazar kazanmıştır.

Türkiye, ihtiyaç duyduğu kantar, kazma ve kürek gibi malları ticari ilişkilerin yeniden kurulduğu Almanya'dan ithal etmiştir. İhracatçılarımız ise, Şemsettin Günaltay Hükümeti'nden Almanya ile imzalanan ticaret anlaşmasının tam olarak uygulanmasını talep etmiştir. Alman topraklarını kontrol eden müttefiklerden Amerika, işgal makamlarını ayrıca Almanya için ayrılan meyve kontenjanını sınırlandırmıştır.⁵³

İkinci Dünya Savaşı nedeniyle, dış ticari ilişkilerin durduğu Almanya'dan 1948 yılı Haziran ayında ilk temas, İstanbul Ticaret Odası'na gelen mektup ile kurulmuştur. Mektupta, Almanya'ya hammadde gönderilmesi halinde yarı-mamul, mamul malların Türkiye'ye gönderilebileceği yer almıştır. Bunun gerçekleşebilmesi için, işgal makamlarından ve Alman mercilerinden her türlü müsaadeyi verdikleri bildirilmiştir.

⁵³ Akşam Gazetesi, 11.06.1949, s.3.

Almanya ile yeniden kurulan ticari ilişkiler, Türk ihracatçıları tarafından sevinçle karşılanmıştır. Türkiye, özellikle Batı Almanya'ya ihracat ve ithalat konularında kolaylıklar sağlamıştır. Bunun yanı sıra milli ekonomi ticaret bakımından büyük öneme sahip malların Almanya**'ya normal ticari muamelelerle yollanabileceği, söz konusu malların kontrol edilmeyeceğinin bildirilmesi ayrıca tüccarlarımız tarafından oldukça olumlu karşılanmıştır. Alman pazarının serbest ticarete açılması sterlinin devalüasyona uğraması sonucu olumsuz etkilenen piyasa açısından oldukça önemli bir gelişme olarak görülmüştür. Bakanlık tarafından Batı Almanya'ya ihracına izin verilen maddelerden bazıları şunlardır:

- Tütün
- Pamuk
- Pamuk Döküntüsü
- Bal Mumu
- Madenler
- Balık
- Et
- Hayvan Kanı
- Boynuz

Bununla birlikte Ticaret ve Ekonomi Bakanlığı tarafından ihracatına izin verilen malların listesinin yayımlanması iç piyasada söz konusu malların fiyatlarının artmasına neden olmuştur.⁵⁴

Alman piyasalarının dış ticarete açılması ardından Türkiye ile kurulan dış ticaret ilişkileri ilerleyen dönemde de devam etmiş, Batı Almanya, Türkiye'den yumurta talep etmiştir. Ancak Türkiye'nin savaş sonrasında özellikle iç piyasada yaşadığı hayat pahalılığı ihracatın gerçekleşmesine engel olmuştur.⁵⁵

Almanya ile Türkiye arasında 1950 yılında gerçekleşen bazı istatistiki veriler, iki ülke arasındaki ticari ilişkilerin ne denli yoğun gerçekleştiğini göstermesi

* 1949 yılından itibaren Almanya'nın ikiye ayrılması nedeniyle Almanya olarak Batı Almanya ifade edilmek istenmiştir.

⁵⁴ Akşam Gazetesi, 17.11.1949, s.3.

⁵⁵ Akşam Gazetesi, 03.12.1949, s.3.

açısından oldukça önemlidir. 1950 yılının ikinci ayından itibaren Almanya, Türkiye'ye en çok mal satan devletlerin başında yer almıştır. Ancak bunun yanı sıra Türkiye'den en az mal alan ülke olarak dikkat çekmiştir.

1950 yılının ilk altı ayında Almanya Türkiye'den 5 milyon 100 bin liralık yaprak tütün, 3 milyon 400 bin liralık iç fındık ve 3 milyon 200 bin liralık çeşitli maddeler ile birlikte toplam 11 milyon 800 bin liralık mal ithal etmiştir. Buna mukabil olarak Almanya, Türkiye'ye 37 milyon 635 bin liralık mal satmıştır. Buna göre Türkiye ile Almanya arasında gerçekleşen ticaret neticesinde 25 milyon 818 bin liralık açık vermiştir.⁵⁶

İkinci Dünya Savaşı öncesinde ve sonrasında Almanya ile gerçekleştirilen ihracat ve ithalat verileri incelediğinde savaş öncesinde oldukça hareketli olan ticari ilişkilerin savaş dönemi boyunca büyük darbe yediğini, savaş sonrasında müttefiklerin kontrolündeki Batı Almanya'da ihracatın ve ithalatın normalleştiğini görmekteyiz. Buna göre 1939 – 1945 yılları arasında Almanya ile dış ticaret verileri şu şekildedir⁵⁷:

Tablo 20: Türkiye - Almanya Arasındaki Ticari İlişkilere Dair Veriler (1939 – 1950)

Yıllar	Toplam İhracat (Bin \$)	Toplam İthalat (Bin \$)
1939	37.159	47.045
1940	7.032	5.868
1941	19.879	6.614
1942	31.145	31.348
1943	46.746	58.627
1944	40.466	38.438
1945	-	596
1946	3	41

⁵⁶ Akşam Gazetesi, 19.03.1950, s.3.

⁵⁷ İstatistik Göstergeler 1923 – 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.497 - 506

1947	336	65
1948	7.536	1.987
1949	39.950	11.350
1950	55.678	50.232

Kaynak: İstatistik Göstergeler 1923 – 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.497 - 506

Görüldüğü üzere, Türkiye'nin Almanya ile gerçekleştirdiği ticari ilişkilerde 1940 yılı itibariyle düşüşler yaşanmıştır. Rakamlara bakıldığında bu düşüşler oldukça sert ve keskindir. Savaşın son yıllarında toparlanan ilişkiler, savaş sonrasında Almanya'da yaşanan siyasi belirsizlikler ve istikrarsızlıklara bağlı olarak neredeyse tamamen kopmuştur. Almanya'nın iki ayrı devlet olarak faaliyet göstermesi ile birlikte Batı Almanya ile kurulan ticari ilişkiler neticesinde 1948 yılından itibaren ihracat ve ithalat artarak devam etmiştir.

5.3.4 Türkiye – Avusturya Ticari İlişkileri

Daha önce üzerinde müzakere edilen ve üzerinde mutabık kalınan Türkiye – Avusturya ticaret anlaşmasının 1949 yılında yürürlüğe gireceği bildirilmiştir. Anlaşmanın en dikkat çekici maddesi takas usulünün kalkması olmuştur. Takas sistemi, malların fiyatlarını tüketici aleyhine yükseldiği için bu usulden vazgeçilmiştir.⁵⁸ İkinci Dünya Savaşı'nın ertesinde Türkiye'nin Avusturya ile ticari ilişkilerinin istatistiki verileri şu şekildedir⁵⁹:

⁵⁸ Akşam Gazetesi, 09.06.1949, s.3

⁵⁹ İstatistiki Göstergeler 1923-2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.498-506

Tablo 21: İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye ile Avusturya Arasındaki Ticaretin İstatistikî Verileri (1939- 1950)

Yıllar	İhracat			İthalat		
	İlgili Yıllardaki Toplam İhracat (Bin Dolar)	İhracat Oranı (%)	Avusturya'ya İhracat (Bin Dolar)	İlgili Yıllardaki Toplam İthalat (Bin Dolar)	İthalat Oranı (%)	Avusturya'dan İthalat (Bin Dolar)
1939	99.647	-	-	92.498	-	-
1940	80.904	-	-	50.035	-	-
1941	91.056	-	-	55.349	-	-
1942	126.115	-	-	112.879	-	-
1943	196.734	-	-	155.340	-	-
1944	177.952	-	-	126.230	-	-
1945	168.264	-	-	96.969	-	-
1946	214.580	0,2	497	118.889	0,2	234
1947	223.301	0,4	877	244.644	0,3	723
1948	196.799	2,6	5 140	275.053	1,5	4 144
1949	247.825	3,3	8 279	290.220	3,6	10 447
1950	263.424	4,0	10 626	285.664	2,3	6 570

Kaynak: İstatistikî Göstergeler 1923-2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.498-506

Tablo-21 incelendiğinde savaş öncesinde Avusturya ile ihracat ve ithalat ilişkilerine ait verilere rastlanılmamıştır. Ancak savaş sonrasında dış ticaret politikamız gereğince yeni kurulan ticari ilişkiler Avusturya bağlamında sonuç vermiştir. 1946 yılından 1950 yılına kadar ihracat gelirlerimiz sistematik olarak artarken, söz konusu dönemde ithalat yalnızca 1950 yılında düşüş göstermiştir.

5.3.5. Türkiye – İngiltere Arasındaki Ticari İlişkiler

İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi ile birlikte Türkiye'nin birçok ülke ile dış ticari ilişkileri büyük darbe alırken, bunun aksine İngiltere ile Türkiye arasındaki ticari ilişkiler savaş yıllarında da kayda değer biçimde devam etmiştir. İngiltere ile 1939 – 1950 yılları arasında gerçekleştirilen ihracat ve ithalat verileri şu şekildedir⁶⁰:

⁶⁰ A.e., s.498-508

Tablo 22: 1939 - 1950 Yılları Arasında Türkiye ve İngiltere Arasındaki İhracat ve İthalat Verileri

Yıllar	İngiltere'ye Gerçekleştirilen Toplam İhracat (Bin \$)	İngiltere'den Gerçekleştirilen Toplam İthalat (Bin \$)
1939	5.712	5.779
1940	8.385	7.017
1941	14.781	13.606
1942	19.286	26.488
1943	21.312	24.748
1944	39.334	22.589
1945	25.065	22.617
1946	33.949	22.496
1947	36.617	30.710
1948	28.968	66.890
1949	30.573	49.999
1950	36.940	29.694

Kaynak: İstatistiki Göstergeler 1923-2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.498-508

Türkiye'nin ithalat verileri incelendiğinde, savaşın hemen başından 1945 yılına kadar İngiltere'den gerçekleştirilen ithalatın tüm ithalat içindeki payı ortalama %17 iken, 1945 – 1950 yılları arasında bu rakam %18 olarak tespit edilmiştir.⁶¹

1948 yılında Türkiye'nin çeşitli ülkelerden yapmış olduğu ithalat mallarının %24,33'ü İngiltere'den gelmiş, yine 1948 yılında Türkiye'nin yapmış olduğu ihracatın %14,72'si İngiltere'ye yapılmıştır. 1949 yılının ilk altı ayında yaptığımız ithalatın %22,2'si İngiltere'den gerçekleştirilirken⁶², yıl sonunda bu rakam %14,7 iken ihracatımız yıl sonunda %12,3 olduğu TÜİK verilerinde görülmüştür. Ayrıca savaş sonrasında Türkiye – İngiltere arasındaki ticaret İkinci Dünya Savaşı'ndan

⁶¹ A.y.

⁶² Akşam Gazetesi, 20.09.1949, s. 2.

önceye kıyasla %423 oranında artmıştır. Buna göre İngiltere'ye ihracat İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra %277, ithalat ise %429 oranında artmıştır.⁶³

5.3.6. Türkiye – Fransa Arasındaki Ticari İlişkiler

Türk – Fransız ilişkileri oldukça eski tarihlere dayanmaktadır. İki ülke arasındaki ilişkilerin başlangıcı olarak, Fransız kralı François'in Alman imparatoru Şarlken'e esir düşmesi neticesinde François'in annesinin II. Süleyman'dan yardım istediği mektubun gönderildiği tarihi işaret etmemiz şüphesiz ki yanlış olmaz. Ancak Sanayi Devrimi'nin ardından başlayan sömürgecilik faaliyetleri 19. yüzyıl'dan itibaren Türk – Fransız ilişkilerinde gerilimin başladığı dönem olarak gösterilmektedir. Birinci Dünya Savaşı sonrasında Güneydoğu Anadolu'da gerçekleşen Fransız işgalleriyle ilişkiler daha fazla gerilmiştir.

Fransa, İkinci Dünya Savaşı'nda yaklaşık bir buçuk ay gibi kısa sürede Alman işgaline uğramış, Fransız halkı savaşın ağır koşullarını oldukça ağır şekilde hissetmişlerdir. Öyle ki Fransız halkının açlıktan kedileri dahi yemek zorunda kaldığına dair haberler dönem gazetelerinde yer almıştır. Savaş sonrası, barış söyleminin ön plana çıktığı bir dönemde ülkeler arası ticari ilişkilerini yeniden tesis etme girişiminde bulunulmuştur. Türkiye – Fransız ticari ilişkilerinde gerek savaş öncesinde gerekse de savaş yıllarında dönem dönem dalgalanmalar yaşansa da 1939 – 1947 yılları arasında kesintiye uğramamıştır.

24 Mart 1945 tarihli Ticaret Gazetesi'nde yer alan habere göre, savaş sonrası yılda Fransa ile ticari ilişkileri geliştirmek amacıyla daha önce İngiltere'den ticari münasebetler için kiralanmış şilepler kullanılmıştır. Türk Ulaştırma Bakanlığı Fransa'ya şilep gönderilmesine ilişkin engelleri kaldırmış ve Ancak Ulaştırma gönderilecek şilepler için belli bir takvim bağlamıştır. Takvime göre limanlarımız arasında düzenli seferler gerçekleştirilememiştir. Şileplerimiz yalnızca Fransız limanlarına değil aynı zamanda İsviçre limanlarına uğramak suretiyle ihraç mallarını göndermek ve ithal mallarını getirmek suretiyle tesis edilmiştir. Türk – Fransız limanları arasındaki seferlerin düzenli olarak yapılamamasının sebebi olarak da

⁶³ A.y.

İngilizlerden kiralanan beş şilepten üçünün Nisan 1945 itibariyle iade edilmesi gösterilmiştir.⁶⁴

1945 yılı itibariyle Fransa ile bir ticaret anlaşmasının olmaması ve ulaşım zorluğu Türk – Fransız ticari ilişkileri arasındaki en büyük sorun olarak görülmüştür. Yaşanan bu sorun nedeniyle hem ihracatçılarımıza bir teklif gelememiş, hem de ihracatçılarımız herhangi bir teklifte bulunamamışlardır.⁶⁵ Fransa, Türkiye ile yaşanan ticari sorunları çözmek, yeni bir ticari sözleşme imzalanması için temaslarda bulunmak üzere İstanbul’a gelerek Şükrü Saraçoğlu Hükümeti yetkileri ile görüşmelerde bulunmuşlardır.⁶⁶ Fransız ticaret heyeti, Türk Ticaret Bakanlığı ile yapılan müzakerelerde incir, palamut, tütün talebinde bulunmuştur. Buna karşılık Türkiye söz konusu malların karşılığında kösele istemiştir.⁶⁷ Yapılan müzakereler neticesinde taraflar arasında mutabık kalınmıştır. 1946 yılına gelindiğinde ise Fransa ile bir ticaret anlaşması imzalanmış ve anlaşmaya göre 7 Eylül kararlarından sonra yürürlüğe girmesi açısından son derece önem arz etmiştir.⁶⁸ Anlaşmanın hükümlerine göre her iki ülkede ithalat ve ihracat lisansları ile alakalı birbirine yardımcı olması, ihracat ve ithalat listeleri dışında kalan ürünlerin de satışında kolaylık sağlanması ve takas usulünden vazgeçilerek ticaretin serbest döviz ile sağlanması kararlaştırılmıştır.⁶⁹

Türk – Fransız ticari ilişkilerini daha net görebilmek için gerek savaş öncesi gerek savaş yılları ve gerekse de savaş ertesi yılın ihracat ve ithalat verilerini görmemiz gerekir:⁷⁰

⁶⁴ Ticaret Gazetesi, 24.03.1945, s.1.

⁶⁵ Ticaret Gazetesi, 17.04.1945, s.4.

⁶⁶ Ticaret Gazetesi, 28.06.1945, s.1.

⁶⁷ Ticaret Gazetesi, 14.07.1945, s.1.

⁶⁸ Akşam Gazetesi, 17.09.1947, s.3.

⁶⁹ Akşam Gazetesi, 23.09.1947, s.3.

⁷⁰ İstatistiki Veriler 1923 -2011, TÜİK, Ankara, s. 495-505

Tablo 23: İkinci Cihan Harbi Öncesi ve Ertesinde Türkiye - Fransa Ticaretine İlişkin Veriler (1939 – 1950)

Yıllar	İhracat			İthalat		
	İlgili Yıldaki Toplam İhracat (Bin Dolar)	İhracat Oranı	Fransa'ya İhracat (Bin Dolar)	İlgili Yıldaki Toplam İthalat (Bin Dolar)	İthalat Oranı	Fransa'ya İthalat (Bin Dolar)
1939	99 647	4,4	4 404	92 498	1,9	1 749
1940	80 904	5,9	4 801	50 035	2,8	1 398
1941	91 056	0,8	760	55 349	0,4	249
1942	126 115	0,3	406	112 879	0,1	103
1943	196 734	0,7	1 369	155 340	0	31
1944	177 952	0	42	126 230	0	33
1945	168 264	1,4	2 291	96 969	0	1
1946	214 580	4,3	9 609	118 889	0,7	833
1947	223 301	4,5	10 057	244 644	2,3	5 664
1948	196 799	5,7	11 238	275 053	4,2	11 686
1949	247 825	5,2	12 934	290 220	5,0	16 015
1950	263 424	4,3	11 363	285 664	5,5	14 297

Kaynak: İstatistiki Göstergeler 1923-2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.495-505

Savaş yıllarında büyük darbe yiyen ve durma noktasına gelen Türk – Fransız Ticaret ilişkileri, savaş sonrasında yeniden canlanmış, 1950 yılı hariç 1946-1949 yılları arasında ihracatta ve ithalatta büyük artış yaşanmıştır

5.3.7. Türkiye – Çekoslovakya Arasındaki Ticari İlişkiler

Çekoslovakya, I. Dünya Savaşı sonrası Osmanlı İmparatorluğu ve Avusturya – Macaristan'ın toprak kayıplarının ardından doğan güç boşluğunun bir sonucu olarak ortaya çıkmış bir devlettir. 1992 yılına kadar varlığını devam ettirmiş, 1992 yılında Çek Cumhuriyeti ve Slovakya olarak iki ayrı devlete dönüşmüştür.

İkinci Dünya Savaşı'na giden yolda şüphesiz ki Çekoslovakya'nın Nazi Almanya'sı tarafından işgali fitili ateşleyen bir gelişme olmuştur. İşgal altında yıllarda yaşamış olduğu sıkıntılar ülke içinde krizlere neden olmuştur. Ülkenin sosyal

ve iktisadi bağlamda yaşamış olduğu krizleri atlatabilmek için savaş dönemi boyunca zarar gören dış ticari ilişkileri yeniden tesis etmek üzere Çekoslovakya hükümeti birtakım teşebbüslerde bulunmuştur. Bu bağlamda dış ticari ilişkilerini yeniden kurmak istediği ülkelerden biri de Türkiye olmuş, savaş ertesini yılda ihtiyaç duyduğu çeşitli malları Türkiye'den ithal etmeye başlamıştır.

1945 yılında Çekoslovak Hükümeti, ticari ilişkilerde bulunması için bir ticaret heyeti oluşturarak, Türkiye'ye göndermiştir. Heyetin Türk yetkililerle yapmış olduğu çalışmalar neticesinde ticaret anlaşmasının taslağı ortaya çıkmış, Çek heyeti ortaya çıkan anlaşmayı Çek Hükümeti'nin onayına sunmak için Çekoslovakya'ya dönmüştür.⁷¹ Çekoslovakya Hükümeti, nihayet Haziran 1945'te anlaşmayı onaylamış ve Türkiye ile ticari münasebetlere başta tütün ithalatı başta olmak üzere başlanmasına karar verilmiştir.⁷² Haziran ayı içerisinde imzalanan sözleşme gereğince ticaret takas yoluyla (kliring) yapılmıştır.⁷³ Ancak söz konusu ticaretin önündeki en büyük engel olarak iki ülke arasındaki iletişimde yaşanan sorunlar gösterilmiştir.⁷⁴ Türkiye'den tütün ihracatı 1949 yılı Temmuz ayında da devam etmiş, Türkiye ile Çekoslovakya hükümeti arasında gerçekleştirilen görüşmelerde Çekoslovakya'ya 1.500.000 kg tütün ihracat edilmesi kararlaştırılmıştır.⁷⁵

1945 yılında Türkiye ile Çekoslovakya arasında yapılan ticari anlaşmalar neticesinde çeşitli ürünler mübadele edilerek ticari ilişkiler artarak devam etmiştir. Bu dönemde Sümerbank ihtiyaç duyduğu boya ve selülozu Çekoslovakya'dan ithal etmiştir. Bu ürünler 20 Aralık 1945 tarihinde Çekoslovakya'dan hareket eden bir vapurla ülkeye getirilmiştir. Söz konusu malın değeri yaklaşık 1.200.000'dir. İki ülke arasındaki kliring anlaşması gereği Türkiye'den söz konusu mallara mukabil Çekoslovakya Beta Fabrikası için kuzu ve koyun derisi ile bir miktar fındık ve palamut ihraç edilmiştir.⁷⁶

⁷¹ Ticaret Gazetesi, 16.04.1945, s. 1.

⁷² Ticaret Gazetesi, 09.06.1945, s. 1.

⁷³ Ticaret Gazetesi, 28.06.1945, s. 1.

⁷⁴ Ticaret Gazetesi, 29.06.1945, s. 1.

⁷⁵ Akşam Gazetesi, 12.07.1949, s. 3.

⁷⁶ Ticaret Gazetesi, 14.12.1945, s.1.

Çekoslovakya ile 1945 yılında sağlanan mutabakata 1949 yılında da riayet edilmiş, söz konusu anlaşma uyarınca ihraç edilecek mallar belirlenmiştir. Buna göre Çekoslovakya'ya Türkiye'den tiftik, halı, susam, bakla, çeşitli kuru yemiş, yağlı tohumlar, palamut, paçavra ve bal mumu ihraç edileceği bildirilmiştir. Türkiye ise anlaşmaya göre Çekoslovakya ile plastik maddeler, kağıt, pamuklu mensucat, kauçuk, cam porselen, demir ve çeşitli inşaat malzemesi, lokomotif ve motorlu vasıtalar ithali konusunda anlaşmaya varmıştır.⁷⁷

Çekoslovakya, savaş öncesinde ve savaş sonrasında Türkiye'nin en önemli sanayi tedarikçisi olmuştur. Buna göre Türkiye'nin savaş öncesine ve akabinde savaş sonrasında Çekoslovakya'dan ithal ettiği ürünlerin değeri şu şekilde gösterilmiştir⁷⁸:

Tablo 24: 1939 - 2011 Yılları Arasında Çekoslovakya'dan Türkiye'ye Gerçekleştirilen İthalatın Yıllara Göre Değeri (1939 – 1950)

Yıllar	Toplam İthalat (Bin \$)
1939	1.399
1940	1.834
1941	1.429
1942	2.934
1943	6.089
1944	5.454
1945	279
1946	1.998
1947	12.028
1948	14.808
1949	22.240
1950	13.349

Kaynak: İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, s.512.

⁷⁷ Akşam Gazetesi, 15.07.1949, s.3.

⁷⁸ İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, s.512.

Tabloda da görüldüğü üzere 1950 yılı dışarıda tutulduğunda Çekoslovakya'dan gerçekleştirilen ithalat sistematik olarak artmıştır.

5.3.8. Türkiye – Yugoslavya Arasındaki Ticari İlişkiler

Türkiye ile Yugoslavya arasında devam eden ticaret ve borç anlaşması ile Yugoslavya'da millileştirilen Türk emlakına dair müzakereler olumlu neticelenmiş, Yugoslav ve Türk yetkililerce anlaşma imzalanmıştır. Yugoslavya'da millileştirme kanunları ve buna benzer diğer hükümet tedbirler dolayısıyla zarar gören vatandaşlarımıza ait emlak, hukuk ve menfaatlerin tazmini hususunda hükümetimizle Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti arasında 6 Ocak 1950 tarihinde bir sözleşme imzalanmıştı. Yapılan anlaşma uyarınca Türk ve Yugoslav hükümetleri temsilcilerinden bir karma komisyon kurulması konusunda anlaşılmış ve Yugoslav hükümeti Türkiye'ye tazminat ödemeyi kabul etmiştir. Bu komisyona ayrıca iki Türk temsilcinin de katılacağı bildirilmiştir.⁷⁹

6 Nisan 1941 tarihinden itibaren önce izinli ve izinsiz olarak Yugoslavya'dan tabiiyetini terk ederek Türk vatandaşlığını elde etmiş olanlar anlaşmadaki tazminat hakkından doğrudan doğruya istifade edecekleri bildirilmiştir. Karma komisyon tarafından tespit edilecek tazminatın Yugoslav hükümeti tarafından tamamen ödenmesinden sonra ilgili Türk vatandaşlarının bütün haklarının hükümsüz olacağı kabul edilmiştir.

Dışişleri Bakanlığı, daha önce dilekçe ile müracaat etmiş olanlardan henüz dosyalarını onaylatmamış olanların, yani tamamlayıcı lüzumlu malumat ve vesikaları göndermiş olanların da bir an evvel bunları Dışişleri Bakanlığı Ticaret ve İktisat Dairesi Genel Müdürlüğü'ne başvurmalarını istemiştir.⁸⁰

Anlaşma metni uyarınca Türkiye, Yugoslavya'ya pamuk, küçükbaş hayvan derileri, kendir tohumu, kuru meyveler ve tütün ihraç edilecek ve Yugoslavya'dan her çeşit kereste, maden direği, sutkosit, göztaşı, küçük alet ve edevat, kimyevi

⁷⁹ Akşam Gazetesi, 06.01.1950, s.2.

⁸⁰ Akşam Gazetesi, 25.01.1950, s.2.

maddeler ithali hususunda müzakereler yapılmış ve anlaşmanın bir an önce yürürlüğe gireceği bildirilmiştir.⁸¹

5.3.9. Türkiye – Flemenk Arasındaki Ticari İlişkileri

Türkiye dış ticari ilişkilerde II. Dünya Savaşı sonrasında atağa kalkmış, bu bağlamda diğer ülkeler ile ilişkilerini arttırmıştır.

Dış ticaret için temasta olduğu ülkelerden biri de Hollanda olmuştur. Saraçoğlu Hükümeti'ni temsilen bir heyet, Brüksel'de Hollandalı bir grup ticaret heyeti ile bir araya gelmiş yapılması planlanan anlaşmanın üzerinde gerekli çalışmaları gerçekleştirmiştir. Ancak nihai bir anlaşmaya varılamamış, Hollandalı ticaret heyetinin Ankara'ya gelerek anlaşmanın tamamlanması için gerekli neticelere varılması planlanmış⁸² ve 1946 Nisan ayı itibari ile de anlaşma imzalamıştır.

5.3.10. Türkiye – Belçika Arasındaki Ticari İlişkileri

Türkiye'nin savaşın sona ermesi neticesinde ticari ilişkilerini normalleştirdiği ülkelerden birisi de Belçika'dır. Belçika, Türkiye'nin zahire ve bakliyat gibi tarımsal ürünlerinin ithalatı üzerine yoğunlaşmıştır.

Belçika, Türkiye'nin iyi bir tarım ülkesi olduğunu vurgulayarak, özellikle Türkiye'nin elinde bulunan stok fazlası fasulye, nohut, mercimek, bakla, bezeye, börülce gibi bakliyat ürünlerinin ithaline öncelik vermiştir. Bu bağlamda Belçika'nın 1945 yılının ilk altı ayında yapmış olduğu temaslar sonucunda, Türkiye ile bir ticaret anlaşması imzalamıştır.

Belçika, Türkiye ile ticari ilişkilerini arttırıcı faaliyetlerine devam etmiş, 1945 yılının Ağustos ayında mübadele ve kombine usulüne dayalı yeni ticari anlaşmaların imzalanması için Türkiye'ye bir heyet göndermiştir.⁸³ Belçikalı Heyet'in temaslarının ana maddesini Türkiye'nin elinde bulunan mısır, buğday, bulgur ve pirinç gibi zahire ürünleri ve kuru yemiş oluşturmuştur.⁸⁴ Belçikalı Heyet'in yapmış olduğu teklif Türk yetkili makamlarca kabul edilerek zahire ve kuru yemiş ihracına başlanmıştır

⁸¹ **A.e.**

⁸² Ticaret Gazetesi, 09.11.1945, s. 1.

⁸³ Ticaret Gazetesi, 11.07.1945, s. 1.

⁸⁴ Ticaret Gazetesi, 09.11.1945, s. 1.

5.3.11. Türkiye - İtalya Arasındaki Ticari İlişkiler

Türkiye, savaş sonrası krizde olan ekonomisini tekrar ayağa kaldırabilmek için çeşitli iktisadi politikalar yürütmüştür. Bilindiği üzere bu amaçla yürütmüş olduğu en önemli iktisadi politika dış ticari ilişkileri revize etmek olmuştur. İtalya ile kurulan ticari ilişkiler şüphesiz ki dış ticarete yürütülen politikaların tezahürüdür.

Mussolini'nin iktidarda olduğu faşist İtalya, 1930'lu yıllar boyunca genişleme politikası yürütmüş, 1935 yılında Uluslararası arenadaki gücünü ispat etmek amacıyla Habeşistan'ı işgal etmiştir. İtalya, faşizmin bir adım ilerisi nasyonal sosyalizmin hüküm sürdüğü Almanya ile Berlin – Roma Mihverini kurmuştur. İtalya'daki söz konusu durum ve İtalyan Hükümeti'nin yürütmüş olduğu politikalara rağmen Türkiye İtalya'ya bazı ürünlerin ihracını devam ettirmiştir. İkinci Dünya Savaşı yıllarında İtalya ile ilişkiler, savaş koşulları nedeniyle oldukça düşmüştür. Özellikle Mussolini Hükümeti'nin devrildiği 1943 yılını takiben savaş ertesini yıla değin ticari ilişkilerde kıpırdamalar yaşanmış, zeytinyağı ihracı Türkiye koşullarının el verdiği ölçüde devam etmiştir.

09.11.1945 tarihli Ticaret Gazetesi'nde yer alan habere göre, İtalyan Hükümeti ihtiyacı olan malların ithalini sağlamak için Türkiye'ye ithalat heyeti göndermiştir. Söz konusu ihracat ile savaş koşulları nedeniyle zarar gören ticari ilişkileri revize etme fırsatı bulunmuştur. İtalyan Heyeti, Türkiye'den palamut, pamuk, incir, üzüm ve zeytinyağı talep etmiştir. Ülke koşulları göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye zeytinyağı yokluğu çektiğinden söz konusu maddenin ihracı kabul görmemiştir. Ancak talep edilen diğer maddelerin ihracı yetkili makamlarca uygun görülerek, talebi takip eden aylarda yapılan anlaşmalar neticesinde ürünler hazırlanarak İtalya'ya gönderilmiştir.⁸⁵

İtalya ile 1945 yılının ardından 1 Mayıs 1948 tarihinde sona eren Türk – İtalyan ticaret anlaşması mayıs ayından geçerli olmak üzere Temmuz 1948'e kadar uzatılmıştır.⁸⁶

⁸⁵ Ticaret Gazetesi, 09.11.1945, s. 1.

⁸⁶ Akşam Gazetesi, 03.03.1948, s. 3.

5.3.12. Türkiye – İspanya Arasındaki Ticari İlişkiler

“Mihver Devletler” den biri olan Almanya II. Dünya Savaşı’na giden süreçte ve İkinci Dünya Savaşı devam ederken küresel ekonomiden neredeyse kopmuştur. Almanya’nın dış ticarete sunmuş olduğu pazarı ve dolayısıyla malları küresel ekonomiye tekrar kazandırmak gerekliydi.

Türkiye, Almanya ile ticaretini, Almanya’daki Nasyonal Sosyalizmin etki alanı arttırıp egemen olan ideolojinin ülkenin kapılarını kapatana kadar etkili olarak devam ettirmiştir. II. Dünya Savaşı sonrasında Türkiye - Almanya arasındaki kopan ticari ilişkileri ikame yoluna gitmiş, ihtiyaç duyduğu maddeleri İspanya’dan ithal etme konusunda İspanyol hükümeti ile görüşmelere başlamıştır.⁸⁷ İspanyol Sanayi ve Ticaret Bakanı, söz konusu ticaretle bizzat ilgilenmiş ve Türkiye’ye gönderilmek üzere bir heyet oluşturmuştur. İspanya Türk pazarına giriş yapmak için oldukça büyük çaba sarf etmiştir.

5.3.13. Türkiye – İsveç Ticari İlişkileri

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sonrası iktisadi manada yürüttüğü en önemli politika, harp dönemi boyunca dış ticaret bağlamında zarar gören ilişkileri yeniden tahsis etme çalışmaları olmuştur. Bu anlamda İsveç ile ticari ilişkileri yeniden canlandırmak şüphesiz ki yürütülen bu politikanın bir devamıdır.

Türkiye’nin dönem itibariyle ihracat bağlamında atmış olduğu adımlar ülkeye hatırı sayılır döviz girdileri sağlama niyetini taşımaktadır. Ancak savaş dönemi ve özellikle sonrası ülke halkının ihtiyaçlarının sağlanmasının en temel yolu yabancı ülkelerden yapılan ithalat olmuştur. Türkiye özellikle ihracatçılarına ticari hayatta birtakım kolaylıklar sağlarken ithal ürünlerin ülke sınırlarına girmesi adına da çalışmalarda bulunmuştur. İsveç ile yeniden başlaması planlanan ticari ilişkiler söz konusu çalışmaların amacı niteliğindedir.

Türkiye’nin, II. Dünya Savaşı öncesinde (1939) İsveç’ten yapmış olduğu ithalatın toplam ithalat içindeki payı, %1,2’dir. Bu oran 1940 yılında %0,9’ a

⁸⁷ Ticaret Gazetesi, 13.09.1945, s. 1.

gerilemiştir. 1941 yılında %1,8; 1942 yılında %2,2; 1943 yılında %3,3 olarak tespit edilen ithalat oranı, 1944 yılı itibariyle yeniden düşüşe gerçek %2,0 olmuştur.⁸⁸

İsveç ile yapılan ticari kliring anlaşması gereği, Türkiye'nin ihraç ettiği ürünlere karşılık ithal ürünleri alınması kararlaştırılmıştır. Ticaret Gazetesi 09.04.1945 tarihli haberinde bu hususa vurgu yapılmıştır. Habere göre, İsveç'e yapılacak ihracatın gerçekleştirilmesinin yegane yolu olarak ihraç mallarına mukabil İsveç'e ait ithal mallarının gümrüklere ulaştırılmasının şart olduğu bir kez daha beyan olmuştur. Görüldüğü üzere İsveç ile yapılan ticaret anlaşmasında, görülen lüzum üzerine ithalat mallarının ülke sınırlarına girmesini takip eden süreç ihraç mallarının teslimatı öngörülmüştür. Haberin devamında söz konusu durumdan, Türkiye'ye ithal mal taşıyan Drattinghol vapurunun Türkiye limanında kısa bir süre kalacak olması nedeniyle bu sefere mahsus olmak üzere vazgeçildiği yer almıştır. Türk ihracatçıların isteği üzerine alınan karara göre, İstanbul Bölge Ticaret Müdürlüğü, Drattinghol vapurunda Türkiye'ye ait ithal malların olduğunu tevsik etmesinin (onaylaması) ardından vapurun gelmesi beklenmeden ihracat ürünlerinin gemiye yüklemesi için gerekli olan evrak işlerine süratle başlanacağı bildirilmiştir.⁸⁹

Türkiye'nin dış ticari ilişkilerde yapmış olduğu atılımlar zamanla ülkeler arası ticari ilişkileri arttırmıştır. Daha önce ticari ilişkilerde bulunulan ülkelerle yeni ticari işbirlikleri kurulmuştur. Bu gelişmeler kapsamında İsveç ile yeni bir ticaret anlaşmasının imzalanması gündeme gelmiştir. İsveç hükümeti iki ülke arasında yeni bir ticaret anlaşmasının imzalanması için teklifte bulunmuştur. Ancak yapılan teklif hükümet tarafından uygun bulunmadığı için anlaşmaya varılamamıştır.⁹⁰

II. Dünya Savaşı yılları, özellikle ülkeler arası mal sevkiyatını olumsuz yönde etkilemiştir. Ülkelerin savaş nedeniyle yangın yerine dönmesi, her an yeni bir cephe açılacağı korkusunun varlığı, başta karayolu olmak üzere deniz yolunda da güvenli bir ulaşım ağı kurulamamıştır. Bu durum, Türkiye'nin özelinde ticari ilişkileri sekteye uğratmıştır. Vapurların limanlara ulaşamaması, ulaşamadığı limanlar arasında Türkiye limanlarının da yer alması, malların ihracatını engellerken ithal

⁸⁸ İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, s.510.

⁸⁹ Ticaret Gazetesi, 09.09.1945, s.1.

⁹⁰ Ticaret Gazetesi, 28.07.1945, s.1.

ürünlerinin limanlarımıza indirilememesine neden olmuştur. Savaşın sona ermesi ile birlikte savaş nedeniyle kesintiye uğrayan deniz seferleri yeniden düzenlenmiştir. Bu bağlamda kaldırılmış olan Türk limanları ile İsveç ve İskandinav limanları seferleri, yeniden yürürlüğe girmiştir. Yürürlüğe girecek seferlerin harpten önceki dönem gibi düzenli olarak yapılacağı, yapılacak seferlerle ithal mallarının gümrüklerimize indirileceği, ihracatçıların yeniden mal sevkiyatına başlayacakları bildirilmiştir.⁹¹

1945 yılında İsveç ile yapılan ticaret anlaşmaları ve İsveç vapurlarının limanlarımıza artan sefer sayıları ticari ilişkilerimizi canlandırmıştır. Bu yolla halkın ihtiyaç duyduğu bazı ithal mallar İsveç'ten karşılanmıştır. 1944 yılı itibariyle İsveç'ten yapılan ithalatın, tüm ithalat içindeki payı yalnız %2 iken, savaş ertesi yılda, 1945 yılında bu oran 5 kat artarak %10,3'e çıkmıştır.⁹² Bu artışın nedeni hiç şüphesiz ki savaş ertesi yılda Türkiye'nin dış ticari ilişkilerde yürütmüş olduğu politikalarının başarısıdır.

1945 yılından sonra artan ticari faaliyetler 1950 yılının Şubat ayında durma noktasına gelmiştir. Özellikle ithalat bağlamında incelendiğinde İsveç'ten gerçekleştirilen ithalatın tüm ithalat içindeki payı savaş sonrasında ilk defa %2'nin altına görmüş, bu orana yalnızca savaş döneminde rastlanılmıştır. İsveç'ten ithal edilen çelik malzeme ve mamulleri de İsveç'ten ithalatımızın bozulmasına mukabil olarak söz konusu ürünlerin fiyatları piyasada yükselmiştir.⁹³ 1939 – 1950 yılları arasında İsveç'ten gerçekleştirilen ithalatın değeri ve tüm ithalat içindeki payı şöyledir⁹⁴:

⁹¹ Ticaret Gazetesi, 12.10.1945, s. 1.

⁹² İstatistiki Göstergeler 1923-2011, TÜİK, Ankara, 2011, s.510.

⁹³ Akşam Gazetesi, 17.02.1950, s.3.

⁹⁴ İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, s.510

Tablo 25: 1939 - 1950 Yılları Arasında İsveç'ten İthal Edilen Ürünlerin Değeri ve İsveç'ten İthalatın Tüm İthalat İçindeki Payı

Yıllar	Toplam İthalat (Bin \$)	Tüm İthalat İçindeki Payı (%)
1939	1.088	1,2
1940	459	0,9
1941	1.011	1,8
1942	2.453	2,2
1943	5.165	3,3
1944	2.538	2
1945	10.008	10,3
1946	8.394	7,1
1947	7.519	3,1
1948	7.692	2,8
1949	10.613	3,7
1950	5.433	1,9

Kaynak: İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, s.510

Tablo incelendiğinde savaş sonrasında İsveç ile gerçekleştirilen ithalatta düşüş yaşandığı görülmektedir. Bu düşüşün en önemli nedeni, ülkede İsveç kronunun olmaması olarak gösterilmiştir. Bu manada ithalat gerçekleştirilememiz için İsveç'e ihracat yapmamız gerekmiştir. Ancak bizim mallarımızın fiyatları ise İsveçlilere pahalı gelmiştir. Yapılan incelemelerde piyasada İsveç'e daha önce ihraç edilen ürünlerin fiyatlarındaki düşüş İsveç'e ihracat imkanı yaratmıştır. İsveçlilerin daha önce bizden talep ettikleri keçi derisinin kilosu 210 – 215 kuruştan 180 – 185 kuruşa, koyun derisinin hava kurusu cinsleri 200'den 160-170 kuruşa, tuzlu kuru cinsleri 170 kuruştan 130 kuruşa düşmüştür.⁹⁵

5.3.14. Türkiye – İsviçre Arasındaki Ticari İlişkiler

Savaş sonrası Türkiye'nin İsviçre ile gerçekleştirdiği temaslar ve hemen akabinde imzalanan yeni ticaret anlaşması neticesinde 1945 yılı ihracat ve ithalatta

⁹⁵ Akşam Gazetesi, 17.02.1950, s. 3.

tarihi rekorların kırıldığı bir yıl olmuştur. Söz konusu rekora giden yolda öncelikle yeni ticaret sözleşmesi imzalanana kadar İsviçre ile Türkiye arasındaki ticari ilişkilerin kesintiye uğramaması için yürürlükte olan ticaret anlaşması 01.09.1945 tarihine kadar uzatılmıştır⁹⁶ ve ülkeler arasındaki mal mübadelesine devam edilmiştir.⁹⁷ Ardından İsviçre imzalanacak olan kapsamlı yeni ticaret anlaşmasının maddelerinin belirlenmesi için ülke içindeki tüccarlar ile bir araya gelinmiştir. 14.06.1945 tarihinde bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantı ile ticaretin en önemli paydaşı olan tüccarların, İsviçre ile yapılacak anlaşmaya ilişkin görüşleri alınarak tamiri mümkün olmayan maddelerin önüne geçilmesi amaçlanmıştır.⁹⁸ Toplantı neticesinde tüccarların istekleri bir rapor halinde Ticaret Bakanlığı'na sunulmuştur. Raporda harbin sona erdiği ve dünya ticaretinin normale gitmekte olduğu göz önünde bulundurularak, çok sağlam ve iş zemini geniş bulunan İsviçre ile ticarete serbest çalışmaya imkan verilmesi talebi dikkat çekmiştir.⁹⁹

İsviçre ile imzalanması planlanan ticaret anlaşmasının ön hazırlıkları planlanmış, Ticaret Bakanlığı'nca bir heyet oluşturulmuştur. Türk Heyeti İsviçre ile müzakere ticari müzakerelerde bulunmak üzere 28.06.1945 tarihinde İsviçre'ye hareket etmiştir.¹⁰⁰ Müzakereler neticesinde Merkezi Avrupa devletleri ile harpten sonra ilk kapsamlı ticaret anlaşması 12.09.1945 tarihinde imzalanmıştır. İmzaların atıldığı İsviçre radyosundan dünya kamuoyunu duyurulmuştur.¹⁰¹ İsviçre ile imzalanan ticaret sözleşmesinin yürürlüğe girebilmesi için İsviçre Federal Meclisi'nin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onaylamaları gerekmektedir. Buna mukabil olarak söz konusu anlaşma yürürlüğe girene kadar ülkeler arasındaki ticari faaliyetlerin zarar görmemesi, sorun yaşamaması için yürürlükte olan eski anlaşmanın yürürlükte kalma süresi 1 ay kadar, 01.10.1945 tarihine kadar uzatılmıştır.¹⁰² Bu arada sözleşme yürürlüğe girmiş ancak sözleşme maddelerinin bazı maddeleri Ticaret Bakanlığı'nca teşhir edilse de sözleşmenin içeriği ve anlaşma metni gerek ülke içindeki ticaret borsaları gerek Merkez Bankası gerekse de

⁹⁶ Ticaret Gazetesi, 09.06.1945, s. 1.

⁹⁷ Ticaret Gazetesi, 20.04.1945, s. 1

⁹⁸ Ticaret Gazetesi, 14.06.1945, s. 1.

⁹⁹ Ticaret Gazetesi, 21.06.1945, s. 1.

¹⁰⁰ Ticaret Gazetesi, 28.06.1945, s. 1.

¹⁰¹ Ticaret Gazetesi, 13.09.1945, s. 1.

¹⁰² Ticaret Gazetesi, 15.09.1945, s. 1.

kamuoyu ile paylaşılmamıştır.¹⁰³ Söz konusu anlaşma metninin yürürlüğe girip anlaşma maddelerinin inkişaf edilmemesine rağmen İsviçre ile Türkiye arasındaki ticari ilişkiler devam etmiş, İsviçre'ye küspe ihraç edilmiş mukabil olarak ilaç ve saat ithal edilmiştir.¹⁰⁴ Savaş ertesi yılda İsviçre ile yürütülen ticari ilişkiler arasında mukayesenin daha sağlıklı yapılması için savaş öncesi ve savaş sonrası ihracat ve ithalat verilerini incelememiz savaş sonrası yürütülen ilişkileri ne denli etkili olduğunu ortaya koyacaktır:

Tablo 26: İkinci Cihan Harbi Öncesi ve Ertesinde Türkiye - İsviçre Ticaretine İlişkin Veriler

Yıllar	İhracat			İthalat		
	İlgili Yıldaki Toplam İhracat (Bin Dolar)	İhracat Oranı (%)	İsviçre'ye İhracat (Bin Dolar)	İlgili Yıldaki Toplam İthalat (Bin Dolar)	İthalat Oranı (%)	İsviçre'ye İthalat (Bin Dolar)
1939	99.647	1,5	1.504	92.498	0,4	410
1940	80.904	4,5	3.673	50.035	2,3	1.131
1941	91.056	8,3	7.515	55.349	2,8	1.553
1942	12.115	3,5	4.422	112.879	3,5	3.951
1943	19.734	5,7	11.918	155.340	4,1	6.328
1944	177.952	5,6	10.022	126.230	5,7	7.177
1945	168.264	8	13.541	96.969	9,3	9.064
1946	214.580	6,2	13.288	118.889	8,7	10.316
1947	223.301	3,9	8.725	244.644	3,9	9.566
1948	196.799	3,3	6.584	275.053	3,5	9.551
1949	247.825	2,1	5.110	290.220	2,2	6.269
1950	263.424	1,1	2.879	285.664	1,4	3.987

Kaynak: İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, s.510

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye hemen hemen ikili anlaşmalar imzaladığı birçok ülke ile ihracat ve ithalat ilişkilerini geliştirirken İsviçre bu durumun dışında kalmıştır. İsviçre ile gerçekleştirilen ticari ilişkiler 1945 ve 1946 yılında artarken, 1947 yılından itibaren ticari faaliyetlerde düşüş görülmüştür.

¹⁰³ Ticaret Gazetesi, 11.10.1945, s. 1.

¹⁰⁴ Ticaret Gazetesi, 04.10.1945, s.4.

5.3.15. Türkiye – Yunanistan Arasındaki Ticari İlişkileri

Yunanistan, İkinci Dünya Savaşı'nın yol açtığı olumsuzluklardan en fazla etkilenen ülkelerinden bir tanesidir. Hitler, tarafından işgal edilen toprakları ve bunun üzerine yaşamış olduğu sosyoekonomik krizler Yunanistan'ın savaşın etkilerini ne denli hissettiğini ortaya koymaktadır. Birinci Cihan Harbi'nden İkinci Cihan Harbi'ne giden süreçte Türk – Yunan ilişkilerinin geçmişinin pek parlak olmamasına rağmen söz konusu süreçte ve akabinde İkinci Cihan Harbi'nin ertesinde dış ticari ilişkiler devam etmiştir.

Savaş sonrasında, Yunanistan ile dış ticari ilişkiler bağlamında ilk adım 1945 yılının Mart ayında atılmış, Yunan tacirler, Türk kurumları ile iletişime geçerek iş yapma talebinde bulunulmuştur. Yapılan gayri resmi tekliflerin yanı sıra aynı dönemde Yunan resmi kuruluşları Şükrü Saraçoğlu Hükümeti ile temasa geçmiştir. Yapılan temaslarda Yunan tarafı Türkiye'den bazı mallar istemiştir. Bu mallar arasında, gıda maddeleri ve kasaplık hayvanat da vardır. Türkiye'nin yapmış olduğu incelemeler neticesinde talepleri makul bulmuş, Yunan makamlarınca istenilen maddelerin ihracatı gerçekleştirilmiştir.¹⁰⁵ Yunan tüccarların girişimlerin hemen akabinde Türk tüccarları harekete geçirmiş, Türk tacirler Yunan tüccarlarla görüşmelerde bulunmak üzere Yunanistan'a gitmişlerdir.¹⁰⁶

1945 yılında ilk çeyreğinde başlayan yoğun ticari ilişkiler devam etmiş, Atina Başkonsolosu İnyetullah Cemal Özkaya Nisan ayının ikinci haftası itibariyle bir Yunan ticaret heyetinin Türkiye'ye geleceğini bildirmiştir.¹⁰⁷ Nisan ayının ikinci haftasında Türkiye'ye gelen Yunan ticaret heyeti ithali ve ihracı yapılacak malların tespiti için Türk yetkililerle bir araya gelmiştir. Yunan heyetinin hemen Türkiye'ye gelişini takip eden günlerde Yunan tüccarlarda ticaret müesseseleri ile görüşmek üzere İzmir'e gelmiştir. Yunanistan ile yürütülen ticari ilişkiler yeni bir ticaret anlaşmasını gerekli hale getirmiştir. Bu bağlamda yapılması planlanan anlaşmanın içeriğini Yunanistan'ın Türkiye'den ithal etmek istediği malların yanı sıra Türkiye'nin Yunanistan'dan talep ettiği ürünler oluşturmuştur. Yunanistan Türkiye'den kasaplık hayvanatın yanı sıra hububat oluşturmuştur. Yapılan tetkikler

¹⁰⁵Ticaret Gazetesi, 17.03.1945, s.4.

¹⁰⁶Ticaret Gazetesi, 20.03.1945, s.1.

¹⁰⁷Ticaret Gazetesi, 14.04.1945, s.2.

neticesinde hububatın ihracatı mümkün gözükmeyen, hayvanatın ihracatının yapıp yapılmayacağına dair çalışmalar yürütülmüştür.¹⁰⁸ Yunanistan heyeti Türk Hükümeti ile müzakerelerin yürütülmesi için Yunan Dış İşleri Bakanlığı İktisat İşleri Müdürü de Türkiye’de hazır bulunmuştur. Yunan heyeti ile görüşmelerde Türk heyetine Dış İşleri Bakanlığı Ticari ve Mali Anlaşmalar Müdürü Burhan Zihni Tatos başkanlık etmiştir. Yürütülen müzakerelerde anlaşma metninin taslağı çizilirken nihai kararın verilebilmesi için her iki ülke tüccarlarının görüşlerinin alınması kararlaştırılmıştır.¹⁰⁹ Varılan mutabakata göre iki ülke arasında takas usulü ve üçlü takas sistemi üzerinde karar kılınmıştır.¹¹⁰

Yunanistan ile yürütülen yeni ticaret anlaşması görüşmeleri devam ederken birtakım anlaşmazlıklar yaşanmıştır. Meydana gelen anlaşmazlıkların temelinde nakliyat ve tediye (borç) hususu baş rol oynamaktadır. Ancak Yunanistan ortaya çıkan anlaşmazlıkları aşmak için yeni önerilerde bulunmuştur. Buna göre Borç vadelerinin uzatılması durumunda Türkiye’den 400 milyon Türk Lirası değerinde gıda maddeleri alacağı vaadinde bulunulmuştur.¹¹¹

Yunanistan ile yürütülen yeni ticaret anlaşmasına dair müzakereler neticelenmiş, Türk ve Yunan yetkilileri anlaşma metni üzerinde mutabık kalarak Ankara’da sözleşme metnini imzalamışlardır. İmzalanan anlaşma her iki tüccarları ve piyasaları arasında memnuniyetle karşılanmıştır. 1945 yılı Haziran ayının hemen ilk günlerinde imzalanan anlaşma metni henüz kamuoyu paylaşılmamasına rağmen tüccarlara verilen bilgiler ışığında metnin bazı maddeleri gazetelerde yer almıştır. Buna göre, Türkiye Yunanistan ve Adalara hububat, bakliyat ve kasaplık hayvan ihracına ilişkin yer alan haberler kısa zaman sonra hayat bulmuş, Türk tüccarları söz konusu malların ihracını Yunanistan’a gerçekleştirmişlerdir.¹¹²

Türkiye ve Yunanistan arasında imzalanan anlaşma 20 Haziran 1945 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Akdi yapılan anlaşma dönem itibariyle daha önce yapılan akitlerden farklılıklar arz etmektedir. Buna göre dönem itibariyle takas ticaretine

¹⁰⁸Ticaret Gazetesi, 25.04.1945, s.1.

¹⁰⁹Ticaret Gazetesi, 26.04.1945, s.1.

¹¹⁰Ticaret Gazetesi, 26.05.1945, s.1.

¹¹¹Ticaret Gazetesi, 31.05.1945, s.1.

¹¹²Ticaret Gazetesi, 02.06.1945, s.1.

devam edilirken hususi takas ve hususi teşebbüse de yer verilmiştir. Takası yapılacak maddelerin fiyatları ve miktarları tamamı ile tüccarlarca tespit edilmiştir. Anlaşmada ihracı yasak maddeler bulunmamıştır. Tüccarlar arasında mübadele anlaşmasına varıldığı takdirde iki ülke arasındaki ticari faaliyetin gerçekleşebilmesi için faaliyete ilişkin bildirim bakanlığa yapılması zorunlu kılınmıştır. Bildirimi yapılan ticari faaliyet Ticaret Bakanlığı'nın onayı neticesinde gerçekleşmiştir. Ayrıca ticari faaliyet takas dışında serbest dövizle de yapılabileceği ilgililere bildirilmiştir.¹¹³ Ticaret Bakanlığı, anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihin hemen ertesinde, 21 Haziran 1945 günü, birçok yeni maddeden oluşan anlaşmanın uygulanmasında karşılaşılabilecek güçlüklerin önüne geçmek için ihracat ve ithalat birlikleri ile bir toplantı gerçekleştirerek, anlaşma hakkında geniş malumat vermiştir.¹¹⁴ Ayrıca anlaşmanın yürürlüğe girdiği ilk günlerde Yunan tüccarlar ile ampul, zeytinyağı ve serbest döviz mukabili 151 milyon liralık kibrit takası gündeme gelmiş, Ticaret Bakanlığı'na gelen söz konusu ticari faaliyet, Bakanlık tarafında kabul görmemiştir.¹¹⁵

Türk – Yunan ticaret anlaşması, çok meşakkatli görüşmeler neticesinde imzalanmıştır. Yapılan anlaşmanın en önemli maddelerinden bir tanesi hiç şüphesiz, ihracı yapılacak maddelere herhangi bir yasak getirilmemiştir. Ancak tüccarlar arasında yapılan nihai görüşmeler neticesinde belirlenen ihraç ve ithal ürünlerin Ticaret Bakanlığı onayının gerekli olması uygulamada görülen aksaklıklardan biri olmuştur. Buna göre üzerinde mutabık kalınan ürünlerin birçoğunun ihracına ve ithaline bakanlık tarafından onay verilmemesi üzerine ilişkiler olumsuz etkilenmiştir.¹¹⁶ Tüccar ihracatçı, ihracına karşılık ithal edeceği malların Yunanistan'daki fiyat ve piyasa durumlarını ayrıntılı olarak inceleyip dikkate alır. Bundan dolayı oluşacak kar ve zarar durumunu kabul eder. Ticaret Bakanlığı'ndan dönem itibariyle beklenen şey, ticari faaliyetteki kırtasiyeciliği ortadan kaldırmak, Türk ihracatçıları ve ithalatçıları ticari faaliyetlerini onaylamak olmuştur. Ancak Haziran ayının 20'sinden itibaren yürürlüğe giren ticaret anlaşması, Türk – Yunan

¹¹³Ticaret Gazetesi, 08.06.1945, s.1.

¹¹⁴Ticaret Gazetesi, 21.06.1945, s.1.

¹¹⁵Ticaret Gazetesi, 21.06.1945, s.1.

¹¹⁶Ticaret Gazetesi, 22.06.1945, s.1

tüccarları arasındaki ticari faaliyetleri arttırmak yerine uygulamada ticari faaliyetlere darbe vurmuştur.¹¹⁷

Yunanistan ile kapsamlı bir ticaret anlaşması imzalanırken şüphesiz ki ticari faaliyetleri artırma amaçlanmıştır. Ancak, ticari faaliyetlerin gerçekleşebilmesi için Ticaret Bakanlığı'ndan onay alınmasının zorunluluğu, mübadele edilecek malların fiyatlarının tespitinde yaşanan sıkıntılar uygulama da karşılaşılan güçlükler olarak kabul edilirken, ticari faaliyetler önündeki en önemli engeller olarak tüccarların karşılıklarına çıkmıştır. Bu bağlamda Türkiye, Yunanistan ile ticareti arttırmak için yeni çözümler bulma çabalarına girişmiştir. Bu amaçla Türk – Yunan ticari faaliyetleri geliştirmek amacıyla kurulmuş olan Türk – Yunan Birliği Ticaret ve İktisat Şubesi, Atina'da yeni şube açarak iki ülke arasındaki ilişkileri takip işlerini gerçekleştirmiştir.¹¹⁸

Yunanistan ile savaş öncesinde, devam eden savaş yıllarında ve savaş sonrası dönemde dış ticaret verileri ayrıca dönemin fotoğrafını çok net göstermektedir.¹¹⁹

Tablo 27: Türkiye - Yunanistan Arasındaki Ticari İlişkilere Dair İstatistik Veriler

Yıllar	İhracat			İthalat		
	İlgili Yıldaki Toplam İhracat (Bin Dolar)	İhracat Oranı (%)	Yunanistan'a İhracat (Bin Dolar)	İlgili Yıldaki Toplam İthalat (Bin Dolar)	İthalat Oranı (%)	Yunanistan'a İthalat (Bin Dolar)
1939	99.647	1,3	1.256	92.498	0,9	863
1940	80.904	4	3.199	50.035	1,5	734
1941	91.056	3,2	2.885	55.349	1,8	1.016
1942	126.115	4,7	5.950	112.879	0,6	631
1943	196.734	0,4	782	155.340	0,3	477
1944	177.952	0,5	840	126.230	0,2	218
1945	168.264	4,1	6.825	96.969	1,3	1.251
1946	214.580	8,5	18.283	118.889	0,6	724
1947	223.301	4,4	9.726	244.644	0,1	303
1948	196.799	-11,9	10.606	275.053	12,4	1.593
1949	247.825	25,9	18.711	290.220	5,5	922
1950	263.424	6,3	9.225	285.664	-1,6	564

Kaynak: İstatistik Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, s.495-510

¹¹⁷Ticaret Gazetesi, 10.07.1945, s.1.

¹¹⁸Ticaret Gazetesi,18.09.1945, s. 1.

¹¹⁹ İstatistik Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, s.495-510

Tablo-27’de görüldüğü üzere, savaş yıllarında Yunanistan ile savaş yıllarında artan ticari ilişkilerde savaşın sonlarına doğru düşüş meydana gelmiştir. Savaş sonrasında Yunanistan ile ihracat faaliyetleri dönem dönem artarken ithalat faaliyetlerinde bir istikrar sağlanamamıştır.

5.3.16. Türkiye – Kıbrıs Arasındaki Ticari İlişkiler

Kıbrıs, tarihsel süreç boyunca Türkiye’nin ticari ilişkilerinin en yoğun olduğu ülkelerin başında gelmektedir. Özellikle coğrafi yakınlık ve ulaşılabilirlik dolayısıyla Kıbrıs ile ticaretimiz, savaş dönemi boyunca ve hemen ertesi dönemde artarak devam etmiştir. Bu dönemde özellikle iki ülke arasındaki ilişkileri arttırmıştır. Bu bağlamda bu ilişkilerin devamını sağlamak için, kesintiye uğramasını engellemek adına Türk ihracatçıları koruyan tedbirler gündeme gelmiştir. Bu dönemde Kıbrıslı ithalatçıların Türk ihracatçılara ulaşabilmesi için adreslerinin Kıbrıs Ticaret Odasına bildirilmesi istenmiştir.¹²⁰

5.3.17. Türkiye- On İki Adalar Arasındaki Ticari İlişkiler

Oniki Ada olarak tabir edilen Ege Adaları, 18 Ekim 1912 yılında İtalya ile imzalanan Uşi Anlaşması ile Osmanlı egemenliğinden çıkmıştır. 1912 Uşi Anlaşması’ndan 1947 Paris Anlaşması’na kadar statüsünde sürekli tartışmalar ve savaşlar neticesinde değişimler yaşanmıştır. Bu değişimler neticesinde Oniki Adalar Yunanistan’da kalmıştır.¹²¹

Adalar, savaş ertesi dönemde özellikle İngiliz Askeri Makamların yönetiminde ithalat faaliyetlerine başlamış, buna binaen coğrafi olarak yakın olduğu Türkiye ile savaş yıllarında neredeyse sonra eren ticari ilişkileri yeniden tesis etmek için temaslarda bulunmuştur. Türkiye tarafından ihracı yapılacak ürünlerin ödenmesi hususunda Türkiye ve İngiliz Merkez Bankaları’nca bir mutabakata varılmıştır. Buna göre ihracat bedelleri sterling ile ödenmiştir. Ancak yapılan anlaşma gereği, mübadeleleri gerekli görülen mallarda takas yöntemi devam ettirileceği belirtilmiştir.¹²²

¹²⁰ Ticaret Gazetesi, 01.11.1945, s. 1.

¹²¹ Şahin Karğın, Ege Adaları’nın Hukuksal Statüsü Ege Sorunları, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2010, s. 12

¹²² Ticaret Gazetesi, 11.12.1945, s. 1.

Adalar ile yapılan ticari ilişkiler neticesinde elde edilen gelirlerin sterlin döviz cinsinden olması, Türkiye’de memnuniyetle karşılanmıştır. Sterlin ülkenin döviz rezervini rahatlatarak ihracat ve ithalat dengesini sağlamasının yanında ülkenin ticari kredibilitesini arttırmıştır.¹²³

5.3.18. Türkiye – Romanya Arasındaki Ticari İlişkiler

Romanya, İkinci Dünya Savaşı’nın taraflarından biri olarak savaşın topraklarından ve savaşın izlerinin görüldüğü memleketlerden biri olmuştur. Romanya Krallığı, Nazi Almanya’sının cephesi olan “Mihver Devletler” olarak ifade edilen cephenin içerisinde yer almıştır. Savaşın fiili taraflarından biri olan Romanya ile bu dönemde yapılan ticari ilişkiler, savaş yıllarında dönem dönem kesintiye uğrasa da devam etmiştir.

Savaş sonrası, Romanya pamuk, maden kömürü, palamut gibi ürünlere ihtiyaç duymuş, birinci kalite özellikte malların Türkiye’de üretildiğini göz önünde bulundurarak, Türkiye ile ticaret sözleşmesi imzalanması için girişimlerde bulunmuşlardır. Bu bağlamda Türkiye imzalanması planlanan kliring anlaşması kapsamında Romanya’dan söz konusu ürünlere mukabil olarak Romanya’dan çimento, benzin, cam, petrol ve kereste talep etmiştir.¹²⁴ Müzakereler neticesinde yapılması planlanan anlaşma yürürlüğe girememiştir. Romanya’da 1947 yılında gerçekleşen yönetim değişikliğinin temellerinin atıldığı, siyasi karışıklıkların baş göstermeye başladığı bu yılda, Romanya ile ticari ilişkimiz durma noktasına gelmiştir.¹²⁵ Romanya ile son ticari temaslar 1945 yılı Ocak ayında gerçekleşmiş, Ocak ayından Temmuz 1945’ e kadar herhangi bir münasebet kurulamamış, ticari ilişkiler durmuştur.¹²⁶

Romanya ihtiyaç duyduğu malları temin edemediğinden Türkiye ile ticari ilişkileri yeniden normalleştirebilmek için temaslarda bulunmuştur. Buna göre Ticaret Gazetesi’nin 18.10.1945 tarihli haberinde Romanya bu amaçla ticaret heyetini Ankara’ya göndermiştir. Heyet, Türk yetkililerle yapmış olduğu temaslarda

¹²³ Ticaret Gazetesi, 22.12.1945, s. 1.

¹²⁴Ticaret Gazetesi, 13.01.1945, s. 2.

¹²⁵Ticaret Gazetesi, 16.05.1945, s. 1.

¹²⁶ Ticaret Gazetesi, 09.07.1945, s. 1.

esnasında Türkiye'den yüklü miktarda pamuk istemiştir.¹²⁷ Ticari ilişkilerin normalleşmesi sürecinde her iki ülke de çeşitli adımlar atmıştır. Ancak herhangi bir netice elde edilememiştir.

5.3.19. Türkiye – Macaristan Arasındaki Ticari İlişkileri

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde Macaristan, Sovyet bloğu ile çevrelenmiş bir durumdaydı. Soğuk savaşın hemen ertesinde Macarlar, Rusya ve Çekoslovakya ile gerek siyasi gerekse de ekonomik işbirliğini devam ettirme kararı almış ve bu doğrultuda temaslarda bulunmuşlardır.

Soğuk savaş öncesinde safların henüz netleşmediği bir ortamda Slavlarla ortaklık girişimi şüphesiz ki dünya kamuoyunun tepkisini çekmemiştir. Macarlar hem coğrafi hem de kısmen tarihsel açıdan yakınlığı dolayısıyla Türkiye ile ikili ilişkiler kurulmasını gerekli görmüşlerdir. Macar Hükümeti Türkiye ile ticari ve siyasi ilişkilerin tesis edilmesine, daha önce tesis edilen ilişkilerin ise güçlendirilmesine karar vermişlerdir.¹²⁸ Bu amaçla hükümetler arasında diyalogların kurulması için girişimlerde bulunmuşlardır. Bu girişimler 1949 yılında sonuç vermiş Akşam Gazetesi 01.06.1949 tarihli haberinde Macaristan ile bir ticaret anlaşması imzalanmış ve anlaşma aynı gün yürürlüğe girerek Türkiye yeni bir ticaret sahası kazanmıştır.¹²⁹

5.3.20. Türkiye – Irak Arasındaki Ticari İlişkileri

Irak, 1535 yılında I. Süleyman'ın Safevi seferleri neticesinde Osmanlı hâkimiyetine geçti. Ülke 1918'e kadar yaklaşık dört asır boyunca Osmanlı yönetiminde en parlak dönemini yaşadı. Gerek Birinci Dünya savaşına giden süreçte gerekse de savaş esnasında ve sonrasında gizli anlaşmalarla Ortadoğu'yu bölen İngilizler, cetvelle¹³⁰ çizmiş oldukları yapay sınırlarla yeni ülkelerin kurulmasının önünü açmışlardır. 1920 yılında İngiliz mandası altında Irak Devleti'ne dönüşmüştür.¹³¹

¹²⁷ Ticaret Gazetesi, 18.10.1945, s. 1.

¹²⁸ Ticaret Gazetesi, 01.12.1945, s.3.

¹²⁹ Akşam Gazetesi, 01.06.1949, s.3.

¹³⁰William L. Cleveland, **Modern Ortadoğu Tarihi**, Agora Kitaplığı, İstanbul, Birinci Basım, 2008, s.229.

¹³¹ Cleveland, **a.g.e.**, s.230.

Yeni kurulan Irak Devleti, üç farklı eyaletten farklı etnik ve dini değerlere sahip insanları bir araya getirmesi, ülkenin sancılı günler geçirip ülke içinde çatışmaların yaşanmasına neden olmuştur.¹³² Ülke içi bu krizler, İkinci Dünya Savaşı boyunca devam etmiş ülke içindeki siyasi gelişmeler iktisadi krizleri tetiklemiştir. Irak iktisadi krizin sosyal krizlere neden olmasından ötürü ihtiyaç duydukları maddeleri temin etme derdine düşmüştür. Bu bağlamda öncelikli olarak Türkiye ile ticaret muahedesi imzalanması için temaslarda bulunulmuştur.

Irak'ın Bağdat şehrinde iki ülkenin ticaret heyetleri arasında yapılan görüşmeler neticesinde iki ülke arasında ticaret muahedesi (anlaşması) imzalanmasına karar verilmiştir. İmzalanan anlaşma neticesinde, ülkelerinde yetişen mahsullerin ihtiyaçtan fazla kısmını mübadele hususunda karar kılınmıştır.¹³³

Irak'ta yönetimde meydana gelen darbeler, Irak – İngiltere savaşı siyasi istikrarsızlığın yanı sıra iktisadi istikrarsızlığı da peşi sıra getirmiş, halk temel gıda maddeleri başta olmak üzere birçok maddeye ulaşamamış ülkede geniş çaplı fıkdan yaşanmıştır. Sosyal krize çare arayan Irak yönetimi, yüzünü bir kez daha Türkiye'ye çevirmiş Irak Kral Naibi Abdullah Ankara'ya ziyaretinde Türkiye ile ticari ilişkileri genişletici çalışmaların devamını Saraçoğlu Hükümeti'nden talep etmiştir.¹³⁴ Irak Kral Naibi Abdullah'ın ticari temasları meyvelerini vermiş, yaklaşık bir sonra Irak ticaret heyeti ticari faaliyetleri arttırmak ve yeni ticaret sözleşmeleri imzalamak için Türkiye'ye gelerek temaslarda bulunmuştur.¹³⁵

5.3.21. Türkiye – Suriye Arasındaki Ticari İlişkiler

Türkiye, önemli bir hinterlanda sahip bir ülke olarak, yüzyıllar boyunca Ortadoğu'da ve Kuzey Afrika'da egemenlik süren İmparatorluğun mirasçısıdır. Genel hatlarıyla 19. yüzyılda İmparatorluğa özellikle Ortadoğu Batı Avrupa tarafından yapılan operasyonlar neticesini 20. yüzyılda vermiş, Ortadoğu'da birçok suni devletler kurulmuştur. Suriye söz konusu devletlerden birisidir. Yüzyıllardır Osmanlı yönetimi altındaki Suriye, 1918'den sonra komşumuzdan İngiltere başta olmak üzere Fransa önderliğinde yürütülen politikalarla düşmanımız olarak

¹³² A.e., s. 231.

¹³³ Ticaret Gazetesi, 05.07.1945, s.1.

¹³⁴ Ticaret Gazetesi, 24.09.1945, s.4.

¹³⁵ Ticaret Gazetesi, 01.11.1945, s.1.

gösterilmiş, Hatay sorunuyla Türk – Suriye ilişkileri gerildikçe gerilmiştir. Ancak bu dönemde dahi ticari ilişkiler bazı yıllarda kesintiye uğrasa da tamamen durmamıştır.

Harbin sert koşulları başlamadan ve devamında savaş patlak verdikten sonra savaş yıllarında meydana gelen yıkımlara rağmen az da olsa ülkeler arası mal alışverişi devam etmiştir. 1939 yılında Suriye'ye yapılan ihracat, Türkiye'nin 1939 yılında yapmış olduğu tüm ihracatın %1,3' ü kadardır. Aynı oran 1940 yılında %0,7; 1941 yılında %0,9; 1942 yılında 0,7; 1943 yılında %1,3 iken 1944 yılında %1,6 olarak tespit edilmiştir. 1945 yılında, Suriye'ye yapılan ihracat, Türkiye'nin 1945 yılında yapılan tüm ihracatın %1,1'ine tekabül etmektedir. İhracat verileri bu şekilde iken belirtilen dönemlerdeki ithalat verilerini incelediğimizde oranlar pek farksız değildir. 1939 yılında Türkiye'nin Suriye'ye yapmış olduğu ithalat, tüm ithalatın %0,3'ü kadar olurken, aynı oran 1940 yılında %0,1; 1941 yılında %0,2; 1942 yılında %0,3, 1943 yılında yine %0,3;1944 yılında Suriye'den herhangi bir ithalat gerçekleştirilmiştir. 1945 yılında Suriye'den yeniden mal alışverişine başlanmış, söz konusu oran %1'e çıkmıştır.

1945 yılında Suriye ile olan ticari ilişkilerimizi geliştirmek amacıyla çeşitli adımlar atılmıştır. Bu manada Ticaret Bakanlığı, Suriye ile yapılacak alışverişlerin serbest dövizle yapılması kararı almıştır.¹³⁶ Ayrıca bu dönemde Suriye, ihtiyaç duyduğu ürünlerin Türkiye'den ithalatı için Ankara'ya bir ticaret heyeti göndermiştir.¹³⁷ Ülkelerarası yapılan ticareti geliştirmeye yönelik faaliyetler neticesinde 1945 yılında Türkiye'nin Suriye'ye ihracatı, 1945 yılında Türkiye'nin yapmış olduğu tüm ihracatın %1,1'i iken, aynı durum ithalatta 0,9 olarak gerçekleşmiştir.¹³⁸

5.3.22. Türkiye – Lübnan Arasındaki Ticari İlişkiler

1945 yılında Lübnan ile de ticari ilişkilerimiz yoğun şekilde gerçekleşmiştir. Ticaret Gazetesi'nde 27.07.1945 tarihinde Trablusşam Ticaret Odası Başkanı Memduh Namlı'nın ifadelerine yer veren habere göre, Lübnan ve Türkiye arasında bir ticaret anlaşması gerçekleşmiştir. Buna göre Türkiye, Lübnan'ın elinde bol

¹³⁶ Ticaret Gazetesi, 23.07.1945, s.2.

¹³⁷ Ticaret Gazetesi, 17.09.1945, s.1.

¹³⁸ İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, s.500.

miktarda bulunan narenciyeye ve limona karşılık kuru meyve, badem ve kereste vermiştir.¹³⁹ Lübnan ayrıca Türkiye ile ticari ilişkileri genişletmek ve ithal edebileceği maddelerin tespitini gerçekleştirmesi için Ankara'ya bir ticaret heyeti göndermiştir.¹⁴⁰

5.3.23. Türkiye – Mısır Arasındaki Ticari İlişkiler

Türkiye'nin Kuzey Afrika'da yapmış olduğu dış ticarete Mısır önemli bir yer tutar. Mısır ile Türkiye arasındaki ticaret, savaş yılları boyunca devam etmiş, dönem içinde birçok kliring sözleşmesi imzalanmıştır. Savaş ertesini yılda, 1945 yılında Mısır'da istihsal edilen kurşun önemli bir yer tutar. İstihsal edilen kurşunların binde bir buçuğu kadar da gümüş mevcuttur. Kurşunla beraber elde edilen gümüş, çeşitli sanayi alanlarında ve kimya endüstrisi alanında kullanıldığından oldukça önemlidir. Söz konusu muhteviyatın tonda fiyatı 65 Mısır Lirası olarak tespit edilmiştir. Söz konusu mallar için ödenecek demiryolu tutarı ise ton başına külçede 3,5 Mısır Lirası olarak ücretlendirilmiştir.¹⁴¹ Savaş ertesini yılda Mısır ile yürütülen ticari ilişkiler devam etmiş, Ticaret Gazetesi 15.08.1945 tarihinde yer alan habere göre Mısır Türkiye'den yaş ve kuru meyvenin yanı sıra kereste ithalatında bulunmuştur.¹⁴² Mısır ile ticari ilişkiler herhangi bir kesintiye maruz kalmadan devam etmiş, 24.09.1945 tarihinde Mısır ile yeni bir ticaret sözleşmesi imzalanması için Mısır ticaret heyeti Türkiye'ye gelmiştir.¹⁴³ Savaş yıllarında Mısır ile yapılan ihracatın söz konusu dönemdeki tüm ihracat içindeki payı ortalama yaklaşık %5 olarak gerçekleşirken, bu oran 1945 yılında tek başına %11,6 olarak tespit edilmiştir. Mısır'dan savaş dönemi boyunca gerçekleştirilen ithalatın tüm ithalat içinde payı ortalama %1,6 olarak gerçekleşirken, aynı oran 1945 yılında %1,4 olarak tespit edilmiştir.¹⁴⁴

¹³⁹ Ticaret Gazetesi, 27.07.1945, s.1.

¹⁴⁰ Ticaret Gazetesi, 17.09.1945, s.1.

¹⁴¹ Ticaret Gazetesi, 16.04.1945, s.1.

¹⁴² Ticaret Gazetesi, 15.08.1945, s.1.

¹⁴³ Ticaret Gazetesi, 24.09.1945, s.2.

¹⁴⁴ TÜİK, İstatistik Göstergeler 1923-2011, Ankara, s.508.

ALTINCI BÖLÜM

1945 – 1950 YILLARI ARASINDA TÜRK İHRACAT POLİTİKASINA GENEL BİR BAKIŞ

İkinci Dünya Savaşı sonrası ülkeler arasında yeniden başlayan ticari ilişkilerde ihracat önemli bir yer tutmuştur. Özellikle sıcak para girişi ve ithalat için ihtiyaç duyulan dövizin ihracat ile sağlanması ülkeler açısından dışa satımı mecbur kılmıştır.

Ülkeler, zorlu savaş koşullarından çıktıktan sonra cepheden dönebilenler ile birlikte artan nüfusun yaşesini sağlamak zorunda kalırken bir yandan da ihracat ile bütçelerini dengelemeye çalışmışlardır. Türkiye, fiili olarak savaşa girmese de ekonomik yıkımı oldukça fazla hissetmiştir.

Türkiye savaş sonrasında gerçekleştirdiği ikili anlaşmalarla ihracat geliri sağlarken yaptığı ithalat ile de iç talebi karşılamaya çabalamıştır. Savaş sonrasında göreve gelen hükümetler iç piyasayı düşünerek hububat, bakliyat ve diğer temel gıdaların ihracına yasak getirirken, ancak stokların fazla olduğu dönemlerde iç piyasa ihtiyacını karşıladıktan sonra ihracat izni vermiştir.

İkinci Dünya Savaşı küresel birçok dönüşüme yol açmış, Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası gibi uluslararası iktisadi kuruluşlar savaşın hemen sonrasında kurulmuşlardır. Bretton Woods sisteminin getirmiş olduğu bu yeni dünya düzeni beraberinde yeni bir dış ticaret rejimini desteklemiştir. Paris'te bir araya gelen 19 ülke temsilcisi arasında varılan mutabakat ile Türkiye'de 15 Ekim 1950 tarihinde yürürlüğe giren yeni dış ticaret anlaşmasına göre dış ticarete %60 oranında serbestlik getirilmiştir.

Türkiye, Avrupa bölgesi ülkeleri tarafından kabul edilen %60 ithalat serbestisini uygulayacağına yönelik almış olduğu karar uyarınca piyasanın önemli aktörler açıklamalarda bulunmuştur. Türkiye'nin tiftik ve yapağı tacirlerinden Faik Ustar, Türkiye'nin yeni ticaret rejimi hakkında yorum yapmak için erken olduğunu ifade etmiştir. Faik Ustar, yeni sistemin ticari muameleleri kolaylaştırması ve

formaliteleri azaltması açısından yerinde bir karar olduğunu beyan etmiştir. Bunun yanı sıra ithalat işlerini kolaylaştırmak, ihracat lisans formalitelerini kaldırmak dış ticaret ilişkileri için önemli kararlar olduğunu altını çizmiştir. Ustar, alınan kararların Türkiye’de hayat pahalılığını ucuzlatmak için iyi niyetle alındığını ancak bunların tek başına yeterli olmayacağını ifade etmiştir. Bunun yanı sıra ithalat eşyalarının ucuzlaması Türkiye’nin değil, satıcı yabancı ülkelerin piyasalarına bağlı bir iş olduğunu, Türkiye için gerekli bazı maddeleri eski yıllara kıyasla çok daha pahalıya mal edildiğinin altını çizen Ustar, yeni alınan kararlara iyi veya kötü demek için uygulamalarının beklenmesinin gerektiğini ifade etmiştir. Yerli sanayimiz için yurt ekonomimiz için alınması gereken asıl kararların üretimi arttıracak tedbirlerin olması gerektiğini beyan eden Ustar, ithalatın formalitelerini kolaylaştıran veya ihracatı arttıracak kararların tek başına yeterli olmayacağını bildirmiştir. Yeni ticaret rejimi hakkında açıklamalarda bulunan bir diğer isim olan İstanbul Tüccar Derneği Genel Sekreteri Hamdi Öziç, yeni uygulamanın para darlığı üzerinde de etkili olacağını, lüzumsuz ithalat yapılmayacağı için para buhranının günden güne azalacağını beklediğini ifade etmiştir.¹

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı, 1949 – 1950 ihracat rejiminin esaslarını 30.06.1949 tarih ve 326 sayılı sirküleri yayımlamıştır. Yayımlanan sirkülere göre, anlaşmamız bulunan ve bulunmayan ülkelerle serbest dövizle ihracat gerçekleştirileceği bildirilmiştir. Anlaşmamız bulunmayan ülkelerle ihraç edilecek ürünlerin önemine göre ihracatın sterlinle yapılacağı sirkülerde ayrıca yer almıştır. Takas usulü genel ihracat rejiminin dışında bırakılmıştır.²

6.1. İhracatta Yaşanan Sorunlar

Savaş sonrasında ihracatta yaşanan sorunlar hem tüccarların tutumlarından hem de ülkeye hakim ihracat rejiminin kendisinden kaynaklanmıştır.

Tüccarların yurt dışına gerçekleştirdiği ihracat esnasında yabancı ülkelere karşı taahhütlerini yerine getirmeyerek Türk ihracatçısına zarar veren firmalar hakkında, İhracatçılar Birliği 1949 yılından itibaren kendi menfaati dahilinde

¹ Akşam Gazetesi, 26.08.1950, s. 3.

² Akşam Gazetesi, 01.07.1949, s. 1.

araştırmalar yapma kararı almıştır. 19 Nisan 1949 tarihinde toplanan Hububat İhracatçıları Birliği Umumi Heyeti, aynı mevzudaki iki meseleyi tetkik etmiştir. Birinci mesele, bir İsviçre firması aracılığı ile Danimarka İaşe Nezaretine kúspe satan İstanbul'daki firmalardan bir tanesi ile alakalı olmuştur. Navlun ücretlerinin yüksek olduğunu bahane ederek taahhüdünü yerine getirmemesi üzerine firma, altı ay süre ile birlikten ihraç edilmiştir. İkinci mesele ise, bir Türk firması "Vesse" adı altında Fransa'ya burçak vermesi ile yaşanmıştır. Halbuki firmanın Vesse dediği, Türkçe' de fię denilen bir bakliyat türüdür. Dönem itibariyle burçak, fiğden kiloda 8 – 10 kuruş daha ucuz olarak tespit edilmiştir. Firmanın bir yanlışlık yapabileceği göz önünde tutulmuş ve bir ay müddetle birlikten geçici olarak ihraç kararı verilmiştir.³

Ticaret ve Ekonomi Bakanı Zühtü Velibeşe, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yapmış olduğu açıklamada ülkenin ihracat rejiminin neden olduğu sorunlar hakkında bilgi vermiştir. Zühtü Velibeşe, ihracat tahditlerinin kaldırılmayacağını, ancak ihracatta birtakım sorunların bulunduğunu ifade etmiştir. Bakan, Türkiye'nin çeşitli yerlerinden ihraç edilen ürünlerin, oradan başka ülkelere tekrar satıldığı Türkiye'nin aradaki meblağ ile zarara uğratıldığını beyan etmiştir. Örnek olarak, Hollanda'ya ihraç ettiğimiz fındıkları göstermiştir. Türkiye'den Hollanda'ya ihraç edilen fındıkların Hollanda üzerinden Amerika'ya ihraç edildiğini aynı zamanda Kıbrıs'a ihraç edilen yapağıların Amerika'ya sevk edildiğini bildirerek, Türkiye'nin 1949 yılında Amerika'ya ihracatında görülen 20 milyon dolarlık eksikliğin nedeni olarak söz konusu çarpık durumu göstermiştir.⁴

6.2. İhracatı Gerçekleştirilen Gıda Ürünleri

İkinci Cihan Harbi, Dünya'nın geniş coğrafyasında büyük yıkımlara neden olmuştur. Savaşın en korkunç günlerini yaşayan Japonya'yı bir kenara koyarsak, özellikle coğrafyasında iki büyük savaş yaşayan Avrupa kıtasını savaşın mağlubu olarak görmemiz şüphesiz ki yanlış olmaz. Bu dönemde halk temel gıda maddelerine oldukça ihtiyaç duymuştur.

³Cumhuriyet Gazetesi, 20.04.1949, s. 1.

⁴Akřam Gazetesi, 15.06.1950, s. 1.

Türkiye, çehresini değiştirmeye yönelik faaliyetlerde bulunsa da sanayi ve hizmet yatırımları gerçekleştirse de topraklarının verimliliği açısından bir tarım ülkesi olduğu gerçeği aşikârdır. 1945 yılında Ortadoğu'da ve özellikle Avrupa'da yaşanan açlığa Türkiye gıda maddeleri ihracı ile bir çözüm yaratmıştır. Savaş döneminde toprakları işgale uğrayan Yunanistan'a Kızılhaç Türkiye üzerinden yardımda bulunmuştur. Kızılhaç teşkilatı Mersin vapuruyla İzmir limanından Pire limanına bol miktarda gıda maddeleri sevk ederek Yunan halkına yardımda bulunmuştur.⁵ Bununla birlikte muhtelif zamanlarda Yunanistan'a gıda yardımları çeşitli kuruluş önderliğinde de devam etmiştir. Birleşmiş Milletlerin bir kuruluşu olan Birleşmiş Milletler Yardım ve Rehabilitasyon Kuruluşu, İzmir transit ambarlarında bulundurduğu gıda maddelerini Yunanistan'a nakil ettirmiştir.⁶

Yunanistan'a yapılan yardımların yanı sıra 1945 yılının son aylarında ihracat faaliyetleri de yürütülmüştür. Kasım ayın itibariyle Kuşadası ve Dikili limanından Yunanistan'a az da olsa ihracat gerçekleştirilmiştir. Yunanistan'a bu dönemde iki bin ton yulaf gönderilirken, gönderilen yulaf miktarlarının 300 tonu Midilli geriye kalan 1700 ton ise Golosa arasında paylaştırılmıştır.⁷

Türkiye, savaşın son günlerinde tarafını belli etmek için savaşın bir tarafı olmuş ancak topraklarında savaş yaşanmamıştır. Savaşta fiili olarak yer almasa da ülkede harp ekonomisi hakim olmuştur. Harp ekonomisine bağlı olarak öncelik halkın temel ihtiyaçları gıda maddeleri anlamında karşılamak olduğundan başta zirai maddeler olmak üzere birçok metanın ihracına tahditler konulmuştur. 1945 yılı söz konusu tahditlerin yıkılmaya, kırılmaya başladığı bir yıl olmuştur. Cihan harbi ertesinde bazı gıda maddelerindeki tahditlerin kaldırılması üzerine Türkiye'den hububat başta olmak üzere hayvan ve diğer gıda maddelerine yönelik Suriye'den, Lübnan'dan, Filistin'den, Irak'tan ve Mısır'dan ihracat teklifleri ülkeye ulaşmaya başlamıştır.⁸

Ortadoğu ülkeleri tarafından gıda maddelerine yönelik yapılan ihracat tekliflerine Avrupalı ülkelerde kayıtsız kalmamış, Hollanda ve İspanya başta olmak

⁵ Ticaret Gazetesi, 11.05.1945, s. 1.

⁶ Ticaret Gazetesi, 30.06.1945, s. 1.

⁷ Ticaret Gazetesi, 09.11.1945, s. 1.

⁸ Ticaret Gazetesi, 22.05.1945, s. 1.

üzere Avrupa kıtası ülkeleri gıda maddeleri üzerinde iş yapma isteği ile doğrudan Ankara'ya başvuruda bulunmuşlardır.⁹

6.2.1. Bakla – Bakliyat - Hububat

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı yıllarında ve sonrasında dönem dönem hububat ve bakliyat ihracını yasaklasa da ürün fazlasını ihraç ederek hem sıcak para girişi hem de ithalat için kaynak yaratmak için hububat ve bakliyat ihracını gerçekleştirmiştir.

Savaş ertesini dönemde, özellikle 1945 yılı itibariyle Türkiye'nin getirdiği ihracat geliri bakımında bakla önemli bir yer tutar. 1945 yılı içerisinde bakla ihracatının büyük çoğunluğunun Malta başta olmak üzere Yunanistan ve Cezayir'e gerçekleştiğini görmekteyiz.

Malta, 1945 yılı içerisinde Türkiye'den yoğun bir şekilde bakla talebinde bulunmuştur. Bu bağlamda Türkiye'nin Şubat ayı sonunda tüccarlarımız Malta'ya külliyatlı miktarda bakla ihracat etmişlerdir.¹⁰ Şubat ayında gerçekleşen Malta ihracını takip eden ayda Mart ayında Malta'ya tekrardan bakla ihracı hususu gündeme gelmiştir. 15 Mart 1945 tarihi itibariyle limanlarımıza gelmesi beklenen İngiliz Vapuru 1945 yılı Mart ayı sonu limanlarımızı ziyaret ederek yaklaşık 3.000 ton kadar baklayı Malta'ya götürmek üzere teslim almıştır. Söz konusu baklaların kilo fiyatı 17,5 – 20 kuruş arasında tespit edilmiştir.¹¹ 1945 yılı Eylül'ünde Türkiye'den Malta'ya bir parti bakla ihracatı daha gerçekleştirilmiştir. İstanbul'a gelen Sing Tongort isimli İngiliz şilebi İstanbul limanından eski mahsul 2.000 ton bakla alarak Malta'ya sevk etmiştir.¹² Söz konusu ihracattan hemen bir ay sonra Malta Türkiye'den yeniden bakla ihracatı talebinde bulunmuştur. İlgililere gönderilen tekliflerde Ekim ayında Türkiye'ye uğrayacak olan İngiliz vapuruna külliyatlı miktarda bakla yüklenmesi talep edilmiştir.¹³

⁹ Ticaret Gazetesi, 01.06.1945, s. 4.

¹⁰ Ticaret Gazetesi, 01.03.1945, s. 1.

¹¹ Ticaret Gazetesi, 21.03.1945, s. 1.

¹² Ticaret Gazetesi, 14.09.1945, s. 2.

¹³ Ticaret Gazetesi, 16.10.1945, s. 1.

Yunanistan, 1945 yılı bakla ihracatı gerçekleştirdiğimiz ülkelerdendir. Ticaret Gazetesi 28.03.1945 tarihli sayısında yer alan habere göre Yunanistan'a ait bir vapurun bakla olarak Yunanistan'a döndüğünü ifade etmektedir.¹⁴ Bir diğer Yunan vapuru ilkinden yaklaşık on gün sonra 6 Nisan günü İzmir limanına gelerek 2.500 ton bakla olarak Malta'ya sevk etmiştir.¹⁵ Ticaret Bakanlığı gerek eski mahsulün hala elde olması gerekse de eski mahsulün 1945 yılı mahsullerine eklenmesi nedeniyle bakla ihracatını teşvik edici kararlar almıştır. Buna göre bakanlık tarafından, bakla ihraç eden tüccarlara kolaylık göstermeleri ve lisans isteyecek olanların müracaatlarını hızlıca neticelendirilmeleri bakanlığa bağlı kurumlara emredilmiştir.¹⁶ Bu kararın ardından Türk ihracatçıları Malta'dan ve Yunanistan'dan gelen talepleri yerine getirmek üzere işlemleri hızlandırmak için girişimlerde bulunmuşlardır.

1945 yılı içerisinde bakla ihracatının en yoğun gerçekleştiği ülke Malta olmuştur. Bu yıl içerisinde Yunanistan gibi farklı ülkelere bakla ihracatı gerçekleştiği görülmektedir. Arada bir parti de olsa Cezayir'e de bakla ihracatı gerçekleşmiştir. 1945 yılı Kasım ayının ilk günlerinde M. J. Taranto firması Cezayir'e ihraç edilmek üzere Dikili'den 22 kuruştan yaklaşık 200 ton bakla satın almıştır.

Bakliyat ürünleri savaş dönemi boyunca halkımızın ihtiyaç duydukları temel gıda maddelerindedir. 1945 yılında Türkiye'de halkın bakliyat ürünlerine ulaşmalarında herhangi bir sorun yaşamamaları için bakliyat ürünlerinin ihracı yasaklanmıştır. Ancak Ticaret Gazetesi 14.04.1945 tarihli sayısında Toprak Mahsulleri Ofisi elinde bulunan arpa yulaf, çavdar, mısır, akdarı, nohut ve baklalardan bir kısmının ihracatına izin verildiğine yer verilmiştir. Ticaret Bakanlığı ayrıca, bakliyat ihracının serbest dövizle ve ihracatçılar tarafından ihraç edilmesine karar vermiştir. İhracatçıların bakliyatları Toprak Mahsulleri Ofisi'nden alması zorunlu kılınmıştır. Buna göre Ofis tarafından ihracatçılara satılan bakliyat cinsleri ve fiyatları şu şekildedir:¹⁷

- ✓ Arpanın tonu: 250 lira
- ✓ Yulafın Tonu: 250 lira

¹⁴ Ticaret Gazetesi, 28.03.1945, s. 1.

¹⁵ Ticaret Gazetesi, 07.04.1945, s. 1.

¹⁶ Ticaret Gazetesi, 07.05.1945, s. 1.

¹⁷ Ticaret Gazetesi, 14.04.1945, s. 1.

- ✓ Çavdarın tonu: 260 lira
- ✓ Mısırın Tonu: 220 Lira
- ✓ Akdarının Tonu: 210 Lira
- ✓ Nohudun Tonu: 450 – 600 Lira
- ✓ Bakla: 250 – 300 Lira

Ticaret Gazetesi 19.04.1945 tarihinde İngilizler adına İzmir’de çeşitli mallar ihraç eden bir firma nohut talebinde bulunmuş, talep kabul edilerek ihracat gerçekleştirilmiştir.¹⁸ 1945 yılında nohut ihracatı devam etmiş, Ağustos ayı içerisinde Malta’ya 1.000 ton nohut ihraç edilmiştir.¹⁹

Ticaret Bakanlığı bakliyat hususunda almış olduğu kararı takiben 1945 yılı Mayıs ayında yeni bir karar almıştır. Buna göre daha önceki kararda yer alan ihracatçıların bakliyat ürünlerini yalnızca Toprak Mahsulleri Ofisi’nden alma hususu geliştirilmiş, ihracatçıların ihracata konu bakliyat ürünlerini piyasadan da alabilmenin önü açılmıştır. Ancak piyasadan alınan bakliyat ürünlerinin fiyatları Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından ilan edilerek ilgililere bildirileceği belirtilmiştir.²⁰ Toprak Mahsulleri Ofisi’nin fiyat belirlemesine dair zorunluluk beş gün içerisinde kaldırılmıştır. Bakanlıktan gelen son emirde Ofis elindeki ihraca müsait mallar için tespit edilen fiyatın serbest bırakıldığı bildirilmiştir. Buna göre ihracatçının, yurtdışında kaç kuruşa müşteri bulabilirse yapmış olduğu anlaşmayı Ofis’e bildirerek onay isteyeceği ve fiyatın Ofis tarafından uygun görüldüğü takdirde ofisten bu fiyatla mal alabileceği ifade edilmiştir. Bu kararın altında yatan gerçek, mal üzerinden yapılan mübadeleler esnasında bakliyat ürünlerinde zarar edilmemesinin önüne geçilmek istenilmesidir. Ayrıca Hükümet, Ofis’in elindeki mahsul tamamen bitmeden müstahsil ve tüccar elindeki stokların ihracatına müsaade etmemiştir.²¹

1945 yılının ilk altı ayında bakliyat ihracatına yönelik Ticaret Bakanlığınca birçok karar alınmıştır. Ticaret Gazetesi, 08.06.1945 tarihinde yer alan tebliğle bakliyat hususunda alınan kararlara bir yenisi eklenmiştir. Tebliğe göre, arpa, yulaf,

¹⁸ Ticaret Gazetesi, 19.04.1945, s. 1.

¹⁹ Ticaret Gazetesi, 18.08.1945, s. 1.

²⁰ Ticaret Gazetesi, 17.05.1945, s. 1.

²¹ Ticaret Gazetesi, 21.05.1945, s. 1.

çavdar, bakla, fasulye, akdarı ve mısırın serbest dövizle ihracı serbest bırakılmıştır. Ayrıca söz konusu mahsullere çuval bulunamadığı takdirde, çuvalların Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından verileceği belirtilmiştir. İhracata konu mahsuller için çıkarılan akreditiflerin süresi 15 gün ile sınırlandırılmış, 15 gün içinde kullanılmayan akreditiflerin iptal edileceğine yer verilmiştir. İhracat vergisinin satış bedeline tekabül eden kısmı Ofis tarafından, geri kalan kısmının ise tüccar tarafından ödeneceği bildirilmiştir. İhracatçı tüccarlara ofis arpa, çavdar, yulaf, İstanbul, İzmir, Antalya, Mersin, İskenderun ve Samsun depolarından; mısır İstanbul, İzmir ve Derince depolarından satacağı ifade edilmiştir. Ofis ve tüccar arasında doğabilecek anlaşmazlıkların belirlenecek hakem tarafından çözümlenmesi, eğer anlaşmazlığın hakem tarafından giderilememesi durumunda yetkili mercinin Ticaret Mahkemeleri olduğu tebliğde yer almıştır.²²

1945 yılı itibariyle, Türkiye'nin arpa istihsalı önceki yıllara kıyasla oldukça düşük seyretmiştir. Ancak istihsalin düşük olması Türkiye'nin arpa ihracatını olumsuz yönde etkilememiş, arpa ihracına darbe vurmamıştır.

1945 yılında Türkiye'nin arpa ekimi yapılan alanı 1.625.410 hektardır ki bu rakam önceki yıla 1944 yılına kıyasla yaklaşık 30.000 hektar azdır. 1944 yılında arpa ekim alanı 1.655.127 hektar olarak tespit edilmiştir. Arpa ekim alanının azalması arpa istihsalini etkilemiş, 1944 yılında 1.403.049 ton olarak belirlenen arpa rekoltesi, 1945 yılında 934.309 tona düşmüştür. Arpa verimliliği de yani hektar başına düşen arpa üretimi, 1944 yılı itibariyle 857 kg iken 1945 yılı itibariyle 575 kilograma düşmüştür.²³

Cezayir, 1945 yılında arpa ihraç ettiğimiz ülkeler arasındadır. Bu bağlamda ihracatçılarımızdan Suhi Ertürk, Cezayir'e ihraç etmek üzere Toprak Mahsulleri Ofisi'nden 5.000 Ton arpa satın almıştır. Münakalat (Ulaştırma) Bakanlığı, tarafında ulaşımda ek bölmeler istemesi gibi yeni tedbirler istemesi üzerine ton başına maliyetin 8 dolara çıkması ihracatın önüne çıkan en önemli engel olmuştur. Yaklaşık 750.000 liralık dövizin girecek olması nedeniyle Ticaret Bakanlığı bizzat meşgul

²² Ticaret Gazetesi, 08.06.1945, s. 1.

²³ İstatistiki Veriler 1923 – 2011, s.178 – 179.

olmuştur.²⁴ Bu bağlamda Ticaret Gazetesi, 07.09.1945 tarihli haberinde Cezayir'e söz konusu ihracatın gerçekleştiğine yer verilmiştir. Habere göre, beş bin ton arpanın Cezayir'e ihraç edilmiştir.²⁵

Türkiye'nin arpa ihracatını gerçekleştirdiği bir diğer ülke komşumuz Yunanistan olmuştur. Bu bağlamda Ticaret Gazetesi, 22.10.1945 tarihli haberde yer alan bilgiye göre, Yunanistan'a 10.000 arpa ihraç edilmiş, Yunanistan ödemeyi döviz ile gerçekleştirmiştir. Dövizle ödeme savaş ertesi dönemde şüphesiz ki Türk Ekonomisini rahatlatmıştır.²⁶ Ayrıca Yunanistan'a 27.12.1945 tarihi itibarıyla İstanbul ihracatçılarından Nurettin Ergin'e ait 1.800 ton buğday ihracatı gerçekleşmiştir.²⁷

6.2.2. Üzüm

Üzüm, Türkiye'nin en önemli zirai ürünlerinden bir tanesi olarak aynı zamanda ihracat getirisi bağlamında ülke içinde oldukça değerlidir.

1945 yılının ilk üzüm ihracatı Ocak ayının hemen başında İsviçre'ye gerçekleştirilmiştir. Ticaret Gazetesi 02.01.1945 tarihli haberde İsviçre'ye 4.000 ton üzüm satıldığı yer almıştır.²⁸

Batı Almanya ile uzun süre sonra yeniden başlayan ticari ilişkilerde üzüm önemli bir yer tutar. 1949 yılı Temmuz ayında Batı Almanya Türkiye'den üzüm ihracatı için başvuruda bulunmuş, Almanya'nın talebinin bir kısmı hükümetimiz tarafından kabul edilmiştir. Türkiye'nin Almanya ile gerçekleştirdiği görüşmeler neticesinde Almanya'ya 3500 – 4000 ton arasında ihracat yapabileceğini iletmiştir. Almanya, Türkiye'den gerçekleştireceği üzüm ve fındık ihracatı için 1 milyon 700 bin dolarlık tahsisat ayırmış, bunun 1 milyon 200 bin dolarını üzüm için harcayacağı bildirilmiştir.²⁹

²⁴ Ticaret Gazetesi, 20.07.1945, s. 1.

²⁵ Ticaret Gazetesi, 07.09.1945, s. 1.

²⁶ Ticaret Gazetesi, 22.10.1945, s. 1.

²⁷ Ticaret Gazetesi, 27.12.1945, s. 1.

²⁸ Ticaret Gazetesi, 02.01.1945, s. 1.

²⁹ Akşam Gazetesi, 21.07.1949, s. 3.

Ticaret ve Ekonomi Bakanlığı'nda kurulan bir komite İkinci Dünya Savaşı sonrasında sterlinde gerçekleşen devalüasyon sonrasında yapılan son ayarlamaların ardından ihraç mallarımız fiyatlarında meydana gelen değişiklik hususunda tetkiklerde bulunmuştur. Komitenin gerçekleştirmiş olduğu tetkikler neticesinde ihraç ürünlerimiz büyük bir tehlike ile karşı karşıya olmadığı bildirilmiştir. Tütün, krom, üzüm gibi bazı maddelerin müşterisinin daha ziyade Amerika olduğundan bu maddeler için herhangi bir tehlike söz konusu olmamıştır. 1948 yılında 64 – 67 kuruştan satılan üzüm, 1949 yılında 70 – 72 kuruştan satılmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından sevindiren ve ihracatımıza olumlu yansıyan bir başka durumda Almanya'nın savaş sonrasında ilk defa olarak müşterilerimiz arasına girmesidir.³⁰

Akşam Gazetesi, 13.11.1950 tarihinde yer alan haberde 1950 yılına ait İzmir'den gerçekleştirilen üzüm ihracatına yer verilmiştir. Mevsim başlangıcı olan 23.08.1950 tarihinden 31.10.1950 tarihine kadar İzmir Limanı'ndan yabancı ülkelere 33.294.697 kilo, 26.747.876 lira değerinde çekirdeksiz üzüm; 113.624 kilo, 94.538 lira değerinde razakı üzüm ihraç edilmiştir. 1949 yılının aynı döneminde İzmir Limanı'ndan yabancı ülkelere 22.963.848 kilo, 17.221.393 lira değerinde çekirdeksiz üzüm; 103.826 kilo, 86.021 lira değerinde razakı üzüm ve 4.607.121 kilo, 4.156.320 lira değerinde incir ve 785.498 kilo, 258.812 lira değerinde hurda incir ihraç edilmiştir. Görüldüğü üzere 1950 yılında üzüm ihracatı 1949 yılına kıyasla artış göstermiştir.³¹

6.2.3. Kepek

Ticaret ve Ekonomi Bakanlığı, İkinci Dünya Savaşı sonrasında özellikle hayvan yemi ihtiyacını göz önünde bulundurarak zaman zaman kepek ihracatına yasak getirse de dış ticaret ilişkilerinin yeniden tesis edildiği bir dönemde kepek taleplerine de kulak tıkamamıştır.

Akşam Gazetesi, 02.06.1949 tarihli haberde Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı kepek ihracatına yönelik bir genelge yayımlamıştır. Bildiriye göre kepek ihracına dair 08.04.1949 tarihli ve 310 sayılı sirkülerde her ihracatçı için tanınan 250 tonluk

³⁰ Akşam Gazetesi, 24.10.1949, s. 1.

³¹ Akşam Gazetesi, 13.11.1950, s. 3.

azami ihraç müsaadesi miktarının 250 tondan 500 tona çıkarılması uygun görülmüştür.³² Ancak 1949 yılı Haziran ayı kepek ihracatı için pek parlak geçmemiştir. 1949 yılı Haziran ayı içerisinde İstanbul'dan yapılan kepek ihracatı çok durgun ve verimsiz olmuştur. Bunun nedeni olarak alıcı ülkelere göre fiyatlarımızın yüksek oluşu gösterilmiştir. Söz konusu koşullarda kepek ihracatı Yunanistan ve Filistin'e gerçekleşmiştir. Ancak Filistin piyasası da kaybedilme noktasına gelinmiştir. Filistin Türk piyasalarındaki fiyatlardan %8 eksikle Uruguay'dan kepek ithal etmiştir.³³

1949 yılı Temmuz ayına gelindiğinde Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı, 1948 tarım yılı ekim ve istihsal için uygun gitmemiş olduğunu bildirerek Türkiye'nin hayvan yemliği ihtiyacı göz önünde bulundurarak kepek ihracatını 22.07.1949 tarihinden itibaren geçerli olmak kaydı ile durdurmuştur.³⁴

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı yasak kararının üzerinden 1 yıl geçmeden 1950 yılı Nisan ayı sonunda kepek ihracatına izin vermiştir. Buna göre bakanlık yayımlamış olduğu genelge ile kepek ihracatının esaslarını yayımlamıştır. Ticaret ve Ekonomi Bakanlığı kepek ihracatı için gerekli lisanslarının bakanlık tarafından dağıtılacağını bildirmiştir. Ayrıca anlaşmamız bulunan ülkelere anlaşma hükümleri dahilinde, anlaşmamız bulunmayan ülkelere ise dolar, İsviçre frangı ve sterlin ile ihraç etmek şartı ile 29.04.1950 tarihinde kepek ihracatına izin verilmiştir. Ayrıca kepek ihracat miktarı ise her firma için 1000 ton ile sınırlandırılmıştır.³⁵

6.2.4. Sebze

Türkiye'nin tarım ülkesi olması özelliği bilinen dünya piyasalarında bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla harp sonrasında yabancı memleketlerin Türkiye'den sebze ve meyve ihraç etmeleri şüphesiz ki Türkiye'nin zirai üretimdeki öneminden kaynaklanmaktadır.

Harp sonrasında, 1945 yılında Türkiye'de kuraklık yaşanmasına rağmen, ekimin geniş alanlara yayılmaması, verimin fazla olması gibi nedenlerden ötürü

³² Akşam Gazetesi, 02.06.1949, s. 2.

³³ Akşam Gazetesi, 11.06.1949, s. 3.

³⁴ Akşam Gazetesi, 23.07.1949, s. 3.

³⁵ Akşam Gazetesi, 29.04.1950, s. 2.

Saraçoğlu Hükümeti, sebzenin ve meyvenin ülke dışına ihracında bir sakınca görmemiştir. İngilizler başta olmak üzere Ortadoğu ülkeleri harpten sonra Türkiye'ye ihracat tekliflerini artarda gerçekleştirmişlerdir. Yapılan tekliflere Türkiye olumlu yaklaşarak sebzelerin sevk işlemleri gerçekleştirilmiştir.³⁶

6.2.5. Yumurta

Türkiye, yumurta ihracatında İkinci Dünya Savaşı sonrasında oldukça tedbirli davranmıştır. 1945 yılının Haziran ayında yumurta stoklarının dolup taşmasına rağmen mevsim itibariyle de yumurta sarfiyatının durması nedeniyle yumurtalar bozulma tehlikesi ile yüz yüze kalmıştır. Tüccar, ellerinde dolup taşan yumurta ihracatı için Şükrü Saraçoğlu Hükümeti'nden yumurta ihracatı için izin istemişse de bu taleplere cevap verilmemiştir.³⁷

Yumurta ihracatına yönelik tüccar taleplerine 1945 yılı Ekim ayına kadar olumlu bir cevap gelmemiş, ellerindeki yumurta stokları nedeniyle zor durumda olan tüccarlara ihracat izni ancak 1945 yılı Ekim ayında gelmiştir. Ticaret Gazetesi'nin, 12.10.1945 tarihli haberinde yer alan bilgilere göre yumurta ihracatı için gerekli lisans çıkarılarak yumurta ihracatına izin verilmiştir.³⁸

Tüccarın yumurta ihraç iznine yaklaşık 4 ay sonra olumlu cevap veren Ticaret Bakanlığı, neredeyse iznin arasından 2 ay geçmeden mevsim şartlarını sebep göstererek 1946 yılı ilkbahar mevsimine kadar ihracatı durduğunu açıklamıştır.³⁹

Akşam Gazetesi İkinci Dünya Savaşı sonrasında yumurta ihracatı ile alakalı haberlere yer vermiştir. Akşam Gazetesi, 10.06.1949 tarihli haberinde 1949 yılının ilk altı ayına ve 1948 yılına ait yumurta ihracatına ilişkin bilgiler vermiştir. Buna göre 1949 yılında İstanbul'un yumurta ihracatı 1948 yılına kıyasla oldukça düşüktür. 1948 senesinin Ocak ayından 1949 yılı Mayıs ayı sonuna kadar İstanbul limanından ihraç edilen yumurta miktarı 37231 büyük sandıkken 1949 yılı içerisinde ihracatı gerçekleştirilen yumurta sandığı 25400 sandık olarak tespit edilmiştir. Yaşanan düşüşün nedeni olarak İngilizlerin geçen seneden daha az yumurta ithal etmeyi

³⁶ Ticaret Gazetesi, 08.05.1945, s. 2.

³⁷ Ticaret Gazetesi, 02.06.1945, s. 1.

³⁸ Ticaret Gazetesi, 12.10.1945, s. 1.

³⁹ Ticaret Gazetesi, 11.12.1945, s. 1.

istemeleri gösterilmiştir. 1949 yılında düşen ihracat miktarı iç piyasada da etkisini göstermiştir. Bundan dolayı yumurta fiyatlarında birkaç kuruş düşüş olmuştur. Yumurta fiyatları 12 – 14 kuruşa satılırken ihracattaki düşüşler nedeniyle fiyat 9 – 10 kuruşa kadar düşmüştür.⁴⁰

6.2.6. Şeker

1945 yılı şeker rekoltesinin oldukça verimli olduğu yapılan kontroller neticesinde tespit olunmuştur.⁴¹ Şeker miktarının, halkın ihtiyaç duyduğu şeker miktarından fazla olması nedeniyle fazla şekerin dönem itibariyle ihracı söz konusu olmuştur.

Şeker rekoltesinin fazla olmasından dolayı Suriye ve Filistin'e şeker ihracı mevzu bahis olmuş, her iki ülke ile yapılan müzakereler neticesinde şekerin ihraç edilmesine dair bir anlaşmaya varılmıştır. Buna göre, Filistin ile Suriye'ye 20 bin ton şeker verilmesine karar verilmiştir.⁴²

Savaş ertesi yılda, şeker ihracatının gündeme geldiği bir diğer ülke İsviçre'dir. İsviçre Türkiye'den bin ton kadar şeker talep etmiştir. Pancar ekim alanlarının genişletilmesi nedeniyle artan şeker pancarı rekoltesi ve mevcut stoklar İsviçre'ye şeker ihracatını mümkün kılmıştır.⁴³

6.2.7. Un

Savaş döneminin zorlu koşullarında temel gıda maddelerinin en önemli hammaddesi hiç kuşkusuz ki undur. Bu dönemde ve bu dönemi takip eden yılda harp sonrasında halkın açlık yaşamaması için un ihracatı katiyetle yasaklanmıştır. Ancak dönem dönem Ticaret Bakanlığı, eldeki stoku eritmek savaşın ağır koşullarını yaşayan halka el uzatmak amacıyla transit satışların yanı sıra unun ihracına da izin vermiştir.

Adalar, 1945 yılında Türkiye'den un ithal eden ülkelerdendir. 1945 Mart ayında Türkiye'ye gelen Yunan vapuru İzmir limanına bir miktar un bırakmıştır.

⁴⁰ Akşam Gazetesi, 10.06.1949, s.1.

⁴¹ Ticaret Gazetesi, 02.08.1945, s. 1.

⁴² A.y.

⁴³ Ticaret Gazetesi, 03.10.1945, s. 4.

Türkiye ithal ettiği unu Adalara ihraç etmek üzere limanda bekleterek sevkiyatını sağlamıştır.⁴⁴

Ticaret Bakanlığı, Nisan ayının son günlerinde kepekli un ihracatını serbest bırakmıştır. Buna göre, serbest dövizle yurt dışına mal satılabileceği bildirilmiştir. İhracat birliklerine gönderilen emirde liman ve istasyonlarda ofis depolarından satın alınacak bon kalite (%30 un, %70 kepek karışımı) kepekli unun beher tonunun fiyatı 180 lira olarak belirlendiğine yer verilmiştir. Bunun yanı sıra emirde, ihracatçılara büyük yük olan ihracat vergisinin, Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından karşılanacağı bildirilmiştir.⁴⁵ Ticaret Gazetesi yazarı Süha Sükuti Tükel, Ticaret Bakanlığı'nın bon kalite un ihracına karşı çıkmıştır. Tükel'e göre, ihracat sırasında ihracatçının ambardan nakil başta olmak üzere başka birçok masraf çıkacaktır. Dolayısıyla ihracatçının ofisten 180 liraya almış olduğu mala söz konusu masraflar da eklenirse ihracatçı dörtte üçü kepek olan düşük malı pazarlaması oldukça zorlaşacak ve mal ihracatçının elinde kalacaktır.⁴⁶

6.2.8. Balık

Balık, savaş dönemi sonrası Türkiye'nin en önemli ihraç ürünlerinden bir tanesi olmuştur. 1945 yılı itibariyle Türkiye'ye farklı ülkelerden yoğun şekilde balık talebi gelmiştir.

Yunanistan, savaş ertesi dönemde Türkiye'den balık ihraç eden ülkelerdendir. 1945 yılı Ocak ayında İzmir'deki ihracatçılar, Yunanistan'dan sülfürik asit mukabilinde balık ihraç etmişlerdir. Bunun yanı sıra İstanbul'da faaliyet gösteren tüccarlarımız Yunanistan ile ticari ilişkiler bulunmuşlardır. Yunan tüccarlarla yapılan anlaşma gereğince sakız ithal edilerek karşılığında balık verilmiştir. Ayrıca Ticaret Bakanlığı, söz konusu mübadele için ilgililerin ihtiyaç duydukları lisansları çıkartarak ticari faaliyetleri hızlandırmıştır.⁴⁷

⁴⁴ Ticaret Gazetesi, 16.03.1945, s. 1.

⁴⁵ Ticaret Gazetesi, 25.04.1945, s. 1.

⁴⁶ Süha Sükuti Tükel, "Un İhracına da Müsaade Edildi amma", **Ticaret Gazetesi**, 25.04.1945, s. 1.

⁴⁷ Ticaret Gazetesi, 17.01.1945, s. 1.

Yunanistan ile yapılan balık ticareti 1945 yılının son günlerinde devam etmiştir. Yunanistan'a külliyyatlı miktarda tuzlu balık gönderilmiş, ihraç edilen balıkların Yunanistan'a sevkiyatı için Ticaret Bakanlığı gerekli lisansları vermiştir.⁴⁸

Balığın yanı sıra balıkyağı da Türkiye'nin ihracat kalemlerindedir. Ticaret Bakanlığı Fransa⁴⁹ başta olmak üzere dünyanın çeşitli ülkelerine balıkyağı ihracatında bulunmuştur. Bakanlık, serbest döviz ve mübadele yöntemi ile yüz ton balıkyağı ihracatına izin vermiştir.⁵⁰

6.2.9. Çam Fıstığı

Çam fıstığı, 1945 yılında ihracatı yapılan, dış talebi oldukça yoğun ürünlerdendir. Çam fıstığı fiyatları, Ocak- Aralık dönemi boyunca düşük seyrederken, dış piyasalardan artan talep çam fıstığı fiyatlarını arttırmıştır. Talepten önce işletmelerin elinde bulunan yaklaşık 20 ton çam fıstığının kilosu, satılan piyasalara değişkenlik göstermekle birlikte, 120 – 145 kuruş civarında satılmıştır. Aralık ayı itibariyle Mısır ve Filistin piyasalarından gelen ihracat talepleri karşısında, çam fıstığının kilosu 155 – 170 kuruş civarına çıkmıştır.⁵¹

Dönem itibariyle çam fıstığı rekoltesinin yeterli olması, ürünlerin ihraç edilebilir durumda olması çam fıstığına olan talebi arttırmıştır. İran'dan Gusto Svenson adındaki bir firma Türkiye'ye çam fıstığı talebini ilgililere iletmiştir.⁵²

1945 yılında Bergama fıstık rekoltesinin oldukça iyi olduğu bildirilmiştir. Ancak Aralık ayı itibariyle ulaşımda yaşanan aksaklık, Bergama fıstıklarının ülke içindeki piyasalara gönderilmesini imkansız kılmıştır. Mevsim dolayısıyla piyasalara Bergama'dan az miktarda fıstık gönderilmiştir. Bu durum fiyatları 170 kuruşa kadar çıkarsa da fıstığa ilişkin dış talepler gelmeye devam etmiştir. Bergama'dan az miktarda gelen mallar piyasada fazla beklemeden Mısır'a ve Suriye'ye satılmıştır.⁵³

⁴⁸ Ticaret Gazetesi, 08.12.1945, s. 2.

⁴⁹ Ticaret Gazetesi, 14.12.1945, s. 1.

⁵⁰ Ticaret Gazetesi, 06.04.1945, s. 1.

⁵¹ Ticaret Gazetesi, 10.12.1945, s. 1.

⁵² Ticaret Gazetesi, 04.10.1945, s. 4.

⁵³ Ticaret Gazetesi, 05.12.1945, s. 1.

6.2.10. Badem

Badem İkinci Dünya Savaşı yıllarında ve sonrasında Türkiye'nin ihraç kalemlerinden bir tanesidir. Türkiye'nin badem ağacı sayısı 1945 yılı itibariyle 2.043 bin adettir. Bu rakam 1944 yılında 1.908 olarak tespit edilmiştir. Görüldüğü üzere badem ağacı sayısı önceki yıla kıyasla 1945 yılında artış göstermiştir. Badem rekoltesi incelendiğinde ise 1944 yılında rakam 8.464 bin ton olarak kayda geçilirken 1945 yılında badem rekoltesi 11.778 ton olarak belirlenmiştir. Söz konusu rakamlar incelendiğinde Türkiye'ye badem ihracatı için önünde bir engel gözükmemektedir.⁵⁴

İtalya'nın 1945 yılı badem rekoltesini Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) satması, Türkiye'nin badem ihraç edeceği ülke sayısını arttırmaktadır. Ayrıca İspanya ve Portekiz'in badem rekoltesinin soğuklardan zarar görmesi de eklenmiştir. Bu durumda badem rekoltesine sahip ülke sayısı azken, badem talep eden ülke sayısı fazladır. İsveç, bademe ihtiyaç duyan ülkelerden biri olarak Türkiye'den badem ithal etme talebinde bulunmuş, Türkiye tüccarları yaklaşık 30 ton kadar bademi İsveç'e satmışlardır.⁵⁵

1945 yılı itibariyle badem rekoltesinin fazla olmasına rağmen zaman zaman ihracatı hususunda sıkıntılar yaşanmıştır. Özellikle tüccar, 220 – 225 kuruştan müstahsilden satın aldığı bademlerin piyasasının bolluk nedeniyle 180 kuruş civarında seyretmesi nedeniyle zarar etme tehlikesi ile yüz yüze kalmıştır. Türkiye tüccarlarını zarardan kurtaracak tek yol Türkiye'ye yakın memleketlerin badem ihracını gerçekleştirmeleri olsa da Ticaret Gazetesi 18.09.1945 tarihinde yer alan habere göre son günlerde badem ihracı son derece sönük geçmiştir.⁵⁶

Ticaret Gazetesi, 18.09.1945 tarihinden bir hafta kadar sonra badem ihracının canlandığı bildirilmiştir. İhracattaki canlanmaya bağlı olarak bir ara 175 kuruşa kadar düşen badem fiyatı, 190 kuruştan alıcı bulmuştur. Başta İstanbul olmak üzere birçok il ihracat amacıyla Ege Bölgesi'nden badem satın almıştır.⁵⁷

⁵⁴ İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, s. 198 – 200.

⁵⁵ Ticaret Gazetesi, 03.04.1945, s. 1.

⁵⁶ Ticaret Gazetesi, 18.09.1945, s. 1.

⁵⁷ Ticaret Gazetesi, 24.09.1945, s. 4.

6.2.11. Susam

Türkiye özellikle savaş sonrası dönemde yoğun bir şekilde yağ sıkıntılar yaşamıştır. Bu dönemde zeytinyağı fıkdanının yaşanması hükümeti, susam başta olmak üzere çeşitli yağlı tohumlara yönelmesine neden olmuştur.

Harp sonrasında özellikle Romanya başta olmak üzere birçok ülke ile susam ihracatı için görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Romanya ve komşu ülkelerin susam ihracat teklifleri mübadele de yaşanan sorunlar nedeniyle gerçekleşmemiştir. Özellikle Romanya ile yapılan ticaret görüşmelerinde Rumenler 500.000 tonluk susam talep etmişler, karşılığında ise Türkiye'ye kereste teklifinde bulunmuşlardır. Ancak Türkiye susam ihracına karşılık petrol istemiş, Rumenler petrol teklifini kabul etmemiştir.⁵⁸ Rumenler ile ihraç faaliyetleri bu nedenden ötürü gerçekleşmemiştir.

6.2.12. Anason

Savaş ertesini dönemde, Türkiye'nin anason ihtiyacının büyük bir kısmını karşılayan Ege Bölgesi'nde söz konusu yılda anason istihsalı (üretimi) oldukça düşüktür. 1945 yılında Çeşme'de üretilen anason miktarı yaklaşık 30-32 ton kadar olduğu tespit edilmiş, Tekel Çeşme'de üretimi yapılan anasonun tümünü 150 kuruştan satın almıştır.⁵⁹

Anason istihsalinin düşük olduğu diğer bir bölge İç Anadolu Bölgesi'dir. İç Anadolu'da yaşanan kuraklık anason üretimini de olumsuz olarak etkilemiş, anason rekoltesi kayda değer olarak düşmüştür. Anason istihsalinin istenilen düzeyde olmaması, Tekel İdare'sinin dahi ihtiyacını karşılayamaması nedeniyle Ticaret Bakanlığı'nca anason ihracatına izin verilmemiştir.⁶⁰

Tekel İdaresi anason istihsalinde yaşanan sıkıntıları çözmek için ithalat yapma kararı almıştır. Bu dönemde elinde yeterli derecede anason rekoltesine sahip Bulgaristan, ihtiyaç duyduğu kenevire mukabil olarak Türkiye'ye anason teklifinde

⁵⁸ Ticaret Gazetesi, 02.01.1945, s. 1.

⁵⁹ Ticaret Gazetesi, 27.08.1945, s. 1.

⁶⁰ A.y.

bulunmuştur. Bulgaristan ile ticari ilişkileri iyi olan tacirlerimizin bu mevzudaki teşebbüslerinde olumlu sonuçlar elde edeceği görülmüştür.⁶¹

6.2.13. Meyankökü

Harp sonrası dönemde Türkiye'nin en önemli ihracat ürünleri, içki ve türevleri ile bu ürünlerin hammaddesi olan meyankökünden oluşmuştur. Bu dönemde söz konusu ürünlerin ihracatını genel olarak Amerika ile Ortadoğu ülkelerine gerçekleştirilmiştir.

1945 yılında Amerika'ya ilk parti meyankökü ihracatı Nisan ayının ilk günlerinde gerçekleşmiştir. İzmir Limanı'na gelen Amerikan Şilebi bir miktar tütün ile meyankökünü alarak ürünlerin Amerika'ya sevkini gerçekleştirmiştir.⁶² Nisan ayı itibariyle Amerika'ya bir parti Meyankökü ihracat daha gerçekleşmiş, Yunan limanlarında dolaşan Amerikan şilebi, Türk limanlarına uğramış, bir miktar meyankökü yükleyerek Amerika'ya doğru hareket etmiştir.⁶³

Amerika ile Türkiye arasında 1945 yılında gerçekleşen ticaret ilişkilerinin büyük çoğunluğunu meyankökü oluşturmuştur. Türk limanlarına uğrayan her Amerikan gemisi bir miktar meyankökü alarak yollarına devam etmiştir. Nisan ayı itibariyle devam eden meyankökü ihracatı Haziran ayı itibariyle devam etmiş. Limanlarımıza uğrayan Amerikan vapuruna 700 ton meyankökü yüklenmiştir.⁶⁴ Amerika'ya yoğun bir şekilde gerçekleşen meyankökü ihracatı Türkiye'deki meyankökü stoklarını oldukça azaltmıştır. Bundan dolayı ihracatçı birliklerinin kendi aralarında yaptıkları görüşmelerde, İzmir'deki meyankökü stoklarının tümünün yalnızca Amerika'ya ihracını gündeme getirmiştir.⁶⁵

Amerika'nın meyankökü ihracatının yanı sıra 1945 yılında özellikle Ortadoğu ülkeleri, Türkiye'den yoğun olarak içki talebinde bulunmuşlardır. Tekel Genel Müdürü Hürrem Şeren'in Suriye, Irak, Mısır ve Lübnan çevrelerini kapsayan ziyareti sırasında yapmış olduğu tetkiklerde Türk içkilerine geniş miktarda müşteriler

⁶¹ Ticaret Gazetesi, 18.09.1945, s. 1.

⁶² Ticaret Gazetesi, 06.04.1945, s. 1.

⁶³ Ticaret Gazetesi, 19.04.1945, s. 1.

⁶⁴ Ticaret Gazetesi, 11.06.1945, s. 1.

⁶⁵ Ticaret Gazetesi, 20.06.1945, s. 1.

bularak, içki piyasasında ihracat faaliyetlerinin geliştirilmesi yolunda adımlar atmıştır.⁶⁶ Tekel Müdürü'nün yapmış olduğu faaliyetler neticesinde Irak ile Tekel ürünlerinin ihracı için girişimlerde bulunulmuş, Irak'a Ağustos ayı itibariyle külliyyatlı miktarda Tekel ürünü ihraç edilmiştir.⁶⁷

6.2.14. Afyon

Türkiye ile İngiltere arasındaki afyon ticareti hemen her dönemde yoğun olarak gerçekleşmiştir. 1945 yılında İngiltere ile yapılan ticaret anlaşması gereğince afyon ticareti devam etmiştir. 1945 yılında yapılan ilk parti afyon ticaretinin hemen akabinde Mart ayı itibariyle ikinci parti afyon ihracatı söz konusu olmuş, Toprak Mahsulleri Ofisi bu bağlamda müstahsil elinde 1944 yılından ve daha evvelki yıllardan kalma afyonun toplanmasına karar vermiştir.

Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO), afyonun nasıl toplanacağına ilişkin bir düzenleme gerçekleştirerek söz konusu düzenlemeye ilişkin bilgileri müstahsillerle paylaşmıştır. Düzenlemeye göre, İstanbul'da bulunan müstahsiller ellerindeki afyonları TMO'nun Beşiktaş'taki afyon deposuna teslim etmeleri gerekirken, İstanbul dışında bulunanlar TMO'nun şefliklerine ve Ofis adına alım yapan Ziraat Bankası şubelerine sandıklı olarak teslim etmeleri zorunlu kılınmıştır.⁶⁸

Afyonlar, teslim edildiği yerde mahalli eksperler tarafından muayene edilmiş, katkılı olanlar ayrıldıktan sonra geriye kalanların beher kilosuna 12 lira 10 kuruş avans verilmiştir. Kayda alındıktan sonra afyonlar alımı yapılan teşkilat tarafından İstanbul'a sevk edilecek, mallar İstanbul'a gelince ofis deposunda muayenesi yapılarak A,B,C, yoğrulmuş ve katkılı sınıflarına ayrıldıktan sonra her sınıfın kimyevi muayenesi gerçekleştirilmiştir. Söz konusu muayeneden sonra her sınıf için belli olarak morfin derecesine göre eski veya yeni sene mahsulü olduğu ayırt etmeksizin 1944 yılına ait olduğu kabul edilmiştir. 1944 yılı mahsulü olarak Ofis tarafından satın alınan afyonlara verilen fiyatlarla birlikte kilo değerleri tahakkuk ettirilerek, avanstan geri kalan alacaklar afyonları kayda alan teşkilat tarafından müstahsile ödenmiştir. Bunun yanı sıra, gerek avans esnasında gerekse de geri kalan

⁶⁶ Ticaret Gazetesi, 07.06.1945, s. 1.

⁶⁷ Ticaret Gazetesi, 03.08.1945, s. 1.

⁶⁸ Ticaret Gazetesi, 13.03.1945, s. 1.

ödemelerde müstahsilden %10 toprak mahsulleri ofisi vergisi kesilmiştir. Söz konusu alımlara 20 Mart 1945 tarihinde başlanmış, 20 Mayıs 1945 tarihi ile alımlara son verilmiştir.⁶⁹

1945 yılının ilk yarısında tamamlanan müstahsilden afyon alımı neticesinde İngilizlere afyon ihracı sorunsuz olarak gerçekleşmiştir. Bununla birlikte 1945 yılı içerisinde İngilizlere ayrıca bir miktar daha afyon satışı gerçekleşmiştir.

6.2.15. Sucuk – Pastırma

Türkiye, Rodos ile bir Ticaret Anlaşması imzalanması için görüşmelerde bulunmuş, yapılan görüşmelerde et mukabili Rodos'tan 30.000 varil benzin ile kamyon talep edilmiştir. Tüccarlar arasındaki gerçekleşmesi planlanan ticari ilişkilere dair kriterler ilgililere bildirilmiştir.⁷⁰

6.3. İhracatı Gerçekleştirilen Ayakkabı ve Tekstil Ürünleri

6.3.1. Ayakkabı

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı, yerli üretimin dünya piyasasında tanıtmak ve böylece yerli sanayinin gelişimi sağlayıp el emeğini güçlendirmek amacıyla zaman zaman çeşitli politikalar yürütmüştür. 1949 yılı sonunda özellikle ülke ayakkabıcılığını gelişimi sağlamak için belirli sayıda ayakkabının ihracatına izin vermiştir. Bakanlık'tan yayımlanan genelgeye göre 50 bin çift kunduranın ve 150.000 çift kunduranın ve 150 bin çift lastik pabuç, galoş ve çizmenin anlaşma hükümleri dahilinde ihraç edileceğini bildirmiştir. Bunun yanı sıra anlaşmamız bulunmayan ülkelere serbest dövizle (dolar ve İsviçre frangı) veya Türk hesabına geçecek sterlin ve Bakanlık lisansına tabi tutulmak sureti ile ihracına izin verileceği açıklanmıştır.⁷¹

6.3.2. Tiftik - Yün – Yapağı İhracatı

Savaş sonrasında tiftik Türkiye'nin en önemli ihracat kalemleri arasında yer alır. Tiftik ihracatı ile ilgili haberlere söz konusu dönemde sıklıkla rastlanmıştır.

⁶⁹ A.y.

⁷⁰ Ticaret Gazetesi, 04.04.1945, s.1.

⁷¹ Akşam Gazetesi, 11.12.1949, s. 3.

Türkiye’de yetişen tiftiğin nitelik bakımından oldukça kaliteli olması tiftiğe olan rağbeti arttırmıştır. Özellikle 1950 yılında tiftik ihracatı önceki yıllara kıyasla artış göstermiştir.

Akşam Gazetesi 07.07.1950 tarihli sayısında Fransa ve İngiltere başta olmak üzere Avrupalı birçok ülkenin yanı sıra Suriye’de Türkiye’den tiftik talebinde bulunmuştur. 1950 yılı Temmuz ayından itibaren tiftik ihracat artarken tiftikler, İstanbul’da 340 – 350 kuruştan, Ankara’da 320 – 330 kuruştan, Konya malları 310 – 340, Kastamonu malları 370 – 380 kuruştan satılmıştır.⁷² Söz konusu tarihten 10 gün sonra 18.10.1950 tarihli Akşam Gazetesi’nde yer alan haberde tiftiklere talebin artarak devam ettiği bildirilmiştir. Habere göre, bir Fransız firması deblokaj yoluyla 360.000 liralık 150 ton tiftik satın alması üzerine diğer Fransız firmaları da Türk tiftikleri talebinde bulunmuşlardır. Diğer yandan Amerikan firmaları da tiftik almak üzere tetkiklerde bulunmuşlardır.⁷³

Tiftiğin yanı sıra yün ihracatı 1950 yılı itibariyle de oldukça hareketli geçmiştir. Akşam Gazetesi 29.09.1950 tarihli haberde özellikle Eylül ayı itibariyle önceki yıllara kıyasla yün ihracatında artış gerçekleşmiştir. Bununla birlikte piyasadan alınan bilgilere göre miktarın 10.000.000 kiloya kadar çıkacağı bildirilmiştir. Ancak Kore Savaşı, Çin piyasasının kapanması, Pakistan’ın yün ihracatını sınırlaması ve İspanya’nın yün ihracat vergisini bir miktar arttırmış olması, yalnızca bizim piyasamızda değil, Bradford ve Sydney piyasalarında da yün fiyatının yükselmesine neden olmuştur.⁷⁴

Yapağı ihracatında ise 1950 yılı Ağustos ayına kadar Türkiye’nin gerçekleştirmiş olduğu yapağı ihracatının yaklaşık iki milyon kadar olduğu tespit edilmiştir. Yapağılar özellikle Amerika, Suriye, Macaristan, İngiltere ve İtalya tarafında rağbet görmüştür. Yapağılar, 1949 yılına kıyasla %10 - %15 oranında yüksek olduğu görülmüştür. Trakya malları 250 kuruş, Anadolu malları ise 220 kuruştan alıcı bulmuştur. Bu yüksek fiyatlar karşısında Amerika Birleşik

⁷² Akşam Gazetesi, 07.07.1950, s. 3.

⁷³ Akşam Gazetesi, 18.07.1950, s. 2.

⁷⁴ Akşam Gazetesi, 29.09.1950, s. 3

Devletleri'nin Türkiye'den yapağı ihracatını durduracağını bildirmiştir. Bununla birlikte yerli sanayicilerimizde yapağı fiyatlarını çok bulduğu için mal almamıştır.⁷⁵

6.3.3. Kumaş

Türkiye'nin harp sonrası dönemde ihracat kalemlerinden bir tanesi de kumaştır. Kumaş ihracatı halkın ihtiyaçlarına göre düzenlemiş, halkın kumaşa ihtiyaç duyacağı zamanlarda kumaşa ihracat yasağı getirilmiştir.

Şükrü Saraçoğlu Hükümeti, yerli şayak* ve çulaki** kumaşların dış piyasalara satılmasına 1945 Haziran ayı itibariyle izin vermiştir. Hükümet tarafından alınan bu karar üzerine kumaş talebinde bulunan başta Filistin, Yunanistan ve Suriye ile görüşmelere başlanmıştır. Eldeki stok mevcudu büyük miktarda olduğu için ihracat hususundaki görüşmelerin müspet sonuçlanacağı umulmuştur.⁷⁶ Bu ihracat kararının bir uzantısı olarak ihracı gerçekleştirilecek kumaşın serbest dövizle yapılacağına dair Ticaret Bakanlığı tarafından bir tebliğ yayınlanmıştır.⁷⁷

6.3.4. Keten

Ticaret Bakanlığı, İkinci Dünya Savaşı Yıllarında iç piyasa ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak keten ihracatını yasaklamıştır. Ancak savaşın sona ermesine yakın keten ihracatını esnetmiş, daha önce ihracatını yasaklamış olduğu, paçavralar, kendir ve keten ihracatını serbest bırakmıştır. 21 Nisan 1945 tarihli Ticaret Gazetesi'nde Ticaret Bakanlığı'nın birliklere gönderdiği tebliğ yer almıştır. Tebliğe göre paçavralar, kendir ve keten hiçbir kısıtlamaya (miktar, fiyat vs.) tabi tutulmadan ihraç edilebileceği hükme bağlanmıştır.⁷⁸

6.3.5. Çorap

Çorap ihracatı, savaşın son dönemlerinde ve savaş sonrası dönemde Türkiye'nin en önemli gelir kaynaklarından bir tanesi olmuştur. Ancak çorap

⁷⁵ Akşam Gazetesi, 01.08.1950, s. 3

* Kaba dokunmuş, dayanıklı bir çeşit yün kumaş

** Kalın kumaş

⁷⁶ Ticaret Gazetesi, 13.06.1945, s. 1.

⁷⁷ Ticaret Gazetesi, 15.10.1945, s. 1.

⁷⁸ Ticaret Gazetesi, 21.04.1945, s. 1.

ihracatında dönem dönem uygulanan yasaklar, Türkiye'nin dış ticari faaliyetlerini olumsuz olarak etkilemiştir.

1945 yılının ilk üç ayı itibariyle çorap ihracatının oldukça hareketli olmuştur. Özellikle mart ayında ipekli kadın çorabı ihracatı artmıştır.⁷⁹ Dış piyasaların artan taleplerinin bir sonucu olarak çorap fiyatlarında belirgin bir artış meydana gelmiştir. Dış piyasalarının bu denli çorap talebinin altında yatan gerçek, harp nedeni ile ülkelerin ipek çorabı imal edememesidir. Ancak Ekonomi Bakanlığı, artan talebe karşılık çorap ihracatının gerçekleşmesi yönündeki en önemli neden olarak Türkiye gösterilmiştir. Bakanlık, çorap ihracatının gerçekleşmesine pek sıcak bakmadığından Türkiye'ye gelen siparişler karşılanamamıştır. Çorap fabrikalarının tam randımanla çalışması, Ekonomi Bakanlığı'nın çorak imaline herhangi bir kısıtlama getirmemesi halinde, çorap imalatı ülke ihtiyaçlarını karşılayacağı gibi yapılacak ihracat ile memlekete dönem itibariyle 750000 dolarlık döviz sağlanacağı tahmin edilmiştir.⁸⁰

İhracatın artması yönündeki beklentilerin gerçekleşmesi hiç şüphesiz ki, Ticaret Bakanlığı'nın çorap ihracı üzerindeki baskısını ve bazı tadillerin kaldırılması gerekli olmuştur. Ticaret Bakanlığı, bu bağlamda çorap ihracatını mümkün kılmak için birtakım kararlar almıştır. Alınan karara göre, ihracat lisansları gelen teklifler arasından en yüksek fiyatlı olan tercih edilmek üzere bakanlık tarafından verilerek, ihracat akreditifi karşılığında serbest dövizle yapılacağı bildirilmiştir. Ayrıca istenilen fiyatlar sağlansa dahi bir firma beş bin çift çorap ihraç edebilecektir. İhracat ile ilgilenen müesseseler en geç 30 Kasım 1945 Cuma günü akşamına kadar satış tekliflerini İstanbul İhracatçı ve İthalatçı Birlikleri'ne bildirmeleri zorunlu kılınmıştır. Bunun yanı sıra lisans alan her firmaya iki hafta içerisinde akreditif açtırma şartı getirilmiş, zorunlu akreditif açtırmayan firmaların lisanslarının hükümsüz olacağı ifade edilmiştir. Çorap ihracatçıları birlik tarafından tespit edilecek ve iç pazar fiyatlarından hareket edilmek sureti ile masraflarını, ihracat vergisini ve normal ihracat karını kapsamak üzere hesaplanarak ihracatçı fiyatlarını tamamen alacakları bakanlığın almış olduğu kararlardandır.⁸¹ Ticaret

⁷⁹ Ticaret Gazetesi, 24.03.1945, s. 1.

⁸⁰ Ticaret Gazetesi, 01.08.1945, s. 4.

⁸¹ Ticaret Gazetesi, 13.11.1945, s. 4.

Bakanlığı, almış aldığı kararın ardından Türkiye'den daha önce ipekli çorap ithal etmek isteyen Mısır'ın talebini de kabul etmiştir.⁸²

6.4. Hammadde Ürünlerinin İhracatı

6.4.1. Demir ve Krom

Krom ve demir, şüphesiz ki ağır sanayi üretimi başta olmak üzere birçok alanda üretimde kullanılan ve Türkiye'nin en değerli madenlerindedir. İkinci Dünya Savaşı'nın son dönemlerinde ve savaş sonrasında önemli ihracat rakamlarına ulaşmıştır.

Akşam Gazetesi, 1949 yılı ve 1950 yılı sayılarında demir ihracatı ile ilgili haberlere yer vermiştir. Ancak en kayda değer haber 24.06.1949 tarihli nüshasında bulunmaktadır. Habere göre Türkiye Demir ve Çelik Fabrikaları İşletmesi, Ticaret ve Ekonomi Bakanlığı'nın izniyle 2500 ton pik demir ihraç etmiştir.⁸³

Bir diğer ihracat kalemi kromun dönem itibariyle en büyük alıcısı Amerika Birleşik Devletleri olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri Ticaret Bakanlığı, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'nin ihraç ettiği krom madeninin büyük bir kısmının ABD tarafından alındığını bildirmiştir. 1946 yılından 1949 yılı ilk yarısının sonuna kadar Türkiye 641.488 ton krom ihraç etmiştir. Bu miktarın %63'ünü yani 402.886 tonunu Amerika satın almıştır. 1940 – 1948 yılları arasında Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri'nin en fazla krom ihraç ettiği üçüncü ülke olmuştur. ABD'nin Türkiye'den en fazla krom ihraç ettiği ülkeler Güney Rodezya ve Sovyetler Birliği olmuştur.⁸⁴

6.4.2. Çöven

Türkiye'nin harp sonu ihraç kalemlerinden biri de ekonomik değeri oldukça yüksek olarak kabul edilen çöven olmuştur. Savaş dönemi boyunca yetiştirilmeyen çöven, savaşın sona ermesiyle önem kazanarak İç Anadolu Bölgesi'nde 1945 yılı itibariyle ekimine başlanarak hasat zamanında oldukça fazla elde edilmiştir.

⁸² Ticaret Gazetesi, 02.11.1945, s. 1.

⁸³ Akşam Gazetesi, 24.06.1949, s. 1.

⁸⁴ Akşam Gazetesi, 22.06.1950, s. 2.

Çöven, dönem itibariyle diğer uluslarda bira üretiminde, Türkiye’de beyaz helva imalinde ve elbise temizlenmesinde kullanılmıştır. Suriye Mısır ve Filistin’den piyasamıza yoğun şekilde çöven talebi olmuş, karşılığında döviz teklif edilmiştir. Mısır, Suriye ve Filistin piyasalarından yapılan teklifler kabul edilerek, kilosu 110 kuruştan satılmıştır.⁸⁵

Türkiye’ye çöven teklifleri Ortadoğu’nun yanı sıra Avrupa ve Afrika kıtasından da gelmiş, İsviçre ve Sudan taleplerini tüccarlarımıza ulaştırmışlardır.⁸⁶ Anadolu’daki stok miktarı da (30 – 40 ton) çövenin ihracını mümkün kılmıştır.

6.4.3. Defneyaprağı

Türkiye’ye II. Cihan Harbi ertesinde farklı ülkelerden defneyaprağı talebinde bulunmuş ancak çeşitli sebeplerden dolayı ihracat faaliyetleri gerçekleşmemiştir. Özellikle defneyaprağının toplanması hususunda yaşanan ihtilaflar ve Türkiye’de bürokratik nedenlerle ihracat sekteye uğramıştır. Ancak defneyaprağı kısa zaman içinde toplanmış ve bürokratik sorunlar çözüme kavuşturularak Yunanistan’a önemli miktarda defneyaprağı ihracı başlamıştır.⁸⁷

Revir Amirliklerinin bağlı buldukları formaliteden ötürü toplanamaması Amerikan pazarının kaçmasına neden olmuştur. Revir Amirlikleri, defneliklerden toplanan yaprakları toplayıcıdan sadece maliyet fiyatına satın alırken söz konusu durumun toplayıcıya kayda değer bir gelir yaratmadığından, toplama işlemleri gerçekleşmemiştir. Bu durum, toplama mevsiminin geçmesine yaprakların dökülmesine neden olarak ticareti öldürmüştür. Türkiye’nin her yıl Amerika Birleşik Devletlerine yapmış olduğu 6 – 7 bin ton defneyaprağı ihracatının 1945 yılı içerisinde gerçekleşmemesine neden olurken ülke önemli miktarda döviz kaybetmiştir.⁸⁸

⁸⁵ Ticaret Gazetesi, 31.08.1945, s. 1.

⁸⁶ A.y.

⁸⁷ Ticaret Gazetesi, 26.07.1945, s. 1.

⁸⁸ Ticaret Gazetesi, 10.07.1945, s. 1.

6.4.4. Gülyağı

1945 yılında ihracatçı firmalar litresi 1700 – 2000 arasında değişen gülyağı satın almışlardır. Gülyağlarının ihracı için dönem itibariyle herhangi bir lisans ve onay gerekmediğinden ihracatın hangi ülkeye gerçekleştiği bilinmemektedir. Fransa ile bir ticaret anlaşmamız olmadığı göz önünde bulundurulursa gülyağı ihracatının Amerika veya İngiltere'ye yapıldığı tahmin edilmektedir.⁸⁹

6.5. Canlı Hayvan İhracatı

Türkiye'de İkinci Dünya Savaşı Yıllarında göreve gelen her hükümet ilk olarak iç piyasadaki ihtiyaçları gidermek, ülkede herhangi bir fıkdana yol açmamak için çaba göstermişlerdir. Hayvancılık özelinde de hükümet politikaları bu şekilde gerçekleşmiştir. İç piyasada et fiyatlarında meydana gelen değişimler ihracat politikasını değiştirmiştir.

1949 yılında et fiyatları önceki yıllara kıyasla oldukça yükselmiştir. Et fiyatlarının yükselmesini kimileri, Ticaret Ofisi'nin yürütmüş olduğu politikalara ve faaliyetlere bağlamıştır. Ticaret ve Ekonomi Bakanı Cemil Sait Barlas, gazetelerde yer alan haberlerin aksine Ofisin et tanzim satışlarında başarılı olduğunu, ilerleyen yıllarda et meselesinin daha sıkı bir biçimde ele alınacağını belirtmiş, bu hususta uzun vadeli bir projenin hazırlandığını ifade etmiştir. Barlas, Erzurum, Elazığ ve Konya'da modern mezbahalar inşa edilmek üzere 36 milyon lira harcanacağını ve Marshall yardım planından da faydalanarak soğuk hava soğuk hava tesisleri kurulacağını, soğuk hava vagonları ile et sevkiyatı yapılacağını bildirmiştir. Cemil Sait Barlas, 1949 yılında da hayvan ihracatına devam edeceğini belirterek 1949 yılında gerçekleşecek ihracat miktarının 1948 yılında gerçekleşen ihracat miktarına yakın olacağını ifade etmiştir. Ancak yine de söz konusu ihracat rakamının 1949 tarihinde uzun süren sert kış koşulları nedeniyle 15 Temmuz 1949 tarihine kadar başlayacak ihracat faaliyetinden önce belirleneceğini bildirmiştir.⁹⁰

1949 Yılı Haziran ayına gelindiğinde Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı, canlı hayvan ihracatı için daha önce yayımladığı sirkülerde iç piyasa ihtiyacını ve mevsim

⁸⁹ Ticaret Gazetesi, 10.07.1945, s. 2.

⁹⁰ Akşam Gazetesi, 04.05.1949, s. 1.

şartlarını göz önünde bulundurarak değişikliğe gitmiştir. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı 28.04.1949 tarihli ve 314 sayılı sirkülerinde yayımladığı üzere canlı hayvan ihracatı 15 Temmuz 1949 tarihinde fiilen başlanacağını beyan etmiştir. Bunun yanı sıra ihraç edilecek koyun miktarı 300,000 den 150,000 baş koyuna indirilmiştir.⁹¹

Ekonomi ve Ticaret Bakanı Vedat Dicleli, sembolik bir rakamda olsa Türkiye'nin bir miktar hayvan ticareti yapmasını ülke açısından oldukça faydalı olduğunu ifade etmiştir. Ancak Dicleli, ihracına daha önce karar verilen 300,000 baş koyun yerine, 1949 yılındaki şiddetli kış yüzünden 150,000 baş koyunun dahi ihraç edilemeyeceğini beyan etmiştir. Bu yıl için 5000 manda ile 35,000 sığırın ihraç edileceği bildirilmiştir.⁹²

Balık ve canlı hayvan ihracatına ait ilk sekiz aylık veriler Akşam Gazetesi'nde yer almış, 1948 yılına ait veriler açıklanmış, 1948 yılındaki müsait olmayan koşullara rağmen balıktan 7 milyon lira, canlı hayvandan ise 17 milyon lira civarında döviz elde edilmiştir.⁹³

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı, dış ticaret işlerine dair 22.03.1950 tarihli 368 sayılı sirküler esasına göre 1950 – 1951 yıllarında Türkiye'den 50 bin baş kuzu ve miktarla sınırlı olmaksızın koyun, sığır ve mandanın daha önce anlaşılan ülkelere anlaşma hükümlerinde dahilinde gerçekleşeceği bildirilmiştir. Anlaşmamız olmayan ülkelere serbest döviz (dolar veya İsviçre frank) veya Türk hesabına geçecek sterlinle ihracına müsaade edilmiştir. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı yayımlanmış olduğu sirkülerde kasaplık hayvan ihracının ne zaman gerçekleşeceği bildirilmiştir. Buna göre 368 sayılı sirkülerde kuzu, sığır ve manda ihracatına da 1 Haziran 1950 tarihinde başlanacağı yer almıştır. Ancak ihracatın başlamasının ardından et fiyatlarında artış yaşanması halinde Bakanlığın ihracatı durdurma bakımından gereken tedbirleri alması şartı ile süresi sınırlı tutulmuştur.⁹⁴

⁹¹ Akşam Gazetesi, 29.06.1949, s. 3.

⁹² Akşam Gazetesi, 03.07.1949, s. 2.

⁹³ Akşam Gazetesi, 08.08.1949, s. 3.

⁹⁴ Akşam Gazetesi, 23.03.1950, s. 1.

Hükümetin 1950 yılında hayvan ihracını serbest bırakmasının ardından dünya piyasalarına göre ucuz olmasının etkisiyle yaz mevsiminde yaklaşık 300.000 hayvan ihraç edilmiştir. Ancak 1950 yılı sonuna gelindiğinde fiyatlar yükselmiş, buna müteakip ihraç edilmek üzere hesaplanan sürülere dış piyasada müşteri bulunmamıştır. 1950 yılı Aralık ayında dış ticarete özellikle Yunanistan ve Suriye'nin alıcı hayvan ihraç etmesi iç piyasada et fiyatlarının 20 kuruş artmasına neden olmuştur. Ziraat Bankası kasaplık hayvanlar hakkında bir istatistik yayımlamış, bu istatistiğe göre Türkiye'de 35 milyon koyunun mevcut olduğu tespit edilmiş, bu rakam hemen hemen 1925 yılı koyun varlığı kadardır. Geçen 25 yılda nüfus arttığı halde koyun sayısının artmaması hayvancılık için oldukça sorunlu bir durum olarak göze çarpmıştır.⁹⁵

6.6. İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Ülke Limanlarından Gerçekleşen İhracata Ait Veriler

Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı sonrasında ihracatının kayda değer miktarını limanlardan gerçekleştirmiştir.

Dış ticaret bağlamında Türkiye'nin en önemli limanlarından bir tanesi olan İzmir Limanı'na ait 1950 yılı Nisan ayına kadar olan ihracat ve ithalat verileri açıklanmıştır. Buna göre 15 milyon 390 bin kiloluk ihracat gerçekleştirilirken bu ihracattan 15 milyon 390 lira elde edilmiştir. 1949 yılına kıyasla hem ihraç edilen miktar hem de ihracattan elde edilen gelirden bir azalma söz konusu olmuştur. 1949 yılında Nisan ayında 27 milyon 210 bin kiloluk, 37 milyon lira değerinde mal ihraç edilmişti. 1950 yılı Nisan ayında 17 milyon 917 bin kiloluk ithalat yapılırken 4 milyon 621 lira harcanmıştır.⁹⁶

1950 yılı Mayıs ayı içerisinde İzmir Limanı'ndan yabancı ülkelere 22.452 ton tutarında 16.327.440 liralık ihracat yapılmıştır. Ülkelerden söz konusu ihracat neticesinde elde edilen gelir şu şekildedir⁹⁷:

⁹⁵ Akşam Gazetesi, 10.12.1950, s. 3.

⁹⁶ Akşam Gazetesi, 25.05.1949, s. 3.

⁹⁷ Akşam Gazetesi, 19.06.1950, s. 3.

Tablo 28: 1949 Yılıın Mayıs Ayında İzmir Limanından Gerçekleşen İhracatın Ülkelerden Elde Ettikleri Gelirin Dağılımı

Ülkeler	Gelir (Türk Lirası)
İngiltere	4.620.341
Amerika	3.643.930
Fransa	999.308
İsveç	963.213
İtalya	912.981
Hollanda	724.548
Yunanistan	668.074
Almanya	473.125
Mısır	473.506
Finlandiya	457.380

Kaynak: Akşam Gazetesi, 19.06.1949

Ayrıca en az ihracat 1016 kilo tutarında 604 liralık kırmızı mercimek ile Yeni Zelanda'ya yapılmıştır.

1950 yılı Mayıs ayında ihracatı gerçekleştirilen ürünler ve bu ürünlerin miktarları ile söz konusu ürünlerin ihracatından elde edilen gelirler şu şekildedir⁹⁸:

⁹⁸ A.e.

Tablo 29: 1949 Yılı Mayıs Ayında İzmir Limanından Gerçekleşen İhracat Miktarı

Ürünler	Ürün Miktarı (Kilo)	Gelir (Türk Lirası)
Tütün	1.590.155	5.373.267
Üzüm Ç.	12.940.654	7.290.300
Pamuk	510.343	1.134.274
Keten Tohumu	688.210	294.528
Pamuk Küs.	1.600.000	294.457
Öküz - İnek (Baş)	1.880	519.120

Kaynak: Akşam Gazetesi, 19.06.1950 tarihli sayısı

İskenderun Limanı, ihracat ve ithalat hareketleri bakımından Türkiye'nin en önemli merkezlerinden bir tanesi olarak kabul edilir. 1949 yılında İskenderun Limanı'ndan dış ülkelere yapılan ihracatın kilo olarak tutarı 8.644.017 kilogram olarak tespit edilirken bu ihracattan elde edilen tutar ise 4.110.344,20 liraydı.⁹⁹

1950 yılının ilk altı ayı zarfında Mersin Limanı'ndan yabancı ülkelere 29 milyon 996 bin lira değerinde 28 bin ton mal ihraç edilmiştir. 1949 yılına kıyasla 1950 yılının ilk altı ayında 16 milyon 789 bin lira fazla ihracat geliri sağlanmıştır. 1950 yılının ilk altı ayında gerçekleşen ithalat miktarı 17 bin 400 ton olarak tespit edilmiş, söz konusu ithalat için 3 milyon 539 bin lira ödenmiştir. İhraç edilen mallarımız özellikle Almanya, Suriye, İngiltere, İsrail, Danimarka, İtalya, İsveç ve Lübnan'a gerçekleştirilmiştir. Söz konusu ülkelere pamuk, keten tohumu, küspe, bakliyat, kuru yemişler, canlı hayvan ve kereste ihraç edilmiştir. İthal eşyası olarak

⁹⁹ Akşam Gazetesi, 14.11.1949, s. 3.

ise demir, çimento, makine aksamı, kimyevi maddeleri, kahve, çuval, kanaviçe ve traktör olarak bildirilmiştir.¹⁰⁰

İskenderun Limanı, ihracat ve ithalat hareketleri bakımından Türkiye'nin en önemli merkezlerinden bir tanesi olarak kabul edilir. 1949 yılında İskenderun Limanı'ndan dış ülkelere yapılan ihracatın kilo olarak tutarı 8.644.017 kilogram olarak tespit edilirken bu ihracattan elde edilen tutar ise 4.110.344,20 liraydı. İskenderun Limanı'nda dönem itibariyle yaşanan aksaklıklar ihracat ve ithalatı derinden etkilemiştir. Buna göre İskenderun Limanı'na ulaşım ve akabinde ulaşımın ardından ürünlerin korunamamaları ticareti olumsuz etkilemiştir.¹⁰¹

6.7. Türkiye'de Savaş Sonrasında İhracatın Genel Durumu

Türkiye'de savaş sonrasında ihracatın 1948 yılındaki düşüşü bir kenara bırakıldığında kayda değer derecede arttığını söylememiz yanlış olmaz. Dönemin istatistiki verileri savaş sonrasında 1945 – 1950 yılları arasındaki ihracatın savaş öncesi yıllara kıyasla iki katı kadar olduğunu göstermektedir.

Türkiye, savaş sonrasında üretimde sağlamış olduğu verimlilik ve ikili ticaret anlaşmaları ihracatın artış nedenleri arasında gösterilmiştir. Buna göre 1945 – 1950 yılları arasındaki ihracat değerleri şu şekildedir:¹⁰²

Tablo 30: 1939 - 1950 Yıllarına Ait Türkiye'nin İhracatı ile İlgili İstatistiki Veriler

Yıllar	İhracat (Bin \$)	Dolar Kuru (TL/\$)	Değişim Oranı (%)
1939	99.647	1,28	-13,4
1940	80.904	1,38	-18,4
1941	91.056	1,35	12,5
1942	126.115	1,31	38,5

¹⁰⁰ Akşam Gazetesi, 30.07.1950, s. 3.

¹⁰¹ Akşam Gazetesi, 14.11.1949, s. 3.

¹⁰² İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s. 477.

1943	196.734	1,31	56,0
1944	177.952	1,31	-9,5
1945	168.264	1,30	-5,4
1946	214.580	2,01	27,5
1947	223.301	2,80	4,1
1948	196.799	2,80	-11,9
1949	247.825	2,80	25,9
1950	263.424	2,80	6,3

Kaynak: İstatistiki Göstergeler 1923 - 2011, TÜİK, Ankara, 2011, s. 477.

Tablo-30'a göre Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu ticari ilişkiler ve yürütmüş olduğu politikalara bağlı olarak savaş sonrasında 1948 yılı hariç ihracat gelirleri oldukça artmıştır. Ayrıca tabloya bakıldığında 1946 yılında dönemin hükümeti tarafından gerçekleştirilen devalüasyon da çok net görülmektedir. 1945 yılında 1,30 olan TL/\$ paritesi 1946 yılında 2,10'a yükselmiştir.

Savaş sonrası dönem gazete haberlerine bakıldığında ihracatta meydana gelen artışları görmek mümkündür. 1949 yılı Kasım ayının hemen başında 01.11.1949 tarihinde yer alan haberde 1949 yılında Türkiye'nin ihracat verilerini gösteren bir rapor yayımlanmıştır. Rapor, İngiliz hükümetinin sterlini düşürmesinin ardından verileri de içerdiğinden oldukça önemlidir. Rapora göre sterlinin devalüasyonundan sonra ihracatımız azalacağı yerde artmış ve bu durum Şemseddin Günaltay hükümeti açısından oldukça olumlu karşılanmıştır.

Yayımlanan rapora göre; 1948 yılı Eylül ayı ve 1949 yılının aynı ayında ürünlere göre gerçekleşen ihracat miktarları ve ihracat değerleri şu şekildedir:¹⁰³

¹⁰³ Akşam Gazetesi, 01.11.1949, s. 1-3.

Tablo 31: 1948 Yılı Eylül Ayı Ve 1949 Yılı Aynı Ayında Ürünlere Göre Gerçekleşen İhracat Değerleri

Ürünler	Ürünün 1948 Yılı Eylül Ayı İhracat Geliri (Lira)	Ürünün 1949 Yılı Eylül Ayı İhracat Geliri (Lira)
Afyon	37.632	376.320
Av Derisi	69.135	64.400
Ayçiçeği Küspesi	134.778	171.793
Barsak	46.129	465.386
Fasulye	7.955	372.696
Kaşar Peyniri	18.102	211.321
Keçi Derisi	147.709	379.129
Koyun Derisi	792.484	397.979
Oğlak Derisi	0	168.568
Taze Balık	18.003	122.996
Tütün	975.921	94.414
İç Fındık	2.271.603	3.151.747
Tiftik	409.645	801.140
Yumurta	2.226.692	733.734
İhracatın Toplam Değeri	7.155.788	7.511.623

Kaynak: Akşam Gazetesi, 01.11.1949, s.2.

Bunun yanı sıra Türkiye'nin 1949 yılı ihracat rakamları İkinci Dünya Savaşı ve sonrasını kıyasladığımızda rekor düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, Türkiye'nin 1949 yılında ihracatı gerçekleşen ürünlerin 997 bin ton kadar olduğu bildirilmiştir. Ticaret ve Ekonomi Bakanlığı ihracatta yaşanan artışın nedeni olarak Bretton Woods sistemini ve çok taraflı uluslararası anlaşmaları göstermiştir.¹⁰⁴

Akşam Gazetesi 24.11.1950 tarihli sayısında 1950 yılına ait ihracat verilerinin yanı sıra Ekim ayına ait ihracat istatistiklerine de yer verilmiş, 15 Ekim

¹⁰⁴ A.e.

1950 yılında yürürlüğe giren yeni dış ticaret rejimi ile alakalı da bilgi sahibi olunması açısından söz konusu veriler son derece önemli olarak görülmüştür. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı Dış Ticaret Dairesi'nin yapmış olduğu açıklamaya göre, 1950 yılı Ekim ayından dış ticaretimiz 4.200.000 lira fazla vermiştir. Dış Ticaret Dairesi 1950 yılı Ekim ayında ihracatımızın 80.100.000 lira olduğunu açıklamış, bu rakamın 1949 yılında eksili hanelerde olduğunu dış ticaretimizin 8.600.000 lira açık verdiğini bildirmiştir. Bununla birlikte 1949 yılı ihracat rakamımız 70.300.000 seviyelerindeydi. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı yetkilileri, ihracatımızda meydana gelen artışın, uygulanmaya başlanan yeni dış ticaret rejiminden kaynaklandığını iddia etmişlerdir. Bunun yanı sıra 1950 yılı Ekim ayına kadar ithalatımız 650.500.000 lira iken ihracatımız ise 507.300.000 lira olduğu açıklanmıştır.¹⁰⁵

¹⁰⁵ Akşam Gazetesi, 24.11.1950, s. 2.

YEDİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA TÜRKİYE’NİN İTHALAT POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Savaş süresince silah altına alınan askerlere ait harcamaların artması ve ithalatın daralması Türk ekonomisini olumsuz etkilemiştir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine bakıldığında savaş yıllarında buğday üretiminde bir azalma yaşanmış ve bu durum sadece buğdayda değil diğer birçok gıda maddelerinde de bu şekilde olmuştur. Dolayısıyla savaş yıllarında bir iâşe sorunu yaşanmıştır. Savaş nedeniyle birçok ülke gıda maddeleri başta olmak üzere çeşitli ürünlerin ihracını yasaklamıştır. Bu durum ithalat hacminin düşmesine, dış ticaretin fazla vermesine ve Merkez Bankası’nın altın rezervinin artmasına neden olmuştur.¹

İthalatın, ülke için mal girdisi bağlamında yaşanabilecek yokluğa karşın oldukça önemli olduğunun farkında olan dönemin hükümetleri ithalatta yaşanabilecek sorunlara müdahalede oldukça kararlı davranmışlardır. Buna en iyi örnek olarak 1945 yılında Ticaret Gazetesi’nde yer alan haber gösterilmiştir. Ticaret Gazetesi 07.07.1945 tarihli nüshasında iç piyasasındaki ihtiyaçların şiddetli şekilde hissedildiği dönemlerde Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tüccarlarına ihracat yasakları getirmiştir. ABD, 1945 Temmuz ayı içerisinde aralarında Türkiye’nin de yer aldığı bazı ülkelere yapılan ticari faaliyetlerde tüccarlara ihracat lisansı vermeme kararı alacağı yönünde spekülasyonlar yapılmıştır. Türkiye’nin savaş sonrası dönemde fıkdan yaşadığı ürünlere getirilen yasağın Türk ticaretini kapsamaması için çeşitli temaslarda bulunulmuştur.² Amerikan mallarına büyük ihtiyaç duyulan bir dönemde Amerika ile yapılan ticarete gecikmeler yaşansa da herhangi bir kesinti yaşanmamıştır.

¹ Şevket Pamuk, **Türkiye’nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi**, 5. bs., Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2015, s. 199-200.

² Ticaret Gazetesi, 07.07.1945, s. 1.

7.1. İthalat Politikası

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sonrasında iktisadi hayatı düzenlemek için ekonominin hemen hemen her sektöründe taarruza geçmiş, ülke içinde büyük bir seferberlik başlatmıştır. Bir yandan halkın iâşesini sağlamak için ithalat çabaları, ithalatı gerçekleştirmek için döviz bulma çalışmaları, döviz bulmak adına ihracatı genişletici politikalar yürüterek ikili ticari anlaşmalar ve uluslararası iktisadi kuruluşlar ile bu kuruluşların almış olduğu kararlara eklemleme faaliyetleri oldukça zor bir süreci beraberinde getirmiştir. Böyle bir ortamda ithalat oldukça sancılı gerçekleşmiştir.

Savaş sonrasında göreve gelen hükümetler, ülke sanayisini ve tüccarlarını düşünerek, Türkiye içerisinde yetişen kaliteli ve nitelik yönünden zengin olan ürünlerin ithalatını kenara bırakarak dönem itibariyle gerek hammadde gerekse de gıda maddesi bağlamında ithalatı acil olarak gereken ürünlerin ithalatına yönelmişlerdir. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı, savaş sonrasında ülkenin iç piyasaya katkıları nedeniyle almış oldukları kararla ithalatçıları zaman zaman memnun etmişlerdir. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı, azami satış fiyatları unsurları ve kar hadleri hakkındaki karara dayanarak ithalat maliyet unsurları arasına, tetkik edilecek takas masraflarının da ilavesini kabul etmiştir.³

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı, dış ticaret dengesini sağlamak için ithalata herhangi bir yasak getirilmediğini açıklamıştır. Buna göre Ticaret Bakanlığı tarafından 1949 ve 1950 yılını kapsayan ithalat rejimi üstünde yürütülen çalışmalar neticesinde Türk ithalatında herhangi bir sınırlamaya gidilmeyeceğini bildirmiştir. Ancak bakanlık bu durumu gümrüklerimizden her nevi ürünün gireceği anlamına gelmediği konusunda da uyarmıştır. Türkiye'nin ithalata devam edebilmesi için ithalat maddesine Türkiye'nin ihtiyaç duyması ve ithalat için de döviz imkanlarına sahip olmamız gerektiği bildirilmiştir.⁴

Uluslararası ekonomik sistemin yeni dinamiklerle yeniden kurulduğu bir dönemde 10 Ağustos 1949 tarihinde İstanbul'a gelen Ekonomi ve Ticaret Bakanı

³ Akşam Gazetesi, 04.05.1949, s. 2.

⁴ Akşam Gazetesi, 06.08.1949, s. 1.

Vedat Dicleli İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası salonunda ithalatçılarla gerçekleştirdiği toplantıda ihracat ve ithalatta karşılaşılan zorluklarla ilgili şikayetleri dinlemiştir. Türkiye' ithalat politikasının esasen doğru olduğunu ancak uygulamada çeşitli yanlışlıklarla karşılaşıldığı tacirler tarafından beyan edilmiştir. Bundan dolayı ithal edilen malların karaborsaya düştüğünü Bakan Vedat Dicleli'ye bildirilmiştir. İhracatçılar ise, istihsalde kullanılan malların savaş zamanında çıkarılan kanunların ve tedbirlerin kaldırılmasını Vedat Dicleli'den talep etmişlerdir.⁵

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı, birçok ülkeden Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu malların ithali için 1950 yılının ilk günlerinden itibaren ithal izinlerini geniş ölçüde vermeye başlamıştır. Bu bağlamda Almanya'dan daha önce verilmiş 8 milyon dolarlık ithal izinlerine ilaveten 1949 yılı Aralık ayında 13 milyon liralık müsaade daha verilmişti. Bu müsaadelerin mevzusunu teşkil eden maddeler özellikle üretime ve kalkınmaya yarayan maddeler olarak bildirilmiştir. İlaç, kimyevi maddeler, makineler, yedek malzeme ve demiryolu malzemesi müsaade edilen maddeler arasında yer almıştır. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı ayrıca sterlin bölgesindeki ülkeler için de ithalat müsaadesi vermiştir. Bunların arasında Merinos fabrikasının ihtiyacına 450 bin sterlin tahsis edilmiştir. Bunların dışında zaruri maddeler için de 2 milyon sterlin ayrılmıştır. Bunun yanı sıra 1 milyon Fransız frangı tahsis edilmiş, İtalya'ya 1950 Ocak başından beri 300 bin dolar ayrılmıştır.⁶ 1948 yılında Türkiye'nin ithal ettiği malların niteliğinde değişiklikler yaşanmıştır. Buna göre 1948 yılında ithalatın %28'ini makine ve araçlar, %36'sını hammaddeler oluştururken inşaat malzemeleri tüm ithalatın %25'lik kısmına, tüketim malları ise %25'ine tekabül etmiştir.⁷

Şüphesiz sterlinde meydana gelen devalüasyon ithal edilen ürünlerin fiyatlarına yansımıştır. Buna mukabil olarak birçok perakendeci indirimli satış yapmakla beraber ithal mallarının fiyatlarında görülen ucuzluk perakende satışları gerektiği kadar etkilememiştir. Buna göre bir mal ithalatçıya ucuza geldiği halde bu ucuzluk, aynı mal perakende satışa arz edildiği zaman kaybolmuştur. İthalatta ucuza mal edilen malların perakende fiyata yansımaması konusunda ticaret müfettişleri çok

⁵ Akşam Gazetesi, 11.08.1949, s. 3

⁶ Akşam Gazetesi, 08.01.1950, s. 2.

⁷ Yakup Kepenek, a.g.e., s. 120.

sıkı ve devamlı teftişleri gerekli kılmıştır. Bu konuda gerekli tedbirlerin alınmaması halinde ithalatın geniş ölçüde yapıldığı takdirde bu fahiş fiyatların devam edeceği ve halkın zaruri mallar için gereksiz yere yüksek fiyat ödeyeceği bildirilmiştir.⁸

Türkiye limanları savaş sonrasında ihracat ve ithalat açısından son derece aktif olarak kullanılmıştır. İthalat bağlamında 1950 yılı Ağustos ayı süresince İstanbul limanına 98 vapur gelmiş, 84 bin 975 ton mal ithal edilmiştir. Vapurların getirdikleri malların başında kereste, çimento, inşaat malzemesi, kağıt, tıbbi malzeme, makine ve yedek aksamı yer almıştır. İstanbul'a akreditif ve takas yoluyla ithal edilen ürünler için 46 milyon 134 bin lira ödenmiştir.

İthalat yapılan ülkeler ve bu ülkelere ödenen tutarlar şu şekildedir⁹:

Tablo 32: İstanbul Limanına Gelen İthal Ürünler ve Ülkelere Göre Dağılımı

Almanya	12.879.000
İtalya	5.068.000
Fransa	4.854.000
İngiltere	4.154.000
Çekoslovakya	2.800.000
Hollanda	2.219.000
Avusturya	1.792.000
Brezilya	1.523.000
İsveç	1.416.000
Belçika	1.226.000
Macaristan	1.101.000
Amerika	1.082.000

Kaynak: Akşam Gazetesi, 14.09.1950, s.3.

⁸ Akşam Gazetesi, 23.02.1950, s. 3.

⁹ Akşam Gazetesi, 14.09.1950, s. 3.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'nin ithalat politikasında dönem dönem değişimler yaşansa da ithalat ülke için ihtiyaç duyulan malların tedariki noktasında oldukça önem arz etmiştir. Üretimin kısıtlı olduğu bir dönemde iç piyasadaki ihtiyaçlar, ithalat ile giderilmeye çalışılmıştır.

7.2. Gıda Maddelerinin İthalatı

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sonrasında iç talebi karşılayamamış gıda ürünlerinin ithalatına öncelik verilirken, özellikle iç piyasada üretimde yeterli verim sağlanamamış ürünlerin ithalatına özen gösterilmiştir. Bu bağlamda hububat ve buğday ithali önemli bir yer tutmuştur.

7.2.1. Hububat İthalı

1949 yılında Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı'nın fazla stoku sebep göstererek gerçekleştirilen hububat ihracatı Türkiye'yi zor duruma düşürmüştür. Bu bağlamda dönemin yetkilerinin mahkemelerde yargılanmış, cezalar gündeme gelmiştir. Böyle bir ortama bir de hububat ihtiyacı eklenince hububat ithalatı gündeme gelmiştir.

Hububat ithalatında Kanada önemli bir tedarikçi olmuştur. Ticaret Gazetesi'nin 02.07.1949 tarihli nüshasında Türkiye ile Kanada arasında hububat ithalatına dair bir anlaşma imzalandığı yer almıştır. İmzalanan ticaret anlaşmasına göre Türkiye 300,000 ton hububat ithal edeceği bildirilmiştir. Ayrıca Suriye'den de bir miktar buğday ve arpa ithal edileceği yönünde piyasada haberler yer almıştır. Türkiye'nin bir kısmında yaşanan kuraklıktan doğan mahsul darlığı ve daha önce Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı tarafından alınan ihracat kararının yaratmış olduğu fıkdanın böylece önüne geçilmesi amaçlanmıştır.¹⁰ Türkiye'nin Kanada ile imzalamış olduğu ticaret anlaşması gereğince ithalatı üzerinde anlaşılan 300,000 ton buğdayın ilk partisi Türkiye'ye anlaşmanın üzerinden yaklaşık bir hafta sonra gelmiştir. Bunun yanı sıra Suriye'den de buğday ithali için görüşmelere başlanmıştır. Buğday ithalatına yönelik yürütülen politikalar nedeniyle gerek Çukurova'da gerekse

¹⁰ Akşam Gazetesi, 02.07.1949, s. 1.

de Orta Anadolu'da hububat fiyatı 36 kuruştan, 30 – 31 kuruşa kadar düşmüştür.¹¹

Suriye buğday ithalatı için yapılan görüşmeler olumlu sonuçlanmış, 24 Temmuz 1949 tarihinde Şam'da büyükelçimiz Abdullah Aşkın ile Suriye Maliye ve İktisat Bakanı Cebbare arasında bir ticaret anlaşması imzalanmıştır. İmzalanan anlaşma gereğince Suriye'den Türkiye'ye 100,000 ton buğday ithal edileceği bildirilmiştir. Türkiye gerçekleştirdiği ithalat karşılığında 100,000 ton bedel için Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası nezdinde Şam'daki Suriye ve Lübnan bankası adına Türk lirası ile faiz getirmeyecek bir hesap açılmıştır.¹² Suriye'den gerçekleşen ithalatın akabinde 1949 yılı Ekim ayı sonunda Türkiye'ye Kanada ve Amerika'dan 11.500 ton buğday ithal edilmiştir.

Şemsettin Günaltay hükümeti, Türkiye'nin temel gıda maddelerinden biri olan buğday hususunda halkın yokluk çekmemesi için, 1950 yılının Nisan ayına kadar Macaristan'dan 15.000 ton kadar buğday ithal edilmiştir. İthal edilen buğdaylar Toprak Mahsulleri Ofisi'ne teslim edilmiştir. Macaristan'dan yapılan buğday ithalatının ardından Pakistan hükümeti ile gerçekleştirilen müzakereler neticesinde Pakistan'dan 10.000 ton buğday ithalatı hususunda anlaşmaya varılmıştır. Ayrıca Pakistan, Türkiye'den ithalat karşılığında alacağı bedeli, 1950 yılında Eskişehir'de meydana gelen selden zarar görenlere tahsis etmiştir.¹³

7.2.2. Limon – Narenciye

Türkiye, tarih boyunca önemli turunçgil üreticilerindedir. Özellikle güney bölgelerimiz Türkiye'nin turunçgil üretiminin büyük bölümünün gerçekleştirildiği yerlerdir. Türkiye, İkinci Cihan Harbi ertesinde üretimin önceki yıllara nispetle artmasına rağmen, iç piyasadaki ihtiyaçları giderememesi nedeniyle dönem dönem limon ithalatında bulunulmuştur.

1945 yılı içerisinde özellikle Lübnan'dan yoğun olarak limon ithalatında bulunulmuştur. Nisan ayı içerisinde Türkiye ile Lübnan arasında yapılan müzakereler

¹¹ Akşam Gazetesi, 08.07.1949, s. 1.

¹² Akşam Gazetesi, 09.08.1949, s. 1.

¹³ Akşam Gazetesi, 01.04.1950, s. 3

neticesinde Lübnan Tarım Bakanlığı, Türkiye'ye 200 ton limon gönderilmesi kararı almıştır. Ticaret Bakanlığı ticarete ilişkin lisansın çıkartılmasının ardından Türkiye'ye limon ithalatı gerçekleştirilmiştir.¹⁴ Yine Nisan ayı içinde Lübnan tarafından Türkiye'ye bir parti daha limon ithal edilmiştir. Nisan ayının son haftasında 100 Ton kadar limon Lübnan'dan Türkiye'ye ithal olunmuştur.¹⁵ Lübnan, son parti gerçekleşen limon ithalatına takip eden günlerde yeni bir karar alarak Türkiye'ye Nisan ayından sonra 100 Ton daha limon ithal etme kararı almıştır. Ayrıca alınan karar uyarınca ithal edilecek limonların bedelinin frank yahut dolar cinsinden ödeneceği bildirilmiştir.¹⁶

Türkiye'nin 1945 yılı ağaç sayısı ve üretim miktarı önceki yıllara kıyasla her ne kadar artış gösterse de ithalatın önüne geçilememiştir.

7.3. Tekstil Hammaddelerinin ve Ürünlerinin İthalatı

7.3.1. Deri

Türkiye, harp ertesinde Yunanistan başta olmak Avrupa'nın hatta dünyanın çeşitli ülkelerine kasaplık havyan ihracatı gerçekleştirmiştir. Bunun bir sonucu olarak Türkiye bu hayvanların derisinden faydalanamamış gerek bu nedenle gerekse de dönem koşulları nedeniyle yaşanan deri sıkıntısına bir önlem olarak deri ithalatı gerçekleştirilmiştir.

Türkiye, yaşamış olduğu deri sıkıntısı nedeniyle Hindistan'dan Mayıs ayı içerisinde bir parti deri ithal etmiştir. Bahsi geçen ithalat Mersin tüccarlarından Mehmet Akil tarafından gerçekleştirilmiştir. Buna göre Hindistan'dan gerçekleştirdiği derinin cinsi ve miktarı ile söz konusu ürüne ödenen fiyat aşağıdaki tabloda yer almaktadır:¹⁷

¹⁴ Ticaret Gazetesi, 13.04.1945, s. 1.

¹⁵ Ticaret Gazetesi, 24.04.1945, s. 1.

¹⁶ Ticaret Gazetesi, 28.04.1945, s. 1.

¹⁷ Ticaret Gazetesi, 16.05.1945, s. 1.

Tablo 33: 1945 Yılında Hindistan'dan Gerçekleştirilen Deri İthalatı

Derisi Cinsi	Kilosu	Fiyatı (Kuruş)
Hava Kuruşu Sığır	5863	404.91
Tuz Kuruşu Manda Derisi	1468	391.92
Hava Kuruşu Manda Derisi	5963	423.32
Hava Kuruşu Sığır	9408	414.57 kuruş
Tuz Kuruşu Sığır Derisi	8243	383.68 kuruş
Hava Kuruşu Manda Derisi	1098	465.80 kuruş
Tuz Kuruşu Manda Derisi	2417	414.33 kuruş

Kaynak: Ticaret Gazetesi, 16.05.1945, s. 1.

İthalı gerçekleştirilen deriler Adana, Hatay ve Gaziantep illerine tevzi edilmek üzere İstanbul limanında bekletilmiştir.

1945 yılının Eylül ayında Türkiye'ye bir parti deri daha getirilmiştir. Enver Yakal firmasına Kıbrıs'tan 11 Ton Öküz derisi gelmiştir. Derilere 508 kuruş ithalatçı fiyatı verilmiştir.¹⁸

Türkiye, 1945 yılı içerisinde lüks deri ithalatında da bulunmuştur. Bu bağlamda İngiltere'den timsah derisi ithal edilmiştir. Mersin' de Çiftçi Kardeşler

¹⁸ Ticaret Gazetesi, 25.09.1945, s. 4.

Limited Şirketi tarafından İngiltere'den 26 adet 1831 santim timsah derisi getirilmiştir. Bir santiminin fiyatı İstanbul teslimi 90 kuruş olarak tespit edilmiştir.¹⁹

7.3.2. Elbise – Kumaş – Dokuma

Türkiye İkinci Cihan Harbi yıllarında ve ertesinde oldukça yoğun şekilde elbise, kumaş ve dokuma eşyası fıkdanı yaşamıştır. Saraçoğlu Hükümeti, ülke içinde yaşanan fıkdanının önüne geçmek için, söz konusu dönemde üretimi arttırmanın yanı sıra ithalata da yönelmiştir.

Şükrü Saraçoğlu Hükümeti, giyim eşyası üretiminde bulunan başta Sümerbank olmak üzere küçük esnafı korumak için dış memleketlerden giyim eşyasının ithalinde zorluklar çıkarmıştır. Bu durum halkın giyim eşyasına ulaşamamasına ulaşsa dahi karaborsadan fahiş fiyatla almalarına neden olmuştur. Halkımız savaş ertesinde oldukça perişan kılıkla gezerken giyim eşyasına yönelik yasaklamaların halk ve tüccar tarafından pek olumlu karşılanmamıştır.²⁰ İzmir başta olmak üzere Türkiye'nin çeşitli illerinde faaliyet gösteren tüccarlara ucuz hazır elbise teklifi yapılmıştır. Döviz temin edilir edilmez ve Ticaret Bakanlığı'nın kırtasiyeciliğe kaçan işlemleri yerine getirilir getirilmez ucuz elbise ithalatının gerçekleşmesi söz konusu olmuştur.²¹ Ancak Ticaret Bakanlığı, ucuz elbise teklifleriyle birlikte yapılan müstamel (kullanılmış) elbise ithalat tekliflerini reddederek elbise ithalatı için döviz tahsis edilmeyeceğini ilgilere bildirmiştir.²²

Ticaret Bakanlığı, 1945 yılı içerisinde yapılan elbise ithalatına yönelik tutumu oldukça sertti. Savaş ertesinde ithalatçıların elbise ithal etmeleri son derece zordu, ithalatçılar söz konusu dönemde lisans alma süreçleri, illerde Ticaret Bakanlığı'na bağlı Müdürlükler tarafından yeni engeller çıkartılarak uzatılmıştır. Ancak 1945 yılı Ağustos ayı içerisinde İstanbullu ithalatçılardan gelen ucuz elbise teklifleri Bakanlık tarafından kabul edilmiştir.²³ Bu durum diğer illerde faaliyet gösteren ithalatçılar

¹⁹ Ticaret Gazetesi, 03.01.1945, s. 1.

²⁰ Ticaret Gazetesi, 13.08.1945, s. 1.

²¹ Ticaret Gazetesi, 19.06.1945, s. 1.

²² Ticaret Gazetesi, 21.06.1945, s. 2.

²³ Ticaret Gazetesi, 14.08.1945, s. 1.

açısından her ne kadar çifte standart olarak görülse de ülke açısından elbise fikdani rahatlatan bir karar olmuştur.

Türkiye’de fikdani yaşanan ürünlerden biri de gömlektir. Bu dönem de piyasada bulunan gömleğin kalitesiz olmasına rağmen fiyatının oldukça yüksek olması yaşanan sıkıntılarının temel nedeni olarak görülmüştür. 1945 yılı içerisinde dönem dönem Türk tüccarlarına gömlek teklifleri gelmiştir. Gelen teklifler yoğun olarak Amerika Birleşik Devletleri’nden gerçekleşmiştir. Ancak teklifler Türkiye tarafından kabul görmemiştir. Türkiye’nin yeterli derece döviz kaynağına sahip olmaması gerçekleşmesi halinde piyasayı rahatlatması beklenen gömlek ithalatı önündeki en önemli engel olarak ifade edilmiştir.²⁴ Gömlek ithali birtakım engellere takılırken Şubat ayı içinde İngiltere’den bir miktar pantolon ithalatı gerçekleştirilmiştir.²⁵

Elbise ve giyim eşyası sıkıntısının yaşandığı 1945 yılı içerisinde Türkiye’de kumaş ithal edilerek söz konusu fikdani önlemek amaçlanmıştır. İthal edilecek kumaşların giyim imalinde kullanılması amaçlanmıştır. Türkiye, kumaş ithalini yoğun olarak İngiltere’den gerçekleştirirken ABD kumaş ithal ettiğimiz diğer bir memleketdir. Bu bağlamda Türkiye’nin, 1945 yılı Mart ayında kumaş ithali için müzakerelere başladığı Ticaret Gazetesi, 15.03.1945 tarihli gazetede yer almıştır. Habere göre ABD ile yapılması planlanan kumaş ithalinin ucuza mal edileceği ifade edilmiştir. Buna göre ithal edilecek iyi kalite gabardinlerin metresinin Türkiye’de alıcılara 8 liradan satılması planlanmıştır.²⁶ Söz konusu ithalattan yaklaşık iki ay sonra Türkiye İngiltere’den bir parti daha kumaş ithal etmiştir. Türkiye’ye İngiltere’den Mayıs ayı içerisinde 21 bin metre kumaş getirmiştir.²⁷ 1945 yılı Haziran ayı içerisinde gerek İngiltere gerekse de Fransa’dan Türkiye’ye elbise imali için yeniden kumaş getirilmiştir.²⁸ İzmir’de faaliyet gösteren Yafe Biraderlere ait firma İngiltere’den kadın kumaşı getirerek serbest olarak satışa sunmuştur. Yafe

²⁴ Ticaret Gazetesi, 29.03.1945, s. 1.

²⁵ Ticaret Gazetesi, 22.02.1945, s. 4.

²⁶ Ticaret Gazetesi, 15.03.1945, s. 1.

²⁷ Ticaret Gazetesi, 19.05.1945, s. 1.

²⁸ Ticaret Gazetesi, 19.06.1945, s. 1.

firması İngiliz tüccarlarla temaslarda bulunarak erkek kumaşı getirilmesi için müzakerelerde bulunmuştur.²⁹

1945 yılı içerisinde giyim eşyası üretimi için sadece kumaş ithal edilmemiş, söz konusu dönemde İngiltere ve Amerika'dan yün ve giyim eşyası üretimi için kimyevi madde ithalinde de bulunmuştur.³⁰

7.3.3. Pamuk

Pamuk, şüphesiz ki hem zirai üretim anlamında hem de zirai üretim neticesinde ihracatı açısından Türkiye'nin en değerli hammaddelerindedir. Ancak dönem dönem Türkiye pamuk üretiminde devamı sağlamak açısından pamuk ipliği ve pamuk çekirdeği ithal etmiştir. Türkiye, pamuk ipliği hususunda iç piyasada sıkıntı yaşamamak için Hindistan'dan bir parti pamuk ipliği ithal edilerek tevzi edilmiştir.³¹

7.3.4. Yün

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sonrasında tekstil sektörünün ihtiyaçları nedeniyle çeşitli ülkelerden yün ithal etmiştir. Akşam Gazetesi 27.05.1949 tarihli nüshasında Ticaret Bakanlığı ile Ankara'ya görüşmeye giden yüncüler heyetince ithalat için Bakanlıktan 400 bin sterlin değerinde döviz talep edildiğine yer verilmiştir. Yapılan müzakereler neticesinde Bakanlık ilk ihtiyaçları karşılama için 100 bin sterlinlik döviz tahsisini kabul etmiştir.³²

Yünlü mensucat sanayisinin ihtiyaç duyduğu merinos yünlerinin ithalatı için bakanlık tarafından tahsis edilen 450 bin sterlinlik döviz tevziatı gerçekleştirilmiş, Türkiye'deki 26 fabrika bu tevziattan yararlanarak Avustralya ve Güney Afrika'dan yün ithalatı için gerekli görüşmeleri gerçekleştirerek Türkiye'ye 1949 yılı Ekim ayı itibari ile getirileceği bildirilmiştir.³³ Bu bağlamda 1949 yılı Ekim ayı sonunda Avustralya'dan 13 ton yapağı ve yün ithal edilmiştir.³⁴

²⁹ Ticaret Gazetesi, 27.09.1945, s. 1.

³⁰ Ticaret Gazetesi, 18.10.1945, s. 1.

³¹ Ticaret Gazetesi, 14.02.1945, s. 1.

³² Akşam Gazetesi, 27.05.1949, s. 3.

³³ Akşam Gazetesi, 08.07.1949, s. 3.

³⁴ Akşam Gazetesi, 01.11.1949, s. 3.

7.4. Maden ve Metal Ürünlerinin İthalı

7.4.1. Kömür

1945 yılı içerisinde Türkiye gerek sanayi de gerekse de hanelerde kullanılmak üzere çeşitli dönemlerde kömüre ihtiyaç duymuştur. İhtiyaç duyduğu kömürü dönem dönem ithal ederek, söz konusu ihtiyacı gidermeyi amaçlamıştır.

Bulgaristan ile 1945 yılının ilk günlerinde gerçekleştirilen kömür ithalatı, piyasada yaşanan fıkdanı önlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bulgaristan ile yapılan müzakereler neticesinde kömür ithalatı konusunda uzlaşmış, ithal edilen kömür karşılığında Türkiye incir ihraç etmiştir.³⁵

1945yılı Mart ayı itibariyle Türkiye yeniden kömür ithali için çeşitli temaslarda bulunmuştur. Bu bağlamda yapılan görüşmeler neticesinde Türkiye'ye beş ton maden kömürü ithalinde bulunulmuştur. Yapılan ithalatlar neticesinde Türkiye'nin kömür stoku gün geçtikçe artmıştır. Bu artış neticesinde piyasada yaşanan kömür sıkıntısı hafiflemiştir.³⁶

7.4.2. Demir

Türkiye, İkinci Cihan Harbi ertesinde bina yapımında kullanmak üzere demire oldukça ihtiyaç duymuştur. İhtiyaç duyulan demir özellikle ithalat yoluyla elde edilmek istenmiştir. Savaş ertesinde bayındırlık bağlamında yeniden ayağa kalkmak isteyen ülkelerin birçoğu demir ihracını yasaklamıştır. Ancak 1945 yılının Mart ayı itibariyle İngiltere'nin demir ihracına yönelik yasağı kaldırmasının hemen ardından İngiltere ile Türkiye arasında demir ithalatına yönelik görüşmeler gerçekleşmiş, 12 bin ton demirin ithal edilmesi üzerinde mutabık kalınmıştır.³⁷

7.5. Ulaşım Araçlarına Ait Parça ve Malzemelerin İthalı

Türkiye, savaşa kadar ve sonrasında, taşıtların yedek parçalarının ve demiryollarının malzemelerinin üretimini gerçekleştiren sanayiye sahip olamamıştır. Türkiye'deki ağır sanayi faaliyeti yok denecek kadar azdır. Böyle bir ortamda söz

³⁵ Ticaret Gazetesi, 24.02.1945, s. 1.

³⁶ Ticaret Gazetesi, 12.03.1945, s. 1.

³⁷ Ticaret Gazetesi, 16.03.1945, s. 1.

konusu ulaşım araçlarının yedek parçalarının ve demiryolları için malzemenin ithaline gerek duyulmuş, göreve gelen hükümetler ithalatı gerçekleştirmek için döviz ayırmışlardır.

Demiryolları malzemelerinin tedariki noktasında İngiltere Türkiye'nin önemli bir ithalatçısı konumunda olmuştur. Türkiye ile İngiltere arasında yapılan müzakereler neticesinde İngiltere'ye demiryolu malzemeleri siparişi verilmiştir.³⁸ Savaş sonrasında ulaşımda yaşanan aksaklıkların giderilmesi için vagon ve lokomotif dahil olmak üzere lamba gibi ufak tefek teçhizatlar da ithal edilmiştir. 1945 yılı Ocak ayında İngiltere'ye verilen siparişlerden bir kısmının Eylül ayı itibariyle teslim edileceği vurgulanmıştır. Buna göre Devlet Demiryolları için İngiltere'den satın alınan lokomotiflerin ve vagonların ülkeye gelmez kullanılacağı ifade edilerek ülkenin ulaşım ve lojistik bağlamındaki ihtiyaçlarının giderileceği belirtilmiştir.³⁹

Vagonların yanı sıra vagonlarda kullanılacak elektrik aksamı gibi teknik işlerin gerçekleşmesi için de ithalat yoluna gidilmiştir. Dönem itibariyle Türk vagonlarında elektrikli lamba kullanımı oldukça azdır. Bu dönemde vagon içi aydınlatmalar için mum kullanılmıştır. Türkiye, vagonlardaki elektrikli lamba miktarını arttırmak için elektrikli ampul ithal etmiştir. Devlet Demiryolları tarafından gerçekleştirilen ithalat neticesinde elektrik ampulleri İskenderun limanına gelmiş, ülkeye tevzi için kısa bir süre sonra İstanbul'a gönderilmiştir.⁴⁰

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye çeşitli alanlarda kullanılmak üzere motor ithalatında bulunmuştur. Bunun yanı sıra lojistik, tarım ve hususi ihtiyaçlar içinde İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere dönem dönem otomobil ve kamyon gibi motorlu taşıtlar ithal edilmiştir.

Dönem itibariyle dünyanın en önemli taşıt markalarından Ford Türkiye'nin en önemli motor ve motorlu taşıt ithalatçısı olmuştur. Ticaret Gazetesi, 16.03.1945 tarihli haberinde Mustafa Ziya isimli tüccar Ford'dan tanesi 7030 Liradan 4 adet kamyon ithal etmiştir.⁴¹ Yapılan ithalat Ticaret Bakanlığı tarafından ilgililere tevzi

³⁸ Ticaret Gazetesi, 26.01.1945, s. 1.

³⁹ Ticaret Gazetesi, 07.09.1945, s. 1.

⁴⁰ Ticaret Gazetesi, 02.11.1945, s. 2.

⁴¹ Ticaret Gazetesi, 16.03.1945, s. 2.

edilmiştir. İzmirli tüccar Osman Kutay firması Eylül ayı içerisinde bir parti kamyon ithalatında bulunmuştur. Osman Kutay firması 16 adet Chevrolet (Şevrolet) kamyonu Türkiye'ye getirmiştir. Kamyonların tanesine 6680 lira ithalatçı fiyatı tespit edilmiştir. Ticaret Gazetesi, 05.06.1945 tarihli haberinde hususi araba talep edenler için hususi otomobil ve otomobille birlikte bir parti çeşitli alanlarda kullanılmak üzere motor getirileceğine yazmıştır. Artan ihtiyaç için Türk tüccarları ile ABD ve İngiliz şirketleri ile müzakereler yürütülmüştür.⁴²

Türkiye'ye getirilen motorlu taşıtlarda meydana gelen arızalar için yedek parça ithalatında bulunulmuştur.1945 yılı Mart ayı içerisinde Mersin Limanına Otomobil ve Kamyon aksamı getirilmiştir. Said Akıncı ve Said Dorman firması ABD'den 300 Adet oto ve kamyon aksamı (rod başlığı) ithal etmiştir. Söz konusu aksamların tane fiyatı 163,59 kuruş olarak tespit edilmiştir.⁴³ Mersinli tüccar tarafından yapılan ithalatı takip eden günlerde yaklaşık bir hafta sonra İskenderun Limanı'na Mehmet Ali Alevli firması tarafından Amerika'dan 100 adet S.U. Royal marka kamyon dış lastiği getirilmiştir. Kamyon dış lastiğinin adeti için 191,97 lira fiyat belirlenmiştir. Aynı firma limana iç lastik de getirtmiştir. Firma iç lastik adedinin fiyatını 20,58 Lira olarak tespit etmiştir.⁴⁴ 1945 yılı içerisinde motorlu taşıt yedek parça ithali devam etmiş, aynı yılın Mayıs ayı içerisinde Avni Meserretçioğlu firması muhtelif çeşitte otomobil yedek aksamı getirtirken, Servet Buldanlıoğlu Ticaret Hanesi de akümülatör ithal etmiştir.⁴⁵ Ayrıca aynı ay içerisinde bir oto traktör müessesesine çok miktarda otomobil yedek aksamı ile makine vesaire gelmiştir. Bunlara cinslerine göre 6 kuruştan 1332 liraya kadar ithalatçı fiyatı tespit edilmiştir.⁴⁶

⁴² Ticaret Gazetesi, 05.06.1945, s. 2.

⁴³ Ticaret Gazetesi, 28.03.1945, s. 1.

⁴⁴ Ticaret Gazetesi, 04.04.1945, s. 1.

⁴⁵ Ticaret Gazetesi, 07.05.1945, s. 1.

⁴⁶ Ticaret Gazetesi, 31.05.1945, s. 1.

7.6. Kimyevi Maddelerin İthalatı

7.6.1. Sabun

İkinci Cihan Harbi sonrasında Türkiye'nin yaşamış olduğu zeytinyağı fıkdanı, hammaddesi zeytinyağı olan birçok ürünü olumsuz olarak etkileyerek iç piyasada sıkıntılara neden olmuştur. Özellikle sabun üretimi için zeytinyağı temin edilmemesi, Türkiye'ye sabun ve sabunluk yağ ithal edilmesine neden olmuştur.

Türkiye 1945 yılı Nisan ayı itibariyle Yunanistan ile birtakım mallarının ithali sırasında, sabun ithali içinde görüşmeler gerçekleşmiştir. Yapılan görüşmeler neticesinde, Yunan tarafının Türkiye'ye gümrüklenmiş olarak teslim edeceği sabunu 105 kuruştan satacağı bildirilmiştir.⁴⁷

Türkiye'nin sabun üretimi için ihtiyaç duyduğu yağ ihtiyacını gidermek için sabunluk yağ ithalatını gerçekleştirdiği ülkelerden birisi de Amerika Birleşik Devletleri olarak ifade edilmiştir. Bu bağlamda yaklaşık 5000 Ton yağ ithalinde bulunmak üzere ABD ile temaslarda bulunulmuş, ülkedeki döviz durumunun tespiti neticesinde bahsi geçen miktardaki yağ ülkeye getirilmiştir.

7.6.2. İlaç

İkinci Cihan Harbi yıllarında ve savaş ertesinde hastalıklara, salgınlara ve yaralanmalara karşı ihtiyaç duyulan en önemli madde şüphesiz ki tıbbi ilaç ve gereçlerdir. Türkiye bahsi geçen yıllarda İsviçre'den oldukça yüklü miktarda başta ilaç olmak üzere tıbbi araç ve gereç ithalatında bulunmuştur.

Ülke içinde özellikle ecza depoları başta olmak üzere çeşitli firmalar ilacın Türkiye'ye ithalatı için yoğun çaba sarf etmişlerdir. Bu bağlamda ismi açıklanmayan bir firma 1945 yılı Mayıs'ında İsviçre'den piyasada ihtiyacı zaruri şekilde hissedilen ilacın ve bazı önemli tıbbi araç ve gereçlerin ithali için siparişte bulunmuştur. Koşullar gereği söz konusu siparişin teslimatı Temmuz ayında gerçekleşebilmiştir.⁴⁸

Sağlık Bakanlığı, iç piyasada yaşanan ilaç sıkıntısının önüne geçebilmek için kendisine bağlı müdürlüklere talimat vererek ilacın takas yoluyla gerçekleşmesinin

⁴⁷ Ticaret Gazetesi, 04.06.1945, s. 1.

⁴⁸ Ticaret Gazetesi, 31.05.1945, s. 1.

önündeki engellerin kaldırılmasını istemiştir. Bu talimatın altında yatan gerçek sebep, ismi açıklanmayan bir firmanın iki bin ton mukabilinde İsviçre’den ilaç ithal edilmesi hususunun gündeme gelmesi olmuştur. Dolayısıyla Bakanlık, söz konusu ithalatı sekteye uğratabilecek engelleri kaldırmak istemiştir.⁴⁹ Söz konusu talimattan bir ay sonra, Ticaret Gazetesi, 26.10.1945 tarihli sayısında verilen habere göre Türkiye yeniden ilaç ithalinde bulunmuştur. Haberde yer alan bilgiler ışığında Türkiye 500.000 lira değerinde ilaç ithal etmiştir.⁵⁰ Türkiye, ilaç ve tıbbi araç gereçlerini yalnızca İsviçre’den ithal etmemiş, Şubat ayı içerisinde Türkiye Fransa’dan da tıbbi ecza satın almıştır.⁵¹

7.7. Savaş Sonrasında İthalatı Gerçekleştirilen Diğer Ürünler

7.7.1. Kahve

Kahve Türkiye’nin savaş ertesinde ithal ettiği ürünlerdendir. 1945 yılında özellikle Kuzey Afrika’dan ve Güney Amerika’dan Brezilya’dan kahve ithalinde bulunulmuştur.

1945 yılı Mayıs ayı itibariyle Gümrük ve Tekel Bakanlığı’nın ithal ettiği 15 Ton kahveyi Türkiye’ye getirmiş, akabinde 100 Ton daha kahve siparişinde bulunmuştur.⁵² Türkiye, dünyanın en önemli kahve üreticilerinden bir tanesi olan Mısır’dan kahve ithalatı için girişimlerde bulunmuş, ithalatın gerçekleşmesi için müzakereler gerçekleştirmiştir. Özellikle İskenderiye depolarında bulunan bol miktarda kahvenin ülkeye getirilmesi için Tekel Bakanlığı tarafından görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler neticesinde Tekel Bakanlığı Mısır’dan mühim miktarda kahve satın alarak ülkeye ithalatını gerçekleştirmiştir.⁵³

Günümüzde hala dünyanın en ünlü kahve üreticilerinin çıktığı Brezilya’dan Türkiye İkinci Cihan Harbi sonrasında kahve ithaline çalışılmıştır. İyi cins kahvenin

⁴⁹ Ticaret Gazetesi, 20.09.1945, s. 1.

⁵⁰ Ticaret Gazetesi, 26.10.1945, s. 1.

⁵¹ Ticaret Gazetesi, 20.02.1945, s. 1.

⁵² Ticaret Gazetesi, 02.05.1945, s. 1.

⁵³ Ticaret Gazetesi, 29.06.1945, s. 1.

yetiştiği Brezilya'dan Tekel Bakanlığı iyi kalite kahve satın alınmıştır. İthal edilen kahvenin ÷lkeye ulaşır ulaşmaz halka tevzi edilmesi kararlaştırılmıştır.⁵⁴

1949 yılında yaşanan kahve fıkdanı T÷rkiye'nin kahve ithalatı gerçekleştirmesine neden olmuş, Akşam Gazetesi 20.02.1949 tarihli sayısında g÷mr÷k depolarında g÷mr÷k depolarında ve yurt dışından getirilen kahvelerin piyasaya çıkarılması ile giderilmiş, kısa s÷reli buhran nedeniyle artan fiyatlar d÷şerek kahve fiyatları normal seyrine d÷nmüşt÷r. 1949 yılının son g÷nlerinde T÷rk g÷mr÷klerine 133 bin ton kahve getirilmiş ve kahve stokumuz yaklaşık olarak 1 milyon d÷zeyine çıkmıştır.

7.7.2. Kâğıt

T÷rkiye'nin savaş ertesinde yaşamış olduğu en önemli fıkdanlardan biri kâğıtta yaşanmıştır. T÷rkiye'de özellikle savaş ertesinde gazeteler dahi birçok basım ve yayım evi eksik sayılarda dergi ve eser ortaya çıkarmak zorunda kalmıştır. D÷nemin Ticaret Gazetesi, yaşanan kağıt fıkdanına önlem olarak 4 olan sayfa sayısını 2 sayfaya d÷ř÷rmek zorunda kalmıştır.

Kâğıtta yaşanan fıkdanın önüne geçmek için alınan en önemli tedbir olarak ithalat gör÷lmüşt÷r. Bu bağlamda daha önce Romanya ile yapılan kâğıt ithalatı esnasında savaş nedeniyle Bulgaristan sınırında kalan malların T÷rkiye'ye getirilmesine çalışılmıştır.⁵⁵ Ayrıca Nisan ayında bir parti daha kâğıt gelmesi için İşve ve Finlandiya ile müzakerelere başlanmıştır. Bu bağlamda 15 Nisan 1945 tarihinde T÷rkiye'ye gelmesi beklenen vapurla kâğıt getirilmesi talep edilmiştir. 900 Ton üzüm karşılığında yapılması planlanan bu alışveriş için T÷rkiye temaslarda bulunmuştur.⁵⁶

7.7.3. Jilet

Jilet, İkinci Cihan Harbi sonrasında T÷rkiye'nin ithal ettiği ürünler arasında yer almıştır. 1945 yılı itibariyle T÷rkiye'nin Filistin'den ve İşve'ten yoğun olarak jilet ithalinde bulunmuştur.

⁵⁴ Ticaret Gazetesi, 12.11.1945, s. 1.

⁵⁵ Ticaret Gazetesi, 09.01.1945, s. 1.

⁵⁶ Ticaret Gazetesi, 16.03.1945, s. 1.

Türkiye, 1945 yılı Mayıs ayı içerisinde İsveç'ten bir parti jilet ithal etmiştir. İthal edilen jiletler tevzi edilerek ülke geneline gönderilmiştir. Tevzi sırasında 850 paket İzmir'e ayrılmıştır. Ayrılan jiletlerin satışa çıkması için firmalara teslim edilmiştir.⁵⁷ Türkiye'nin bir diğer tedarikçisi Filistin'den 1945 yılı Temmuz ayının hemen ilk günlerinde 260 bin adet jilet ithal edilmiştir. Söz konusu ithalat İncir Famige Türk Anonim Şirketi tarafından gerçekleştirilmiştir. İthalatçı fiyatının adedi 7,51 kuruş olarak tespit edilmiştir. İthal edilen jilet miktarının sayısının yanı sıra kalitesinin oldukça yüksek olması piyasada hissedilen darlığı kısmen önlemiştir.⁵⁸

Ticaret Gazetesi köşe yazarlarından Süha Sükuti Tükel, jilet üretimi ve ithalatı özelinde Türk sanayileşmesini irdelemiştir. Bu bağlamda öncelikle sanayileşme süreci Filistin'e kıyasla daha eski olan Türkiye'den daha verimli çalıştığını ifade etmiştir. Tükel, eldeki hammadde kaynaklarının efektif kullanılması bu durumun en önemli nedeni olarak ifade etmiştir. Jilet özelinde Filistin'in verimli çelik yataklarını jilet olarak maliyeti düşük olarak imal etmesi şüphesiz ki sanayi faktörlerinin ne denli verimli kullanıldığını ortaya koymuştur. Savaş sonrasında az gelişmiş ülkelere yapılan yardımlarda Filistin gibi ulusların sanayilerini olumlu olarak etkileyen önemli unsurlardan biri olarak da ifade edilmiştir.⁵⁹

7.7.4. Ampul

Ampul, Türkiye'nin 1945 yılı itibariyle zaruri olarak ihtiyaç duyduğu ve söz konusu ihtiyaçları ülke içinde karşılayamaması nedeniyle ithal ettiği ürünlerdendir. 1945 yılının ilk altı ayında Türkiye, Bulgaristan başta olmak üzere yoğun şekilde ampul ithalatında bulunmuşlardır.

Savaş yıllarında Türkiye'nin Almanya'ya karşı almış olduğu tavır nedeniyle Almanya ile olan ticari ilişkilerini sonlandırmıştır. Bu bağlamda Türkiye, Bulgaristan Rusçuk'tan elektrik ampülü ithal etmiştir.⁶⁰ Türkiye söz konusu ithalattan bir ay

⁵⁷ Ticaret Gazetesi, 12.05.1945, s. 1.

⁵⁸ Ticaret Gazetesi, 02.07.1945, s. 1.

⁵⁹ Süha Sükuti Tükel, "Günlerle Beraber: Filistin' den Gelen Tıraş Bıçakları", **Ticaret Gazetesi**, 03.07.1945, s. 1.

⁶⁰ Ticaret Gazetesi, 09.01.1945, s. 1.

sonra yeniden ampul ithalatından bulunmuştur. Ticaret Gazetesi'nin 09.02.1945 tarihli haberine göre Türkiye'ye 10 milyon liralık ampul getirilmiştir.⁶¹

Türkiye, 1945 yılı Haziran ayı içerisinde bir parti ampul daha ithal etmiştir. Hüsnü Bakıoğlu firması 4900 adet elektrik ampulü getirmiştir. Ampulün her biri için 62 – 79 kuruş arasında bedel ödenmiştir.⁶²

7.7.5. Kına

1945 yılında ithali gerçekleştirilen ürünlerden bir tanesi de kınadır. Türkiye, harp ertesinde yoğun miktarda kına ithalatı gerçekleştirmiştir.

Mersinli tüccar Naci Akbay firması 1945 yılı Nisan ayı içerisinde 15.040 kilo kına ithal etmiştir. İthal edilen kınanın kilosu 156 kuruş olarak tespit edilmiştir.⁶³ 1945 yılında Türkiye'nin en önemli kına ithalatçısı Mersin'de faaliyet gösteren Mehmet Akil Ortaklığı'dır. Bahsi geçen firma Haziran ve Ekim ayları içinde Kıbrıs'tan birer parti kına ithal etmiştir. Ortaklığın Haziran ayı içinde gerçekleştirdiği ithalata göre Türkiye'ye 153,91 kuruştan 20.000 kilo Mısır malı kına getirilmiştir.⁶⁴ Mehmet Akil ve Ortaklığı Ekim ayında Mısır'dan 10.000 kilo toz kına ithalinde bulunmuştur. İskenderun'dan Mersin limanına getirilmek üzere yola konan kınaların kilosu 153,66 kuruş olarak belirlenmiştir.⁶⁵

7.7.6. Sakız

Sakız, 1945 yılı itibariyle Türkiye'nin yoğun olarak dış memleketlerden ithal ettiği ürünlerdendir. İthal edilen ürünlerin sakızların büyük bir kısmı Yunanistan'dan Türkiye'ye ithal edilmiştir.

Türkiye, 1945 yılı Mart ayında Rehamin J. Franko firması tarafından sakız ithal etmiştir. İzmirli bir firma tarafından ithal edilmesi nedeniyle ithal edilen sakızlar öncelikle İzmir'deki sakızcılara ve İzmir'in ilçelerindeki satıcılara verilmiştir. Tevzi sırasında bir miktar sakız ise ülke geneline gönderilmek üzere

⁶¹ Ticaret Gazetesi, 16.02.1945, s. 1.

⁶² Ticaret Gazetesi, 13.06.1945, s. 1.

⁶³ Ticaret Gazetesi, 04.04.1945, s. 1.

⁶⁴ Ticaret Gazetesi, 16.06.1945, s. 1.

⁶⁵ Ticaret Gazetesi, 03.10.1945, s. 4.

ayrılmıştır.⁶⁶ Bir diğer parti sakız ithalatı ise son ithalattan bir ay kadar sonra Nisan ayı içerisinde gerçekleşmiştir. Sadık Kemli ve İbrahim Subay Firması 510 kilo sakız getirtmiş, bu miktardaki sakıza 895,70 kuruş ithalatçı fiyat tespit etmiştir.⁶⁷

Sakızın ilaç sektöründe kullanılması onun ecza depoları tarafından değerli kılan bir madde olarak kabul görmesini sağlamıştır. Bu bağlamda Türk Ecza deposu 3 Ton 4 numara iyi cins sakız getirtmiştir. İthalatçı fiyatı kilo bazında 893,98 kuruş bedel olarak tespit edilmiştir.⁶⁸ Söz konusu ithalattan yaklaşık 6 ay sonra, Naci ve Kamil Tınaz Kardeşler Firması tarafından ülkeye kalitesi 1 ile 4 arasında değişen sakız getirilmesini sağlamıştır. Getirilen sakızlara bu kez 820 kuruş ithalatçı fiyatı verilmiştir.⁶⁹

7.7.7. Cam

Harp sonrasında Türkiye gerek hammadde olarak gerekse de günlük hayatta kullanılmak üzere cam ithal etmiştir. İkinci Cihan Harbi etkilerinin hala savaş ertesinde de devam etmesi nedeniyle cam üretiminde yaşanan sıkıntılar camın ithal edilmesine neden olmuştur. 1945 yılında dönemin ticaret şirketlerinden Hüsnü Bakıoğlu 1.920 adet cam bardak ithal etmiştir. Cam bardağının tanesine 65 ile 91 kuruş ödenmiştir.⁷⁰

1945 yılı Eylül ayı içerisinde Türkiye, Yunanistan ile yapmış olduğu ticaret anlaşması neticesinde kereste mukabili cam ithal etmiştir. İstanbul'dan bir firma 300 ton cam ithal etmiş karşılığında kalas halinde kereste ihraç etmiştir.⁷¹

⁶⁶ Ticaret Gazetesi, 19.03.1945, s. 2.

⁶⁷ Ticaret Gazetesi, 20.04.1945, s. 1.

⁶⁸ Ticaret Gazetesi, 26.04.1945, s. 1.

⁶⁹ Ticaret Gazetesi, 18.10.1945, s. 1.

⁷⁰ Ticaret Gazetesi, 13.06.1945, s. 1.

⁷¹ Ticaret Gazetesi, 07.09.1945, s. 1.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA VERGİ UYGULAMALARI

Vergi, devletin gücüne dayanarak ekonomik, mali ve sosyal amaçlı kamu giderlerini finansa etmek için yalnızca siyasi bir organizasyonun üyesi olmaları dolayısıyla vatandaşlarından mali güçlerine göre, karşılıksız olarak belirli kurallar dahilinde alınması gereken kanuni ve cebri ekonomik değerlerdir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında kaynak yaratmak ve var olan kaynaklarını arttırmak isteyen Türkiye’de görev alan hükümetler, uygulanan vergi sistemlerini ya aynen devam ettirmiş ya da kazanç vergisinde olduğu gibi yerine yeni bir vergi sistemini gelir vergisini getirmişlerdir.

8.1. Gelir Vergisi

Gelir vergisi, İkinci Dünya Savaşı sonrasında yeni bir vergi sisteminin önüne açmıştır. Savaş sonrasında üzerinde durulan ve tüm maddeleri komisyonda kabul gören Gelir Vergisi 4 Nisan 1949 tarihi ile Türkiye Millet Meclisi’nde görüşülmeye başlanmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde Maliye Bakanı İsmet Şükrü Aksal, gelir vergisi hakkında bilgi verirken kanuna muhalefet partisince getirilen eleştirilere cevap vermiştir. Aksal, 1924 yılında yürürlüğe giren ve 1934 yılında tamamen revize edilen kazanç vergisinden yeteri kadar verim alınamadığını belirtmiştir. Rüştü Aksal, savaş sonrasında kazanç vergisinden elde edilen gelirleri beyan ederek yeni bir vergi sistemi olan gelir vergisine geçilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Buna göre 1947 yılında Türkiye’nin kazanç vergisinden ve diğer vergilerden elde ettiği toplam gelir 386 milyon lira iken bu rakamın 261 milyon liralık kısmı yalnızca hizmet sektöründe çalışanlardan alındığı göz önüne alınırsa, çeşitli sektörlerden yeterli vergi geliri sağlanamamıştır. Bakan Aksal, gelir vergisi uygulamalarının ilk zamanlarında verginin toplanması ile alakalı bazı sıkıntıların yaşanacağına değinmiş ancak

uygulamanın belli bir sisteme oturtulması ile gelir vergisinin efektif olarak yararlanılacağını bildirmiştir.¹

Gelir vergisi birçok tartışmayı beraberinde getirmiş, dönemin uzmanları vergi sistemi ve vergi sisteminin uygulanması esnasında yaşanan aksaklıklar hususunda eleştiriler getirmiştir. Maliye uzmanlarından Feridun Ergiç, vergi mükelleflerinin karşılaştığı iki büyük sorunun üzerinde durmuştur. Ergiç'e göre, vergi daireleri mükellef hukukuna saygı göstermemeleri nedeniyle mükellefler oldukça zor durumda kalmıştır. Vergi ihtilaflarında maliye memurları tarafından yalnız hazine menfaatine uygun hareket etmişler, haklarını arayanlara karşı formalite güçlükler çıkarılarak memnuniyetsizlik yaratılmıştır. Hak ve adalet fikri mevzuatta ve uygulamada gerçekleşmedikçe vergi reformlarının pek faydasının olmadığı ortaya konmuştur. Eğer zihniyet değiştirmedeği takdirde yürürlüğe girmesi düşünülen gelir vergisinin de uygulamada yararlı olamayacağı mükelleflerce belirtilmiştir.²

Dönem itibariyle uygulanan vergi sistemi, gelir ve servet farkı gözetmeksizin tüm esnaf sınıfı üzerinde ağır bir baskı yaratmıştır. Dolaysız vergilerin ağırlığı, özellikle memurlar ve işçiler üzerine çökmüştür. Sayısı 320 bin kişiyi bulan hizmet sınıfı tarafından ödenen kazanç, buhran, muvazene ve hava kuvvetlerine yardım vergilerinin toplamı senede 262 milyon lira olarak tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra 1949 yılında ticaret, sanayi ve diğer serbest meslek işlerinde hayatlarını kazananlardan oluşan 598 bin kişilik geniş bir gürhün elde ettiği gelir yaklaşık 3 milyar lira iken alınan vergi miktarı yalnızca 120 milyon lira olmuştur. Esnaf erbapları vergi kanununun boşlularından yararlanarak vergi borcunu ödemekten kaçınmışlardır. Gelir vergisi ile birlikte beyannameli sınıfa girecek mükellef sayısının artması beklenmiştir.³

Uzmanlar, gelir vergisinin iki zayıf noktasına sahip olduğunu dile getirmişlerdir. Birincisi, hakiki gelir üzerinden vergi ödeyeceklerin çalışan nüfus içinde küçük bir azınlık olarak kalmaları ikinci nokta beyannameli mükelleflerin sınırlı bir grup olarak bulunmaları sonucunda, ticari gelirlerinin tespit edilmesinin

¹ Akşam Gazetesi, 05.04.1949, s. 1-3.

² Feridun Ergin, "Mali Adalet Mefhumu Bakımından Gelir Vergisi", **Akşam Gazetesi**, 07.0.1949, s.

2.

³ A.y.

güçleştiğidir. Gelir vergisi, uzun zamandır vergi yükü açısından oldukça zor durumda kalan hizmet sektöründe çalışanlar için bir çıkış yolu olmuştur. Kanun maddelerine göre maaş ve ücretlerden kesilecek vergi oranlarının azalacağı belirtilmiştir. Hizmet sektöründe çalışanların lehine alınan bir diğer karar “en az geçim indirimidir.” En elzem ihtiyaçlarını karşılamaya yeten gelir kademelerinden vergi alınmaması vergi kanununda yer almıştır.⁴

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 30 Nisan 1949 tarihli toplantısında gelir vergisi kanununun encümeden gelen talepler üzerine çalışamayacak derece malul olan emeklilerden gelir vergisinden muaf tutulması için kanun tasarisinin 24. maddesinde değişiklik yapılmasına dair Niğde Milletvekili İbrahim Oyer tarafından verilmiş olan önerge incelenmiş ve komisyonda kabul edilerek Meclis'e gönderilmiştir.⁵

Gelir vergisi hususunda mecliste gerçekleşen görüşmeler esnasında meydana gelen tartışmalardan dolayı kanun maddelerinde zaman zaman değişim meydana gelmiş ve üzerinde mutabakata varılmayan maddeler görüşülmek üzere yeniden komisyona gönderilmiştir. Komisyona gönderilen maddeler arasında 3. maddede yer almıştır. Gelir vergisi kanunu 3. Maddesine göre hizmet erbabına %25 oranında zam yapılması öngörülüyordu. Komisyon, hizmet erbabının 1951 yılında ödeyecekleri gelir vergisine zam yapılması hakkındaki bu geçici maddenin tasarıdan tamamı ile çıkarıldığını bildirmiştir. Maliye Bakanı İsmail Rüştü Aksal, komisyonun almış aldığı bu kararı kabul edilemez bulmuştur. Aksal, Gelir vergisi uygulamaya geçmeden kazanç, buhran, muvazene ve hava kuvvetleri vergilerinden toplamda 387 milyon lira gelir elde edilirken gelir vergisinin tatbik edilmemesi halinde vergi gelirinin 300 milyon liraya düşeceğini ifade etmiştir. Bu nedenle geçici maddenin kaldırılması ülke ekonomisini olumsuz etkileyeceği bildirilmiştir.⁶

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde gerçekleşen görüşmeler neticesinde kabul edilen gelir vergisi kanununun yeni bir vergi sistemini beraberinde getireceğini ifade eden Maliye Bakanı Rüştü Aksal vergi sisteminde adaletin sağlanacağını bildirmiştir.

⁴ A.y.

⁵ Akşam Gazetesi, 01.01.1949, s. 3.

⁶ Akşam Gazetesi, 05.05.1949, s. 2.

Gelir vergisi sistemi ile mali teşkilat ve mükellefin işbirliği içinde olacağı ve bu sistem ile uzun zamandır sağlanamayan başarının sağlanacağını beyan etmiştir.⁷

Esnaf muafiyeti şartlarına tabi olmayan tüm ticaret ve zanaat erbabı 1 Ocak 1950 tarihinden itibaren gelir vergisine tabi olmuşlardır. Bunun yanı sıra gelir vergisine tabi olan diğer mükellefler şu şekilde sıralanmıştır:⁸

1. 1 Ocak 1950’de kiracı oldukları iş yerlerinin yıllık kirası 720 lirayı aşanlar (28.02.1947 tarihinden itibaren serbest kiralara göre gelir sağlanan iş yerleri için bu sınır 1107 lira 69 kuruş olarak belirlenmiştir.)
2. Yıllık kirası yukarıdaki sınırı aşmamakla birlikte gayri safi kazançları 720 lirayı aşan iş yerlerinde çalışanlar (01.01.1940 tarihinden önce konulmuş olan kazançlarda bu 480 lira, 28 Şubat 1947 tarihinden sonra serbest kiralara göre takdir edilmiş olanlarda bu sınır 1107 lira 69 kuruş)
3. 3’ten fazla otomobili, kamyonu veya 10’dan fazla arabası, 300 tondan fazla deniz nakil vasıtası olan nakliyeciler
4. Müstahsilden tüccardan, kurumlardan, satın aldıkları veya dışarıdan ithal ettikleri mahsulleri, emtiayı tüccara, esnafa, kurumlara, kambiyo idare ve müesseselerine satmakta veya ihraç etmekte olan tüm toptancılar
5. Mülga kazanç vergisi kanununa göre beyanname usulünde vergiye tabi tutulanlarla aynı kanunun 8. maddesine göre müteahhit sayılanlardan veya muamele, istihlak, nakliye vergisine tabi olanlardan, kurumlardan satın aldıkları veya ithal ettikleri malların 1949 takvim yılı içindeki tutarı 60 bin lirayı aşan perakendeci ticaret erbabı
6. Mülga kazanç vergisi kanununa göre beyanname usulünde vergiye tabi tutulanlar ile aynı kanunun 8. maddesi hükmüne göre müteahhit sayılanlardan veya muamele vergilerinden herhangi birine tabi

⁷ Akşam Gazetesi, 07.10.1949, s. 2.

⁸ Akşam Gazetesi, 15.12.1949, s. 1.

olanlardan satın aldıkları hammadde ve yardımcı maddelerin alım bedelinin 1949 yılı takvim yılı içindeki tutarı 40 bin lirayı aşan imalatçılarla inşaat işi yapanlar

7. Mülga kazanç vergisi kanununa göre beyanname usulünde vergiye tabi tutulanlarla aynı kanunun sekizinci maddesi hükmüne göre müteahhit sayılanlardan veya muamele istihlak vergilerinden birine tabi olanlardan, kurumlara, kambiyo idare ve müesseselerin 1949 takvim yılı içinde ücretle yaptıkları işlerin tutarı 20 bin lirayı aşan imalatçılarla inşaat işleri yapanlar
8. Mülga kazanç vergisi kanununa göre beyanname usulünde vergiye tabi tutulanlarla aynı kanunun sekizinci maddesi hükmüne göre müteahhit sayılanlardan tüccara, kurumlara, kambiyo idare ve müesseseleri hesabına yaptıkları nakliye işlerinin bedeli 1949 takvim yılı içinde 40 bin lirayı aşan nakliyeciler (nakil vasıtaları sayısı ne olursa olsun.)
9. Gene kazanç vergisi kanununa göre beyanname usulünde vergiye tabi olanlarla müteahhit sayılanlardan 1948 takvim yılında, yaptıkları aracılık işlerinden aldıkları ücret ve komisyonların tutarı 5.000 lirayı aşan komisyoncular, simsarlar.
10. 1949 takvim yılı içindeki satışları altı bin lirayı aşan madenciler
11. Komandit ve kolektif şirketleri ortakları
12. Esnaf muafliğından faydalanmak istemediklerini 1 Ocak 1950 sonuna kadar bağlı oldukları vergi dairesine bildirmiş olanlar;
13. Borç veren işleriyle uğraşanlar

Bütün bu mükellefler, 1 Ocak 1950 tarihinden itibaren elde edecekleri kazanç ve gelirler üzerinden mutlak olarak gelir vergisine tabi tutulacaklarından, bu tarihten itibaren Ocak ayı sonuna kadar tutacakları defterleri noterlere tasdik ettirmeleri zorunlu kılınmıştır.

1 Ocak 1950 tarihinde yürürlüğe girecek gelir vergisi mükellefleri arasında gayrimenkul sahiplerinin bir kısmı da yer almıştır. Buna göre 1950 takvim yılı içinde gayrimenkullerinden aldıkları kiraların gayrisafi tutarı 2500 lirayı aşanlar, bu kazanç

dolayısıyla gelir vergisi mükellefiyetine girecekleri bildirilmiştir. Bunun yanı sıra defter tutmaya mecbur olan tüccar ve serbest meslek erbabı için mükellefliğin mutlak olduğu gelir vergisi kanununda yer almıştır. Bu kişiler gerek kendilerine ve gerekse eşlerine ve çocuklarına ait gayrimenkullerden aldıkları kiralari yukarıda yazılı haddi aşmasa dahi bu kazanç ve gelirlerini vergiye tabi kazançlarına ilave etmeye mecbur olduğu kanunla beyan edilmiştir. Gayrimenkul sermaye iradı sahipleri defter tutmak mecburiyetinde olmadığı ancak masraflarına ait vesikaları ve kontratları saklamak ve 1951 bütçe yılı başında bunlara istinaden beyanname mecburiyetinde bırakılmışlardır.⁹

1950 yılı içinde, nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkil sermayeleri dolayısı ile temettü, faiz gibi irat temin edenler de gelir vergisine tabi oldukları bildirilmiştir. Mevduat ve özel alacak faizlerinin yılda 200 lirasından vergi alınmayacağı ancak çeşitli bankanın muhtelif bankalardan veya bir bankanın çeşitli şubelerinden alınan faizde 200 liralık istisna her banka ve şube için ayrı ayrı dikkate alınmıştır. Menkul sermaye iradı sahipleri (defter tutmaya mecbur olan tüccar ve serbest meslek erbabı hariç) defter tutmaya mecbur olmadıkları gelir vergisi kanununda yer almıştır. Bu iratlar dolayısı ile gelir vergisine tabi tutulacaklar, ücretler hariç olmak üzere, gelir vergisine tabi kazanç ve iratlarının yıllık tutarı 5.000 lirayı aşmıyorsa beyanname vermeyecekleri; vergi, faiz ve temettüleri sahiplerine ödendiği sırada ödemeyi yapan müessese tarafından ceza kesilerek vergi dairesine yatıracakları bildirilmiştir. Ayrıca bu suretle alınacak verginin nispetinin %15 olacağı beyan edilmiştir.¹⁰

Şemsettin Günaltay hükümeti, 1 Ocak 1950 tarihinden itibaren yürürlüğe giren yeni gelir vergisinin ilk yılında memurların muaf olması kararını almıştır. Söz konusu duruma yol açan talep memurlardan gelmiş ve hükümet tarafından kabul görmüştür.¹¹

Gelir vergisinin Meclis tarafından kabulünün ardından bazı beklenmedik olaylarda yaşanmıştır. Buna göre 1949 yılının son gününde bankalardan mevduat

⁹ Akşam Gazetesi, 16.12.1949, s. 2.

¹⁰ A.y.

¹¹ Akşam Gazetesi, 17.12.1949, s. 3.

hesaplarının çekilmesi için çok sayıda insan bankalara hücum etmiş, bankalarda mevduat hesaplarda düşüşler meydana gelmiştir. Bunun en önemli nedeni, mevduat hesaplarından gelir vergisi alınacak olması gösterilmiştir. Gelir vergisi kanununun yürürlüğe girmesinin ardından yalnızca yılda 200 liradan fazla faiz getiren hesaplara vergi yükü getirilmiştir. 1949 yılı sonunda bankalarda bulunan mevduat hesaplarının toplamının 800 milyon lira civarında ve tasarruf mevduatı ise 300 milyon lira iken, Türkiye’de bankacılık sektörü yeni yeni gelişmeye başlarken bankalardan mevduat hesaplarının çekilmesi bankacılığımız için oldukça tehlike bir girişim olarak görülmüştür.¹²

8.2. İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Uygulanan Diğer Vergiler

8.2.1. Yol Vergisi

Yol vergisinin tarihi oldukça eskilere dayanmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu’nda karayollarının düzenlenmesi için 1866 yılında Turuk-u Maabir Nizamnamesi yani Yol ve Köprüler Kanunu çıkarılmıştır. Yeni yolların inşaatı ve var olan yolların düzenlenmesi İmparatorluğu’n siyasi karışıklıklar uğraştığı bir dönemde hükmetme açısından oldukça önem arz etmiştir. Birinci Dünya Savaşı öncesinde yol çalışmalarına kaynak yaratmak amacıyla 12 Mart 1914 tarihinde Tarik Mükellefiyeti Nakdiyyesi Kanunu ile bir düzenleme yapılmış ancak düzenlemeden yeterli gelir elde edilememiştir.¹³

1920 yılında Ankara’da kurulan yeni hükümet Kurtuluş Savaşı yıllarında bayındırlık hizmetlerine finansman sağlamak amacıyla 19.yüzyılda sistemleştirilen Yol Vergisi uygulamasına devam edilmesine karar vermiştir. Kurtuluş Savaşı’nın sona ermesi birlikte yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti, Tarik Bedeli Nakdisi Kanunu’ndan yeterli verimin sağlanamadığı gerekçesiyle yeni kanunun hazırlık çalışmalarına başlanmıştır. 19 Ocak 1925 tarihinde 23 maddeden oluşan 23 maddeden oluşan “Yol Vergisi Mükellefiyeti Kanunu çıkarılmıştır. Öğrencilerin,

¹² Akşam Gazetesi, 04.01.1950, s. 1.

¹³ Nuray Özdemir, Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Yol Vergisi ", **Tarih Araştırmaları Dergisi**, 2013, cilt.XXXII, s. 214 – 215.

askerlerin ve ödeme gücü olmadığı tespit edilenlerin yanı sıra altı çocuğu olanlara vergi muafiyeti getirilmiştir.¹⁴

İkinci Dünya Savaşı yıllarında yol vergisi alınmaya devam edilmiş, yol vergisinden elde edilen gelir askeri ihtiyaçların karşılanması için savunmaya aktarılmıştır. II. Dünya Savaşı nedeniyle yol vergisinde düzenlemeye gidilerek 4227 sayılı 1 Haziran 1943 tarihli kanunla yol vergisinin nakden ödeme kısmı %100 arttırılmış ve yeni bedel sekiz olarak belirlenmiştir. Savaş yıllarında (1939 – 1945) yol vergisinden elde edilen gelir ve elde edilen gelirlerden yolların yapımı ile düzenlenmesi için yapılan harcama şu şekildedir¹⁵:

Tablo 34: 1939 - 1945 Yılları Arasında Yol Vergisi'nden Elde Edilen Gelir

Yıllar	Yol Vergisi (Türk Lirası)	Harcanan Para (Türk Lirası)
1939	11.107	7.780
1940	10.917	7.271
1941	9.997	7.944
1942	10.485	6.900
1943	21.428	14.996
1944	24.161	14.411
1945	17.261	8.859

Kaynak: Nuray Özdemir, Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Yol Vergisi, Tarih Araştırmaları Dergisi

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Demokrat Parti'nin kurulması ile birlikte, halk tarafından yol vergisine getirilen eleştiriler yüksek sesle söylenmeye başlanmış, özellikle yol vergisinin neden olduğu angarya yükümlülüğü dar gelirli vatandaşlara büyük sorunlar yaratmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı, Demokrat Parti önderliğinde yol vergisine getirilen eleştirilerden bunalmış, 1947 yılında verginin daha adilane bir şekilde düzenlenmesine karar vermiştir.¹⁶

Mahalle arasında bulunan birçok yolun 1950 yılına kadar oldukça bozuk olduğu ve bu yollarda gerekli düzenlemenin 1950 yılına kadar gerçekleştirilmediği dönemin gazete haberlerine bakıldığında görülmektedir. İstanbul halkından

¹⁴ Özdemir, a.g.e., s. 218.

¹⁵ Özdemir, a.g.e., s. 234.

¹⁶ Vatan Gazetesi, 21.03.1947, s. 1.

milyonlarca lira yol vergisi toplandığı halde İstanbul yolları için harcanan meblağ, toplanan vergi miktarının dörtte biri bile değildi. Belediye, yıllardan beri toplamış olduğu yol vergisini başka açıklarını kapatmak için toplanmıştır. Belediye, zengin semtlerde yaptığı yol çalışmasının, fakir semtlerde de yapılması İstanbul halkı tarafından istenmiştir.¹⁷

Basın – Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü tarafından 1950 yılında bir “Turistik Yollar” tasarısı hazırlanmıştır. Turizmin gelişimini sağlamak için gerekli hazırlanan tasarıya göre turistik yollarının inşası, devamlı tamiri, ağaçlandırılması, bakım ve muhafaza masrafları, o il içinde yol vergisine ikişer lira zam yapmak ve nakdi yol vergisi tutarının %20’sinden eksik ve %50’sinden fazla olmamak üzere il genel meclislerince tahsisat ayrılacağı bildirilmiştir. Ayrıca özel taşıtlardan yılda 7,5 lira; kaptıkaçtı ve kamyonlardan 25 ve otobüslerden 50 lira almak suretiyle karşılanacağı ifade edilmiştir.¹⁸

Yol vergisi, Celal Bayar liderliğinde Demokrat Parti’nin CHP’ye karşı gerçekleştirmiş olduğu muhalefetin esas noktalarından bir tanesi olmuştur. Celal Bayar, Biga’da gerçekleştirdiği mitingde halkın yol vergisini ödemek için çok zor duruma düştüğü, mallarını satmak zorunda kaldığını ifade etmiştir.¹⁹ Celal Bayar, 1949 yılında gerçekleştirdiği bir diğer mitingde Türkiye’nin yol vergisinden 1930’lu yıllardan 1949 yılına kadar 282 milyon lira kazanç elde ettiğini ancak yol durumunun Ortadoğu ülkelerinden farksız olduğunu beyan ederek iktidara sert eleştiriler getirmiştir.²⁰ Cumhuriyet Halk Partisi yol vergisinden dolayı kendisine yapılan eleştirilerden bunalarak 27 Ocak 1949 tarihinde hazırlamış olduğu yeni kanun ile yol vergisinin benzin üzerinden alınmasına karar vermiştir. Buna göre 14 Şubat 1949 tarihinde Meclis’te kabul edilen 5336 sayılı “Yol İşleri İçin Benzinden Alınacak Vergi Hakkında Kanun” ile benzinin litresinden yol vergisi alınması kabul edilmiştir.

14 Mayıs 1950 tarihinde gerçekleştirilen genel seçimler sonucunda iktidara gelen Demokrat Parti Hükümeti’nin Başbakanı Adnan Menderes yol vergisinin yeniden düzenlenmesi için bir komisyon kurmuştur. Yol vergisi kanunun yeniden

¹⁷ Akşam Gazetesi, 04.05.1949, s. 3.

¹⁸ Akşam Gazetesi, 21.02.1950, s.1

¹⁹ Cumhuriyet Gazetesi, 12.08.1948, s. 3.

²⁰ A.y.

düzenlenmesi ile alakalı Bayındırlık Bakanlığı'nda Maliye ve İçişleri Bakanlıkları temsilcilerinin bulunduğu komisyon göreve başlamış ve çalışmalar neticesinde bir tasarı ortaya konmuştur. Hazırlanan tasarıya göre, yol vergisinde köylerde ve şehirlerde olmak üzere iki sistemin uygulanması planlanmıştır. Buna göre vatandaşlar köylerde üç ayrı grup, şehirlerde ise beş gruba ayrılması ve vergilerin bu gruplara göre vergi tarh edilmesi düşünülmüştür. Halihazırdaki yol vergisi kanununa göre yol vergisi mahalli idareler tarafından tahsil edilip paranın bir kısmı Bayındırlık Bakanlığı'na verilmekteydi. Çalışmalarına başlanan yeni yol vergisi kanununda tahsilatı gerçekleştirilecek yol vergisinin tamamen Karayolları Genel Müdürlüğü'ne tahsis edilmesi tasarlanmıştır.²¹

1948 tarihinde ülke çapındaki belediyelerin gelirlerini arttırarak ülke belediyenin faaliyetlerini arttırmak amacı ile hazırlanan kanun tasarısı geçici komisyonda kabul edilmiştir. Kanun tasarısında, yol vergisinin %50'sini hazine, %30'unu özel idare, %20'sini ise belediye bütçesine kalacağı yer almıştır. Bununla birlikte belediye yeni kaynak yaratmak için bir diğer gelir kalemi ise Tekel'den sağlanmıştır. Buna göre, satılan tekel maddelerinin %5'i belediye bütçesine aktarılacağı planlanmıştır.²²

8.2.2. Özel Araçlara Vergi ve Taşıt Harcı

Atatürk köprüsünün inşa masrafları için iki kanunla kara nakil araçlarına resimler konulmuştu. Yeni belediye gelirleri kanunu bu kanunların yüklediği köprü resimlerini kaldırmıştır. Kanun uygulamada iken, ilgili resmi yalnızca hususi otomobiller ile kamyon ve kamyonetler vermiştir. Hususi otomobillerden köprü resmi 270, kamyonlardan ise 90 lira alınmıştır.²³

İstanbul Valiliği'nce 1950 yılı otomobil, otobüs ve kaptıkaçtıların ruhsat fiyatları belirlenmiştir. Buna göre İstanbul sınırları için de yer alan söz konusu taşıtlardan nakil ruhsatnamesi alacak otobüs sahiplerinin ayda 25 liradan senede 300 lira, kaptıkaçtı sahiplerinin ayda 15 liradan senede 180 lira, otomobil sahiplerinin ise ayda 10 liradan yılda 120 lira harç alacakları bildirilmiştir. Ancak maktu harç

²¹ Akşam Gazetesi, 29.11.1950, s. 2.

²² Akşam Gazetesi, 04.06.1948, s. 1.

²³ Akşam Gazetesi, 02.07.1949, s. 3.

ödemek istemeyenlerden yolculardan alacakları nakliye ücretlerinden %5 oranında ruhsat ve işletme harcı da alınabileceği Valilik tarafından beyan edilmiştir.²⁴

8.2.3. Muamele Vergisi

Maliye Bakanlığı, 5410 sayılı kanunla halk ihtiyacı olarak ögütülen hububat ve bakliyatın muamele vergisinden muaf tutulması hakkında teşkilatına bir genelge göndermiştir. Buna göre ayrıca halkın kendi ihtiyacı için getirdiği hububat ve bakliyatı üreten yel veya su ile işleyen ve motorlu ise motor gücü 40 beygir gücünü geçmeyen değirmenler 04.06.1949 tarihinden itibaren muamele vergisinden muaf tutulmuştur.²⁵

Özellikle muamele vergisi 1949 yılı Bütçe görüşmeleri esnasında çeşitli tartışmalara neden olmuştur. Muamele vergisi halkın temel gıda maddesi olan ekmeğin fiyatını 4,5 lira arttırdığı gerekçesiyle TBMM içindeki birçok milletvekilinin eleştirisine neden olmuştur. Dönemin milletvekili Abidin Potoğlu muamele vergisinin kaldırılmasını teklif ederken, teklif iktidardaki ve komisyonda görevli milletvekilleri tarafından kabul görmemiştir. Muamele vergisinin kaldırılmaması fikrini savunanlar, söz konusu vergisinin Türkiye'ye büyük gelir sağladığını iddia etmişlerdir. Hükümete göre ise muamele vergisinden yıllık yaklaşık 125 milyon lira gelir sağlamak ve savaş sonrasında ülkemizin bu gelirden mahrum kalmaması gerekmektedir. 1949 yılında Bütçe Komisyonu'nda gerçekleşen bir diğer tartışma sayım vergisi konusunda yaşanmıştı. İhsan Hamid Tiğrel, Ahmed Remzi Yüreğir ve Abidin Potoğlu sayım vergisinin²⁶ alınmasını eleştirerek, sayım vergisinin gelişmiş ülkelerin hiçbirinden alınmadığını ve sayım vergisinin hayvancılığımızı olumsuz olarak etkilediğini iddia etmişlerdir. Maliye Bakanlığı ülke hazine yaklaşık 32 milyon katkı sağlayan sayım vergisinin tatbikinin kaldırılmasının mümkün olmadığını ifade etmişlerdir.²⁷

²⁴ Akşam Gazetesi, 17.03.1950, s. 3.

²⁵ Akşam Gazetesi, 07.1949, s.1.

²⁶ Sahip olunan hayvan üzerinden alınan vergi

²⁷ Cumhuriyet Gazetesi, 14.01.1949, s.1.

SONUÇ

1 Eylül 1939 tarihinde başlayan ve yaklaşık altı yıl süren İkinci Dünya Savaşı, yalnızca savaşa dahil olan Müttefik ve Mihver Devletleri'ni değil, tüm dünyanın siyasi ve iktisadi hayatını etkilemiştir. Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'na Birleşmiş Milletler örgütünün kurulması için toplanan San Francisco Konferansı'na katılabilmek için Amerika Birleşik Devletleri'nin notası sonucu Mihver Devletleri'ne savaş ilan etmesi ile dahil olmuş, ancak sıcak savaşta yer almamıştır. Bu çalışmada birincil kaynak olarak kullanılan Akşam, Cumhuriyet ve Ticaret gazetelerine ait sayıların tasnifi ile İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'nin iktisadi ve sosyal hayatında yaşanan gelişmeler hakkında kapsamlı bilgiler elde edilmiştir.

Savaşın her geçen gün değişen koşulları Türkiye'nin toprak bütünlüğünü zaman zaman tehdit etmiş, bu durum Türkiye'nin savaş yıllarında hem iktisadi bağlamda hem de siyasi ve milli savunma bağlamında almış olduğu önlemleri sertleştirmesine neden olmuştur. 1940 yılı Ocak ayında 3780 sayılı Milli Korunma Kanunu çıkarılarak olağanüstü durumlarda ülkenin iktisadi ve sosyal hayatını düzenlemek için hükümete önemli yetkiler vermiştir. Akabinde 1942 yılında savaş nedeniyle haksız zenginleşen kişilerden devletin gelir elde etmesini sağlamak amacıyla Varlık Vergisi çıkarılarak uygulamaya konulmuştur.

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'na katılmasa da savaş yıllarında, savaşın getirmiş olduğu olumsuzluklardan olağanüstü derecede etkilenmiştir. Buna göre Türk ekonomisinde savaş yıllarında yaşanan olumsuzlukların savaş sonrası döneme de yansdığı görülmüştür.

Türkiye'de savaş yılları ile ekonominin her dinamiğinde başlayan bozulmalar öncelikle sosyal hayatta başlamıştır. Savaş yıllarında alınan tüm önlemlere rağmen karaborsanın ve ihtikarın önüne geçilememiş, karaborsa piyasası savaş sonrasında devam etmiştir. Savaş sonrası dönemde de gazete haberlerinde karaborsa ve ihtikarın devam ettiği görülmüştür. Bu dönemde gerek gıda maddeleri gerekse de kömür başta olmak üzere dış fırçası ve diğer birçok ürün savaş sonrasında karaborsada boy göstermiştir. 1945 – 1950 yılları arasında göreve gelen hükümetler, karaborsacılığın önüne geçmek için, il belediyelerine ve merkezde görevlendirilenlere önemli yetkiler

vermiştir. Karaborsacılık yaptığı tespit edilen esnafların ve tüccarların dükkanları kapatılmış, çeşitli miktarlarda para cezaları verilmiştir. Ancak verilen para cezaları yeterli olmamış her dönem cezaların arttırılması gündeme gelmiştir. Alınan her önleme karşılık karaborsanın ve ihtikarın önüne geçilememiştir. 1945 – 1950 yılına ait gazete haberlerine bakıldığında sosyal hayatta yaşanan en büyük sorun şüphesiz ki karaborsa ve ihtikarın da neden olduğu hayat pahalılığı olmuştur. Söz konusu dönemde geçim endeksi her geçen gün artarken bu artış halkın kazancındaki artış ile paralel olmamış, bu durum halkın satın alma gücünü olumsuz olarak etkilemiştir.

1945 yılından itibaren Türkiye, uluslararası dış ticaret ilişkilerine yeniden yerini almak amacıyla birçok ülkeyle yeni ticaret anlaşmaları imzalarken birçoğu ile savaş öncesinde yürürlükte olan ticaret anlaşmalarını revize etmiştir. Özellikle 1949 tarihinde Batı Almanya ile kurulan ticari ilişkiler ihracat ve ithalat bağlamında yeni bir pazar yaratmıştır. Ayrıca bu dönemde dış ticari ilişkilere önem verilirken iç piyasada faaliyet gösteren tüccarlar da göz ardı edilmemiştir. Ülke tüccarlarının ithalattan doğabilecek rekabetten zarar görmelerini önlemek amacıyla 510 karar sayılı “Ticaretin Düzenlenmesi ve İhtikârın Önlenmesi” ne yönelik kararname çıkarılmıştır.

Türkiye, savaş sonrasında ülke ekonomisine yeni gelir kaynağı yaratmak ve ithalat için ülkeye sıcak para girişi sağlamak amacıyla ihracat faaliyetlerine önem vermiştir. Bu dönemde tarım ürünleri ihraç edilerek Avrupalı devletlerin gıda sıkıntısı hafifletilirken, sanayi faaliyetlerine yeniden başlayan ya da hızlandıran ülkelere hammadde satılmıştır. Savaş sonrasında ihracata yönelik tahditlerin zamanla kaldırılması ihracat faaliyetlerini hızlandırmıştır. Türkiye'nin ithalat politikasının temelini ise, üretimi iç piyasa ihtiyaçlarını karşılayamayan ürünler oluşturmuştur. Bu dönemde iç piyasa taleplerini karşılamayan hububat ithal edilen ürünlerin başında yer almıştır. İthalat bağlamında Türkiye'nin almış olduğu en önemli karar ise 1949 tarihinde katılmış olduğu Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı'nda alınmış olan %60 ticaret serbestisini kabul etmiş olmasıdır. Bu bağlamda, 1949 tarihinden itibaren ithalat üzerindeki sınırlamaların kaldırılmasına başlanmıştır.

Türk iktisadi hayatı, 1946 tarihinden itibaren önemli değişim ve dönüşümlere sahne olmuştur. 7 Eylül 1946 tarihinde Türk Lirası'nda gerçekleştirilen devalüasyon değişimin ilk adımı olmuştur. Devalüasyon ile ihracattan elde edilen gelirin artırılması ve Türk ihracatçılarının kazancının artırılması amaçlanmıştır. Türkiye, aynı zamanda üretimi arttırmak için 1946 yılında hazırlanan “Beş Yıllık Kalkınma Planı” hazırlanmış, ancak liberal esaslara dayanmadığı gerekçesiyle Amerika Birleşik Devletleri'nin tepkisini çekmesi üzerine uygulanamadan rafa kalkmıştır. Bunun ardından, 1947 tarihinde Recep Peker Hükümeti liberal esaslara dayanan ve özel teşebbüse önem veren “Türkiye Kalkınma Planı” hazırlanmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nda seferberlik ile askere alınan erkek gücünden yoksun Türkiye'nin üretimi gittikçe daralmıştır. 1945 tarihinden itibaren her ne kadar üretim artsa da savaş öncesi Gayri Safi Milli Hasıla rakamlarına ancak 1948 tarihinde ulaşılabilmiştir. Ziraatta modernleşme çabaları, Truman Doktrini ve Marshall Yardımı ile traktör ve zirai donanım temini savaş sonrasında zirai üretimin artmasını sağlamıştır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan iktisadi bağlamda sorunlar yumağı ile çıkan Türkiye, savaş sonrasında ülke ekonomisini yeniden ayağa kaldırmak amacıyla sosyal hayattan ticari hayata, ticari hayattan vergi sistemine, zirai hayata yönelik değişim ve dönüşüme yönelik kararlar alınmış ve birçoğu yürürlüğe girmiştir. Savaş yıllarından 1948 yılına kadar ülke ekonomisi oldukça zorlu günler yaşarken, alınan kararların uygulamaya geçilmesi ile birlikte 1948 tarihinden itibaren ülke ekonomisi toparlanmaya başlamış, üretimde artışlar yaşanmıştır. Ancak her ne kadar ekonomide olumlu gelişmeler yaşansa da 1950 yılında halk savaş koşullarında yaşadıklarını unutmamış, iktisadi ve sosyal hayatta meydana gelen olumsuzlukları göz önünde bulundurarak, gerçekleştirilen genel seçimlerde Demokrat Parti'yi iktidara getirmiştir.

KAYNAKÇA

Gazeteler

Ticaret Gazetesi: 1945

Akşam Gazetesi: 1946.1947.1948.1949.1950.

Cumhuriyet Gazetesi: 1946.1947.1948.1949.1950

Kitaplar

Armaoğlu, Fahir: **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi**, 19.bs., İstanbul, Timaş Yayınları, 2014

Best, Antony-
Jussi M.
Hanhimaki-
JosephA. Maiolo-Kirsten E. Schulze:
Uluslararası Siyasi Tarih 20.Yüzyıl, Çev.
Taciser Ulaş Belge-Emel KEmel Kurt,
İstanbul, Yayınodası 2006

Boratav, Korkut: **Türkiye İktisat Tarihi 1908 - 2009**, 16. bs., Ankara, İmge Kitabevi, t.y.

Cleveland, William.: **Modern Ortadoğu Tarihi**, İstanbul, Agora Kitaplığı, 2008

Eşiyok, B. Ali: **Kalkınma Sürecinde Tarım Sektörü: Gelişmeler Sorunlar Tespitler ve Tarımsal Politika Önerileri**, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş., Cilt II, Ankara, 2004

Karpat, Kemal: **Kısa Türkiye Tarihi 1800 – 2012**, İstanbul, Timaş Yayınları, 2012

Kazgan, Gülten: **Tanzimat'tan 21. Yüzyıla Türk Ekonomisi Birinci Küreselleşmeden İkinci Küreselleşmeye**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009

Pamuk, Şevket: **Türkiye'nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi**, 5. bs., İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2015

Tezel, Yahya Sezai: **Cumhuriyet Dönemi'nin İktisadi Tarihi**, 2. bs., Ankara Yurt Yayınları,

Tekeli, İlhan-
Selim İlkin: "Devletçilik Dönemi Tarım Politikaları", **Türkiye'de Tarımsal Yapılar (1923-2000)**, Drl: Şevket Pamuk ve Zafer Toprak, Yurt Yayınları, Ankara, 1988

Sander, Oral: **Siyasi Tarih 1918 – 1994**, 11. bs., Ankara, İmge Kitabevi, 2003

Uçarol, Rifat: **Siyasi Tarih (1789 – 1999)**, 5. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2000

Makaleler

Ay İsmail Cem: "II. Dünya Savaşı Ulusal Planlama Faaliyetleri: 1946 İvedili Sanayi Planı ve 1947 Türkiye İktisadi Kalkınma Planı'nın Karşılaştırmalı Analizi", **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, cilt 62, S.1, İstanbul, 2012, s. 142-172.

Beşer, Kadir: “1923-1950 Yılları Arasındaki Türkiye’de Toprak Dağılımı Ve Toprak Reformu Politikasının Sonuçları”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.38, Kütahya, s.203-216.

Dik, Esra: “Marshall Planıyla Hür Dünya’ya Giriş, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Kamu Yönetimi Araştırma ve Uygulama Merkezi Türkiye Cumhuriyeti İdare Tarihi Araştırması**, Ed. Birgül Ayman Güler, Ankara, 2008, s. 947-1060.

Ekiz Cengiz - Ali Somel: “Türkiye’de Planlama ve Planlama Anlayışının Değişmesi”, **Ankara Üniversitesi SBF Gelişme ve Toplum Araştırmaları Merkezi**, Ankara, 2005, s.1-36.

Erhan, Çağrı: “Avrupa’nın İntiharı ve İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Temel Sorunlar”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C.51, S.1, Ankara, 1996, s. 259-273. İstatistiki Göstergeler 1923-2011, TÜİK, Ankara, 2011

Kalyon, Levent: “Truman Doktrini Üzerine Bir Analiz”, **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, S.6, İstanbul, 2010, s. 7-26.

- Karabulut, Kerem: “11 Teşrinisani 1942 Tarihli Varlık Vergisi'ne Bir Bakış”, **A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi Prof. Dr. Şinasi Tekin Özel Sayısı**, C.11, S.27, Erzurum, 2005, s. 325-339.
- Öztürk, İbrahim
Mert: “İkinci Dünya Savaşı Türkiye’inde Olağanüstü Ekonomik Kararlar: Milli Korunma Kanunu Ve Varlık Vergisi”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi**, C.32, S.54, Ankara, 2013, s. 135-166.
- Öztürk, Nazım: “IMF’nin Değişen Rolü ve Gelişmekte Olan Ülke Ekonomilerine Etkileri”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, C.57 S.4, Ankara, 2002, s. 95-125.
- Özdemir, Nuray: “Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Yol Vergisi ", **Tarih Araştırmaları Dergisi**, 2013, C..XXXII, S.32, s. 213-247
- Övgün Barış: “Türkiye’de Planlama, Sektörel Gelişmeden Kalkınmaya Kalkınmadan Stratejiye”, **Memleket Siyaset Yönetim Dergisi**, S.23, Ankara, 2010, s. 176 – 204.

Tezler

Erkurt Öztürk,

“İkinci Dünya Savaşı Döneminde Tarım Politikası”, **Yeditepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009

Karğın, Şahin:

“Ege Adaları’nın Hukuksal Statüsü Ege Sorunları, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Köse, Hulusi:

“II. Dünya Savaşı Sonrası Türkiye Amerika İlişkileri (1945-50), **İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010

Soylu, Perihan Ünlü:

“Türkiye’de İkinci Dünya Savaşı Sonrasında İktisadi Politikanın Dönüşümü, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2015,

Şen, Cenk:

“Stalin Döneminde Türk – Sovyet İlişkileri”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2009

Çevrimiçi Kaynaklar

- “2013 Yılı Fındık Sektör Raporu”, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, 2014,(Çevrimiçi),http://tarim.kalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2014/10/2013_findiksektorraporu.pdf, 15Nisan 2015
- “2013 Yılı Zeytin ve Zeytinyağı Raporu”, T.C Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü,Şubat,2014,(Çevrimiçi) <http://koop.gtb.gov.tr/data/5342b748487c8ea5e4b4d9c4/2013%20Zeytinya%C4%9F%C4%B1%20Raporu.pdf>, 15 Nisan 2015
- Büyük Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, (Çevrimiçi), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.576a5387d20244.30895252, 10 Nisan 2016
- “Haşhaş İle İlgili Genel Bilgiler”, Toprak Mahsulleri Ofisi, (Çevrimiçi), http://www.tmo.gov.tr/Upload/Document/Has_hasileilgiligenelbilgiler.pdf,24 Mayıs 2015
- “Kuru Üzüm Sektör Raporu”, Manisa Ticaret Borsası, Ekim 10, 2013, (Çevrimiçi),<http://www.manisatb.tobb.org.tr/UserFiles/download/kuru-uzum-sektor-raporu.pdf>, 15 Nisan 2015
- Tan, A. Şemsettin: “Susam Tarımı”, Çiftçi Broşürü, (Çevrimiçi) [http://arastirma.tarim.gov.tr/etae/Belgeler/Egitim Brosur/135-ciftcibro.pdf](http://arastirma.tarim.gov.tr/etae/Belgeler/Egitim_Brosur/135-ciftcibro.pdf), 02 Şubat 1950

Türkiye Odalar
ve Borsalar Birliği

“Ticaret Odaları ve Sanayi Odaları-Ticaret Odaları-Sanayi Odaları-Deniz Ticaret Odaları- Ticaret Borsaları ve Türkiye Ticaret Sanat Sanayi Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanunu”(Çevrimiçi),

<http://www.tobb.org.tr/HukukMusavirligi/Documents/Mevzuat/5590.pdf>, 02 Şubat 2016

“Yer Fıstığı
Yetiştiriciliği”,

Çukurova Üniversitesi, **Çiftçi Broşürü**, 2004, (Çevrimiçi), <http://tyhm.cu.edu.tr/Tr/detay.aspx?pageId=1526>,

07 Nisan 2015

EKLER

Ek 1- 1945 Yılı Ticaret Gazetesi'nde Yer Alan Sanayi Haberlerine Ait Derleme

Tarih	Haber	Sayfa
2.4.1945	Kilimcilere İplik	1
3.4.1945	Derilerdeki Tüy Tahditlerinin de Kaldırılması Lazımdır.	1
3.4.1945	Yapağı Rekoltesi 125 - 130 Bin Balya Olacak: Mamafih İthal İmkanları Arttığında Fabrikalarımızın İhtiyacı Kolaylıkla Karşılancak.	1
3.4.1945	Makara Satışlarının Yeni Şekli	2
3.4.1945	Künçülere Çimento Verildi.	2
3.4.1945	Dokumacılar Birlik Kooperatifinin Toplantısı	4
4.4.1945	Sabunluk ve Pirina Yağı Getirildi.	1
4.4.1945	Şarap Fabrikası	1
5.4.1945	Sanayimizin Gelişmesi Etrafında	1
5.4.1945	Kalay Bekleniyor	1
6.4.1945	Yeniden Kalay İsteniyor.	1
6.4.1945	Makara Satışları Başladı	1
9.4.1945	Tütün İmalathanelerinde İş Kesimi	1
11.4.1945	Kalay Bekleniyor	1
13.4.1945	Bir Parti Makara Daha Gelecek	1
13.4.1945	Yorgancılara Seten Verilecek.	2
19.4.1945	Ayvalık' ta Sabun İmalatı ve Yağ Durumu	1
19.4.1945	Makaralar Yetmedi	1
25.4.1945	Halcılık Üzerine Yapılan Tetkikler	2

Tarih	Haber	Sayfa
26.4.1945	Çimento Geldi.	1
26.4.1945	Sünerbank Tarafından İsviçre'ye İsmarladığımız Makine Aksamı	1
27.4.1945	Tütün İşlemesi Tamamlanıyor.	1
27.4.1945	Çay Fabrikasının Makineleri Geldi: Memleketimizde Çay İstihali, İstihlaki Karşılacak Kadar Arttırılabilecekse de Maliyet Yüksekliği Çaycılığımız İçin Büyük Tehlikedir.	1
27.4.1945	Dikiş Makinesi Yağları	2
28.4.1945	Bira İstihali Arttırılacak	1
28.4.1945	Çay Fabrikası	1
30.4.1945	Boya ve Globür Getirildi.	1
30.4.1945	Prina Yağı Getirildi	1
30.4.1945	Midilli' deki Hülasa Fabrikasının Durumu	2
30.4.1945	Hususi Sermaye ve Memleket Sanayi	2
2.5.1945	Sadeyağ İstihali Dörtte Bire Kadar Düşmüştür: İstihsal Bölgelerine İstanbul' dan On Bin, Ankara' dan Dört Bin, İzmir' den İki Bin Yağ Siparişi Verildi.	1
2.5.1945	Yağ Fabrikası	1
2.5.1945	Çivi Darlığı	1
2.5.1945	Şarap Fabrikası	2
2.5.1945	İzmir Dokuma Fabrikasının Makineleri	4
3.5.1945	Çivi İhtiyacı	1
3.5.1945	Çimento Dağıtılıyor.	1
3.5.1945	Amerika' dan Çivi Getiriliyor.	2
3.5.1945	Tütüncülerin Kanaviçe İhtiyacı	1
7.5.1945	Hayvani ve Nebati Yağ İstihali İçin	1
7.5.1945	Acıbadem ve Zerdali Çekirdeği Stokları Eriyor.	1
9.5.1945	Deri Fabrikaları Faaliyette	1
10.5.1945	Dokumacılara İplik Dağıtılacak	1

Tarih	Haber	Sayfa
12.5.1945	Zingal Fabrikasının İstihali Arttırılacak	1
12.5.1945	Çimento Bollaştı.	1
12.5.1945	Halicılık Üzerinde Yeni Tetkikler	1
14.5.1945	Kanaviçe Dağıtımı	1
15.5.1945	Mensucat Fabrikalarımız ve Yerli Yedek Parçaları İmalatı	1
16.5.1945	Çimento Bollaştı.	1
16.5.1945	Çivi Verildi.	1
17.5.1945	İthal Edilecek Yağ ile Sabun Yapılacak	2
17.5.1945	Çimento Tevziatı	2
18.5.1945	Yapağı Mübayaası Devam Ediyor.	1
18.5.1945	Yer Fıstığından Yağ Çıkarılacak	1
21.5.1945	Ampul Fabrikası	2
22.5.1945	İnhisarların Buz İmalatı	1
23.5.1945	Adana Bira Fabrikası Faaliyete Geçti.	1
24.5.1945	Hususi Sermayelerin Sanayimizde Rolü	1
25.5.1945	Üzüm İmalathanelerinin Kükürt İhtiyaçları	1
25.5.1945	Peynir İmalatı	4
26.5.1945	Çimento ve Demir Bol Verilecek	1
26.5.1945	Havagazında Tamirat	2
28.5.1945	Kağıt Fabrikalarımız	1
28.5.1945	Çivi İhtiyacı Arttı.	1
28.5.1945	Makara Çıkarıldı	1
29.5.2014	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Altı Sene Sonra Alman Tedbir!	1
29.5.2014	GÜNÜN MEVZULARI: Ziya TATAÇ: Sanayimiz.	1

Tarih	Haber	Sayfa
29.5.2014	Buz Muhtekiri	2
29.5.2014	Havagazı Tesisi	2
30.5.2014	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Kalay İhtiyacı, Stoklar ve Dar Tevziat Sistemi	1
30.5.2014	İlaç Fabrikası Kuracaklar Bulunamıyor.	2
31.5.2014	Halicılık Tetkikleri Tamamlandı.	1
1.6.1945	Sanayiciler Bugün Toplanacak	1
1.6.1945	Ufak Boy Çivi İhtiyacı	1
1.6.1945	Dikiş Makinesi Yağları	2
2.6.1945	Sanayiciler Namına Hazırlanan Rapor	1
4.6.1945	Filistin Sanayi Sergisi	1
5.6.1945	Kuraklık Peynir İstihsalatını da Düşürdü.	4
5.6.1945	Çivi İhtiyacı	4
6.6.1945	Kanaviçesizlikten Tütün İmalathanelerinde İş Durdu.	1
6.6.1945	Kalay Verildi.	1
6.6.1945	Çimento Kontenjanı	1
7.6.1945	Şarap Fabrikası İnşaatı Tamamlandı.	2
8.6.1945	Isparta Esans Sanayi Merkezi Olacak	1
9.6.1945	Çay Fabrikası	1
9.6.1945	Tütüncüler Hala Kanaviçe Alamıyorlar	1
11.6.1945	Çimento Tevziatına Başlandı.	2
12.6.1945	Çırcır Fabrikaları ve Mahsul Vergisi	1
13.6.1945	Yeni Bira Fabrikası	1
15.6.1945	Hususi Sermayeler ve Sanayimiz.	4
16.6.1945	Devlet Mensucat Fabrikalarında İmalat	1

Tarih	Haber	Sayfa
16.6.1945	Sümerbank Genel Müdürlüğünün Tetkikleri	1
16.6.1945	Çimento Tevziatına Başlandı.	1
18.6.1945	Çimento Suistimali	1
18.6.1945	Çivilerin Tevzii	1
19.6.1945	Tuz İstihali Arttırılacak	1
21.6.1945	Sabunluk Sodalar Yolda İmiş	1
21.6.1945	İzmir Çivi Fabrikasının Müracaatı	1
22.6.1945	Uşak' ta Faaliyete Geçen Fabrikalar	1
23.6.1945	Ne Bitmez Muamele Bu? (Tütün - Kanaviçe)	1
23.6.1945	Yuvarlak Demir Tahsis Edildi.	1
25.6.1945	Alkol Fabrikası	1
26.6.1945	Çimento Geldi.	1
27.6.1945	Gomalaklar Nihayet Gelebildi, Fakat..	1
28.6.1945	Çimento Tevziyine Başlandı.	1
30.6.1945	Şarap İmalatı Arttırılacak	1
30.6.1945	Kanaviçe Derdi	1
2.7.1945	Tiftikçiliğimizin Kalkınması ve Değer Kazanması İçin Teşebbüsler	1
2.7.1945	El Tezgahlarına İplik Tevziatı	2
3.7.1945	Tire' de Kurulması Düşünülen Çuval Fabrikası	1
4.7.1945	Tuz İstihsalatı	1
5.7.1945	Bol Miktarda Çimento Geliyor	1
5.7.1945	Çivi İhtiyacı Çok Şiddetlidir.	1
6.7.1945	Şeker İstihali Arttı.	1
9.7.1945	Şahsi Teşebbüsler ve Sanayimiz	1

Tarih	Haber	Sayfa
9.7.1945	Çivi Ayrıldı.	1
12.7.1945	Sanayi Tetkik Heyeti Azaları Şehrimizde	1
13.7.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Doçent Dr. Celal TANIMAN: Nebati Lif İstihali Politikamız Ne Olmalıdır?	2
16.7.1945	Çivi İhtiyacı	1
16.7.1945	Çukurova' daki Dokuma Tezgahları	1
17.7.1945	Şerit Destere Makinası Geldi.	1
17.7.1945	Çimento İhtiyacı Artıyor	2
18.7.1945	Kanaviçe Tevziatı	1
19.7.1945	Çimento Geliyor.	1
20.7.1945	Bu Yıl, İnhisarlar 4 Milyon Kilo Şarap Yapacak: Müstahsil Yaş Üzüm Satışına Ehemmiyet Vermekte, Fiyatların Ne Olacağı Bilinmemektedir.	1
20.7.1945	Makara Bekleniyor.	1
20.7.1945	Çivi Geliyor.	2
21.7.1945	Çivi Fabrikası	1
23.7.1945	Gomalak Tevziatı	2
25.7.1945	Çimento Geldi	1
26.7.1945	Kanaviçe ve Çuvalların Tevzii	2
27.7.1945	Bir Parti Çimento Daha Geldi.	1
27.7.1945	YAĞCILAR TOPLANTISINDA GÖRÜŞÜLENLER: Yağ Fiyatlarının Serbest Bırakılması Müstahsil ve Tacir İçin Zararlı mı Olacaktır? Çiğit Fiyatları Düşük Tespit Edilmiştir.	2
30.7.1945	Çuval Tevziatı ve Palamut İhracı	1
31.7.1945	Çimento İşleri Umumi Mağazalardan Alındı.	1
31.7.1945	Lastik ve Makara Tevziatı	1
1.8.1945	Çivi Fabrikası Faaliyete Geçirilecek	1
2.8.1945	Buz İşi ile Uğraşan yok Mu?	1
3.8.1945	Halıcılığımızın İnkişafı İçin Tedbir: Hükümet Bilhassa Küçük Tezgah Sahiplerini Azami Derecede Destekleyecektir.	1

Tarih	Haber	Sayfa
6.8.1945	Zeytinyağı Rekoltesi 30 Bin Ton: İstihsal Bölgelerindeki İlk Tahminlerin Rakamı Tespit Edildi.	2
7.8.1945	Tuz İstihsal Devresine Girildi.	1
7.8.1945	220 Bin Liralık Makara Gelecek	1
7.8.1945	Şeker İstihsalimiz 100 Bin Tona Çıkarılacak	1
8.8.1945	Karton Gelecek	1
8.8.1945	Çimento Kontenjani	2
9.8.1945	Tezgahların İplik İhtiyacı	1
11.8.1945	Kömür Getiriliyor	1
11.8.1945	Çimento İhtiyacı	1
11.8.1945	Şarap İmalatına Başlandı.	1
14.8.1945	Çivi Getirildi.	1
15.8.1945	Yerli Telle Yapılacak Çivi	1
15.8.1945	Yüz Bin Çuval Daha Gelecek	4
16.8.1945	Çimento Tevziatı	1
16.8.1945	Tuz İstihsalatı Artacak	1
17.8.1945	Ticaret Bakanı Denizli' de Kooperatifleri Ortakları ile Temaslarda Bulunacak	1
17.8.1945	Makara Tevziatı	1
20.8.1945	Makarna ve Sabunculara Kanaviçe Dağıtılacak	1
20.8.1945	İplik Dağıtımı	1
21.8.1945	El Dokuma Tezgahları Dağıtılacak	1
21.8.1945	Kanaviçe İhtiyacı	1
23.8.1945	Teneke İhtiyacı Soruluyor	1
27.8.1945	Sümerbank Fabrikası Genişletilecek: Halkapınar Fabrikasının Tevzii İçin Sümerbank İşçi ve Pamuk Durumunu Tetkik Ettiriyor.	1
27.8.1945	Fuardan Röportajlar: Sümerbank Pavyonu	2

Tarih	Haber	Sayfa
27.8.1945	Çuval Geldi.	4
28.8.1945	Yağhaneler Islaha Muhtaç Görüldü.	1
28.8.1945	Paşabahçe Fabrikası ve Tekel	1
28.8.1945	Kooperatif Ortaklarına Çuval Verildi.	1
30.8.1945	Çimento İşleri	1
31.8.1945	Çivi İhtiyacı	1
1.9.1945	Tuz İstihsaline Başlandı.	1
2.9.1945	Hindistan' dan Gelecek Çuvallar	1
5.9.1945	Fuardan Röportajlar: Sümerbank Pavyonu	2
5.9.1945	İplik Tevziatı	2
6.9.1945	Bafra Kereste Fabrikası Yandı: Memleket Piyasasına İyi ve Ucuz Mal Veren Bu Fabrikanın Yanması Kereste Fiyatlarında Menfi Tesir Yapabilir.	1
7.9.1945	Şaraplık Üzüm Mübayaatı	1
11.9.1945	Ticaret Bakanı B. Raif KARADENİZ' in Gazetemize Beyanâtı: Karabük Fabrikası Demir Fiyatlarını İndirecek	1
11.9.1945	Yağ Fabrikalarında Hazırlık	1
11.9.1945	Tütün Denkleştirmesine Başlandı.	4
12.9.1945	Çivi Kontenjanı	1
12.9.1945	Çiğitler Ne Zaman Tesellüm Edilecek?: Vilayet Makamı Bu Tebliğ ile Çiğit İşleyecek Fabrikaları ve Alım Fiyatları Bildirdi.	4
13.9.1945	Çırçır Fabrikatörleri Ankara' ya Bir Heyet Gönderiyorlar: Aynı Cins Bir Madde Yetiştiren ve İşleyen Türk Köylüsü ile Fabrikacının İki Türlü Muameleye Tabi Tutan Kararın Değiştirileceği Sanılmaktadır.	1
14.9.1945	Ekonomi Bakanı Şehrimizde: Pamuk Fabrikatörleri Ekonomi Bakanına Başvuracaklar	1
14.9.1945	Fındık Yağı İstihsalı: Ticaret Bakanlığı Fındıktan Yağ Çıkarılması ve Rafine Edilmesi Şartlarını Tespit Etti.	4
15.9.1945	Ekonomi Bakanı' nın Tetkikleri: Bugün Saat 16' da Partide Toplantı Yapılacak, Çırçır Fabrikacıları da Burada Bulunacaklardır.	1
15.9.1945	Şark Sanayi Pavyonunda: Bir Saray Holü Gibi Geniş, Aydınlık, Temiz ve Ferah Pavyonda Her Kadını Önünde Mihlatmış Tutacak Kadar Tatlı Renkli Dokumalar Var.	2
19.9.1945	Tekel Bakanı' nın Tetkikleri: Bu Sabah Mutat Ziyaretlerde Bulunan Bakan, Tütün Fabrikası Gezdi.	1
19.9.1945	Palamut Teklifi Alaka Uyandırmadı	1

Tarih	Haber	Sayfa
19.9.1945	Dokumacılığın Eylül İplik Tahsisler	1
19.9.1945	Çivi Bekleniyor	1
20.9.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Ekrem Kapralı: Sanayileşme Hareketlerimiz	1
21.9.1945	El Konulan Pamukların Tevzi Şekli Tespit Edildi: Dokuma Fabrikaları Hariç Bütün İmalatçılar Pamuk İhtiyaçlarını Sümerbank' tan Alacaklar	1
21.9.1945	İdrojene Yağ İstihali Arttırılacak	4
24.9.1945	Pamuklar İçin Varılan Kararlar: Çırcırlama da Savcin Makineleri İplik Randımanı Bakımından Rulocinlere Tercih Edilecek	1
24.9.1945	İyi İstihsal Edilmesi İsteniyor: Zeytinlerin Fazla Bekletilmeyerek En Yakın Tağsırhane veya Fabrikalara Sevki Temin Olunacak	1
24.9.1945	Tel Çivi İhtiyacı	1
24.9.1945	Çuval Dağıtılacak	4
25.9.1945	Ağır Sanayinin Kurulması	4
25.9.1945	Teneke Tevziyatı	4
26.9.1945	Susamyacı Fiyatları: İki Fabrikanın Yeni Karar Karşısında Faaliyetlerini Tatil Edeceği Anlaşılmaktadır.	1
27.9.1945	Mazı Rekoltesi Bin Ton	1
27.9.1945	Çivi İsteği	1
1.10.1945	Kutu Çivisi	1
2.10.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Fabrikalarımız ve Maliyet	1
2.10.1945	Susam Yağı İmali Duruyor.	4
3.10.1945	Türkiye' nin En Büyük Pamuklu Kombinası İzmir' de Kuruluyor: 40,000 İğlik İplik, 1200 Tezgahlı ve Senevi İstihsalatı 72,000,000 Metre Olan Basma Fabrikalarından Müteşekkil Kombina Yirmi Altı Milyon Liraya Mal Olacaktır: Bu Fabrikada Altı Bin Dokuma İşçisi Vazife Alacaktır.	1
3.10.1945	Sabun İmlatı Derdi	4
3.10.1945	Margarincilere Verilecek İç Yağlar	4
4.10.1945	Urla' da Kurulan Şaraphane	4
5.10.1945	Ekonomi Bakanlığı' nın Tebliği: Sabun Maliyet Hesapları ve Satış Fiyatları Bildirildi.	1
5.10.1945	Susam Yağı İmali Durdu: Susam Fiyatlarının Kasımdan Sonra Düşmesi Muhtemel Görülüyor.	1
8.10.1945	Zeytinyacı İstihkakı Arttırılıyor.	1

Tarih	Haber	Sayfa
8.10.1945	Tütüncüler Toplandı.	1
8.10.1945	Tütüncülerin Kanaviçeleri	4
9.10.1945	Tütünlerin Balyalanmasına Başlandı: Son Hazırlığı Yapan Müstahsil Fiyat Bakımından Endişede	1
9.10.1945	İplik Fabrikalarının İhtiyacı Derhal Karşılıyor.	1
9.10.1945	Bazı Çırçır Fabrikaları Faaliyete Geçti.	1
9.10.1945	Sümerbank Teslimi Mahallinde Yapılıyor.	1
11.10.1945	Pamuk Stokları ve Çırçırılama	1
11.10.1945	Çivi İmalatı	1
11.10.1945	İKTİSADİ MEVZULAR: Avrupa' da Yün Dokuma Endüstrisinin Kalkınması	2
11.10.1945	Makara Satışlarına Başlandı.	2
11.10.1945	Kutu Fabrikaları Gecede Çalışacak	4
12.10.1945	Prina Fiyatlarında Hazırlık: Bu sene Prinanın Tonu Kırk Beş Liraya Kadar Çıkacak ve Fazla Yağ İstihsal Edilecektir.	1
12.10.1945	Dokumacıların Randımanı Arttırılacak	1
12.10.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Hepsi Var, Emir Yok!	1
13.10.1945	Fena Zeytinlerin Yağları Karıştırılmayacak	1
16.10.1945	DOĞU İLLERİNİN İMARI: Çimento Sanayisi	2
16.10.1945	Dört Milyon Litre Şarap Yapıldı.	2
16.10.1945	Çivi Fabrikasının Durumu	2
17.10.1945	Zeytinyağı Rekolteği Tespit Edildi: Alakalıların Salahiyetli Rakamlarına Göre Ege Rekoltesini 25 - 30 Bin Ton; Kilis Mıntıkası Rekoltesi 14 Bin Tondur.	1
17.10.1945	Fındık yağı İmal ve Satışı Hakkında Yeni Karar: Eski Yağların Satışı Gelecek Ay Başında Sona Erecektir.	4
18.10.1945	Beyannameli Kok Tevziatına Ay Sonunda Nihayet Verilecek: Bundan Sonra Linyitlerin Satışı Serbest Olacak; Gemilere de Bundan Sonra Kömür Verilecek	1
18.10.1945	Dokuma Tezgahları	2
19.10.1945	Kontrplak Fabrikası Kuruluyor	1
22.10.1945	Tütüncüleri Kanaviçe Verilecek	2

Tarih	Haber	Sayfa
24.10.1945	Yağ Merkezinde Hazırlıklar Süratle Tamamlanıyor.	1
24.10.1945	Peynircilerin Teneke İhtiyacı	1
24.10.1945	İzmir' e Ayrılan Kanaviçeler	2
24.10.1945	Halıcılığımız İçin Tedbirler Alınacak	4
25.10.1945	Çivi Sıkıntısı Bertaraf Edecek Emir Bir Türlü Gelemiyor: Ekonomi Bakanlığı Müsaade Emrini Verse Sıkıntı Kalmayacak Amma...	1
25.10.1945	Kalsiyum İstendi.	1
26.10.1945	Yağ Fabrikaları Çalışmayacak Mı? Alınan Karar Karşısında Bazı Fabrikaların Çalışma İmkânı Bulunmayacağı Söyleniyor.	1
26.10.1945	Şehrimizde Faaliyete Geçen Bir Firma	2
26.10.1945	Prina Fabrikalarında Hazırlık: Bu Sene Mühim Miktarda Prina Yağı Çıkarılacak ve Dokuz Bin Ton Sabun Yapılacak	4
27.10.1945	Çorap ve Fanilacılar İplik İstiyorlar.	2
31.10.1945	Kireç Kaymalı İstihali	2
1.11.1945	Prina Yakılmayacak	1
1.11.1945	Çivi Tahsisleri İptal Edildi.	1
1.11.1945	Kazalara Çuval Dağıtıldı.	2
1.11.1945	Bir Firma Kalay Darlığına Sebep Vermeyecek	4
2.11.1945	Karabük Saclarının Tevzii	1
2.11.1945	Parafin Verilecek	1
2.11.1945	Bir Firma Kalay Darlığına Sebep Vermeyecek	4
3.11.1945	Zeytin yağı Kampanyası: Sabunluk Yağ Bulunmayacak	1
3.11.1945	Zeytin yağı Kampanyası: Sabun İmatındaki Gecikmenin Mahzurları	1
3.11.1945	Zeytin yağı Kampanyası: Ayvalık'tan Getirilemeyen Posalı Yağlar	1
3.11.1945	El Tezgahlarına İpli Verilecek	1
5.11.1945	Sabun İmaline Başlanıyor: Ticaret Bakanlığı Sabunhanelerde Faaliyete Müsaade Etti: Kendi Mıntıkları Haricinde Yağ Mübayaaya Edecek Sabuncular, Bölgelerindeki Bürolardan İhtiyaç Vesikası Alacaklardır.	1
5.11.1945	Deri Piyasası: Taban Astarı Üzerine Satışlar Oluyor	1

Tarih	Haber	Sayfa
6.11.1945	Sabunluk Yağ Fikdanı Çekileceği Söyleniyor.	4
8.11.1945	Denizli Dokumacılar Toplantısı	1
8.11.1945	Hindistan' dan Beklenen Kanaviçeler	1
8.11.1945	Reşadiye' deki Yağ Fabrikası	1
9.11.1945	Cenup Mıntıkasının Yağları Sabunluk Ayrılacak	1
9.11.1945	GÜNÜN MEVZULARI: EGEÖĞLU: Sanayileşme Programımızı Yeniden Gözden Geçirmek Zorundayız	1
10.11.1945	Sabuncular Bir Toplantı Yapacaklar: Hariçten Getirtilecek Sabunluk Yağ İhtiyaçları Nasıl Tespit Edilecek?	1
10.11.1945	Çorap ve Fanila Fabrikalarına İplik Verilecek	1
12.11.1945	Zeytin Mahsulü Müsait: Sabunluk Yağ Bulunamadığından Sabuncular Asit Derecesinin Tecilini İstiyorlar.	1
12.11.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Mes' uliyet	1
12.11.1945	Çivi Fiyatlarının Yükselmesi Önlenecek.	4
13.11.1945	Zeytinyağı Rekoltesi 28032 Ton Olarak Tespit Edildi: Bütün Rekolte 45 Bin Ton Olup Susam ve Pamukyağı Bu Rakama Dahil Değildi.	1
14.11.1945	Oliston Tabako Tekrar Kuruluyor	1
19.11.1945	Her Tarafda Sabun ve Sabunluk Yağ Fikdanı Çekiliyor: Dış Siparişler Karşılammaktadır. Tarım da Üç Şehir için Sabun Veriliyor.	4
19.11.1945	Çivi İmaline Müsaade Edildi.	4
20.11.1945	Dikiş Makinesi Yağı Dağıtılacak	2
20.11.1945	Pamukların Toplama ve Çırcırlaması: Mübayaaya Edilmiş Pamuklar İstasyonlarda Sundurmaların Altında Muhafaza Edilecek	4
22.11.1945	Sabun İmalathaneleri Kapanıyor: Beş Asitten Yukarı Yağlarla İmalata Müsaade Edilmesi Vekaleten Tekrar İstendi.	1
22.11.1945	Bölge Sanayi Birliği Derhal Kurulacak	1
23.11.1945	Şarap ve Bira Fabrikası Hazırlıkları	1
23.11.1945	Sabun Maliyet Fiyatlarının Kontrolü	1
23.11.1945	Üçüncü Kağıt Fabrikası Kuruluyor.	4
23.11.1945	Basma Verilecek	4
24.11.1945	Sanayiciler Birliğine On Vilayet Girecek	1

Tarih	Haber	Sayfa
24.11.1945	Sabunhanelerin Kapasiteleri	4
30.11.1945	Dokuma Tezgahları Pamuksuz Kaldı.	1

**Ek 2- 1945 Yılı Ticaret Gazetesi'nde Yer Alan Sosyal Haberlere İlişkin
Derleme**

Tarih	Haber	Sayfa
10.1.1945	Cenup Hudutlarımızda Koyun Kaçakçılığı	1
11.1.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Cevat NİZAMİ: Almanya' da Varlığı Olanların Vaziyeti	2
12.1.1945	Şubat İçin Değişmez ve Dar gelirlilere Şeker Verilecek	4
13.1.1945	Tağsirhanelerin Teftişine Başlandı.	1
13.1.1945	Hastanenin Gıda İhtiyaçları	2
13.1.1945	Sac ve Demir İhtiyacı	4
13.1.1945	Kira Beyannamesi Verilecek Mükellefler	4
15.1.1945	FAYDALI BİLGİLER: Dr. Sıtkı Şükrü Pamirtan: Köydeki Vitaminlerden, Köylü ve Şehirlerimiz İstifade Etmelidirler.	2
15.1.1945	Ayni Yardım Tahsisatı Geldi.	2
15.1.1945	Pamuklular Geldi.	2
15.1.1945	Sabun ve Zeytinyağı Fikdanı	4
15.1.1945	Sabun ve Zeytinyağı Fikdanı	4
17.1.1945	Akşehir' de İplik Darlığı	4
23.1.1945	İskenderun'da Bekleyen Şapkalar: Şapka Fikdanı	1
9.2.1945	Yapı Ustalarına Kurs Açılacak	2
9.2.1945	Mıntıkamız Üzerinden Bir Elektrik Dalgası Mı Geçiyor?: Fen Adamları Son Tahribatın Kar ve Fırtınadan Değil, Bir Elektrik Dalgasından İleri Geldiğini Söylüyorlar.	4
9.2.1945	Beyaz Peynir Fikdanı	4
10.2.1945	Tütünlerin İşlenmesine Başlandı: Yalnız Dİ AMERİKA' nın Yedi Bin Amele Çalıştıracığı Bildiriliyor.	1
10.2.1945	Suriye' de Bulunan Türk Tebaasının Malları	2
10.2.1945	Çaylar Yola Çıkarılmış	2
10.2.1945	Valinin Gazetemize Beyanları: Öğretmen ve Memur Hakları, Kazaların İmarı, Çocuk Hastaneleri Halkın Giyimi...	4
12.2.1945	Paris' te Halk Kedi Yiyor.	1

Tarih	Haber	Sayfa
12.2.1945	Tütün İşçilerinin Gündelikleri Tespit Edildi: Bu Sene İşçi Yevmiyeleri Çalışmalarına Göre 150-400 Kuruş Arasındadır.	1
12.2.1945	Kağıtsızlıktan Matbaalar Kapanıyor	2
13.2.1945	Demir İhtiyacı	1
13.2.1945	Seylaptan Kışlık Zeriyat Büyük Zarar Gördü: Fazla Yazlık Ekimle Boşlukların Kapatılması İçin Tohum Tevzi Edilecek	1
13.2.1945	Şeker Azlığı	1
13.2.1945	Çay Geldi.	2
13.2.1945	Bulgaristan' da Kalan Atebrinler	4
14.2.1945	Çay Tevziyatı Başladı.	1
14.2.1945	Kısa Ekonomik Haberler: Esat TEKELİ: Dağıtılan Kamyon ve Otomobil Lastikleri	2
14.2.1945	Tel Çivi Ayrıldı.	2
14.2.1945	Bir Kilo Çay 40 Lira	2
14.2.1945	İzmir' in İhtiyaçları	4
14.2.1945	Sadeyağ Stokları Tükendi	4
15.2.1945	İç Anadolu' da Sabun Buhranı olanca Şiddetiyle Devam Ediyor: Bazı Yerlerde Bir Kalıp Sabun Bulmanın İmkânı Yoktur. Bulunabilen Karaborsada	1
15.2.1945	Kula Nihayet Otobüse Kavuştu.	4
16.2.1945	Pirinç Fiyatları Yükselmeye Devam Ediyor.	4
16.2.1945	zeytinyağı: İthalı Hakkında Kooperatife Henüz Emir Gelmedi	1
16.2.1945	Hususi Muhasebe ve Belediye Memurlarının İsteği Kabul Edildi.	2
17.2.1945	Dahiye Bakanlığı: Balıkesir İmar Planında Değişiklikleri Onayladı	1
17.2.1945	Küçük İmalatçılar Hakkında Tahkikat Yapılıyor.	2
17.2.1945	Dilenciler Çoğalıyor	2
19.2.1945	Çimento Tevziyatına Başlandı.	2
19.2.1945	Çivi Bu Hafta Dağıtılacak	2
19.2.1945	Lastik Geldi.	2

Tarih	Haber	Sayfa
20.2.1945	Pirinç Fiyatları Gittikçe Yükseliyor.	1
20.2.1945	Belediyece Cezalandırılanlar.	2
20.2.1945	Noksan Ekmek Çıkaranlar	2
21.2.1945	Makara Dağıtılacak	2
21.2.1945	Ekmekleri Noksan Çıkaranlar	2
21.2.1945	Çivi İhtiyacı	2
21.2.1945	Karnelerin Tevzii	2
23.2.1945	Mahkumiyet İlanı: Fazla Fiyatla Saçma, Kapsül ve Fişek Satmak.	3
23.2.1945	Kösele Alınacak	4
24.2.1945	Sadeyağ Fiyatları Yükseliyor: Gelen Malların Hepsi Satılmakta, Zeytinyağı Temini de Güçleşmektedir.	1
24.2.1945	Pazarlarda Yağ Satışı Yapılacak.	2
26.2.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Meydanı Boş Bulunca	1
26.2.1945	Turgutlu' da Kömür Fikdanı	2
28.2.1945	ANKETİMİZ: Nejad Yıldırım Kemal: Hükümetin Aldığı Kararlar - Tenzilatlı Tren Biletleri - İzmir' de Eğlence Azlığı	2
1.3.1945	Balık Az Geliyor: Havaların Fena Gitmesi Yüzünden Piyasaya Az Miktarda Balık Gelmekte ve Derhal Satılmaktadır. Balıklar Yüksek Fiyatla Satılmaktadır. İstanbul' da Uskumru fiyatı 170 Kuruştur.	2
1.3.1945	Mart Maaşları Yardım Paraları İle Beraber Verildi: Bu Ay Memurlara Nüfus Başına ve Emekli, Dul ve Yetimlere de Aile Başına Altışar Kilo Şeker Dağıtılacaktır.	2
2.3.1945	İstanbul' a Gelen Dış Fırçaları: Karaborsa' ya Geçmemesi İçin Gerekli Tedbirleri Almışlardır.	1
2.3.1945	Sıtma Mücadelesinde Halka da Bazı Vazifeler Verilecektir: Mevcut Sıtma Teşkilatı Genişletilecektir. Bunun İçin Bir Talimatname Hazırlanıyor.	1
2.3.1945	Çay, Kahve Tevziatı	2
2.3.1945	İşçi Sağlığını Koruma Cemiyeti Kongresi	2
3.3.1945	İşçi Sağlığını Koruma Cemiyeti Kongresi Toplandı.	1
3.3.1945	Memurlara Sekizer Kilo Zeytinyağı Verilecek	4
5.3.1945	İstanbul' da Yumurta Bolluğu Var.	1

Tarih	Haber	Sayfa
7.3.1945	Almanya' daki Tebaamız Geliyor.	1
7.3.1945	İşçi Hastanesi İçin Münasip Bir Bina Aranıyor	1
8.3.1945	Nüfus Sayımı	2
9.3.1945	İşçi Sağlığını Koruma Cemiyetinin Faaliyetleri Artıyor.	1
10.3.1945	Pirinç Geldi	1
10.3.1945	Kars Kaşarı	1
10.3.1945	Dağıtma İşleri	2
12.3.1945	Kiralık Evler: Boşalınca Bunları Belediyeler Kiraya Verecektir..	2
12.3.1945	Çeşme Halkına Buğday Verilecek	2
12.3.1945	Tire' nin Motorin İhtiyacı	2
12.3.1945	Amerika Bize Taşıt Uçağı Veriyor.	4
13.3.1945	Makaralar Kuponla Tevzii Edilecek	2
14.3.1945	Kazalara İplik Tevziatı	2
14.3.1945	Kazalara Karpit Yağıyor	3
14.3.1945	Kömür İhtiyaçları Karşılıyor	4
15.3.1945	Tütüncüler Gripin Satamayacak	2
15.3.1945	Hususi Muhasebe Memurları Başka İş Alamayacaklar	2
16.3.1945	Kumaş Satışları Serbest Bırakılıyor.	1
16.3.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Kamyon Tevziatı, Kaza ve Nahiyelerimiz...	1
16.3.1945	Fotoğraf Malzemesi Getirildi.	2
16.3.1945	Ayvalık'tan Yemekli Yağ Geldi	2
17.3.1945	Kömür Satışları	2
17.3.1945	Gelen Mallar	2
17.3.1945	Isparta' da Yağ Sıkıntısı Var	2

Tarih	Haber	Sayfa
17.3.1945	Karpitler Nasıl Dağıtılacak	4
17.3.1945	Son Parti Sadeyağ Geldi	4
19.3.1945	Gaz Sıkıntısı	2
20.3.1945	İzmir Büyük Bir Peynir Sıkıntısı ile Karşılaşacak: Mandıra Sahipleri, Teneke Başına On Lira Fiyat Bulduklarından Peynirlerini İzmir' e Getiremiyorlar.	1
20.3.1945	Külliyetli Miktarda Portakal Geldi.	2
20.3.1945	Çeşitli İçki Bulunamıyor.	2
20.3.1945	İstihsal Mntıklarında Yağ Kalmıyor.	4
21.3.1945	Deprem: Çukurova' da Mal ve Can Kayıpları Maalesef Fazlacadır: Birçok Binalarla Adana' nın Tarihi Köprüleri Yıkılmış, Yerlerden Sıcak Sular Fışkırmaya Başlamış, Dağ Köyü Kayalar Altında Kalmıştır.	1
21.3.1945	Kağıt Fıkdanının Gazetemize Tesiri	1
21.3.1945	İzmir' e Dört Lastik Geldi.	1
22.3.1945	Ayvalık'tan Gelen Yağlar	1
22.3.1945	Sadeyağ Fıkdanı	1
22.3.1945	Yirmi Beş Yataklı İşçi Hastanesi Kuruluyor.	1
23.3.1945	Nebati Yağlara El Konulacağı Söyleniyor.	1
28.3.1945	Ekmek Fabrikası Kurulması Bekleniyor	2
28.3.1945	Yemeklik Yağ Geldi.	2
29.3.1945	Has Ekmek Yapan Fırınlara Arttırılacak	1
31.3.1945	Yağ Geliyor.	1
31.3.1945	Ankara' da Et Bulunamıyor.	2
31.3.1945	Şeker Tevziatı	2
2.4.1945	Kağıt Fıkdanı	2
2.4.1945	Tütün İşçiler Konferansının Kararı	2
2.4.1945	Eğitmenlere Aynı Yardım	2
3.4.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Bir Beyanatın Açıkladığı Durum	1

Tarih	Haber	Sayfa
3.4.1945	Zeytinyağı Fıkdanının Sebepleri: İstihsal Bölgelerinde Gizlenmiş Yağ Yoktur, Hakikatte İstihsal Noksandır.	1
3.4.1945	Harice Gidecek Talebeler	2
4.4.1945	Karpit Tevziatı	1
5.4.1945	Çuval ve Kanaviçe Buhranı	1
6.4.1945	Sakatlanan İşçilere Verilecek Tazminat	4
7.4.1945	Memurlara Verilecek İkramiye	1
7.4.1945	Ham ve Mamul Kauçuk İstendi.	1
7.4.1945	Dükkanların Açılıp Kapanma Saatleri Değiştirildi.	1
10.4.1945	Kağıt Fıkdanı	1
10.4.1945	Zeytinyağı İstihlakı Tahdid Edilecek Mi ? : Hariçten Yağ Temin Edemeyen Mağazalara Perakende Satış Yetkisi Verilmeyecek	1
10.4.1945	Mahkum Tacirlerin Kredileri	1
10.4.1945	Benzin ve Maden Kömürü Geldi.	2
10.4.1945	Makara Satışlarına Başlandı.	2
11.4.1945	İşçi Hastanesi	1
13.4.1945	Un ve Bez Tevziatı	1
13.4.1945	Un ve Bez Tevziatı	
14.4.1945	Fabrikalarda Sıtma Mücadelesi	1
16.4.1945	Basma Veriliyor	1
16.4.1945	Dişçi Kalfaları	1
16.4.1945	Asker Ailelere Yardım Paraları	1
16.4.1945	Ticaret Bakanlığı' nın Tebliği: Zeytin yağlara El Konuldu: Üç Şehirde Karne ile Yağ Satılacak.	2
17.4.1945	Çuval ve Kanaviçe Darlığı: Akreditifi İzmir' den Açılmış Olanların İzmir' e Tahsisi İsteniyor.	1
18.4.1945	Bazı Kazalara Ofis Buğday Verecek	1
18.4.1945	Örgülük Yün	1

Tarih	Haber	Sayfa
19.4.1945	İşçi Hastanesi	1
20.4.1945	İşçi Hastanesi	1
20.4.1945	Birer Maaş İkramiye Tevziine Başlandı.	1
21.4.1945	Farelerin Şerinde Kaçalım Derken, İnsanları Mı Öldüreceğiz?	4
21.4.1945	Parası Yetmeyen Devair Memurları İkramiye Alamıyorlar	4
24.4.1945	Şehirde Yağsızlık	1
25.4.1945	Muallim ve Hususi İdare Memurları ve İkramiyeler	1
26.4.1945	Acı Badem ve Zerdali Çekirdeği: Yağ Fikdanı Üzerine Fabrikalar Stoklardan 300 Ton Mal Aldılar.	1
27.4.1945	Zeytinyağı Tevziatı: Ticaret Bakanlığı, Tevziatın Mayıs Başında, Nüfus Başına Birer Kilo Olarak Yapılmasına Karar Verdi	1
27.4.1945	İşçi Hastanesi	2
27.4.1945	Tifüs Aşısı Tatbik Edilecek.	2
28.4.1945	İstanbul Halkının Zeytinyağı İhtiyacı	1
28.4.1945	Halı İşçiliği Meselesi	1
28.4.1945	Oda Memurlarının İkramiye Maaşı	1
28.4.1945	Karne Tevziatı	1
28.4.1945	GÜNLERLE BERABER: Mehil S. Altuğ: Bu Lüks Hastalığına Bir Son Vermek Zamanı Gelmedi Mi?	1
2.5.1945	İşçilere Yardım Sandığı Kuruluyor.	1
2.5.1945	Pamuklu Tevziatı	2
2.5.1945	Sıtma Savaşı	2
2.5.1945	Bergama' ya Gaz Verildi.,	2
3.5.1945	Yağ Tevzi Edilmemesinin Nedenleri	1
3.5.1945	Tevzi Şeklini Süratle Bulmalıyız...	1
3.5.1945	İzmir' de Pastırma Kalmadı.	1
3.5.1945	İstanbul' a Yağ Sevkediliyor.	1

Tarih	Haber	Sayfa
3.5.1945	Aşılanmayanlara Tebliğ	2
5.5.1945	İki Ayda Bir Litre Yağ Verilecek.	1
5.5.1945	Kağıt Fikdanı Devam Ediyor.	1
5.5.1945	Kültürpark' taki Sinek Yuvaları	1
5.5.1945	Gomolak Dağıtılacak	2
8.5.1945	Yağ Tevzi Emri Geldi.	1
8.5.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Bülent ÜSTÜNDAĞ: Hayat Pahalılığı ve Geçim Şartları	2
10.5.1945	Dağıtma Şekli Bulunamadı: Halk Yağsızlıktan Kıvrırırken Hala Usuller Peşinde Dolaşılmasına Artık Nihayet Verilmelidir.	1
11.5.1945	Zeytinyağı Satışları On Dört Mağazada Birden Başlayacak	1
12.5.1945	Yağ Tevziatı Bugün Başladı.	1
12.5.1945	Gönderilen Yağlar (İstanbul' a)	1
14.5.1945	Sadeyağ Tevziine Tabi Tutulmayacak	2
15.5.1945	Büyük Sabun Sıkıntısı Çekeceğiz: Birçok Tedbirlerde Geç Kaldığımızı Hesaba Katarak, Sabunsuz Kalmamak İçin Şimdiden Ne Lazımsa Yapmalıyız.	1
15.5.1945	Hususi Otomobillere İzin Veriliyor	1
15.5.1945	Sanatkar Yetiştirecek Yuva Açılıyor.	2
16.5.1945	Yağ Tevziatında Birçok Bakkallardan İstifade Edilecek	1
18.5.1945	Zeytinyağı Satışları	1
21.5.1945	Zeytinyağı Getirmek Serbesttir.	1
21.5.1945	Diş Fırçası Getirilmek İsteniyor	1
21.5.1945	Yetim Çocukları	1
21.5.1945	Yağ Tevzi Mahalleri	2
22.5.1945	Otomobil Kullanma Müsaadeleri	1
22.5.1945	Bira Fikdanı	1
22.5.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Halka Sıkıntı Çektirmekte Gösterilen İsrar	1

Tarih	Haber	Sayfa
22.5.1945	Rakı Şişelerindeki Mantarlar Meselesi	2
23.5.1945	İrmik Dağıtılacak	1
24.5.1945	Yağ Tevzi ve Nakil İşleri	1
26.5.1945	Yağ Satışları Düzene Girdi.	1
26.5.1945	T Kuponları	2
28.5.1945	94 Teneke Sadeyağ Geldi.	1
28.5.1945	Denizli' de Yağ Yok	1
28.5.1945	Buz Fikdanı	1
29.5.2014	Yünlü Kadın ve Erkek Kumaşları Tevziye Tabii! : Kumaşlar İthalatçıdan Sümerbank'ça Alınacak ve Dağıtılacaktır.	1
30.5.2014	Manisa' dan da Buz Getirilecek	1
31.5.2014	Sadeyağ Fiyatlarında Tenezzül	1
31.5.2014	Dar Gelirli'lere Pirinç Dağıtımını Uzatıldı.	1
31.5.2014	Nüfus Sayımı Hazırlıkları	1
1.6.1945	150 Eve Elektrik Verilecek	2
2.6.1945	İstanbul Fazla Yağ Çekiyor	1
2.6.1945	Bira İhtiyacı	1
2.6.1945	Havagazı Verildi.	1
4.6.1945	Kara Çiçek	1
4.6.1945	Yağ Tevziyatı	1
4.6.1945	Gaz Tevziyatı	1
5.6.1945	Yerli Mallarda Kumaş Tevziyatı	1
5.6.1945	Sadeyağ Geldi: Urfa' da Yağ Fiyatları Düşerken Diyarbakır' da Talep Fazlalığından Yükselmeye Devam Ediyor	1
5.6.1945	Ayvalık'ta Yağ Fikdanı	1
5.6.1945	Ekmekler Beyaz Çıkacak	2

Tarih	Haber	Sayfa
5.6.1945	Feyazandan Zarar Görenlere Yardım	3
5.6.1945	Gomolak Tevziatına Başlandı.	4
6.6.1945	Bira Bollaştı.	1
6.6.1945	Yurtta Tifüs	2
7.6.1945	Sümerbank Memurlara Kumaş Dağıtacak	1
7.6.1945	Tevzi Edilen Lastikler Derhal Parçalanıyor	1
8.6.1945	Edremit' te de Yağ Sıkıntısı Var.	1
8.6.1945	T Kuponu İle Makara ve Patiska Verilecek (Valilik Makamına)	2
8.6.1945	Cereyan Verme Meselesi	2
8.6.1945	Maden Suları Bozuk Çıkıyor.	2
8.6.1945	Kumaş Tevziatı (Memurlara verilecek)	4
8.6.1945	İrmik Dağıtılacak	4
11.6.1945	İplik Dağıtıldı.	1
12.6.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Sefalet Teknesi!	1
12.6.1945	İsviçre' deki Talebimizin Gıda İhtiyacı	1
12.6.1945	Kazaların Lastik İhtiyacı Arttı.	1
13.6.1945	İşçi Sağlığı	1
13.6.1945	Tıbbi Müstahzarların Azami Satış Fiyatları	1
14.6.1945	Toprak Bayramı Muazzam Tezahürlerle Kutlanacak	1
14.6.1945	Ekmekler Neden Bozuk Çıktı?	1
15.6.1945	Piyasaya Bol Sadeyağ Geldi.	1
18.6.1945	Susam Adasında Veba Çıktı.	1
20.6.1945	4 Milyon Makara İpliği Dağıtılacak	1
20.6.1945	Yağ Tevziatı Başlıyor.	1

Tarih	Haber	Sayfa
20.6.1945	İngiliz Kumaşlarının Dağıtılması Hakkında Ticaret Bakanlığı' nın Kararı	2
21.6.1945	Çalışma Bakanlığı Teşkilatı Kuruluyor	2
22.6.1945	Sıtma Savaşında İlk Muvaffakiyet	2
23.6.1945	İstanbul' a Yağ Sevkiyatı	1
23.6.1945	Zeytinyağı Dağıtımı	1
23.6.1945	Urfa' dan Sadeyağ Geldi.	1
25.6.1945	Ekmek Tipleri	1
26.6.1945	Çalışma Bakanlığı Faaliyete Geçiyor.	1
26.6.1945	Ekmek Tipi	1
27.6.1945	Şeker Dağıtılacak	1
27.6.1945	İşçi Hastanesi	1
28.6.1945	İkinci Hamur Kağıt Tevzi Edilecek	1
28.6.1945	Penisilin Geldi.	1
29.6.1945	Sadeyağ Sarfiyatı Durgun	1
29.6.1945	Yeni Çeşni Ekmekler 15 Kuruş	1
29.6.1945	Kahve ve Çay Kuponları	2
30.6.1945	Yağ Tevziatı (Z) Kuponu ile Yapılacak	1
2.7.1945	Kuponlu Yağ Satışlarına Başlandı.	1
2.7.1945	Bergama' da San' at Okulu Başlayacak	1
2.7.1945	Çalışma Bakanlığı Teşkilatı	1
3.7.1945	Ticaret Bakanlığı Zeytinyağı Mevzusunu Esaslı Şekilde İnceliyor: Zeytinyağından Sabun İmalinin Meni Mukarrerdir. İngilizler Yedi Liraya Yağ İstiyorlar.	1
3.7.1945	Mutemetlere Fotoğraflı Vesika Verilmelidir.	1
3.7.1945	Tire' nin Elektrik ve Su Tarifeleri	2
4.7.1945	Zeytinyağı Sevki Serbest Bırakıldı.	1

Tarih	Haber	Sayfa
5.7.1945	Yeni Ekmekler Satışa Çıkarıldı.	1
6.7.1945	Yedek Subay, Yüksek Tahsil Görenler Olabilecek	1
6.7.1945	Silah Taşıma Vesikaları Toplanıyor	2
6.7.1945	Tek Tip Ekmekler Rağbet Buldu.	2
6.7.1945	Akşehir' de Olağanüstü Sıtma Savaşı	4
7.7.1945	Otomobil İç Lastiği Dağıtılıyor.	1
7.7.1945	Doğan Sağlık Şirketi Kuruldu.	2
7.7.1945	Memur Kuponları ve Zeytinyağı Tevziatı	2
9.7.1945	Yeni Tip Ekmeğe Rağbet Arttı.	1
10.7.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Neden Memur Şubede, Mümessil Değil?	1
10.7.1945	Belediyelerin Sağlık Tahsisatı	2
10.7.1945	Elektrikleri Yanmayan Mahalleler	2
10.7.1945	Kızıl Çullu da Sivrisinek Yuvası	2
10.7.1945	Nüfus Sayımı Hazırlıkları	4
11.7.1945	Dağıtma Kurumu: Teneke ve Kanaviçe Dağıtılacak	1
11.7.1945	Yağ Suistimali Sanıkları	1
12.7.1945	Nüfus Sayımında Vazifelendirilen Doktorlar	1
12.7.1945	Sadeyağ Geldi.	1
12.7.1945	Tek Tip Ekmek Çıkaran Fırınlr Çoğalıyor.	1
12.7.1945	Sümerbank' ın Bağışı	1
12.7.1945	Tifo' nun Devası Bulundu.	1
14.7.1945	Çalışma Bakanlığı' nın Gazetemize Beyanatı: Bakanlık Teşkilatı Tamamlanmıştır. İşçi Kanunu Büyük Gayeler İstihdaf Etmektedir. İzmir' de Bir Teşkilat Vücuda Getirilecektir Hastaneler, Sanatoryumlar ve İşçi Sigortaları İdareleri Kurulacak	1
14.7.1945	Sadeyağ Geldi.	1

Tarih	Haber	Sayfa
16.7.1945	İlköğretim Davası	1
16.7.1945	Zeytinyağı Meselesi	1
16.7.1945	Bergama' ya Gaz Verildi.	1
17.7.1945	Zeytinyağı İşi Ankara' ya Gidecek Heyet	1
17.7.1945	Noksan Vezinli Ekmek Çıkarılmış	1
20.7.1945	Noksan Gevrek Satanlar	1
21.7.1945	Zeytinyağı Tevziatı	1
21.7.1945	Peynir Bozuk Çıkıyor.	1
23.7.1945	Yağ Kongresi Bugün Toplanıyor	1
23.7.1945	Sadeyağ Fiyatlarında da Tenezzül Var.	2
24.7.1945	Mürakabe Komisyonu	2
24.7.1945	Ekmekler Bozuk Çıkıyor	1
25.7.1945	Yağcıların Toplantısı Devam Ediyor.	1
26.7.1945	Yağcılar Toplantısında Ticaret Bakanı' nın Söylevi	1
27.7.1945	Un Dağıtılacak	2
27.7.1945	Köylere Fazla Gaz Verilecek	1
28.7.1945	Bira Mevradatı	2
30.7.1945	Ödemişe Verilen Gaz	1
30.7.1945	Buz Fikdamı Had Devrede	2
31.7.1945	Milli Korunma Teşkilatı	2
1.8.1945	Satıştan İmtina	4
2.8.1945	Sinek Öldürme Suyu	1
2.8.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Hey Gidi Günler, Hey	1
3.8.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Avukat Pertev Arat: Bir Karardan Çıkan Neticeler	1

Tarih	Haber	Sayfa
3.8.1945	Dikili' de Sosyal Yardım	2
3.8.1945	İzmir' e Gelecek Matbaa Kağıtları	2
4.8.1945	İşçi Hastanesi Yakında Açılacaktır.	1
7.8.1945	Zeytinyağı Tenekeleri Delik Mi?	2
8.8.1945	Matbaa Kağıdı Geldi.	2
9.8.1945	İzmir' de Yeniden Hastaneler Açılacak	1
9.8.1945	Yağ Hakkında Alınan Son Kararlar	1
9.8.1945	İşçi Hastanesi	1
10.8.1945	Çöp Arabası ile Taşınan Etler	2
10.8.1945	Yapı ve Su İşlerinde Çalışanlar	2
14.8.1945	Sağlık Bakanlığı' nın Hastaneye Yardımı	1
15.8.1945	Unra Gıda Maddesi Alacak	1
16.8.1945	İşçi Hastanesi	1
16.8.1945	Buz Buhranı Şiddetle Devam Ediyor.	1
16.8.1945	Şişe ile Bira Geliyor.	1
18.8.1945	Dağıtılacak Zeytinyağı Kalmadı: Hariçten Dar Gelirlilerin Karne Getirterek Yağ Almaları Tevzi Hesaplarını Yanlış Çıkardı.	1
18.8.1945	Çalışma Bakanlığı' nın Soruları	1
18.8.1945	Gece Çalışmak İsteyenlere Müsaade Edilmeli	1
18.8.1945	Çimento İhtiyacı Fazla	1
18.8.1945	Ekmek Karneleri	1
20.8.1945	Şeker Bulunduranlar Beyanname Verecekler	2
22.8.1945	Nebati Yağlar	1
22.8.1945	Bergama' ya Gaz Verildi.	2
22.8.1945	Fabrikalardaki İşçilerin Sıhhi Durumu	4

Tarih	Haber	Sayfa
24.8.1945	Çay, Kahve ve Yağ Tevziatı	1
24.8.1945	Filmler Beyana Tabi Tutuldu.	1
27.8.1945	Gazete Kağıdı Fiyatları Yükseliyor.	1
27.8.1945	Fitre ve Zekat Rayiçleri	2
27.8.1945	Denizli' de Ekmek Fiyatları Arttı	2
27.8.1945	Şeker Dağıtımı	4
28.8.1945	Noksan İlaçlar	1
28.8.1945	Ekmek Karnesi Tevziatı	1
28.8.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Gazetecileri İsterlerse Gene Muaheze Etsinler!	1
28.8.1945	1945 Yılı Ramazan Ayına Mahsus Fitre Listesi	2
28.8.1945	Nüfus Sayımında Göçebelerin Durumu	2
30.8.1945	Fazla Mal Alan Göçmenler	2
31.8.1945	Belediye Kömür Stoku Yapacak	1
31.8.1945	Kömür Tevziatı	1
31.8.1945	Nüfus Sayımı Hazırlıkları	2
1.9.1945	Yağ Tevziatı	2
2.9.1945	Bir Dağıtımın Hikayesi	1
4.9.1945	Hariçten Gelen Karneler Meselesi	2
5.9.1945	Sabun Fikdanı Başgösterdi.	1
5.9.1945	İşçi Hastanesi 9 Eylül' de Açılacak	4
7.9.1945	İşçi Hastanesi	1
11.9.1945	Ticaret Bakanı B. Raif KARADENİZ' in Gazetemize Beyanatı: Basma ve Dokümanlarda 30 - 50 Kuruş Arasında Tenzilat Olacak.	1
12.9.1945	Odun Kömürü Tedbirleri	1
12.9.1945	Yağ Yetmeyecek	1

Tarih	Haber	Sayfa
12.9.1945	Nüfus Sayımı Hazırlıkları	1
13.9.1945	Piyasada Pirinç Darlığı Var: Ay Sonuna Doğru Yeni Mahsulün Gelmeye Başlayacağı Bildiriliyor.	1
13.9.1945	Kumaş Dağıtılacak	1
13.9.1945	Memurlara Dağıtılacak İngiliz Kumaşları	4
18.9.1945	Sayım Hazırlıkları	2
18.9.1945	Öğretmenlerin Kalmış Maaşları	2
18.9.1945	Çeşme' de Kurulacak Otel ve Sanatoryum	4
20.9.1945	Hasse Dağıtılacak	1
20.9.1945	Yağ Tevziatı	2
20.9.1945	Sayım İşleri	2
21.9.1945	Parafin Dağıtılacak	1
22.9.1945	Jüt İpliği ve Parafin Dağıtılacak	2
24.9.1945	Kabahat Fırıncılarda Mı Yoksa Fabrikalarda Mı?	1
24.9.1945	Haşere İmha Eden İlaçtan Getirildi.	1
25.9.1945	Memur - Maliyet - Sümerbank	2
25.9.1945	Karneli Yağ Satışları	4
25.9.1945	Ekmek Meselesi Bu Sabah Görüldü.	4
26.9.1945	Tahsil Çağındaki İşçi Çocukları	2
27.9.1945	Ampul Tevziatı	1
28.9.1945	Kalaylama Tarifesi	1
28.9.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Geçmiş Zaman Olur Ki?...	1
29.9.1945	Nüfus Sayımı	2
29.9.1945	Kış Mesaisi	2
29.9.1945	Avanslı Yağ Satışları	4

Tarih	Haber	Sayfa
1.10.1945	Şeker Tevziatı	1
2.10.1945	Karne ile Makara Dağıtılacak	2
2.10.1945	Ampul Dağıtılacak	2
2.10.1945	Barlar ve Gazinolar Erken Kapanacak	2
3.10.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Mahvolan Servetlerin Arkasından;	1
3.10.1945	Memurlara Kumaş Tevziatı Hazırlığı	2
3.10.1945	Asker Ailelerine Maaş Tevzii	2
3.10.1945	Yağ Büroları Faaliyete Geçti.	4
4.10.1945	Zeytinyağı Hakkındaki Kararlar: Büroların Vizesi Olmadan Yağ Sevk edilemeyecek: Mahsulün %40 Dağıtmaya Tabi Tutulacak, % 54 ü Kontrollü Serbest Satışa Verilecek, Tevzi Miktarlar da Arttırılacak	1
4.10.1945	Yağ Bürosu Şefliği	2
5.10.1945	Rekabetin Tesirleri: Otobüs Ücretlerinde Ucuzluk Başladı.	1
5.10.1945	İşçilerin Zam Teklifi Reddedildi.	1
5.10.1945	Ev Fikdanı ve Emlak Bankası	1
5.10.1945	Sabunun Tevziye Tabi Tutulacağı Yanlıştır.	2
6.10.1945	Odun Kömürü Yükseliyor.	1
6.10.1945	Halk Yağ Sıkıntısı Çekiyor.	1
6.10.1945	Yaz Saati Usulü Kalktı: Bu Faydasız Tedbirin Memleketimizde Senelerden Beri Boşuna Tatbik Edildiğini Gösteren Rakamları Veriyoruz	1
6.10.1945	İşçi Sağlığını Koruma Cemiyeti Toplantısı	2
6.10.1945	Sayım Kısa Zamanda Bitirilecek	2
6.10.1945	Amerika' ya Gidecekler	4
8.10.1945	Kumaş Tevziatı	1
8.10.1945	Karneler Daha Evvel Dağıtılacak	1
8.10.1945	Sayım Günü ve Vuku Bulacak Doğumlar	2
10.10.1945	Revirler Ucuz Odun Kömürü Satacaklar: Belediye de Elinde Bin Beş Yüz Tonluk Stoka Güvenmekte ve Bunu Arttırmaya Çalışmaktadır.	1

Tarih	Haber	Sayfa
10.10.1945	Laf Gayreti ile İş Yürümez: Hava Soğuyunca Kömür Yirmi Beş Kuruşa Çıktı ve Belediye' nin Aczi da Görüldü.	1
10.10.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Prof.Dr. Sadi IRMAK(Çalışma Bakanı) : Çalışma Davamızın İki Yönü	2
10.10.1945	Sayım İçin Dün Bir Toplantı Yapıldı.	2
10.10.1945	İşçilere Yemek Vermek Meselesi	2
10.10.1945	Eşkivalığa Yeltenen İki Hırsız Yakalandı	2
11.10.1945	Kömür Meselesini Vilayet Hallediyor.	1
11.10.1945	Pazarlar Sayımdan Bir Gün Evvel Kurulacak	2
12.10.1945	Sayım Kağıtları Dağıtılıyor.	2
12.10.1945	Memurların Kumaşları	2
12.10.1945	Denizli Halkının Kumaşları Kaçırılıyordu.	2
13.10.1945	Ampul Dağıtılacak	1
13.10.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Zamların Tahsili	1
13.10.1945	Yirmi Beş Bin Ampul Getiriliyor.	2
13.10.1945	Fakir Talebeyi Okutma Yardımı	2
13.10.1945	Sayım İşlerinde Yedi Kişi Cezalandırıldı.	2
13.10.1945	İşçi Hastanesine Fakir Esnafta Yatırılacak	4
15.10.1945	Çalışma Bakanlığı İngiltere' den Mütihazsıs Getirtecek	1
15.10.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Sefalet ve Azap Teknesi	1
15.10.1945	Kazalarda Nüfus Sayımı Hazırlıkları	1
15.10.1945	Sonradan Evlenen Askerlerin de Ailelerine Yardım Edilecek	1
15.10.1945	Memurlara Yeni Yardım Şekilleri	4
15.10.1945	İngiliz Kumaş Dağıtımı	4
16.10.1945	Pay Tevzi Listesi Yeniden Tanzim Edilecek	1
16.10.1945	Tevziye Tabi Maddeler Serbest Bırakılacak	2

Tarih	Haber	Sayfa
16.10.1945	Kazalardan Mutumetler İstendi (Kumaş Tevziatı İçin)	2
16.10.1945	Amerikan Gemisiyle Gidenler	2
16.10.1945	Sayım İşlerinde Son Hazırlık	2
17.10.1945	İzmir' in Kok Kömürü İhtiyacı	2
18.10.1945	Beyannameli Kok Tevziatına Ay Sonunda Nihayet Verilecek: Bundan Sonra Linyitlerin Satışı Serbest Olacak; Gemilere de Bundan Sonra Kömür Verilecek	1
20.10.1945	Ekmek Karneleri	1
20.10.1945	Sayım İşinde Son Hazırlık	2
22.10.1945	Jüt İpliği	2
23.10.1945	Kok Bekleniyor.	2
24.10.1945	Memurların Ekmek Karneleri	2
24.10.1945	Kömür Sahtekarlığı	3
25.10.1945	Yağ Tevziatına Devam Edecek	1
25.10.1945	Kurban Bayramında Memurlara Birer Maaş İkramiye Verilecek	1
25.10.1945	Ampul Tevziatı	1
25.10.1945	Mahrukat İhtiyacı Karşılandı.	1
25.10.1945	Karneler Dağıtılıyor.	2
26.10.1945	Memur Kumaşları	1
26.10.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Avukat Pertev ARAT: Tenkit ve Hakikat	2
27.10.1945	Kurban Derileri	1
27.10.1945	Maaş Verilemedi	2
27.10.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Ahmet ARİFOĞLU: Mesken ve İşyeri Buhranı	2
31.10.1945	Zeytinyağı Mevzusunda Alınan Hatalı Tedbirler	1
31.10.1945	Çay ve Kahve Tevziatı	2
31.10.1945	Sayım Günü Sokağa Çıkanlar	2

Tarih	Haber	Sayfa
1.11.1945	Memurlara Verilen Avanslar Kesilecek	1
1.11.1945	Yağ Tevziatı Gecikecek	2
1.11.1945	Aşevleri	2
1.11.1945	Haşeratla Mücadele	4
2.11.1945	Evkaf Emlakinin Kiralanması	1
2.11.1945	Karşıyaka' ya Et Geç Geliyor.	2
5.11.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Karnelerle Birlikte...	1
6.11.1945	Şehir Yağsız Kaldı: Bakanlık Tevziat İçin Hala Emir Vermiyor; Halkta Yağsızlıktan Yirmi Beş Kuruşa Kadar Düşen Balığı Alıp Kızartıyor.	1
6.11.1945	Noksan Ekmek Çıkarmış	2
6.11.1945	Emekli Subaylar Üzüm Dağıtacak	2
7.11.1945	Çalışma Bakanlığı' nın Faaliyet Hazırlığı	1
7.11.1945	Tevziye Tabi Maddeler Serbest Bırakılacak	1
8.11.1945	Kok Dağıtımı	2
8.11.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Ahmet ARİFOĞLU: Sayım Neticesi ve Nüfusumuzu Arttırmak Zarureti	2
9.11.1945	Memurlara İkramiye Tasarısı Geri Alındı.	2
9.11.1945	Fakir Halk Yağsız Bekletiliyor.	4
10.11.1945	Halka Bayramlık Pamukyağı Verilecek	1
12.11.1945	Yağ Büroları Talimatnamesi	2
12.11.1945	Pamukyağı Tevziatı	2
13.11.1945	Pamukyağı Dağıtımı	2
14.11.1945	Şahıslarla Dairelerin Kontenjanı Ayrılacak, Salahiyet Valilerden Alınacak	1
14.11.1945	Sümerbank Piyasaya Hind Mensucati Çıkartıyor.	1
14.11.1945	İşçi Hastanesinde Meccani Tedavi	2
19.11.1945	Hayat Pahalılığı ile Mücadele: Bir de Tetkik Heyeti Kuruldu.	1

Tarih	Haber	Sayfa
19.11.1945	Piyasada İşsizlik	2
19.11.1945	Mensucat Amesi ile Çıkan İhtilaf	2
20.11.1945	TETKİKLER ve DENEMELER: Safaeddin Karanacı: İşçi Tekaüt Sandıkları	2
20.11.1945	İşçi Hastanesinin Gelirine İndirilen Darbe	4
21.11.1945	Yılbaşında Karneler Kalkacak Mı?	4
22.11.1945	Yağ İşinde Yeni Bir Zorluk: Her Meselede Yeni Bir Yokuş Gösterilmesi, Bir Gün Yağ İşini Büsbütün İçinden Çıkılmaz Hale Getirecektir	1
24.11.1945	Yemeklik Yağ Temini Derdi.	1
24.11.1945	Boya Tacirinin Muhakemesi	4
26.11.1945	Yağ Sıkıntısı Had Devrede	2
27.11.1945	Tel Fikdanı	2
27.11.1945	Yağ Mıntıkasından Haber: Bolluk İçerisindeyiz; Fakat Halkı Yağsız Bırakıyoruz: Ayvalık Sabuncuları da, Beş Asitten Yukarı Yağlarla Sabun İmaline Müsaade Edilmesini Beş Maddelik Bir Karar Sureti ile Bakanlıktan İstediler.	2
1.12.1945	Akdeniz' de Hüküm Süren Fırtına: Aksu Vapuru Ancak Bu Sabah Gelebildi. Karaburun Seferleri Yapılamıyor.	1
1.12.1945	Hayat Pahalılığı Karşısında: Emisyona Son Verilmesi Üzerinde Durulmakta imiş; Daha Başka Tedbirler Düşünülmüştü	1
1.12.1945	Mesken Buhranının Sebepleri: İncemeleri Alım Satım Değil; İnşaat Malzemesini Ucuzlatma İmkânlarını Bulmak Cephesine Yönelmeli	1
3.12.1945	Bütün Yurtta Halk Temizlik için Sabun Bulamıyor: Yağ İşinde Alınan Hatalı Kararlar Yüzünden Memlekette Ne Sabun, Ne de Yemeklik Yağ Bulunmaz Oldu.	1
3.12.1945	Akdeniz' de Fırtına Devam Ediyor.	1
3.12.1945	Zeytinyağı İhtiyacı	1
3.12.1945	Emekli Maaşları	2
3.12.1945	Karaburun' un Ekmek İhtiyacı	2
4.12.1945	Ticaret Bakanlığı Yağ Mıntıkasına Bir Müfettiş Gönderdi:	1
5.12.1945	Ekonomi Gazetesi Sahiplerinin Muhakemesi	1
5.12.1945	İnzibat Komisyonu	1
6.12.1945	İzmir' e Ayrılacak Kırtasiyeler	1

Tarih	Haber	Sayfa
13.12.1945	Ege Bölgesi Karla Örtüldü: Belediye Fakir Halka Bedava Kömür Dağıtıyor.	1
14.12.1945	Fakir Halkada Kok Verilecek	3
15.12.1945	Emeklilerin Yol Paraları	3
18.12.1945	İşçi Sigorta Kurumu	1
20.12.1945	Ekmek Kartları	2
21.12.1945	Karaburunlular Sefalet Teknesinden Kurtuluyorlar	1
21.12.1945	Şeker Dağıtım Şekli	2
21.12.1945	Dağıtma Komisyonu	4
24.12.1945	Şeker Tevziyatı	2
26.12.1945	Pazen Tevzi Rezaleti	2
29.12.1945	(Memur ve Subay) Ocak Maaşları	1
31.12.1945	Akdeniz' de Fırtına	1
31.12.1945	İş Bakanlığı	1

**Ek 3- 1945 Yılı Ticaret Gazetesi'nde Yer Alan Ticaret Haberlerine
İlişkin Derleme**

Tarih	Haber	Sayfa
4.1.1945	Japonya ile Siyasi ve İktisadi Münasebetlerimizi Kestik	1
12.1.1945	Rus - Fin Anlaşmasından Biz de Faydalanacağız	1
12.1.1945	EKONOMİK TETKİKLER: Prof. Suphi Nuri İleri: Ticari Kliring	2
13.1.1945	Türk - Rumen Ticaret Anlaşması Yakında İmzalanacak	2
15.1.1945	İngiliz Satışı Müzakereleri	4
17.1.1945	Amerika İle Ticaretimiz	1
18.1.1945	GÜNLERLE: Tükel: Türk-İngiliz Ticaretinde Yeni Hamleler	1
20.1.1945	İhracat ve İthalat: Yapılan İncelemeler Hakkında Bir Rapor Hazırlandı.	1
22.1.1945	Hükümetimizle Romanya Arasında Prensip Anlaşmasına Varıldı: Yapılacak Ticaret Muahedesi İçin Önümüzdeki Hafta İçinde Bir Rumen Heyeti Ankara'ya Gelecekti.	1
24.1.1945	İhracat ve İthalatta Prim: Memleketimizin İç ve Dış Ticaretinin Kalkınmasına Dair Tetkikler Yapılıyor	1
1.2.1945	Rumen Ticaret Heyeti Ankara'da	1
5.2.1945	Bulgaristan' da Kalan Mallarımız	1
6.2.1945	Fransa ile Ticaretimiz Yeniden Başlıyor: Yeniden Müzakerelere Başlanacağından İzmir Tacirlerinin Mütalaaları İstendi	1
6.2.1945	Rumen ve İngilizlerle Ticaret Anlaşmaları	4
6.2.1945	Bulgaristan'da Eşyaları Bulunan Tacirler	4
8.2.1945	Perakendeciler Arasında Kar Paylaşmalı Satışlar: Bu Gibi Satışların Yalnız Aynı Şehirdeki Perakendeciler Arasında Yapılabileceği Bildiriliyor.	1
8.2.1945	İzmir Tacirlerinin Bulgaristan' da Kalan Malları	4
9.2.1945	Londra' da Türk Ticaret Odası Açılacak	4
10.2.1945	Türk - İngiliz Ticaret Görüşmeleri: İzmir' den Davet Edilen Tacirler Ankara' ya Gidemediler: Aynın Yirmi Sekizinde Hareket Edecek Heyete B. Cahit ZAMANLIGİL Riyaset Edecek.	1
12.2.1945	Üç Kişilik Bir Heyet Ankara' ya Geldi: Londra' ya Gidecek Olan Delejelere İzahat Verilecek	1
13.2.1945	Süha Sükuti TÜKEL: İngilizce Konuşan Demokrasilerle Türkiye' nin Ticareti	1

Tarih	Haber	Sayfa
13.2.1945	Suriye ve Lübnan İle Ticaret Başlıyor: Bu Ay İçinde 150 Bin İngiliz Liralık İhracat Yapılmasına Müsaade Edildi.	1
14.2.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Türk - Yunan Ticari Münasebatı	1
14.2.1945	Kısa Ekonomik Haberler: Esat TEKELİ: Rumen Ticaret Heyeti İle Görüşmeler	2
15.2.1945	Dış Ticaret İşlerinde Kararlar	1
15.2.1945	Türk - İngiliz Ticareti Yakın Bir Atide Çok Genişletilecektir: Bazı İngiliz Makamları Ticaret Temsilcilerine Şimdiden İhracat Primleri Veriyorlar.	1
16.2.1945	Ticaret Bakanlığı, İthalat Malları İçin Yeni Fiyat Teslim Etmeyecek: Lüzumsuz ve Lüks Eşyanın İthali Şimdilik Önlenecek ve En Çok Muhtaç Olduğumuz Eşya Getirtilecektir.	1
16.2.1945	Fransız Tacirlerinden Mürekkep Beş Kişilik Bir Heyet İzmir' e Geliyor: Heyet Bu Ayın 22' sinde Burada Bulunacak, İthalatçı İhracatçı Tacirlerimizle Yakın Temaslar Yapacaktır.	1
19.2.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Cenup Yolunu Kontrol Etmezsek...	1
20.2.1945	Ticaret Bakanlığı Çubuk, İnce Demir, Tel ve Çivilerin Satışını Düzenledi: Bu Hususta Kararname, Alakalı Makamlara Tebliğ Edilmiş ve Gereğince Muamele Yapılması İstenmiştir.	1
21.2.1945	Nebati Yağlar ve Zeytinyağı Hakkında Bir Kararname Daha Çıktı: Nebati Yağlarla Zeytinyağı Karıştırılmayacak, Perakende Satışlar Tayin Olunan Yerlerde Yapılacak	1
21.2.1945	Ankara Toplantısı Bitti: Londra' ya Gidecek Heyete İzahat Veren Tacirler Dönüyor.	1
22.2.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Bir Ekonomi Şurası	1
23.2.1945	Zeytinyağı ve Nebati Yağlar Hakkındaki Kararname ve Tebliğin Metnini Hazırlıyoruz: Tacir ve Müstahsili Yakinen İlgilendiren Bakanlar Kurulu Karar İle Ticaret Bakanlığı' nın Tebliğindeki Hükümler Önemlidir.	1
23.2.1945	GÜNÜN MEVZULARI: İzmir İthalatçı ve İhracatçı Bir Merkez Olmak Durumunu Neden Kaybediyor.	2
24.2.1945	Ticaret Heyetimiz Bu Sabah Londra' ya Hareket Etti.	1
26.2.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Nejat Yıldırım Kemal İzmir İthalatçı ve İhracatçı Bir Merkez Olmak Durumunu Neden Kaybediyor.	2
26.2.1945	Perakendecilerin Satışlarda Riayet Edecekleri Hususlar	4
28.2.1945	Türk - İngiliz Ticaret Müzakereleri 31 Martta Bitecek	1
1.3.1945	Türk - Rumen Anlaşması Mart Ortalarında İmzalanacak	4
2.3.1945	ANKETİMİZ: Nejad Yıldırım Kemal: İzmir, Transit Merkezi Olmalıdır. Bu Limanın İhracatçılık Vasfını Hiçbir İskele Alamaz. Fuar Büyük Bir Avantajdır.	2

Tarih	Haber	Sayfa
2.3.1945	İhracatçı ve İthalatçı Birlikleri Umum Katipliğinden	4
5.3.1945	Washington Elçiliğimizde Kredi Mutemetliği Kuruldu: Devlet Sermayesi ile Kurulmuş Müesseselerin Kredilerini Elçilik Gönderecek	1
7.3.1945	Türk - Mısır Limanları Arasında Seferler Başlıyor: Bu Seferlere Tahsis Edilen Üç Vapurumuz, Amerika' dan Gönderilen İthalat Mallarını Taşıyacaktır.	1
8.3.1945	Türkiye - İtalya Arasında Ticari Münasebetler Başlıyor.	1
8.3.1945	ANKETİMİZ: Nejad Yıldırım Kemal: "Türkiye' de Bir Limana Acil İhtiyacı Olmayan Bir Şehir Varsa O da İzmir'dir. Ben Böyle Bir Fuarın Faydalı Olduğunu Göremiyorum" Ş. Remzi REYENTİN	2
9.3.1945	Türk - İngiliz Ticaret Anlaşması Müzakereleri Devam Ediyor	4
10.3.1945	İsviçre ile Ticaretimiz: İki Ayda Teslim Şartı ile İsviçre Müesseseleri Hesabına Siparişler Kabulüne Başlandı.	1
10.3.1945	İzmir İthal ve İhraç Ticaretinde İlk Hareketler: Akdeniz Yolunun Kısmen Olsun Açılması Piyasada Hareket Yarattı.	1
12.3.1945	Fiyat Murakabe Komisyonu	1
13.3.1945	Murakabe Fiyatları	4
16.3.1945	Sakız' dan Bir Ticaret Heyeti Geldi.	1
17.3.1945	Bir Yunan Ticaret Heyeti Geliyor	4
17.3.1945	Üzüm ve İncirden Fon Kaldırıldı: Bundan Böyle Hiçbir Tahdit Kalmamıştır. Bu Haber Piyasada Memnuniyetle Karşılanmıştır.	4
17.3.1945	Yunan Tacirlerinin Temasları: Konya Vapuruna Bir Miktar Mal Verilebileceği Tahmin Edilmektedir.	4
19.3.1945	Türk İngiliz Ticaretinde Büyük Gelişmeler Olacak	2
19.3.1945	Nebati Yağ Satanlar Etiket Koyacak	4
20.3.1945	İzmirli Tacirler Yunanistan' a Gidiyor.	1
21.3.1945	Fiyatlandırılan Mallar	1
23.3.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Bu Ne Sırrıdır, Anlamıyoruz!	1
24.3.1945	Şilelerimiz Fransız Limanlarına Gidecek	1
24.3.1945	Suriye' den Bir Ticaret Heyeti Bekleniyor.	1
24.3.1945	Cenup Seferleri Bugün Başladı.	1

Tarih	Haber	Sayfa
27.3.1945	Bulgaristan' dan Talepler	1
31.3.1945	Türk - İngiliz Ticari Münasebatı Gelişecek	2
5.4.1945	İş Yapma Teklifleri	1
5.4.1945	Konferans	1
5.4.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Tüccar Eli Sıkımmakla İftihar Duyan Ticaret Bakanlığı Memurları	1
6.4.1945	Ticaret Bakanlığı Anket Açtı.	1
6.4.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Elbet Takdir Edeceğiz.	1
6.4.1945	Tüccara Verilen Ültimatom: Birkaç Saatte Yüz Binlerce Lira Ödenmesi Emri Fena Akisler Uyandırdı.	4
9.4.1945	İsveç' e Mal Sevk Edeceklere Kolaylık	1
11.4.1945	Kuru Meyvacılar Heyeti Geliyor.	1
11.4.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Olur Tarafını Aramak Gerek...	1
12.4.1945	Makara Satışında Karşılaşılan Zorluklar	1
12.4.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: İntikal Devresine Girerken...	1
14.4.1945	Yunan Ticaret Heyeti Geliyor:	2
16.4.1945	Mısır, Tunus ve Suriye' den İş Teklifleri	1
16.4.1945	Çekoslovakya ile Ticaret Anlaşmamız	1
17.4.1945	Haftanın Ticari Olayları Karşısında: Nejad YILDIRIMKEMAL: Müstahsil Elindeki Hububat ve Bakliyat - Bitmez, Tükenmez İstihsal ve Satış Dertleri - İhracatçıya Hürriyetin İadesi Zarureti	2
17.4.1945	Elektrik Malzemesi Satmak İstiyorlar	4
17.4.1945	Fransa' dan Teklif Geliyor, Fakat !	4
18.4.1945	Yunan Tacirler Heyeti Gelecek	1
20.4.1945	İsviçre Yolu Açıldı.	1
21.4.1945	Bulgaristan' dan Geçecek Mallara Şahadetname Eklenecek.	4
24.4.1945	İnhisarlar Umum Müdürü Suriye' ye Gitti: Orta Şark' a Tütün ve Sigaranın Satılması İçin Temaslarda Bulunacak	1

Tarih	Haber	Sayfa
25.4.1945	Yunanistanla Ticaret Anlaşması Hazırlıkları	1
26.4.1945	Türk - Yunan Müzakereleri	1
28.4.1945	Fransa' ya Deblokaj Kaldırılmıyor.	2
30.4.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Reddedilen Teklifler Karşısında...	1
3.5.1945	Ankara' da Yapılacak Toplantı	1
3.5.1945	GÜNLERLE BEABER: Tükel: Alınacak Tedbir	1
5.5.1945	Üzüm Fiyatları Tespit Edildi: Ucuz Mal Satalım Diye, İhracat Vergisinin Kaldırılması İçin Bin Yalvarmada Bulunduktan Sonra Yeni Fiyatlar Eskisinden Yüksek Tespit Edildi.	1
5.5.1945	Türk - İngiliz Ticaret Anlaşması	1
7.5.1945	Türk - İngiliz Ticaret Anlaşması	1
8.5.1945	İnhisarlar Bağdat' da Şube Açacak.	1
8.5.1945	Türk ve Yunan Görüşmeleri İlerliyor.	1
8.5.1945	Susam, Ayçiçeği ve Keten Tohumuna İhracat için Lisans Verilmeyecek	1
9.5.1945	Merkezi Avrupa Karayolu Açıldı.	1
9.5.1945	Ticaret Bakanlığı' nın Mühim Kararları Bekleniyor.	1
12.5.1945	Fransa ile Ticari Münasebetimiz: Mevcut Muahedenin Tadili Zaruri Görülmekte, Fransa' dan Yeni Teklifler Gelmektedir.	1
15.5.1945	Türk Ticaret Heyeti Tahran' da	1
16.5.1945	Romanya ile Ticari Görüşmeler Durdu.	1
16.5.1945	Gümrük Duvarları Yıkılamayacak (San Fransisco Konferansı)	2
17.5.1945	Tarımda İşletme Muhasebesi Kuruluyor.	2
18.5.1945	Tekelin Bağdat Mağazası Açıldı.	1
18.5.1945	Son Türk - İngiliz Anlaşmasında Tam Sarahat Yok Mu?: Bir İngiliz Mali Gazetesi Bunu Bir, İntikal Devresi İçin Alınmış Muvakkat Tedbir Olarak Tavsif Ediyor.	4
21.5.1945	Türk - İngiliz Ticaret Anlaşması: Londra' da İmzalanan Anlaşma Etrafında Alakalılara Yeni Bazı Malumat Gelmiştir.	1

Tarih	Haber	Sayfa
23.5.1945	Dış Satış İmkânı Belirince Üzüm Fiyatları Birden Yükseldi: Üzüm ve İhraç Fiyatının Tesbitinde Birlik İdare Heyeti ve Tacirler Arasında Fikir Görüşü Kurulamıyor.	1
24.5.1945	Urfa Ticaret Odasının Kararı: Beşyüz Kuruştan Yukarı Fiyatla Yağ Satışına Ait Faturaları Oda Tasdik Etmeyecek.	1
24.5.1945	Türk - İngiliz Ticaret Anlaşması: Londra' da İmzalanan Anlaşma Etrafında Alakalılara Yeni Bazı Malumat Gelmiştir.	1
24.5.1945	Türk - İngiliz Ticaret Muhadesinin Metni	2
25.5.1945	Türk - İngiliz Ticaret Anlaşması	4
29.5.2014	Türk - İngiliz Ticareti: Ticaret Bakanlığı Anlaşmayı 103 Numaralı Bir Sirkülerle İzah Etti.	1
31.5.2014	Türk - Yunan Ticaret Görüşmelerinde Güçlük	2
1.6.1945	Ticaret Bakanlığı' ndaki Değişiklik	4
2.6.1945	Ticaret Hayatımızda Yeni ve Mühim Kararlar Bekleniyor: Yeni Ticaret Bakanı Bir Odalar Kongresini Toplamak, Belli Başlı Müesseselerin Noktai Nazarını Almak Kararındadır: 510 Sayılı Kararnamesinin de Kaldırılması Kuvvetle Muhtemeldir.	1
2.6.1945	Yunanistanla Anlaşmanın İmzası Memnunlukla Karşılandı.	1
2.6.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Hep Sonradan... (Pamuk Satışı ile Alakalı)	1
5.6.1945	Mal Çok Ama İş Yok!: Ticaret Bakanlığı' nın Yeni Karar ile Piyasasının Sonlandırılacağı Ümit Edilmektedir.	1
5.6.1945	Keresteler Ucuzlayabilecek Mi?	1
5.6.1945	Bulgaristan ve Romanya' nın Dış Ticareti Rusya' ya Mı İnhisar Edecek: Her İki Memlekete Yeni Rus Bulgar ve Rumen Şirketleri Kurulmakta, Bulgaristan' da ise Tam Bir Terör Havası Esmektedir.	1
6.6.1945	Pamuk Satışları Serbest Bırakıldı	1
8.6.1945	Türk - Yunan Ticaret Anlaşması	1
8.6.1945	Yolcu Trenlerinde Ticaret Eşyası Nakli	4
9.6.1945	Türkiye - Çekoslovakya Ticareti Başlıyor.	1
9.6.1945	İsviçre ile Ticaretimiz	1
9.6.1945	Amerika ile Ticaret Anlaşması	1
11.6.1945	Kurşunlu Tenekeler Levha Haline Getirilecek	1
12.6.1945	Kooperatif ve Bir Şirket Statüleri	1

Tarih	Haber	Sayfa
13.6.1945	Esaslı Değişiklikler Bekleniyor: Yeni Kararlar Muattal Bir Hale Sokulan İç ve Dış Ticaretimizi Canlandıracaktır.	1
13.6.1945	Rusya İle Ticaretimizin Gelişmesi: Alakalılar Sovyetlerle Bir Anlaşmaya Vardığımız Takdirde İki Memleket Arasında Mühim Muameleler Olacağı Kanaatindedirler.	1
14.6.1945	İsviçre ile Ticaret Anlaşması: Bugün Yapılacak Toplantıya Tacirlerimizin Mutlak İştirak Ederek Fikirlerini Söylemeleri Lazımdır.	1
15.6.1945	Yunan Tacirler Bekleniyor	1
15.6.1945	Ticaret Bakanlığı' nın Tetkikleri	1
16.6.1945	Türkiye İsviçre Ticareti Genişleyecek	1
20.6.1945	Benzin Satışı Serbest mi Bırakılacak	1
21.6.1945	İsviçre ile Ticarete Serbesti İsteniyor.	1
21.6.1945	Karpuz Satışları	1
21.6.1945	Yunanistanla Olan Ticaretimiz: Bugün Birliklerle Toplantı Yapılacak; Alakalılar Yeni Anlaşmanın İyi İşleyeceği Kanaatindedirler	1
22.6.1945	Yunanistan ile Ticaretimiz Üzerinde Görüşmeler: Her Madde İçin Ticaret Bakanlığından Müsaade İstihsal Edilmesi Mecburiyeti Durumu Güçleştirmektedir.	1
22.6.1945	Orta Şarkta Ticaretimiz Genişletilecek	1
23.6.1945	Ticaret Bakanı İzmir' e Geliyor.	1
25.6.1945	Ticaret Bakanı' nın Yapacağı Tetkikler	1
27.6.1945	İsviçre için Lisans İstendi	1
27.6.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Kaldırılmasını Beklediğimiz Memnuniyetler	1
28.6.1945	Çekoslovakya ile Ticaret Anlaşması	1
28.6.1945	Heyetimiz Bugün İsviçre' ye Gitti.	1
28.6.1945	Ticaret Bakanı Ağustos' ta İzmir' e Gelecek	1
28.6.1945	Bir Fransız Ticaret Heyeti Bekleniyor	1
29.6.1945	Muhabere İmkansızlığından Çekoslovakya ile İş Yapılmıyor	1
30.6.1945	Hububat Satışları Serbest Bırakılıyor	1
30.6.1945	Tüccar Kulübü	1

Tarih	Haber	Sayfa
2.7.1945	Tüccar Kulübü	1
4.7.1945	İskenderun - Fırat Kanalı 20 Ay içinde Bitecek	1
5.7.1945	Türkiye - Irak Ticaret Muahedesi	1
6.7.1945	Ticaret Kulübü İnşaata	1
7.7.1945	Amerika İhracat Lisansı Vermiyor Mu?	1
7.7.1945	Türk - Yunan Anlaşması	1
9.7.1945	Romanya ile Ticari Münasebetimiz Kalmadı	1
9.7.1945	Türk - İngiliz Ticaret Anlaşması	1
10.7.1945	Türk - Yunan Ticareti: Bazı Güçlükler Yüzünden Yeni Anlaşmadan Beri Hiçbir İş Yapılamamıştır.	1
10.7.1945	İzmir Heyeti	1
11.7.1945	Belçika ve Fransa Ticaret Heyetleri Bekleniyor: Amerika'ya 120,000 Ampul Sipariş Edildi, Yeni Gelecek Kalaylar 6 - 7 Liraya Satılabilecek	1
13.7.1945	Ticaret Bakanı: İzmir Seyahatini Tehir Etti.	1
13.7.1945	Ticaret Bakanı'nın İstanbul'daki Tetkikleri	4
14.7.1945	Memleketimizle Fransa Arasındaki Ticari Münasebetlerin Başlaması Bekleniyor: Fransa Bizden Üzüm, İncir, Palamut ve Tütün Alacak. Karşılık Olarak Bize İşlenmiş Kösele Verilecektir.	1
14.7.1945	Liman Hareketleri	1
18.7.1945	Ticaret Kulübü İnşaata	1
20.7.1945	Ticaret Bakanlığı Ticarete Serbestiye Gidilmesini Henüz Erken Telakki Ediyor	1
20.7.1945	Eski Mahsul Satılmadan Yenilere Dokunulmayacak	1
20.7.1945	GÜNÜN MEVZULARI: R. Stokes: Türk - İngiliz Ticaret Münasebetleri	2
20.7.1945	Dış Ticaretimiz ve Sovyet Nüfuzundaki Bölgeler	4
23.7.1945	Yunanistanla İş Yapılmıyor	1
23.7.1945	Memleketimizle İş Yapmak İsteyen Firmalar	1
23.7.1945	Suriye ile Serbest Dövizle Ticaret	2

Tarih	Haber	Sayfa
24.7.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Cevat Nizami: Ticaret Bakan'ının Temasları	2
27.7.1945	Doğu Seferleri	1
27.7.1945	Lübnan ile Olan Ticaretimiz: Lübnanlılar Portakal ve Limon Mukabilinde Kereste, Badem, Kuru Meyve Almak Kararındadır.	4
28.7.1945	Üzümlerin Yüklenememesinin Sebepleri: İngilizler Kara Listeyi Ortaya Çıkarmışlardır. İstanbul' da Bir Firma Bağırsaklarını İsveç' e Gönderememektedir.	1
28.7.1945	İsveç'in Ticaret Anlaşması Teklifi	1
28.7.1945	Serbest Döviz Verilmeyecek Memleketler	1
30.7.1945	İncir Asgari İhraç Fiyatları Yarın Tespit Ediliyor.	1
30.7.1945	Harpten Sonra: Dr.Sherwood Fine: Türkiye - Amerika Ticareti Hakkında Bir Konferans	1
1.8.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Dr. Muhlis Efe: Ticaret - Sanayi Odaları ve Mesleki Teşekküller	2
4.8.1945	Ticaret Kulübü İnşaattı	2
8.8.1945	İzmir Limanı	1
9.8.1945	Navlun Ücretlerinin Yüksekliğinden Doğu Seferleri Boş Yapılıyor: İdare Ücretleri Tayin Ederken Diğer Vasıtaların da Fiyatlarını Göz önünde Bulundurulmalıdır.	1
9.8.1945	Yabancı Müesseseler Şehrimizde Şubeler Açacaklar	1
10.8.1945	İngilizlerle Palamut Müzakerelerine Başlandı?	1
10.8.1945	İthalat ve İhracatta Müvazene	1
11.8.1945	Ecebi Firmaların Teşhir Edecekleri Mallar	1
15.8.1945	Mısır ile Yeni Bir Ticaret Anlaşması Yapılacak	1
16.8.1945	Piyasada Bir Tereddüt Başladı.	1
20.8.1945	Beynelmilel Ticaret Odası Kongresi: Londra' daki Toplantıda Dünya Ticaretinde Şahsi Teşebbüsün Hakim Olması İçin Tedbirler Alındı.	4
21.8.1945	Ticaret Bakanı Bugün Tüccarla Konuştu: Bakan; Kar Hadlerinin İndirilmesi İstedi: Fiyatların Yüksekliği Sebebi Nereden Geliyor. 510 Sayılı Kararname Kaldırılmayacak, Ancak Baskı Hafifletilecek	1
21.8.1945	İzmir Fuarı Açıldı.	1
22.8.1945	Üzüm Satışları Ne Olacak?: Müdahale Mübayaası Üzerinde Tereddütler Var: Fiyat Tesbitinde 9 No nun 30 - 33 Kuruş Olması Muhtemel.	1

Tarih	Haber	Sayfa
22.8.1945	Manisa' da Yaş Üzüm Alımında Tercih mi Varmış?	1
22.8.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Matbuata Gösterilen Saygısızlık	1
23.8.1945	Aksu Vapuru İskenderiye Hattına Gidiyor. Güneysu' da Yarın Gelecek	1
23.8.1945	Ticaret Müdürlüğü' nde Toplantı Yapıldı: Standardizasyon İşleri Görüldü, Bazı Kolaylıklar Gösterilmesi Kararlaştı.	1
23.8.1945	Ticaret Kulübü İnşaatı	1
30.8.1945	Türk - İngiliz Ticareti ve Londra' nın Görüşü:	1
30.8.1945	Nejad YILDIRIMKEMAL: Transit Satışlar	1
31.8.1945	Bütün Mamulatımıza Türk Malı Damgası Vurulacak: Böyle Damgalanmayan Mamullerin Memleket Dışına Çıkarılmasına Müsaade Edilmeyecek	1
4.9.1945	Ticaret Bakanlığı Zeytinyağı Fiyatlarını Tespit ve İlan Etti.	1
4.9.1945	Ticaret Bakanlığı' nın Tebliği: Ticaret Bakanlığı Zeytinyağı Fiyatlarını Tespit ve İlan Etti.	2
11.9.1945	Ticaret Bakanlığı' nında Bir Ucuzlatma Komisyonu Kuruldu.	1
11.9.1945	İsveç ile Ticaret Muahedesi	1
12.9.1945	1945 - 1946 Pamuk Satışları: Tespit Edilen Fiyatlar Altın Şartları 25 Sayılı Sirkülerle Alakalılara Tebliğ Edildi	1
12.9.1945	Yunanistanla Ticaretimiz	1
12.9.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Nazmi TOPÇUOĞLU: Barış Dünyasına Girerken Ticaretimiz.	1
13.9.1945	İspanya ile Ticaretimiz: İspanyol Hükümeti Özel Bir Heyetini Memleketimize Gönderiyor.	1
13.9.1945	Türkiye - İsviçre Ticaret Muahedesi Dün İmzalandı.	4
14.9.1945	Ticaret Bakanı' nın Yeni Demeci: B. Raif Karadeniz, İthalat ve İhracat Meseleleri, Zeytinyağı Durumu ve Alman Kararlar Hakkında Mühim Beyanatta Bulundu.	1
15.9.1945	İsviçre ile Anlaşma Uzatıldı.	1
17.9.1945	Liman Hareketleri: Tırhan Vapurunun İzmir Hattına Verilmesi Muhtemel	1
17.9.1945	Filistin ve Suriye' den Ticaret Heyeti Geliyor.	1
18.9.1945	Yunanistan' la Ticaretimiz	1
21.9.1945	Limanda Faaliyetler Arttı: Sık Sık Vapurlar Gelmeye Başladı ve Geçen Hafta Liman İkinci Dünya Harbinden Beri En Kalabalık gününü Geçirdi.	1

Tarih	Haber	Sayfa
21.9.1945	Ticari Münasebetlerde Bazı Zümrelerin Tercih Edildiği Doğru Görülmüyor: Bu Gibi Şayiaları Çıkaranlar Hakkında Takibatta Bulunulacak	4
22.9.1945	Liman Faaliyeti Hakkında Raporlar	1
22.9.1945	Ekonomi Bakanı Pamukçuların Derdini Hal Edemedi Dönüyor.	1
24.9.1945	Ticaret Bakanlığı'nın Tebliği: Bazı İhracat Malları Lisansa Tabi Tutulmayacak	1
24.9.1945	Mısır ile Ticaret Anlaşması Yapacağız	1
24.9.1945	Irakla Ticaretimiz Gelişecek	4
25.9.1945	Dolar Tasarrufu Zarureti Türk - İngiliz Ticaretini Geliştirebilir: İngiltere'nin Amerika'dan İthal Ettiği Tütünlerden Mühim Bir Kısmını Memleketimizden Alması İhtimali Kuvvetlidir.	1
25.9.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Sulh Devresi Mi? Mütareke Mi?	1
25.9.1945	İç Ticarete Hareket Başladı.	4
26.9.1945	Lisans İşleri	2
29.9.1945	Dahili Ticaret	4
1.10.1945	Orta Şark ile Ticaret Hazırlıkları	4
2.10.1945	İngiliz Heyeti Şehrimize Geliyor	1
2.10.1945	Üzüm Standart Tipleri Tespit Edildi.	1
2.10.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Dış Ticaretin Önemi	2
2.10.1945	Türkiye İsviçre Ticareti: Ticaret Bakanlığı, Yeni Anlaşma Hakkında Bir Tebliğ ile Alakadarlara Malumat Veriliyor.	4
4.10.1945	Müzakerelerde Bulunacak İngiliz Heyeti Bu Sabah Geldi.	1
4.10.1945	İsviçre Anlaşması Hakkında İzahat	4
5.10.1945	İngiliz Heyeti ile İhracatçılar Arasında Temaslara Başlandı: Esasta Mutakabat Hasıl Olmuş, Bulunduğu İçin, Müzakereler Teferruat Üzerinde Cereyan Ediyor.	1
6.10.1945	Liman Faaliyeti	1
6.10.1945	İngilizlerle Üzüm - İncir Satışı Mukavenamesi Gece İmzalandı: Üzümler ve İncirler Dört Ayda Teslim Edilecek. Bu Satışla Memlekete Dört Ayda Onbir Milyon Yedi Yüz Elli Bin Liralık Döviz Girmesi Sağlanmıştır.	1
6.10.1945	Alıcı Bekleyen Maddeler: 500 Ton Fasulye ve 500 Ton Nohut Stoku Uzun Zamandan Beri İstihlak Edilememiştir.	4

Tarih	Haber	Sayfa
10.10.1945	Dış Ticaret Kolaylaştırmak İçin; Ticaret Ateşelerimizden Malumat İstendi.	1
10.10.1945	İncir Standart Heyetimiz Toplanıyor.	4
10.10.1945	Dış Ticaret Münasebetlerimiz	4
11.10.1945	İsviçre Anlaşmasının Metni Hala Tebliğ Edilmedi; Bir Hulasadan Gayri Malumat Gelmediğinden Tacirlere Takas Limite ve Merkez Bankasından Verilen Cevap Henüz Talimat Almadık Olmaktadır.	1
11.10.1945	Amerika' ya Vapur Seferleri Arttı.	4
12.10.1945	İsveç Vapurları Muntazam Seferlere Başladı.	1
13.10.1945	Türkiye - İsviçre Ticareti	1
13.10.1945	Mısır Tacirleri Şehrimize Gelecek	4
15.10.1945	Ticaret Odaları Aidattan Başka Para Alamayacaklar: Ticaret Bakanlığı; Grup Vesikası Vesaire Verilirken Alınmış Paralar Varsa Sahiplerine İade Edilmesini Bildirdi.	1
15.10.1945	Üzüm İşi Hala Karışık: Komite Bugün Borsadan Üzüm Alamadı:	1
15.10.1945	Takas ile Getirilen Mallar	1
15.10.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Türkiye - İsviçre Ticaret Anlaşmasının Tam Metni	1
15.10.1945	İsviçre ile İş Teklifi	4
15.10.1945	İncir Standartı Tespit Edildi.	4
16.10.1945	Üzüm İşinde Son Safha: Tekelle Mübayaadan Vazgeçilerek İhracatçı Tacirler Alımda Serbest Bırakıldılar	1
17.10.1945	Navy - Sert (Vapura Yükleme Müsadesi) Derdi: İngiliz Müsadesi Alınmadığından Kendi Gemilerimizle Kendi Mallarımızı Bile Gönderemiyoruz	1
18.10.1945	HER AKŞAM: Nejad YILDIRIMKEMAL: Kolaylık Göstereceğimize	2
18.10.1945	Romanya' dan Ticaret Heyeti Bekleniyor.	2
18.10.1945	Birleşik Amerika ve Sterlin Sahasında Yapılacak İthalat: Ticaret Bakanlığı, İthal Müsadesi Verilecek Maddeler Hakkında Bir Liste Gönderdi.	4
19.10.1945	Pay Tevzi Listesi Hazırlanıyor (Kuru Meyve)	4
20.10.1945	Birleşik Amerika ve Sterlin Sahasında Yapılacak İthalat: Ticaret Bakanlığı, İthal Müsadesi Verilecek Maddeler Hakkında Bir Liste Gönderdi.	4
22.10.1945	Kar Hadlerinin Tespiti	1

Tarih	Haber	Sayfa
22.10.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Dış Rekabetin İlk Darbesi	1
22.10.1945	Yağlarda Kar Nispetleri: Ticaret Bakanlığı, Kar Hadlerinin Tatbik Tarihleri Hakkında Bir Tebliğ Gönderildi.	3
22.10.1945	Türk - İngiliz Ticaretinin İstikbali: Türk Malları İyi Kalitede Ucuz Olarak Piyasalara Verilirse; İngiliz Ticareti Artıracak, Aksi Halde Zamanla Azalacaktır.	3
22.10.1945	Bölgemizin Ticari Durumu	3
23.10.1945	Ayar Memuru Alınacak	2
24.10.1945	Tüccar Elindeki Tütünlerin Vizesine Başlandı: Tütün Limited, Tüccar Tütünleri Satılmadan Elindeki Mahsulü Vermemek Kararındadır.	1
24.10.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Ahmet ARİFOĞLU: Tacirlerimizin Dış Pazarlarda Temaslarına Engel Olan Formaliteler	2
25.10.1945	Kar Hadlerine Ait Rapor Gönderildi.	1
26.10.1945	Geçen Sene Mahsulü Tütünlerin Satışı Başlandı.	1
26.10.1945	Akhisar' da Tütünler Hazırlanıyor.	2
27.10.1945	Tütünlerin 361 Kuruştan Mübayaası Kararlaştı: Tüccarların İstical Göstermemesi Tavsiye Ediliyor. Alıcılar Tüccara %15 Kar Bıraktıklarıdır.	1
1.11.1945	Romanya ile Ticaret Münasebatın Tesisine Çalışılıyor.	2
1.11.1945	Tekel İdaresi Bozuk Şarapları Almıyor: alkol Çekilmediği Takdirde Beşyüz Bin Litre Şarap Mahv ve Ege Şarapçılığına da Darbe İndirilmiş Olacaktır.	1
1.11.1945	Irak' tan Ticaret Heyeti Geliyor.	1
3.11.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Nuzhet EREL: Türk Amerikan Ticareti Yeni İnkişaf Bekliyor.	1
5.11.1945	Transit Buğday Satışları	1
5.11.1945	Türk - İngiliz Ticareti: İngiltere Amerikan Tütünü Yerine Türk Tütünü Alacak: İngiliz Lirasını Tasarrufla Kullanmamızın Akisleri	1
5.11.1945	Türk - İngiliz Ticareti: İngiltere Amerikan Tütünü Yerine Türk Tütünü Alacak: İhracat Durumumuz İngiltere' yi Alakadar Etmektedir.	4
6.11.1945	Ticaret Müdürlüğünce Hazırlanan Rapor.	1
7.11.1945	Zeytinyağı Hakkında Vilayetin Bir Tebliği: Satışların Nasıl Yapılacağı, Nakil İşlerinin Nasıl Olacağı; Kar Nispetleri Bu Tebliğde Bildiriliyor.	2
7.11.1945	Ticaret Bakanlığı' nın Sirküleri: Vize Talimatnamesi Geldi.	1
8.11.1945	Yunanistan' la Ticaret Anlaşması İşlemiyor.	1

Tarih	Haber	Sayfa
9.11.1945	İsviçre ile Ticaret Anlaşması: Ticaret Bakanlığı Yeni Bir Sirküler ile Tereddütleri Bertaraf Edecek Malumat Gönderdi.	1
9.11.1945	Felemenk ile Ticaret Yapacağız.	1
9.11.1945	Belçika' dan Bir Ticaret Heyeti Geliyor.	4
9.11.1945	İtalya ile Ticaretimiz	1
10.11.1945	Ticaret Anlaşması Teşebbüsleri	2
12.11.1945	TİCARET ANLAŞMALARI: Türkiye - İsviçre Ticaret Anlaşması Hakkında 116 Sayılı Sirküler	2
12.11.1945	Limanda Faaliyet Arttı.	1
13.11.1945	Bir Tüccar Heyeti Ankara' ya Gidecek: Heyet Burada Alınan Kararların Tatbik Edilmesi İçin Teşebbüslerde Bulunacak	1
13.11.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Bereket Ki Rüya	2
13.11.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Ahmet ARİFOĞLU: Yarını Düşünmüyoruz:	2
13.11.1945	Lisans Müddetleri Uzatılacak	4
14.11.1945	Konserveçiliğimizin İnkişafına Çalışılacak	1
19.11.1945	Gene Nevy Sert Derdi	1
20.11.1945	Ticari Rapor	1
21.11.1945	Perakende Satışa Verilen Sabunlar	1
21.11.1945	Kıbrıs İle Ticaretimiz	1
23.11.1945	Bir Ticaret Heyeti Ankara' ya Çağrıldı.	1
24.11.1945	Umumi Mağazalardan Şikayet Ediliyor.	1
26.11.1945	Bulgaristan' ın Yeni Teklifleri	4
1.12.1945	Limana Gelen Giden Vapurlar	1
1.12.1945	Türk - Macar Münasebetleri Geliştirilecek	3
10.12.1945	Perakende Pamuk Satışları	1
10.12.1945	Umumi Rapor	1

Tarih	Haber	Sayfa
10.12.1945	Gelen Mallar	1
10.12.1945	Akreditif Açılmayacak Maddeler	2
11.12.1945	On İki Ada ile Ticarete Başlanabilecek: İngiltere ile Yapılan Yeni Bir Anlaşma, Adalarla Ticareti Mümkün Kılacak	1
14.12.1945	Çekoslovakya ile Mal Mübadelesi	1
14.12.1945	Birçok Memleketlerle Yeni Ticaret Anlaşmaları Yapacağız.	1
15.12.1945	Memleketimizle İş Yapmak İsteyen Yabancı Firmalar	3
17.12.1945	31 Numaralı Sirküler Geldi: Yağ ve Sabundaki Bütün Tahditler Kaldırılmıştır: Çiğit ve Pamukyağı Müstesna, Bütün Nebati Yağlar Satışı da Serbesttir.	1
18.12.1945	On Dört Gündür Bakanlıktan Gelemeyen Lisans: Ticaret Bakanlığı' nın İşi Sürüncemede Bırakması Nelere Mal Olacak	1
21.12.1945	İKTİSABASLAR	2
22.12.1945	Adalarla Ticaret	1
24.12.1945	Dış Ticaretimizin Hızlandırılması	1
27.12.1945	Aylık Rapor.	1

**Ek 4- 1945 Yılı Ticaret Gazetesi'nde Yer Alan İhracat Haberlerine
İlişkin Derleme**

Tarih	Haber	Sayfa
2.1.1945	Romanya Kereste Mukabili Susam İstiyor: Romenlere 1,5 tonluk susam satışı mevzu bahistir. Rumenler bu satışa karşılık petrol talebimizi kabul etmemektedir. Susam mukabilince kereste vermek istemektedir.	1
2.1.1945	İzmir Kooperatifler Birliği Umum Müdürü Ankara' ya Gitti: Üzüm ve İncir Satışları Mukavelesinin Hafta İçinde Parafe Edilmesi Muhtemel	1
3.1.1945	Tütünlerin Kapaşılırcasına Satılacağı Anlaşılmaktadır: Amerikalılar, ihtiyaçların büyük kısmını işlenmemiş tütün olarak alacaklardır.	1
3.1.1945	Sakıza Mal Gönderilmesine Müsaade Edildi: Sakız adasından gelen heyetin muhtelif mallardaki mal talebine Ticaret Vekaleti bir defaya mahsus izin verdi.	1
4.1.1945	Palamut Üzerine İşler: Birkaç memlekete ihraç için lisans gerekli	4
5.1.1945	"İngiliz Satış Mukavelesi İmzalanmak Üzere..." : Bu hususta anlaşmaya varılmış olup 52-54 kuruş üzerinde ufak bir fiyat meselesi kalmıştır. İngiltere' ye yapılacak üzüm satışı için artık tahakkuk etmiş ve katl safhasına girmiştir.	1
5.1.1945	Yunanistan'a karakeçi gönderilecek. Ticaret Vekaleti, cam, neftyağı ve reçina mukabili Yunanistan'a karakeçi ihracına müsaade etmiştir.	1
6.1.1945	Tütünlerin Yarısı Sevk Edildi: Mütebakisinin (geri kalan) günde sekiz vagonla gönderilmesi sevkıyatı biraz arttırılacak.	1
11.1.1945	Amerikalılar Ülkemizden Sünger İstiyor.	1
11.1.1945	Üzüm Satışları İçin Başlayan Müzakereler Son Safhada: Alakalı Müesseseler, Müzakerelerin Müsbet Netice Vereceği Ümidini Beslemektedir.	1
13.1.1945	Filistin' e Üzüm ve İncir Satıldı.	1
15.1.1945	İngilizlere Üzüm Satışı	1
15.1.1945	Romanya Memleketimizden İlaç İstiyor.	4
17.1.1945	Yunanistan İle Mübadele Başladı: Gümrüğe Gelen Mallar Mukabili Kara Keçi, Balık ve saire İhraç Ediliyor.	1
18.1.1945	İngiliz Heyeti Satış Mukavelesini İmzalamak Üzere Geliyor: 20 Bin Tonluk Üzüm, 8 Bin Tonluk İncir Satışı Mukavelesi Salı Günü İmzalanacak.	1
18.1.1945	Filistin' e Permi Alınmadan Mal İthal Edilmeyecek: Permisiz İthal Edilen Mallar Hükümetçe Müsadere ve Hazine'ye İrad Kaydolunacak	4
19.1.1945	İran ve Filistin'e Kuru Vişne Satıldı.	4
20.1.1945	İngilizlere Satılacak Üzüm ve İncir Fiyatları Tespit Edildi: Üzüm 50 ve İncirde 37,50 Kuruştan Verilecektir. Hükümet, İhracat Vergisini Kaldırmaya Karar Verdi.	1

Tarih	Haber	Sayfa
22.1.1945	Fındık İhracatı: Amerika ve İngiltere'den Başka Mısır'da Fındık İstiyor.	1
22.1.1945	Üzüm ve İncir Satışları İçin Beklenen Heyet Bu akşam Geliyor: Heyet Geldikten Sonra Yarın Birliklerle Bir Toplantı Yapılacak, Üzüm ve İncirin Teslim şekli Tesbti Olunacaktır.	1
23.1.1945	İngilizlere Verilecek Üzümler: Satış Müzakerelerine Bu Sabah Başlandı: Öğleye Kadar Devam Eden Görüşmelerde Teferruat Üzerinde Bazı Kararlara Varıldı.	1
24.1.1945	Amerika'ya İhraç Olunan Tütünler	1
24.1.1945	Üzüm ve İncir Satış Mukavelesi Dün akşam İmzalandı: İngilizlere 50 kuruştan 12 Bin Ton Üzüm ve 37 Buçuk Kuruştan da 500 Ton İncir Sattık	1
25.1.1945	İngiliz Satışından ne Müstahsil ne Tüccar Kazanmamıştır: Fazla Taahhüde Girilmemesinin Sebebi de Budur ve Şimdi En büyük Temenni, İhracat Vergisinin Kaldırılacağı Vaadinin Tahakkukudur.	1
26.1.1945	Amerika'ya Tütün Gönderen Tüccarlar	4
27.1.1945	Biriken İhraç Mallarımızın Değeri	1
30.1.1945	İhracat Ruhsatnameleri Değişecek	1
30.1.1945	Palamut Satışı Müzakereleri Devam Ediyor: Külliyyetli Bir Parti Satışı Hususunda Esasta Mutabakat Bekleniyor	1
30.1.1945	Amerikalılar Av Derisi Alımlarını Hızlandırdı.	1
31.1.1945	Fındık İhracatı: İngiltere'ye 50 Ton Fındık Gönderildi.	1
3.2.1945	İsviçre' den de Üzüm ve İncir Talepleri Artıyor. İhracatçılar Faaliyete Geçti: İhracat Vergisinin Kaldırılması Hakkındaki Kararnamenin, Bakanlar Kurulunca Onaylandığı Söyleniyor.	1
5.2.1945	Fındık Satışı	
6.2.1945	İncirlerin Teslimine Başlanıyor.	1
7.2.1945	Yunanistan' a Pastırma ve Sucuk Satılacak	1
7.2.1945	İngilizlere Satılan Üzümler: Karar Çıkmadığından İhracat Vergisinin Depozito Olarak Yatırılması Lazım Geliyor.	1
8.2.1945	Palamut Piyasasında Bir Hareket Beklenmektedir: Romanya, İngiltere ve Mısır'a Bazı Satışlar Yapılırsa İhtimali Kuvvetlidir.	1
8.2.1945	Suriye-Lübnan Piyasası: Zahire ve Kuru Meyve Gelmiştir.	4
9.2.1945	Amerika' ya Tütün Sevkiyatı Devam Ediyor	1
9.2.1945	İngilizlere Satılan İncirlerin Sevkiyatına Başlandı: İhracat Vergisinin Kaldırıldığı Hakkındaki Karar Tebliğ Edildi.	1

Tarih	Haber	Sayfa
9.2.1945	Tiftik İhracat Fiyatı Tespit Ediliyor.	1
9.2.1945	Bir İngiliz Ticaret Gemisi Limanımızda Bekliyor.	1
9.2.1945	Suriye: Türkiye' den Kereste Verilecek	4
10.2.1945	İncirlerin Yüklenmesine Devam Ediliyor.	1
10.2.1945	Filistin' e Kereste Götüren Yelkenlilerimiz	2
12.2.1945	Süngercilik Malzemesi İsmarlandı.	1
13.2.1945	54 Numaralı Sirküler Kalkıyor Mu?	1
13.2.1945	Yabancı Vapurlar: Dün Gelen Yunan Şilebi İncir Yüklüyor: Cumartesi günü Gelecek İngiliz Gemileri ile İthal Eşyası da Bekleniyor	1
13.2.1945	Yunanistan' a Mısır ve Darı İhracı Serbest Bırakıldı.	1
13.2.1945	Palamut Müzakereleri Geri Bırakıldı.	1
14.2.1945	Romanya ve Bulgaristan' a İncir Satıldı.	1
14.2.1945	Yunan Tacirlerin Müracaatları	1
14.2.1945	Sirküler Numarasındaki Yanlışlık: 56 Numaralı Kalkıyor.	4
15.2.1945	Yunanistan' a Gönderilecek Maddelerin Başında Bakla Önemli Yer Alıyor: İstanbul İle Pire Arasındaki Vapur Seferlerinin, Bu Ayın Sonunda Başlaması İhtimali Kuvvetlidir.	1
17.2.1945	Şilelerimiz: Filistin ve Lübnan Limanlarına Uğrayacak	1
17.2.1945	Toprak Mahsullerimiz İçin Bir Çok Memleketlerden Talepler Vardır. Bazı Devletlerle Ticari Anlaşmalar Yapılacak, Stokları Fazla Olan Mahsullerimizden İhracata Müsaade Edilecektir.	1
17.2.1945	Yağlı Tohumlar İhracatı Azalıyor	1
19.2.1945	Üzüm İncir Sevkiyatı: Vatan Vapuru Hareket Etmek Üzeredir. Bir Müttefik Şilebi Bekliyor.	1
19.2.1945	Yunanistan'a Bakla ve Nohut Vermemiz Muhtemel: Kooperatifler Umum Müdürü, Verilecek Maddelerin Tespiti İçin Ankara' ya Gitti	1
19.2.1945	Lübnan Kerestelerimize Fiyat Tayin Etti.	1
19.2.1945	Tütün İhracatı Durdu.	4
21.2.1945	Üzümlerin Teslimi Hazırlıkları: Son Partiler Türk ve Yunan Vapuruna Nakledilecek	1

Tarih	Haber	Sayfa
22.2.1945	Fındık ve Krom İhracatı	1
23.2.1945	Üzümler Hazırlanmış, Sevk İçin Vasıta Beklemektedir: Ticaret Bakanlığı'na Müracaat Edilerek Vapur Tahsisi İçin Teşebbüste Bulunması İstendi.	1
23.2.1945	Romanya Ve Yunanistan Pamuk İstiyor.	1
26.2.1945	Üzümlerden Bir Parti Daha Gönderiliyor.	1
26.2.1945	Haşhaş Satışı	1
26.2.1945	Pamuk Döküntüsü İhracı	4
26.2.1945	Romanya'ya Verilecek Pamuklar Hazırlanıyor	4
28.2.1945	Üzüm Sevkiyatı İçin Dört Gözle Vapur Bekleniyor: Bugün Gelmesi Beklenen Yunan Vapuru Hala Gelmedi. Hazırlanmış Olan Üzümler Bekliyor.	1
1.3.1945	İhracatçılar, İnhisarlardan Üzüm İstediler: Ünikrop Teşviki İçin Bunun Zaruri Olduğu ve İnhisarların da Elinde İstenilen Üzümlerden Bulunduğu Anlaşılmaktadır.	1
1.3.1945	Malta Tacirleri: İzmir Piyasasından Bakla Aldılar.	1
1.3.1945	Yunan Vapuru Çeşme'ye Geldi: İngilizlere Satılan 12 Ton Üzümden Bir Kısmını Almak İçin Gönderilen Vapur Çeşme'ye Varmıştır.	2
2.3.1945	Vapursuzluk Yüzünden Üzüm Teslimatı Gecikiyor: Günlerden beri Beklenen Aeros İsmindeki Yunan Vapuru Geldi.	1
3.3.1945	Dün Gelen Aeros Vapuruna Üzüm Yüklenmeye Başlandı: Bu Ayın 15'inde Büyük Bir İngiliz Vapurunun Daha Limanımıza Gelmesi Bekleniyor.	1
3.3.1945	Bu sene İşlenen Tütünlerin Hepsini İhraç Olunacak: İkinci Derecede Tacirler, Ellerindeki Tütünleri Amerikan Kampanyalarına Sattılar	1
6.3.1945	Yunan Vapuru Yükünü Aldı Bugün Gidiyor: Yarından Sonra Gelecek Olan Bir İngiliz Vapuru da 4500 Ton Üzüm Alacak	1
7.3.1945	İngilizlere Satılan Üzümlerin Nakli Hızlandırılıyor: Ayın Başında Limanımıza 2 Rus Vapurunun Gelip İngiliz Limanlarına Götmek Üzere Üzüm Alması Bekleniyor.	1
8.3.1945	İngiliz Ticaret Vapurları Limanımıza Gelmeye Başladı: İlk Vapur, İthalat Eşyası Getirdi. Ayın 12'nde Çeşitli Eşya ile Dolu Bir de Yunan Vapuru Bekleniyor.	1
8.3.1945	Keçili Kılı Fonsuz 200 Ton İhraç Olunabilecek	1
8.3.1945	Tütün İhracatı Bu Sene Kısmen Denizden Yapılacak	1
8.3.1945	Tuzlu Balık Talepleri Gittikçe Artıyor	1
9.3.1945	Komşu Memleketlerden Mal Talepleri Gittikçe Artıyor: Pamuk, Tütün, Palamut, Hububat, Susam ve Tuzlu Balık İstenilen Malların Başındadır.	1

Tarih	Haber	Sayfa
9.3.1945	Kuru Meyvalar Toplandı.	2
12.3.1945	İkinci Parti: Üzüm Satışı Hazırlıkları	1
12.3.1945	İstanbul - Pire Vapur Seferlerine Başlanmak Üzeredir: İlk Seferi Yapacak Olan Konya Vapuru Yüklendi. Yarın Hareket Etmesi Muhtemeldir.	1
13.3.1945	İngilizlere Verilecek Üzümler: Birlikler Tacirlerin Ne Miktar Teslimat Yapabileceklerini Tesbite Başladı.	1
13.3.1945	Müstahsilden Afyon Mübayaası Şekli Tespit Edildi: Ofisin İngiltere'ye Bir Parti Daha Afyon Satacağı Bildiriliyor.	1
13.3.1945	Serbest Döviz ve Pamukla Pamuk İhracı Serbest Bırakıldı: Evvela Ziraat Bankası Elindeki Pamuklar İhraç Edilecek	1
15.3.1945	İhracatçılar, İkinci Bir Parti Üzüm Satışına Yanaşmıyorlar: İsviçre Yolu Açılmış ve Diğer Memleketlerden Daha Yüksek Fiyatlarla Talepler Artmıştır.	1
15.3.1945	GÜNLERLE BERABAR: Tükel: Kaçırılan Fırsatlar	1
16.3.1945	İngilizlere Dört Bin Ton Daha Üzüm Satıldı: Bu Miktarın Mühim Kısmı İnhisarların Elindekilerden Sağlanacak.	1
16.3.1945	Rumenlere Verilecek Pamuk ve Palamutlar Tespit Ediliyor: İç Durum Münasebeti ile Muhaberat Kesilmiş Olmakla Beraber Müzakerelerin Yakında Biteceği Umuluyor.	1
16.3.1945	Dış Talepler Artıyor: Palamut, Mazı ve Kitre Talepleri Artıyor.	1
16.3.1945	Yunan Vapuru Un Getirdi.	1
16.3.1945	İsveç, Kağıt Mukabili Üzüm Alıyor.	1
16.3.1945	Filistin Türkiye'den Elma Bekliyor.	2
17.3.1945	Son Satış Üzerine: Üzüm Fiyatlarında Dün Yeni Yükselmeler Oldu: İnhisarlar Elindeki Stokların da Eritilmesi, Yeni Mevsime Ümitli Bir Giriş Sağlamıştır.	1
17.3.1945	Filistin' de Yeniden Birçok Ev Yapılacak: Bunun İçin Türkiye' den 1260 metreküp Kereste Alınacak	2
19.3.1945	Tütünlerimize Hariçte Gösterilen Rağbet	1
19.3.1945	İngiliz Gemisi Dün Hareket Etti.	1
19.3.1945	Amerika Hükümeti Palamut Navlulunu 22 Dolara İndirdi: Çuval Temin Edildiği Takdirde Amerika ile İş Olabileceği Sanılıyor	1
19.3.1945	Bulgaristan'a Hurda İncir Verilmedi	4
21.3.1945	Üzümlerin Yükleneşine Başlandı: Ayatısalınanın Getirdiği Mallar Gümrüğe Teslim Edildi.	1

Tarih	Haber	Sayfa
21.3.1945	Meyankökü ve Tütün Almak Üzere Amerikan Gemisi Bugün Geliyor	1
21.3.1945	Malta'ya Üç Bin Ton Bakla Gönderilecek	2
23.3.1945	Küçükbaş Hayvan Derileri İhracı Tamamen Serbest Bırakıldı.	2
23.3.1945	Orta Şark' tan Şarap İsteniyor.	1
23.3.1945	Mal Almak İsteyenler	1
23.3.1945	Valeksler İngilizlere Teslim Ediliyor	1
24.3.1945	İpekli Çorap İhracatı	2
24.3.1945	Pamuk İhraç Fiyatları Tespit Edildi.	1
24.3.1945	Bir Parti Çivi Geliyor.	1
24.3.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Şarap İhracatımızdaki Engel	1
27.3.1945	İngilizlere Satılacak Üçüncü Parti Üzüm	1
27.3.1945	Eski Tütünlerin İhracı	1
28.3.1945	Yunan Vapuruna Bakla Bekleniyor	1
29.3.1945	Amerikan Şilebi Tütün Yüklüyor.	2
29.3.1945	İsviçre' ye Satılan Malların Sevki	1
2.4.1945	Amerika' ya Satılan İncirler	1
2.4.1945	Afrika'ya Deri Mukabili Bal Mumu Verilecek.	1
2.4.1945	İsveç' e Gönderilecek Mallar	2
3.4.1945	İsveç' e Badem Satıldı.	1
3.4.1945	İhraç Mallarımızın Toplatılması	2
3.4.1945	İngilizlere Satılacak Üzümler	4
4.4.1945	İzmir' den Pastırma İhraç Edilecek	1
4.4.1945	Dört Bin Ton Daha Üzüm Satılacak	1
4.4.1945	Yunanistan' dan Kasaplık Hayvan İsteniyor.	1

Tarih	Haber	Sayfa
5.4.1945	Üzümler Hazırlandı.	1
6.4.1945	Son Parti Üzümün Sevkiyatına Başlandı: Yeni Satış İçin de İnhisarların Tüccarla İşbirliği Memnunlukla Karşılandı.	1
6.4.1945	Balıkyağı İhracatı	1
7.4.1945	Amerikan Gemisine Tütün ve Meyankökü Verilecek	1
7.4.1945	Yunan Vapuru Bakla Alıyor.	1
9.4.1945	Kereste Mukabili Palamut Özü	1
10.4.1945	Bir İsveç Vapuru Daha Gelecek	1
10.4.1945	Orta Şark' a Kereste İhracatımız	2
10.4.1945	Amerikan Vapuru Gitti.	2
11.4.1945	Bulgarlar Palamut Mukabili Nohut Teklif Ediyorlar.	1
11.4.1945	İngilizlere Nohut, Mısır, Darı, Kumdarı Satılacak: Dün Piyasadan 55 - 60 Ton Arasında Nohut Mübayaa Edilmiş, Piyasa Hareketlenmiştir.	1
11.4.1945	Belçikalılar Mal Mübadelesi İstiyorlar	1
13.4.1945	Mısır ve Orta Şark' tan Palamut Talepleri	1
13.4.1945	Pamuk Mukabil Sakız Teklifi	2
14.4.1945	Serbest Dövizle Hububat ve Bakliyat İhracatı	1
14.4.1945	İngiltere' ye Üzüm ve Maden İhracatı	1
17.4.1945	Port - Saide Gidecek Gemi: İzmirli İhracatçılar, Vapurun İzmir' e de Uğratılmasını İstiyorlar.	1
17.4.1945	Bir Amerikan Vapuru Geldi.	1
18.4.1945	Amerikan Şilebi Tütün Yüklüyor	1
19.4.1945	Amerika' ya Tütün, Meyankökü ve Balı, Haşhaş Tohumu ve Kuru Meyve İhraç Edeceğiz.	1
19.4.1945	Beklenen Vapurlar	1
19.4.1945	Nohut Mübaayası Devam Ediyor.	1
19.4.1945	İsviçre' ye İncir Gönderilecek	1

Tarih	Haber	Sayfa
20.4.1945	Mısır' a Gönderdiğimiz Keresteler	1
21.4.1945	Fasulye İhracı Bazı Kayıtlarla Serbest Bırakıldı.	4
21.4.1945	Paçavralar, Kendir ve Keten İhracı Serbest	4
24.4.1945	Yunanistan' a Pamuk Çekirdeği Satıldı.	1
24.4.1945	Limanda Faaliyet Arttı: Amerikan, İngiliz, Türk Gemilerinin İhraç Mahsullerimiz Yüklenerek Sevk Ediliyor	1
24.4.1945	İnhisarlardan Alınan Üzümler	1
25.4.1945	Liman Boşaltıldı.	1
25.4.1945	Kepekli Un İhracı Serbest	1
25.4.1945	Un İhracına da Müsaade Edildi amma...	1
26.4.1945	İngilizler Üzüm Teslimatından Memnun Kaldılar.	1
26.4.1945	İsveç' e İncir Satıldı.	1
28.4.1945	Bir Yunan Vapuru Geldi.	1
28.4.1945	Balık İhracatı Üzerinde Duruluyor.	1
28.4.1945	Limon İhracına Müsaade Edildi.	1
28.4.1945	Amerikan Vapuru Geldi.	1
28.4.1945	Unlu Kepeklere Müşteri Bulunacak Mı ?	1
30.4.1945	Yunanistan' dan Sakız Mukabili Üzüm Balı İsteniyor.	1
2.5.1945	Üzümler Yükleniyor.	1
3.5.1945	Üzümlerin Teslimi	1
3.5.1945	Bölgemizden (Ege' den) İhraç Edilecek Maddeler	1
3.5.1945	İsviçre' ye Yeni Üzüm Satışları	1
5.5.1945	Yarın Bir Amerikan Gemisi Gelecek	1
7.5.1945	Amerikan Vapuru Tütün Alıyor.	1
7.5.1945	Bakla Talepleri	1

Tarih	Haber	Sayfa
8.5.1945	Yunanistan Bal Mumlarına Talip, Ticaret Bakanlığı ise Sakız Mukabili Mal Verilmesine Taraftar Değil.	1
8.5.1945	İngiltere Orta Şark ve Memleketimizden Taze Sebzeve Meyve Almak Kararındadır	2
9.5.1945	Dış Ticaretimiz	1
9.5.1945	Amerika' ya İhracat	1
9.5.1945	Yunanistan' dan İstekler	1
10.5.1945	Sudan Memleketimizden Kereste İstiyor.	1
11.5.1945	Yunanistan' a Gıda Maddesi Gönderiliyor	1
11.5.1945	Hayvan İhracı	1
11.5.1945	Amerikan Vapuru Bu Sabah Gitti.	1
11.5.1945	İngilizler Mahsullerimizin Fiyatlarını Yüksek Buluyor.	4
12.5.1945	Harice Bakliyat Satışı Bekleniyor.	1
12.5.1945	Orta Şark' tan Şarap İsteniyor: Şişe ile İhraca Müsaade Edilmemesi Güçlükler Doğuruyor; Bakanlığın Bir An Evvel Tedbir Alması Lazımdır.	1
12.5.1945	Fındık İhracında Kontrol Vesikası	1
12.5.1945	Orta Şark' ın Hububat İhtiyacı	1
12.5.1945	Liman Faaliyeti	1
16.5.1945	Beziryığı İhraç Edildi.	1
17.5.1945	Bakliyat İhracatı Serbest Bırakıldı: Sadece Ofisten Değil, Piyasadan da Alınıp Satılması Serbesttir.	2
18.5.1945	Kıbrıs' a Palamut Gönderildi.	1
18.5.1945	Yunanistan' a Balmumu Satıldı.	1
21.5.1945	Ofis İhraç Mallarının Fiyatı Serbest: Ofis Elindeki Hububat ve Bakliyat İçin Tacirler Hariçte Kaça Müşteri Bulurlarsa Ofisle Fiyattan Anlaşacaklar	1
21.5.1945	Amerika' ya Tütün İhraç Edildi.	1
22.5.1945	Kasaplık Hayvan İhracı	1
22.5.1945	Lübnan: Türkiye' den Gıda Maddeleri Alınacak	1

Tarih	Haber	Sayfa
23.5.1945	Amerika' ya Tütün Sevkiyatının Arkası Alındı.	1
23.5.1945	Hububat da İhraç Edeceğiz.	1
24.5.1945	Arızalı Mısır ve Küçük Fasulye İhracı Serbest	1
24.5.1945	İngilizlere Bir Parti Daha Üzüm Satılmasına Çalışılıyor	1
26.5.1945	Amerikalılara Yedi Bin Ton Krom Satıldı	1
26.5.1945	Mısır' a Türkiye' den Kereste Gitti.	1
30.5.2014	İngilizler Üzümlerimizi 45 Kuruştan Almak İstediler.	1
30.5.2014	Mahsullerimize Dış Talepler	1
31.5.2014	Memleketimizle İş Yapmak İsteyen Kıbrıslı Firma	1
31.5.2014	Malta' dan Büyükbaş Hayvan İsteniyor.	1
1.6.1945	Hububat İstekleri	1
1.6.1945	Yunanistan' a Kasaplık Hayvan Sevkiyatı	1
1.6.1945	Avrupa Memleketleri Türkiye' den Gıda Maddeleri Talep Ediyorlar.	1
2.6.1945	Yumurta İhracına Müsaade Edilmiyor: Mevsim İcabı Sarfiyatı Tamamen Durmuş, Stoklar Yüzlerce Sandığı Tecavüz Etmişler	1
2.6.1945	Pamuk İhraç Fiyatları	1
2.6.1945	Amerika' nın Aldığı Tütünler	2
4.6.1945	Deri İhracında Tahdidler Kalktı: Yunanistan' a Bir Miktar İhracat Yapılabileceği Umulmaktadır: Kuzu Derisindeki Tahdidin de Kaldırılması Lazımdır.	1
4.6.1945	Yunanistan' a Satacağımız Maddeler	1
5.6.1945	Krom Sevkiyatı	1
6.6.1945	Yumurta İhracı İçin Hala Müsaade Edilmiyor	1
7.6.1945	Orta Şark' ta Rakılarımıza Rağbet	1
7.6.1945	Memleketimizden Sünger İstekleri Arttı	1
8.6.1945	Hububat ve Bakliyat İhracatı: Ofisten Alınacak Malların Teslim, Tesellüm ve İhraç Vaziyeti Hakkındaki İzahname Geldi.	1

Tarih	Haber	Sayfa
8.6.1945	İsviçre' den Tütün İsteniyor.	1
8.6.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Kalkınma Yolundaki Şarapçılığımızı Yıkamayalım...	1
9.6.1945	Palamutçuların Durumu Fena: İhraç İmkanları Sağlanmadığı Takdirde Bu Yıl Mahsul Ağaçlarda Çürüyecek	1
11.6.1945	Ödemiş Şilebi İsviçre için Mal Yüklüyor.	1
11.6.1945	Akdeniz Çevrelerine Gönderilecek Mahsulat	1
11.6.1945	Amerikan Vapuruna Meyan Kökü Verilecek	1
11.6.1945	Irak' tan Kibrit Talebi	1
12.6.1945	Amerikalılar 25,000 Ton Krom Madeni Satın Aldılar	1
12.6.1945	İsviçre' ye Sevk Edilecek Mallar: Tacirler, Partilerin Alıcıyı Mutazarrır Edecek Şekilde Taksiminden Şikayetçidir.	1
12.6.1945	İngilizler Memleketimizden Palamut ve Tiftik Satın Alacaklar.	1
13.6.1945	Kumaş İhracatçısı Oluyoruz.	1
14.6.1945	İngilizlerin Teklifi Kabul Edilmedi.	1
16.6.1945	Bizden Mal Almak İsteyen Memleketler	1
18.6.1945	Yunanistan' a Cam Mukabili Kereste Verilecek	1
18.6.1945	Ödemiş İsviçre için Mal Yüklüyor.	1
18.6.1945	Dış Talepler	1
20.6.1945	Yunanistan' dan Yeni Teklifler	1
20.6.1945	İsviçreliler Üzüm Fiyatlarını Yüksek Buluyorlar.	1
20.6.1945	Amerika' ya Sevk edilen Miyan Kökleri	1
21.6.1945	Bakliyat İhraç Fiyatları: Ticaret Bakanlığı Fiyatları Değiştirmiş, Müşterek İhracat Usulüne de Son Vermiştir.	1
21.6.1945	Ödemiş Bu Akşam Tulon' a Gidiyor	1
21.6.1945	Motorla Sevkiyat	1
23.6.1945	Yunanistan Memleketimizden Naftalin İstiyor	1

Tarih	Haber	Sayfa
25.6.1945	Harice Palamut Satışı Teşebbüsü	1
26.6.1945	İhracatta Ambalaj Tahditleri Kaldırıldı.	1
27.6.1945	Sebze Meyve İhracatı	1
28.6.1945	Belçika' dan Taşıtı Kendi Vasıtaları ile Olmak Üzere Geniş ve Müsait Mübadele Teklifleri Yapılmaktadır.	1
29.6.1945	Yunan Vapuru Bekleniyor	1
30.6.1945	Mısır İhraç Fiyatları da İndirildi.	1
30.6.1945	Unra' ya Ait Gıda Maddeleri Yunanistan' a Veriliyor.	1
30.6.1945	Malta için Üçyüz Ton Fasulye Alınacak	1
2.7.1945	Tılan İçin Mal Yüklenmeye Başlandı.	1
2.7.1945	On bin Ton Krom Sevk Edildi.	1
2.7.1945	Yunanistan' a Gönderilen Gıda Maddeleri	2
3.7.1945	İhracatımızın Arttırılmasına Çalışılacak	1
3.7.1945	Dış Memleketlerden Talepler	1
4.7.1945	Yunan Vapuru Gelmedi	1
5.7.1945	Yeni Mahsul Üzüm Üzerindeki Tahmin ve Temenniler: İhraç Mallarımızın Standardizasyondan İhracatçılarımız da Memnundur.	1
10.7.1945	İsveç' e Yapılan Satışlar ve Üzüm Fiyatları	1
10.7.1945	Küllükte Beklenen Üzüm Gemisi	1
10.7.1945	Gülyağı İhraç Edilecek	2
11.7.1945	İzmir' e Gelecek İsveç Vapurları	1
11.7.1945	Dış Memleketlerden Talepler	1
12.7.1945	İsviçre' den Yeni Talepler Var.	1
12.7.1945	Amerikan Şilepleri	1
13.7.1945	Amerikan Vapuru	1
16.7.1945	İsveç Vapuru Bugün Geliyor	1

Tarih	Haber	Sayfa
17.7.1945	Bizden Kasaplık Hayvan İstiyor.	1
17.7.1945	Çam Fıstığı İhracatı	1
17.7.1945	Çam Fıstığı İhracatı	2
19.7.1945	Dış Memleketlerin Bizden İstedikleri	1
20.7.1945	Cezayir' e Satılan Arpaların Sevkinde Çıkan İhtilaflar	1
23.7.1945	İsveç Vapuruna Üzüm Yükleniyor.	1
25.7.1945	Irak' ta Türk İçkilerine Rağbet	1
25.7.1945	Mısır' a Şarap Satışı Yapılacak	1
26.7.1945	Defne Yaprağı	2
27.7.1945	Mal Almak İçin Emir Bekleniyor.	1
30.7.1945	Mısır' a Palamut İhracı Başlıyor.	1
30.7.1945	İsveç Gemisi Yük Almaya Başladı	1
31.7.1945	Malta' ya Nohut Sevk Ediliyor	1
1.8.1945	İncir İhraç Ürünlerinde Yüzde On Tenzilat Yapıldı.	1
1.8.1945	İsveç' e Gidecek Mallar	1
1.8.1945	İpek Çorap İhracı Teşebbüsleri	1
2.8.1945	Suriye' ye Şeker Satacağız	4
2.8.1945	İhraç Vergisi Kaldırılan Deriler	1
2.8.1945	Amerika' ya Sevk Edilen Kromlar	1
3.8.1945	Meyankökü İhracatı	1
7.8.1945	Formaliteler: İhracatımızı Müşkülleştiriyor.	2
7.8.1945	Saf Krom İhraç Edeceğiz.	1
10.8.1945	Cezayir' e İhraç Ettiğimiz Arpalar	1
11.8.1945	Dış Talepler	1

Tarih	Haber	Sayfa
15.8.1945	Üzümler Gönderilemiyor	1
15.8.1945	Orta Şark' a Palamut Gönderilecek	1
15.8.1945	Malta' ya Sevk Edilecek Nohutlar	1
18.8.1945	Hediyelik Üzüm Gönderilmesine Müsaade Edilmeli	1
20.8.1945	Domuz İhracına Müsaade İstendi.	1
20.8.1945	Amerika' ya Sevkiyat	4
21.8.1945	Arjantin' e Tütün İhraç Edilecek.	1
21.8.1945	Dış Talepler: Orta Şark' tan Kuru Meyve, Fransa ve İsviçre' den Deri Hububat İsteniyor.	1
23.8.1945	Yunanistan Kasaplık Hayvan İstiyor.	1
23.8.1945	Amerika' ya İhraç Edilen Mallar	1
24.8.1945	Yeni Mahsul Üzüm Satışları Üzerinde Tatmin ve Temenniler: İngilizlere ne Miktar ve ne Fiyattan Satış Yapabiliriz? Müdahale Mübaayasına Lüzum Görülüyor.	1
24.8.1945	Mısır' a Palamut Sevk Edilecek	1
25.8.1945	Bakla İhracı Serbest Bırakıldı: Ofisteki Stoklar Eridiğinden Tüccar ve Müstahsil Elindeki Baklalar da Serbestçe İhraç Edilebilecek	1
27.8.1945	Anason İhracına Müsaade Edilmeyecek	1
27.8.1945	Fındık, Koyun ve Keçi Derileri ile Kaba Palamut İhracatı: Bu Maddelerin Eylül Sonuna Kadar İhracına Bazı Şartlarla Müsaade Edildi.	1
28.8.1945	Hindistan' a Sevk Edilecek Mallar	1
31.8.1945	Mısır ve Filistin' e Çöven Gönderildi: Fiyatlar On Kuruşa Kadar Çıkmıştır. İsveç ve Sudan' dan da Yeni Teklifler Gelmiştir.	1
31.8.1945	Üzüm İhraç Fiyatları	1
2.9.1945	Amerika' ya Tütün İhracatı Başladı.	1
2.9.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Nazmi Topçuoğlu: İhracat Zorluklarının Kaldırılması Lazımdır.	1
4.9.1945	Kutuluk Kereste Temini: bir Heyet Ankara' ya Giderek Kerestelerin Ne Suretle Temin Edileceğini Görüşecek	1
5.9.1945	İhraç Mallarımızı Kendi Gemilerimizle Gönderemiyoruz, Çünkü ...: Navlun Yüksektir! Fakat Bunu Bir Türlü Anlatmak ve Dinletmek Kabil Olamıyor. Kendi Gemimiz Limanımızda Boş Dururken, Mısır Gemisi Pekala Yük Buluyor.	1

Tarih	Haber	Sayfa
5.9.1945	Orta Şark' a Yaş Meyve İhracı	1
5.9.1945	Amerika' ya Sevke Edilen Tütünler	1
5.9.1945	İngilizler Tekliflerini Yaptı: 49, 5 Kuruştan 44,500 ton 9 Numara Üzüm; 32 Kuruştan 8,00 Ton İncir Almak İstediklerini Bildirdiler	1
5.9.1945	Uruguay' dan Gelen Teklifler	4
6.9.1945	İngilizlere Yapılacak Satış	1
7.9.1945	Ankara' da Yapılacak Toplantı: Heyet Pazartesi Günü Hareket Edecek, Salı Günü Ticaret Bakanı' nın Başkanlığı' nda Toplanacaktır.	1
7.9.1945	Demir Şilebi	1
7.9.1945	Cam ve Deri Mukabilinde Kereste ve Salep Verildi.	1
11.9.1945	Ticaret Bakanı B. Raif KARADENİZ' in Gazetemize Beyanatu: İngilizlerin Üzüm ve İncirlerimiz için Yaptıkları Teklif Ankara' da Müsait Karşılandı.	1
13.9.1945	İngilizlerin İstedikleri Mallar	1
14.9.1945	Orta Şark' tan Yeni Teklifler	1
14.9.1945	Bakla İhracatı	1
15.9.1945	İngiliz Teklifi Kabul Edildi: Mukaveleyi İmzalamak Üzere Birlikler Umumi Katibi Pazartesi Günü İstanbul' a Gidecek.	1
15.9.1945	Filistin ve Suriye' ye Tuvalet Eşyası, Pancar Küşpesi İhraç Edilecek	1
15.9.1945	İsveç' e Sevk Edilecek Üzümler	1
17.9.1945	Palamutçular Durumdan Ümitli: Yakında İşlerin Biraz Daha Açılacağı ve İhracatın da Artacağı Ümit Ediliyor.	1
17.9.1945	Sakız Mukabili Balmumu İhraç Edilecek	1
17.9.1945	Sütksit İhracına Müsaade Edildi.	1
17.9.1945	İngilizlerle Mukavele Hazırlanıyor.	1
17.9.1945	Amerikan ve İsveç Vapurları Mal Alıyor.	1
18.9.1945	Tuvalet Eşyası İhracına Müsaade Edilmiyor.	1
18.9.1945	Ankara' daki Heyet İstanbul' a Geçti: Yarın Yapılacak Toplantıdan Sonra Satış Mukavelesi İmzalanacak	1
18.9.1945	Bulgaristan Anason Mukabili Kendir İstiyor.	1

Tarih	Haber	Sayfa
18.9.1945	Amerika' dan 10.000 Ton Palamut İçin Teklif Yapıldı.	1
18.9.1945	Gravyer Peyniri	1
18.9.1945	İhracatı Arttırma Çareleri	1
18.9.1945	Badem Piyasası ve İhracatçılar: İhracat Yapılmadığı Takdirde Yüksek Fiyatla Mal Almış Olanlar Zarar Görecekler.	1
19.9.1945	Tütün Yükleyen Gemiler	1
20.9.1945	İngilizlere Satılacak Üzüm Mukavelesi Bugün İstanbul' da İmzalanıyor.	1
20.9.1945	Ticaret Bakanlığı Mevâsi İhracatçılarından Bir Heyet İstedi	4
21.9.1945	İngilizlere 25 Bin Tonluk Satış Taahhüdüne Girildiği Söyleniyor.	1
22.9.1945	İngilizlerle Mukaveleler İmzalanmadı	1
24.9.1945	İsviçre' den Üzüm İsteniyor.	1
24.9.1945	Amerikan İsteği Karşılanamıyor (Palamut)	1
24.9.1945	Badem İhracı Hazırlıkları	4
25.9.1945	Vişne Kuru İhraç Edilecek	1
25.9.1945	Kasaplık Hayvan İhracı Meselesi	1
25.9.1945	Fransızlar Kitre İstiyor.	1
26.9.1945	Amerika' ya 16,000 Ton Krom İhraç Edildi.	1
26.9.1945	Bir Amerikan Firmasının Geniş Talebi	1
28.9.1945	İhracatçılar Üzüm Almaya Başladılar: Dün Öğleden Sonra Piyasa Biraz Hareketlendi.	1
28.9.1945	Geçen Seneki Üzümlerin İhracı Serbest	1
28.9.1945	Hayfa' ya Keçi Sevk Edildi.	1
28.9.1945	Geniş Dış Talepler Oluyor.	3
28.9.1945	Yunanistan' a Kasaplık Hayvan Gönderilecek	4
29.9.1945	Romanya Palamut Alacak	4
29.9.1945	Haftalık İhracat	1

Tarih	Haber	Sayfa
29.9.1945	Sigalayağı İsteniyor.	4
1.10.1945	Bulgaristan' a Palamut İhraç Edildi.	4
2.10.1945	İşlenmiş İncir İhracı Tamamen Serbest Bırakıldı.	1
2.10.1945	İhracı Serbest Bırakılan Mallar	1
2.10.1945	Yunanistan' a Kasaplık Hayvan Gönderilecek	1
2.10.1945	Kanaviçe Verilecek	4
3.10.1945	Deri Lisansları	4
3.10.1945	İsviçre' ye Verilecek Şeker	4
3.10.1945	Necati Vapuru Gitti.	2
4.10.1945	Dış Talepler: Halı, Fıstık, Ham Deri İsteniyor.	4
5.10.1945	Amerika' da İhracat Serbestisi	4
6.10.1945	Amerika' ya İncir İhraç Ediliyor	1
6.10.1945	Dış Talepler	1
6.10.1945	Malta' dan Bakla İsteniyor.	1
8.10.1945	Amerikalılar Satılan Bakanlık Emriyle Yağ Çıkarılmak Üzere Mübayaâ Edildi: Ticaret Bakanlığı Borsada Kimlerin İmalci, Toptancı ve Perakendeci Olarak Mübayaalarda Bulunduğunu Sordu.	1
8.10.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Nazmi TOPÇUOĞLU: İhracat Zorlukları	2
10.10.1945	Dış Talepler	2
11.10.1945	İngilizler Palamut Almak İstiyor.	1
11.10.1945	Balmumu İhraç Hazırlığı	1
11.10.1945	Hariçten Kuru Meyve İsteniyor.	1
12.10.1945	Yumurta İhracı Serbest Mi? Değil Mi?	1
12.10.1945	Amerikan Vapuru Geldi.	1
13.10.1945	İsveç Üzüm İstiyor	4

Tarih	Haber	Sayfa
15.10.1945	Kaba Kumaşların İhracına Yakında Müsaade Edilecek	4
15.10.1945	Yabancı Memleketlerden Talepler	4
15.10.1945	Mahsullerimize Rağbet	4
16.10.1945	Yunanistan' a Kasaplık Hayvan İhracatı	1
17.10.1945	Dış Talepler	4
18.10.1945	Navy Sert	1
18.10.1945	Tahditler Yüzünden İhracat Yapamıyoruz.	1
19.10.1945	Suriye' ye Kasaplık Hayvan Satışı	1
19.10.1945	Dış Talepler	3
20.10.1945	Üzüm İhraç Fiyatları	1
22.10.1945	Yunanistan' a Yulaf ve Arpa Gönderilecek	1
26.10.1945	Hahırlarımıza İstek Fazla	1
27.10.1945	Üzüm Teslimatına Başlanıyor	1
27.10.1945	Takas İşlerindeki Güçlük: Müsaadenin Geri Alınması Vesair Sebepler İthalatçı Mutezarrır Ediyor.	1
27.10.1945	Fındıklar İçin Navy Sert Verilmedi.	2
27.10.1945	Fındıklar İçin Navy Sert Verilmedi.	1
31.10.1945	Irak' a Kalay İhraç Edilecek: On Üç Liraya Kadar Düşmüş Olan Fiyatlar Yeniden Yirmi İki Liraya Çıktı.	1
1.11.1945	Fransa' ya Palamut Satıldı.	1
1.11.1945	Gemilerimizde Yapılan İhracat	1
1.11.1945	İngilizlere Ait Üzümler İhraç Ediliyor.	1
1.11.1945	Amerikan Gemisi Tütün Alıyor	1
2.11.1945	İngiliz Satışının Teslimatı Ay Sonuna Kadar Tamamlanacak: Bundan Sonraki Satışlar için de Hazırlıklara Yakında Başlanacağı Tahmin Ediliyor.	1
2.11.1945	Mısır' a Kadın Çorabı Göndereceğiz.	1
3.11.1945	Cezayir' e Bakla Sevk Edilecek	1

Tarih	Haber	Sayfa
5.11.1945	İşlenmiş Tütün Satışları	3
5.11.1945	İhraç Edilecek Kuru Üzümlere Dair Bir Karar	4
5.11.1945	Palamut Standart Tipleri	4
6.11.1945	İncir İhracatçılarına Kanaviçe Verilecek	1
7.11.1945	Hariçten Yüksek Fiyatla Tütün Talepleri Var.	4
7.11.1945	Arpa İhraç Edilecek	1
8.11.1945	Amerika' ya Kuzu Derisi Gönderiliyor.	1
8.11.1945	Amerikalılar Tütün İdaresinden de Tütün Almak İstiyorlar	1
8.11.1945	Pamuk Küspesi İhracatı	1
8.11.1945	Dış Talepler	1
9.11.1945	Yunanistan' dan Gıda Maddesi İsteniyor.	1
9.11.1945	Türk Şaraplarına Rağbet Fazla: Orta Şark' ta Çok Beğenilen Şaraplarımızı Satmak için Teşkilat Kuruluyor.	1
9.11.1945	Norveç Gemisi Küspe Yüklüyor.	4
9.11.1945	Mısır Memleketimizden Meyve Almak İstiyor.	1
10.11.1945	Odun İhracatı Durdu: Fethiye, Marmaris vesair Yerlere Gelen Alıcı Motorları Boş Dönüyorlar.	2
10.11.1945	Malta' dan Mevaşi İsteniyor Amma...	1
10.11.1945	Yunanistan ve İspanya' ya Serbest Dövizle Hububat Satıldı.	4
12.11.1945	Amerika' ya Kuzu Derisi Gönderiliyor: Koyun Derisi Fiyatlarının Yüksek Olması İş Yapılmasına İmkan Bırakmıyor.	1
12.11.1945	Yumurta İhraç Edilecek: Yunanistan' a Gönderilecek Yumurtalar İçin İstenilen Lisans Geldi.	1
12.11.1945	Hububat ve Zahire İhracatı: İstanbul' da Bir Müessese İspanya' ya 75,000 Ton Zahire Gönderiyor.	1
13.11.1945	Palamut İhraç Edilebilecek	1
13.11.1945	İkinci Parti Üzüm Satışı Yapılamayacak Mı?	4
13.11.1945	İpek Çorap İhracı Serbest.	1
20.11.1945	İkinci Parti Üzüm Satışı Yapılamayacak Mı?	1

Tarih	Haber	Sayfa
21.11.1945	Üzümlerin Sevkine Başlanıyor	1
21.11.1945	Malta' dan Bakla İsteniyor.	4
21.11.1945	İngiltere' ye Bir Buçuk Milyon Liralık Hububat Sattık	1
22.11.1945	Üzüm ve İncircilere Kanaviçe	1
22.11.1945	Pamuk Kuspeye İhraç Edildi.	1
22.11.1945	İhracat Kontrolör Namzedi Alınacak	4
24.11.1945	Üzüm Satışları Meselesi: İhracatçılardan Bir Kısmı Opsiyonlu Satışın Durdurulmasını İstiyor.	1
26.11.1945	Tütün İhracatı Hızlandı.	1
26.11.1945	Yumurta İstekleri	4
27.11.1945	Amerika' ya Kabul Edilmeyen İncirler: Ziraat Enstitüsünün Müdahalesi Üzerine İzmir' den Gönderilen İncirlerden Bir Kısmı İyi İşlenmediği İçin Amerika' ya Sokulmadı.	1
27.11.1945	İsveç Cıva Alacak	1
27.11.1945	Amerika Kuru Meyve İstiyor.	1
27.11.1945	Kıbrıs' tan Isparta Börülcesi İsteniyor.	1
27.11.1945	Yedi Bin Tonluk Palamut Satışı	3
30.11.1945	İhracatçılar Birliğindeki Toplantı: Satışların Standart Tiplerle Yapılması Uygun Görüldü.	1
30.11.1945	Amerika' ya Sokulmayan İncirler Meselesi	1
1.12.1945	Şayak İhracı Serbest Bırakıldı.	1
3.12.1945	İhraç Maddelerimizin Standart Tipleri	1
3.12.1945	Üzüm ve Tütün İhracatı	1
3.12.1945	Siparişlerde: Nazara Alınacak Noktalar	4
4.12.1945	Kaba Yün İhracatı	1
4.12.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Standardizasyon ve Bizdeki Tatbik Şekli	1
5.12.1945	Amerika' ya Gönderilen Tütünler	1

Tarih	Haber	Sayfa
5.12.1945	Bergama Fıstıklarına Rağbet Fazla	1
5.12.1945	İpek Çoraplar	1
5.12.1945	İsveç' e Zerdali Çekirdeği İhraç Edeceğiz.	1
6.12.1945	Yunanistan' a Kasaplık Hayvan Gönderiliyor.	1
6.12.1945	Lübnan da Şarap İstiyor.	2
7.12.1945	İsveç Palamut İhraç Edilecek	1
7.12.1945	İsviçre' ye Satılacak Tütünler	1
7.12.1945	İhracat Ruhsatnameleri Vize Edilecek	1
7.12.1945	Yunanistan' a Hububat İhraç Edilecek	3
7.12.1945	İhracatımızın Arttırılması İstendi.	3
8.12.1945	Dış Nakliyatımızın Kendi Vapurlarımızla Yapılmasına Çalışılıyor: Yeni Gemilerin Alınması İçin Teşebbüsler Devam Ederken, Tamir Mevzuu Üzerinde Duruluyor.	1
8.12.1945	İngilizlere Üzüm ve İncir Teslimatı Devam Ediyor: Taahhüt Edilen Miktar Tamamı ile Verdikten Sonra Yeni Görüşme İçin Teklif Yapılacak	1
8.12.1945	Yunanistan' a Tuzlu Balık Gönderilecek	2
10.12.1945	Çam Fıstığına Talep Fazla	1
10.12.1945	Mersin' de Hayvan İhracatı Fazla: Hayvan İhracıyla Memlekete 10 Milyon Dolarlık Döviz Temin Edilecek	1
11.12.1945	Yumurta İhracatı Durduruldu.	1
11.12.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Dr. Muhlis ETE: İhracatımıza Daha Fazla Önem Vermeye Mecburdur.	2
12.12.1945	İhracat Kontrolörlüğü	1
12.12.1945	Bazı Maddelerin İhracına Müsaade Edilecek	3
13.12.1945	Aksu Fazla Mal Alamadı.	1
14.12.1945	Belçika' ya Mazı Gönderilecek	1
14.12.1945	Hollanda' ya Satılan Palamutlar	1
14.12.1945	Danimarka' ya Kuru Meyve Satılacak	1

Tarih	Haber	Sayfa
14.12.1945	Fransa' ya Balıkyağı Sevk Edilecek	1
15.12.1945	Üzüm Teslimatı	1
15.12.1945	Yunanistan' a Sevk Edilecek Hayvanat	1
17.12.1945	Fasulye İhracını da Serbest Bırakılmamız?	1
17.12.1945	İsviçre' ye Gönderilecek Mallar	4
18.12.1945	İhracına Müsaade Edilen Maddeler	1
18.12.1945	Kanaviçe Dağıtımı	2
19.12.1945	Hububat İhracı Durduruldu: Stoklar Ancak Dahili İhtiyaca Kafi Gelecek Kadar	1
20.12.1945	Kutucuların Çivi İhtiyacı	1
20.12.1945	İsveç' e Satılacak Cıva Madenleri	3
21.12.1945	Amerika' dan İncir Sütü İsteniyor.	1
22.12.1945	Fransa ve Amerika' dan Taban İsteniyor: Helva İhracına Müsaade Edilmesi İçin Ticaret Bakanlığı' na Yeniden Müracaat Edilecek	1
22.12.1945	Gelen Vapurlar	1
22.12.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Nihat Eyriboz: Amerika İncir Sütü İstiyor.	2
25.12.1945	Sığır İhracatı	1
25.12.1945	Beklenen Yabancı Gemiler	1
27.12.1945	Yunanistan' a Arpa Gönderilecek	1
27.12.1945	Rodos' tan Kamyon Mukabili Et İsteniyor.	1
27.12.1945	Üzüm Talepleri	1
27.12.1945	Tahan Helvası İhracı için Teşebbüs	4
28.12.1945	Anason Aranıyor	1
28.12.1945	Fransa' ya Palamut Sevk Ediliyor.	1
29.12.1945	İngilizlerle Üzüm Satışı Görüşmeleri Haftaya Başlanacak	1
29.12.1945	Kıbrıs' tan Üzüm İsteniyor.	1

Tarih	Haber	Sayfa
29.12.1945	Üzüm Alacak Vapurlar	1
31.12.1945	İhraç Mallarımızın Durumu	4
31.12.1945	Filistin: Filistin' den Kuru Meyve İsteniyor.	1
31.12.1945	Kanaviçeler Bu Hafta Tevzi Edilecek	2

**Ek 5- 1945 Yılı Ticaret Gazetesi'nde Yer Alan İthalat Haberlerine İlişkin
Derleme**

Tarih	Haber	Sayfa
2.4.1945	Getirilen Pazenler	1
2.4.1945	Beklenen Vapurlar	1
3.4.1945	İthal Malları İstanbul' a Sevk Ediliyor.	2
4.4.1945	Kamyon Lastiği ve Kına İthal Edildi.	1
4.4.1945	Mersin' e Çuval Geldi.	1
4.4.1945	İsveç' ten Gelecek Tel ve Çiviler	1
5.4.1945	Amerika' ya Siparişler	1
6.4.1945	Romanya' dan Bir Parti Kereste Geldi	1
6.4.1945	Kalkülete Çuvalları	1
6.4.1945	Gelen Mallar	4
7.4.1945	İzmir' e İthal Edilen Mallar.	1
7.4.1945	Gelen Vapurlar	1
9.4.1945	Üç Amerikan Vapuru Bekleniyor.	1
10.4.1945	Zırnık İthalat	2
11.4.1945	İzmir' e Gelen Mallar	1
11.4.1945	Mersin' e Gelen Mallar	1
12.4.1945	Gomolok Getirilecek	1
12.4.1945	Amerikan Gemileri İthalat Eşyası Getirecekmiş	1
13.4.1945	Lübnan' dan 200 Ton Limon Alıyoruz.	1
13.4.1945	Cenup' tan Narenciye Geldi.	2
14.4.1945	Beklenen Vapurlar	1

Tarih	Haber	Sayfa
17.4.1945	Yüz Kuruşa Tutkal Getirtilebilecek	1
17.4.1945	Malta' dan Pamuk Çekirdeği İstiyorlar.	4
18.4.1945	İsveç' ten Gelecek İthal Eşyası	1
19.4.1945	Amerika' ya Siparişler	1
20.4.1945	Çuval ve Kanaviçe İskenderun' a Geldi.	1
20.4.1945	Soda ve Sakız İthal Edildi.	1
21.4.1945	Yunan Vapuru ile İthal Eşyası Bekleniyor	4
21.4.1945	Gelen Mallar	4
24.4.1945	Lübnan' dan Memleketimize Limon Gelecek.	1
26.4.1945	Fransa' dan Bazı Maddeler Getirtilecek.	1
26.4.1945	Sakız İthali	1
27.4.1945	İthal Mallarımız Gelmeye Başladı.	2
28.4.1945	Yunanistan Prina yağı Taklit Ediliyor.	1
28.4.1945	Lübnan' dan İthal Edilecek Limonlar	1
30.4.1945	Çuvalların Yola Çıkarıldığı Bildiriliyor: İş Bankası Vasıtası ile Hindistan' dan Çuval ve Kanaviçeler Yola Çıktı	1
2.5.1945	Malta' dan Bakla İsteniyor.	1
2.5.1945	Kahve Geldi.	1
3.5.1945	Kıbrıs' tan Düğme İthal Edildi.	1
3.5.1945	İskenderun' a Çuval ve Kanaviçe Geldi.	1
3.5.1945	İngiliz Vapuru Bekleniyor.	1
3.5.1945	İzmir' e Gelen Mallar	2
5.5.1945	Karanfil ve Tutkal Geldi.	1
5.5.1945	On Bin Tüp Ultraseptil Teklif Edildi.	1
5.5.1945	Üzüm Kutuları İçin Tel ve Küçük Çivi İstendi.	1

Tarih	Haber	Sayfa
7.5.1945	Otomobil Levazımı	1
8.5.1945	İngiltere' den Ucuz Çuval Gelecek.	1
8.5.1945	Gümrükte Tutulan Teller	2
9.5.1945	İngiltere' den Vapur Almak Teşebbüsleri	1
9.5.1945	Zamkı Arabi Getirildi.	1
10.5.1945	İsviçre' den Beklenen Mallar	1
11.5.1945	Cenuptan Limon Getirildi.	1
11.5.1945	Gelen Mallar	1
11.5.1945	Karabiber Geldi	1
12.5.1945	İngiltere ve Amerika' ya Yeni Siparişler	1
12.5.1945	Şerit Destere Getirildi.	1
12.5.1945	Jilet Geldi.	1
14.5.1945	İthal Edilen Mallar	1
14.5.1945	Afrika Limanlarında İthalat	1
15.5.1945	Kalaylar Yolda	1
16.5.1945	Avustralya' dan Teklifler Yapıldı. İthal Eşyası Yüklü Vapurlar Bekleniyor: Avustralya' ya Meyan Balı Satıldı.	1
16.5.1945	İthal Edilen Deriler Cenup İllerine Verildi.	1
16.5.1945	İngiltere' den Yeniden Kumaş Bekleniyor	1
16.5.1945	İngiliz Naftalini	1
17.5.1945	Üç Dolara Kalay Teklifleri	2
18.5.1945	Gelen Mallar	1
21.5.1945	Bir İsveç Vapuru Bekleniyor	1
22.5.1945	14 Kuruşa Diş Fırçası	1
23.5.1945	Muz İthali	1

Tarih	Haber	Sayfa
25.5.1945	Gelen Mallar	2
25.5.1945	Mersin' e Gelen Mallar	2
26.5.1945	Bağcılara Müjde: Amerika' dan 160 Ton Potas Yola Çıktı.	4
28.5.1945	Şap Getirildi.	4
29.5.2014	Bir Amerikan Vapuru Geldi.	1
29.5.2014	Gelen Mallar	1
30.5.2014	İthal Malları Bekleniyor.	2
30.5.2014	Mersin' e Gelen Mallar	1
31.5.2014	Kenya' dan Grafit Gönderilecek	2
31.5.2014	İlaç Gelecek	1
31.5.2014	Otomobil Yedek Parçası Geldi.	1
4.6.1945	Yunan Adalarından Teklifler: Keçi, Merkep ve Hayvan Mukabili Gümrüklenmiş Olarak 105 Kuruştan Sabun, 112 Kuruştan 2 Asit Zeytinyağı	1
5.6.1945	Otomobil ve Motor Getirtilecek	4
6.6.1945	Mersin' e Gelen Mallar	2
6.6.1945	İsveç Vapurları Gelemeyecek Mi?	2
7.6.1945	Adalardan Yağ İthali Meselesi: Mademki Tarım İthalat Yapamamış, Tacirler ise Bunu Başaracaklarını Söylüyorlar, Kararı Şümullendirmek en Doğru Karar Olacak	1
7.6.1945	Neftyağı Geldi.	1
7.6.1945	Yunanistan' dan Romanya' ya da Yağ Satılıyor	1
8.6.1945	Karbonat ve Süd Kostik İthalatı	1
8.6.1945	Gelen Kalaylar	1
9.6.1945	Amerika ve İngiltere' ye Siparişler	1
13.6.1945	Yunanistan' dan Neler Gelebilecek	1
13.6.1945	Gelen İlaçlar	1

Tarih	Haber	Sayfa
13.6.1945	Ampul ve Cam Geldi.	1
13.6.1945	Hindistan Cevizi İthal Edildi.	1
15.6.1945	Bir İngiliz Vapuru Bekleniyor.	1
15.6.1945	Güneysu İthal Malı Getirecek	1
15.6.1945	Gelen Mallar	1
16.6.1945	Düğme ve Kına İthal Edildi.	1
18.6.1945	İskenderun' daki Kanaviçeler	1
18.6.1945	İsveç Vapuru Yola Çıktı.	1
19.6.1945	Yeni Hazır Elbise Teklifleri	1
19.6.1945	Yeniden Kumaş Geldi	1
20.6.1945	Kalay Geldi.	1
21.6.1945	İthal Malları	1
21.6.1945	Eski Elbise Getirilemiyor.	2
22.6.1945	(Fuara) Dış Müracaatlar	1
25.6.1945	İthali Tahdit Edilen Mallar	1
25.6.1945	Bir İngiliz Vapuru Bekleniyor.	1
25.6.1945	Getirilecek İthal Mallar	1
25.6.1945	Filistin Firmaları İzmir' de Mümessil Arıyorlar	1
26.6.1945	İngiliz Gemisi Bugün Gelecek	1
27.6.1945	Bakanlık Müsaade Etti (Zeytinyağı)	1
27.6.1945	İngiliz Vapuru İthal Malı Getirmedi.	1
27.6.1945	Kakao ve Kalay Geldi.	1
27.6.1945	Astar Geldi.	1
28.6.1945	Bakır Şilebi İthal Eşyası Getirdi.	1

Tarih	Haber	Sayfa
28.6.1945	Bugün Bir Amerikan Gemisi Gelecek	1
29.6.1945	Seyahat Mecburiyetine Tabi Tutulan Kanaviçeler	1
29.6.1945	İzmir' e Gelen Mallar	1
29.6.1945	Mersin' den İthal Edilen Mallar	1
29.6.1945	Kahve Gelecek	1
2.7.1945	Filistin' den Jilet İthal Edildi.	1
3.7.1945	GÜNLERLE BERABER: Filistin' den Gelen Tıraş Bıçakları	1
4.7.1945	İngiliz Firmaları Fuarımıza İştirak Etmek İstiyorlar	1
4.7.1945	Kalay Geldi.	1
6.7.1945	İthal Edilen Mallar	1
9.7.1945	İngiltere ve Amerika' ya Yapılacak Siparişler	1
9.7.1945	Sütkostik Gelecek	1
10.7.1945	İzmir' e Ait İthal Eşyası	1
10.7.1945	İsveç Vapuru Limanımıza Gelecek	2
11.7.1945	Yeni Kalay Teklifi	1
12.7.1945	Yunan Şilebi Geldi.	1
12.7.1945	Mersin' e Gelen Mallar	1
16.7.1945	İskenderun' a Boıl Çuval Geldi.	1
19.7.1945	Gomalak Geldi.	1
20.7.1945	Gelen İngiliz Vapuru	1
20.7.1945	İthalat Eşyası Teklifi	2
21.7.1945	Gelen Mallar	1
24.7.1945	Gelen Mallar	2
26.7.1945	İthal Eşyası Bekleniyor.	2

Tarih	Haber	Sayfa
26.7.1945	Memleketimize Mal Satmak İsteyenler	2
26.7.1945	İthal Eşyası Bekleniyor.	2
27.7.1945	Gelen Mallar	2
1.8.1945	Düğme ve Basma Geldi.	1
1.8.1945	İzmir' e Gelen Mallar	1
9.8.1945	Gelen Mallar	1
9.8.1945	İskenderun' da Biriken Mallar	1
10.8.1945	Gelen Mallar	4
11.8.1945	Bir İsveç Gemisi İthal Eşyası Getirdi.	1
11.8.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Olmaz Yok; Yolunu Bulmak Lazımmış!...	1
14.8.1945	Elbise İthaline Müsaade Edilmesi Hayretle Karşılandı.	1
15.8.1945	Cam Geldi.	1
15.8.1945	Gelen Mallar	2
16.8.1945	Gelen Mallar	1
17.8.1945	Türkiye' ye Gönderilen Kauçuk	4
17.8.1945	Amerika' dan Sabunluk Yağ Getirtmek Teşebbüsleri	4
21.8.1945	Mısır Vapuru ile Gelecek İthal Eşyası	1
22.8.1945	İthalatta Yeni Kararlar: Akreditif Açılması, Müsaade Şekilleri Değişti. Lüks Madde İthalatına Müsaade Edilmeyecek	1
22.8.1945	Gelen Mallar	4
23.8.1945	Limanımıza Getirtilecek Şatlar	1
24.8.1945	İthal Mallarında Tenezzüller: Gelen Teklifler, Bazı Maddelerde Yüzde Elli Nispetinde Ucuzluk Olduğunu Gösteriyor.	1
24.8.1945	Liman Faaliyeti	1
27.8.1945	Ökçe Lastiği Teklif Edildi.	1

Tarih	Haber	Sayfa
28.8.1945	111 Numaralı Sirküler Geldi.	1
30.8.1945	Kına İthalatı	1
31.8.1945	Amerika' dan İthal Eşyası Gelecek	1
1.9.1945	Beklenen Eşyalar	1
2.9.1945	Anason İthal Ediyoruz: Tekel İdaresi İspanya, Yunanistan, Bulgaristan veya Suriye' den 300 Ton İthal Edecek	3
2.9.1945	Ucuz İnşaat Malzemesi Teklifi	3
2.9.1945	Kumaş Getirtilecek	3
5.9.1945	Mersin' e Gelen Mallar	2
6.9.1945	Çivi İhtiyacı Şiddetlidir.	1
6.9.1945	Gelen Mallar	2
6.9.1945	Çivi İhtiyacı Şiddetlidir.	
7.9.1945	Vagon ve Lokomotif Bekleniyor.	1
7.9.1945	İngilizler' den İki Şilep Alıyoruz	1
7.9.1945	Gelen Mallar	3
11.9.1945	Gelen Mallar	1
11.9.1945	İthal Malı Bekleniyor.	1
12.9.1945	Gelen Mallar	1
12.9.1945	Ruslar 18 Kuruşa Şeker Teklifinde Bulundu.	4
13.9.1945	Gelen Mallar	4
14.9.1945	Gelen Mallar	1
14.9.1945	Amerika' dan Çivilik Tel İthal Edildi.	1
14.9.1945	Sütksit İthalatı	1
18.9.1945	Kobra Yağı İthal Edilecek	1
20.9.1945	Takas ile İlaç İthali	1

Tarih	Haber	Sayfa
21.9.1945	Gelen Mallar	1
21.9.1945	Lüks Malların İthaline İzin Verilmeyecektir.	4
22.9.1945	İsveç' ten Gelen İthal Mallar	1
24.9.1945	İngiltere' den İthal Eşyası Geldi: Bu Gemiye Üzüm Bakla Yükletilecek	1
25.9.1945	Kıbrıs' tan Deri Geldi.	4
26.9.1945	İngiltere ve Amerika' dan Beklenen Mallar	1
26.9.1945	Amerika' ya Yeni Siparişler Yapıldı: Son Hafta İçindeki Siparişlerden çoğunun Akreditifleri Açıldı.	1
27.9.1945	İngiliz Kadın Kumaşları	1
27.9.1945	Gelen Mallar	1
27.9.1945	İthalatçılar Toplantıya Çağrıldı.	4
29.9.1945	İthalatta Yüzde Yerine Maktu Kar Var: Ticaret Bakanlığı' nın Sorusuna Alakalıları Menfi Cevap Vermişler, Yeni Bakanın Sistemini Takdir Etmişlerdir.	1
29.9.1945	Kamyon Geldi.	2
1.10.1945	Limanda Faaliyet Arttı: Üç Ecnebi, Üç Türk Gemisi Muhtelif İthal Eşyası Boşaltıp Yük Alıyorlar.	1
2.10.1945	Anason İthali	1
2.10.1945	Amerika Çam Fıstığı Almıyor	4
3.10.1945	Pullu Verilecek	2
3.10.1945	Mersin' e Gelen Kınalar	4
4.10.1945	Gelen Mallar	2
4.10.1945	İngiliz Vapuru İthal Malı Getirecek	4
4.10.1945	İsviçre' den Küşpe İsteniyor.	4
5.10.1945	Amerikan Memleketimizden Alacağı Muhtelif Maddeler	1
5.10.1945	İthal Malları Bekleniyor.	1
5.10.1945	Kontenjan Haberleri	4

Tarih	Haber	Sayfa
5.10.1945	Amerikan Vapurı Geldi.	4
8.10.1945	Sipariş Edilen İthal Malların Tescili Lazımdır.	1
11.10.1945	Amerika ve İngiltere' den Beklenen Mallar	1
12.10.1945	Mersin' e Zırmık Geldi.	1
15.10.1945	Amerika' dan Beklenen İthal Eşyası	4
17.10.1945	Çelik Boru ve Karanfil İthal Edildi.	4
18.10.1945	Yün ve Mensucat Gelecek	1
18.10.1945	Sakız Geldi	2
19.10.1945	Ödemiş İthal Eşyası Getirdi.	4
20.10.1945	Gelen Mallar	1
20.10.1945	Teneke İthal Edildi.	1
22.10.1945	Norveç Gemisi ile Gelen Eşyalar	1
25.10.1945	Beklenen Mallar	1
25.10.1945	Hazır Elbise Teklif Edildi.	2
25.10.1945	Mersin' den İthal Edilen Mallar	4
25.10.1945	Gelen Mallar	4
26.10.1945	İlaç Geliyor.	1
2.11.1945	Amerika' dan Beklenen İthalat Malları	1
2.11.1945	Demiryolları İdaresinin Lambaları Geldi	2
6.11.1945	Balık Ağı İpliği İthal Edildi.	2
6.11.1945	İzmir' e Gelen ve Fiyatları Tespit Edilen Mallar	4
9.11.1945	Çekya' dan Tuna Yolu ile Mal Geliyor.	1
9.11.1945	Amerika' dan Beklenen Eşya	2
10.11.1945	Çinko Levha Geldi.	2

Tarih	Haber	Sayfa
12.11.1945	Brezilya Kahvesi Bekleniyor.	1
12.11.1945	Cenuptan Gelen Mallar	2
14.11.1945	Ucuz Göztaşı Teklifi: Donatım Kurumunun 60 - 70 Kuruşa Sattığı Göztaşı 30 Kuruşa Satılabilecek, Fakat Bu İş Kurumun İnhisarında Olduğundan Yapılamıyor.	1
14.11.1945	İsviçre' den Eşya Getirtiliyor.	2
19.11.1945	Amerika' dan Gelen İthal Malları	1
19.11.1945	Mersin' e Gelen Mallar	2
21.11.1945	Yunanistan' dan Börülce İsteniyor.	4
22.11.1945	İsviçre' ye Gönderilecek Mallar	1
23.11.1945	İthal Eşyası Geldi.	1
23.11.1945	Mersin' e Gelen Mallar	2
30.11.1945	Mersin Birliklerinden İthal Edilen Mallar	2
30.11.1945	İzmir' e Gelen Mallar	3

**Ek 6- 1945 Yılı Ticaret Gazetesi'nde Yer Alan Ziraat Haberlerine İlişkin
Derleme**

Tarih	Haber	Sayfa
2.1.1945	İsviçre' ye Satılan Üzümler: Büyük bir müessesenin İsviçre'ye 4.000 ton üzüm sattığı ısrarla söylenmektedir.	1
2.1.1945	Tütün Tespit İşlemleri Tamamlanmak Üzere Bulunuyor: Yılbaşı münasebetiyle İzmir' e gelen eksperler yeni talimat alarak vazifelerine döndüler.	1
3.1.1945	Pirinç Piyasası: Piyasadan gelen haberlere göre pirincin vaziyeti iyidir. İyi pirincin fiyatlarında yükselme olmuştur.	1
3.1.1945	Akşehir'de Tonlarca Hububat Çürüme Tehlikesine Maruz.	1
4.1.1945	Üzüm Piyasasında Durgunluk: "Yirmi bin tondan fazla dış satış karşılanamaz mı?" : İnhisarlar İdaresi piyasadan tekrar üzüm almaya başlamışsa da bir seneki evvel mahsulü Mübayaa etmemektedir.	1
4.1.1945	İpek Böceği Tohumu Fiyatları: Bursa İpek Kozası kutusunun paketi 429 kuruş olarak tespit edilmiştir.	1
8.1.1945	Köylüye Toprak	1
9.1.1945	Tütün Piyasası Muayyen Zamanda Muhakkak Açılacaktır: İnhisarlar Vekilinin, ayın 13.'ünde bulunması kuvvetle muhtemeldir.	1
9.1.1945	Susam: Susam fiyatları yükseliyor.	1
9.1.1945	Üzüm Piyasasının Desteklenmesi İçin Fazla Gayret Lazımdır: İnhisarlar İdaresinin Serbest Piyasadan Da Üzüm Mübayaa Etmesi, Çok Büyük Faydalar Sağlamıştır.	1
10.1.1945	Adapazarı' nda Tohum Islah İstasyonu Kuruluyor.	1
12.1.1945	Çeltik Ziraatı: Daimi Bataklıkların Gerilerinde Yapılacak.	1
12.1.1945	Antakya: Bir Çiftçi Bankasına Kavuşuyor.	1
12.1.1945	Ziraat Vekaleti: Marazi Maddeler İçin Yeni Emir Verdi.	2
13.1.1945	Devlet Eli İle Ekim İşleri Tamamlandı.	4
17.1.1945	Zeytinliklerdeki Hastalık	1
19.1.1945	Hububatçılar Toplantı Yapacaklar: Susam Fiyatları da Gözden Geçirilecek	4
19.1.1945	Muhtelif Maddelerin Satışı ve Stok Durumları. Nohut, Bakla Stokları Kabarmış, Bazı İhraç Maddeleri Üzerine İse Muameleler Durmuştur.	4
19.1.1945	Yer Fıstığı Piyasası Ve Stoklar	4

Tarih	Haber	Sayfa
20.1.1945	Tohumluk Tevziatı	2
22.1.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Şefik BİLKUR: Köylümüzün Yıllık Geliri 2.500.000.000 Lirayı Aştı	2
22.1.1945	Zeytinyağı Mevrudatı	2
25.1.1945	Ege Bölgesi Büyük Bir Seylap Tehlikesine Maruz: Sular Gittikçe Kabarmakta, Ovaları Kaplamakta, Bazı Köprüler Yıkılmaktadır.	1
25.1.1945	Zeytinliklerin Islahı	2
25.1.1945	Yakında Piyasaya Bol Çay Çıkacak	4
26.1.1945	Şeker Kamışı Ekimi Genişletilecek	1
26.1.1945	Sonucu Müspet Olan Bir Deneme: Havana Tohumu İle Yetiştirilen Tütünlerden Pro Yapılıyor::	2
26.1.1945	Isparta'da Gül Bahçelerinin Sulanması	4
26.1.1945	Pamuk Konferansı Bahar'da Toplanacak	4
26.1.1945	Malatya ve Hatay'da Tömbeki İstihsalimiz Artıyor	4
27.1.1945	Narenciye Fidanlığı	2
27.1.1945	Yurttta Hava Durumu: Vaziyetin Ekim ve Mahsul Durumu Üzerine Faydalı Olacağı Anlaşıyor	3
29.1.1945	Tütünlerin Tesellümüne Başlandı	1
29.1.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Bu Kazanç Daha Önemlidir.	1
30.1.1945	Otuz Altı Saattir Fasilasız Yağmur Yağıyor: Kuyular Toprak Seviyesini Taşmış, Mahsul Büyük Zarar Görmüştür.	1
30.1.1945	Tütüncülere Fide Dağıtılacak	1
30.1.1945	Seyhan'da Çeltik Ekimi,	1
30.1.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Pamuğun Değer ve Ehemmiyeti	2
30.1.1945	Hububat Stokları	4
31.1.1945	Don Yaparsa Sebzelerin Katfesi Mahvolacak	1
3.2.1945	Sular Altında Kalan Arazi	1
5.2.1945	Tütün İşletme Kampanyası	1

Tarih	Haber	Sayfa
5.2.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Ahmet Kami ORAL Toprak Sahibi Köylümüzün Durumu Üzerine Düşünceler	2
5.2.1945	Kışlık Mahsul %70 Mahvoldu.	4
6.2.1945	Ofisteki Hububat Stokları	1
6.2.1945	Tütün İşçilerinin Yevmiyeleri Tespit Ediliyor.	4
7.2.1945	Pamuk Konferansına Müşahit Gönderiyoruz.	1
7.2.1945	Tütünlerin Getirilmesinde Güçlük Çekiliyor.	1
7.2.1945	Ağaçlandırma İşleri	2
8.2.1945	Vilayet Çevresindeki Zeytinlikler Büyük Zarar Gördü: Aynı Hasar Ayvalık Körfez Mıntıkasında da Mevcutsa Rekoltemiz Çok Düşecektir.	1
8.2.1945	Kozaların Hepsı Elden Çıktı.	2
8.2.1945	Tütün Amelesinin Yevmiyeleri	4
13.2.1945	Ceyhan' da Kuruyan Hububat	1
14.2.1945	Konya Ovasında Bereket Yılı	4
16.2.1945	Kükürt: Hususi Bir Firmanın Kükürtleri Yasak Edildi.	4
21.2.1945	Seylap ve Fırtınanın Zararları	4
21.2.1945	Bergama' ya Fidan Gönderilecek	2
21.2.1945	Kükürtlerin Randımanı Meselesi	2
21.2.1945	Çiftçiye Ziraat Aletleri Dağıtlacak	2
22.2.1945	Konya' da Meyvecilik Gelişiyor	1
23.2.1945	Torbalı Pancar Tohumu Çiftliği	1
24.2.1945	Bağcılar Kükürt ve Göztaşı İstiyorlar.	4
24.2.1945	Rodezya' da Türk Tütünü Yetiştirilmeye Çalışılacakmış	4
28.2.1945	Sert Havlar: Yalnız Sebzelere Zarar Vermiştir.	4
2.3.1945	Bağcıların Kükürt ve Göztaşı İhtiyacı Sağlandı:: 10 Bin Ton Kükürt ve Yeter Miktarda Göztaşı Varsa da Potas Yoktur.	3

Tarih	Haber	Sayfa
2.3.1945	Ağaç Hastalıkları Mücadelesi	4
5.3.1945	İzmir' e Külliyyetli Miktarda Akaryakıt Geliyor: İşler Bir Halde Bulunan 60 Traktör İçin Mazot, Gaz ve Benzin Ayrıldı.	1
6.3.1945	Toprak Ofisi Yeni Tedbirler Aldı.	1
8.3.1945	Yazlık Ekim İçin Şimdiden Geniş Tertibat Alınmıştır: Talep Vukuunda Verilecek Tohumlar İlaçlanmış ve Temizlenmiştir. Ziraat Vekaleti Yazlık Ekime Önem Veriyor.	1
8.3.1945	Orijinal Pamuk Tohumu	4
9.3.1945	Tarım Satış Kooperatifleri	1
9.3.1945	Orijinal Pamuk Tohumu	4
10.3.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Bu Sıcağa Kar Mı Dayanır?	1
12.3.1945	Evvela Devletin Elinde Bulunan Topraklarla Evkaf Malları Dağıtılacak: Toprak Kanunu Yakında Meclise Verilecek; Bir Toprak Bankası Kurulacaktır.	1
13.3.1945	İstihsal Mıntıklarında Zeytinyağı Stokları Azaldı	1
13.3.1945	Tütün Dikimi Faaliyetleri	2
14.3.1945	Ziraat İşletme Kurumunun Satış Müesseseleri	1
14.3.1945	Cenup Bölgesinde Biriken Narenciye Mahsulü: Bunların Karadan Getirilmesi Düşünülyorsa da Buna Pek İmkan Görülemiyor.	1
14.3.1945	Konya' da Aylık Hububat Satışı	4
14.3.1945	Vilayet Dahilinde Arazinin Tespitine Başlandı.	4
14.3.1945	Göztaşı ve Kükürt Tevzii Hazırlıkları	4
15.3.1945	Ziraat Aleti İçin Demir Getirildi	4
19.3.1945	Ağaç Bayramı ve Ziraat Balosu	2
19.3.1945	Haşarat Öldürücü Yeni Bir İlaç	4
20.3.1945	Kükürt ve Göztaşı İhraç Edilecek	1
20.3.1945	Cenupta Çekirge Akımına Karşı Tedbir	2
20.3.1945	Misket Bağcılarına Avans Veriliyor.	2

Tarih	Haber	Sayfa
20.3.1945	Toprak Mahsulleri Ofise Amerika' dan Silolar Getirildi: Ofisin Elinde 475,000 Ton Mahsul Alacak Silo Bulunuyor.	4
21.3.1945	Yazlık Ekiminin Arkası Alındı.	1
21.3.1945	Bademlerin Soğuktan Gördüğü Zarar.	1
21.3.1945	Zeytinlikler Hakkında Bir Şayia	2
21.3.1945	Ağaç Bayramı	2
22.3.1945	Ziraat Makinelerine Olan İhtiyaç	1
22.3.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Kükürt, Göztaşı İhtiyacı ve Fiyatları	1
23.3.1945	Sulu Çeltik Ekimi Yapılmayacak	1
24.3.1945	Hurda İnciler Tespit Ediliyor.	1
24.3.1945	Misket Bağcılarına Yardım Edilecek	1
24.3.1945	Tarım Tacirlere Yağ Satamayacak	1
24.3.1945	Kükürt ve Göztaşı Tevziatı	1
27.3.1945	Yabani Zeytinler Köylüye Verilecek	1
27.3.1945	Anason İstihali	1
27.3.1945	Bağcılara Yardım	1
28.3.1945	Turfanda Domates ve Bakla	2
28.3.1945	Tütün Ekimi	2
28.3.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Palamutçuluğumuzu Yıkılmaktan Kurtarmak için	2
31.3.1945	Tire Çiftçiler Kooperatif Toplantısı	1
31.3.1945	Domuzlarla Mücadele	1
2.4.1945	Pamukçular Tohumluk Temininde Güçlük Çekiyorlar	1
2.4.1945	Pulluk Dağıtımı	1
2.4.1945	Yığınlar, Çığ Gibi Harekete Gelmiştir.	1
4.4.1945	Kükürt ve Göztaşı Sevkiyatı	1

Tarih	Haber	Sayfa
4.4.1945	Bölgede Ceviz Yetiştirilecek	1
4.4.1945	Yabani Zeytinler Aşılması	1
4.4.1945	Yeni Silolar Kuruluyor.	1
4.4.1945	Yağmur Bekleniyor.	1
5.4.1945	Tütün Dikimi Hızlandı.	1
5.4.1945	Çam Fıstığı Rekolte ve Harici Satışlar.	1
5.4.1945	İpek Böcekçiliği	1
6.4.1945	Göztaşı Gönderilen Yerler	1
6.4.1945	Rize Çayı	1
7.4.1945	Tahmin Heyetleri	1
7.4.1945	Pamukçular Toplantısı (Milletlerarası Pamuk İstişare Toplantısı)	1
9.4.1945	Toprak Ofisinde Mübayaaya Hazırlıkları	1
9.4.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Ümit Verici Tedbirler	1
11.4.1945	Konya' da Kayısı Fazla Olacak	1
11.4.1945	Bağlarımızda Doğu İyi Görünüyor.	1
11.4.1945	Badem Rekoltesi	1
11.4.1945	Kışlık Mahsul Bereketlidir.	2
12.4.1945	Yeni Meyve Fidanlıkları Kurulacak	1
12.4.1945	Potas Getirtilmeye Çalışılıyor (İthal)	2
12.4.1945	Çekirge Mücadelesi	2
14.4.1945	Çiftçi Yağmur Bekliyor.	1
14.4.1945	Mazot Tevziatı	1
14.4.1945	Yunanistan' a Tohumluk Verilecek	1
14.4.1945	Tütün Rekoltesi Kabarık Olacak.	1

Tarih	Haber	Sayfa
16.4.1945	Pamukçular Konferansı Sona Erdi.	1
17.4.1945	Tütün Tohumu Tevziatı Bitti.	4
18.4.1945	Bağcıların İlacı	1
19.4.1945	Bahçelerin Akaryakıt İhtiyaçları	1
19.4.1945	Yerli Kükürte Rağbet Edilmiyor.	1
19.4.1945	Yazlık Ekim Tohumlukları	1
19.4.1945	Çekirge Mücadelesi	1
20.4.1945	Zeytin Hastalıkları İle Mücadele Başladı.	2
21.4.1945	Kükürtler Bağ Mıntıklarına Sevk Edildi.	4
21.4.1945	Ege Bölgesi Kuraklık Tehlikesi Atlattı.	4
24.4.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Ne Gaflet, Ne Düşüncesizlik	1
24.4.1945	Fırtınanın Zararları	2
24.4.1945	Eriklerde Hastalık	2
25.4.1945	Misket Bağ Yetiştirilmesine Çalışılacak	1
26.4.1945	Bergama' da Çürüyen Buğdaylar: Çay Kenarındaki Depolarda Çürüyen Buğdayların Kokusu Etrafa Yayılıyormuş	1
26.4.1945	Hastalık Saçan Çağla ve Erikler	1
27.4.1945	Yazlık Mahsul Çok Fazla.	1
27.4.1945	Soğukların Mahsullere Zararı: Turgutlu' da Bazı Bağlar Yanmış, Mahsuller Beklenen İnkişafı Gösterememiş, Tütün Ekimi Gecikmiştir.	1
27.4.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Bülent ÜSTÜNDAĞ: Türkiye' de Zeytinyağı Mevzuu	2
27.4.1945	Buğdayda Kızillık	2
2.5.1945	İlk Arpa	1
2.5.1945	Cenupta Şeker Kamışı Ekimi	1
2.5.1945	Kükürt Darlığı	1

Tarih	Haber	Sayfa
2.5.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Bülent ÜSTÜNDAĞ: Türkiye' de Zeytinyağı Mevzuu	2
2.5.1945	Akşehir' de Fırtınanın Hububata Zararı	4
2.5.1945	Faydalı Yağmurlar ve Yazlık Ekimi	4
3.5.1945	Misket Bağları Çoğaltılacak	1
3.5.1945	Sarayköy Kükürtlere de Kullanılacak.	1
3.5.1945	Mahsul Bereketli	1
3.5.1945	Bağlarda Hastalık Görülmüş	2
5.5.1945	Zeytin Hastalıkları İle Mücadele Başladı.	1
8.5.1945	Pamuk ve Tütün Ekimi: Bütün Mıntikalarda Tam Bir Faaliyet Vardır; Tütün ve Pamuk Ekimi Artmıştır.	1
8.5.1945	Toprak Ofisi Umum Müdürünün Beyanâtı	2
10.5.1945	Bakla Rekoltesi Çok Düşük	1
11.5.1945	Çam Fıstığı Rekoltesi Yüksek: Fiyat Fazlalığı Bu Mahsulümüzün de Harice Gönderilmesinde Güçlükler Tevlid Ediyor.	1
11.5.1945	Bergama Depolarındaki Buğdaylar	1
11.5.1945	Çekirge Mücadelesine Asker Yardım Ediyor.	2
12.5.1945	Mahsul Durumu	1
12.5.1945	Potas Bu Sene de Bulunamayacağı Benziyor.	1
12.5.1945	Anason Rekoltesi Noksan Olacak	1
15.5.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Kükürt Meselesini Kat' i Surette Halletmek Lazımdır.	1
15.5.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Süha Sükuti TÜKEL: Zeytinciliğimizi Bir Dava Olarak Ele Almasını Ziraat Bakanı' ndan Bekliyoruz	2
16.5.1945	Hatay' da Arpa Hasadı Başladı.	1
16.5.1945	Limon Ağaçlarını Saran Hastalık	1
17.5.1945	Tarımda İşletme Muhasebesi Kuruluyor.	2
18.5.1945	Patates İstihlakı Azaldı: Akşehir Bölgesinde Ödemiş Tohumuyla Mahsul Yetiştirilmelidir.	1

Tarih	Haber	Sayfa
18.5.1945	GÜNELERLE BERABER: Tükel: Tütüncüler Kooperatifi ve Müstahsil	1
21.5.1945	Heyet Yarın Gidiyor: İzmir Tütüncüleri İstanbul Heyeti ile Birlikte Ankara' ya Gidecekler	1
21.5.1945	Potasın Bulanamayacağı Artık Anlaşıldı.	1
21.5.1945	Anadolu' da Yağmur Bekleniyor: Yağmursuzluk Zararlar Tevhit Etmiş, Ekinler Boysuz Kalmıştır. Tütün Ekiminin Arkası Alındı.	1
21.5.1945	Yeni Mahsul Hububat Fiyatları	1
22.5.1945	Devlet Eli ile Ekim: Tarım Bakanlığı Kombinaları 770 Bin Dekar Arazi Ekiyor.	4
23.5.1945	Akşehir Bölgesinde Kurak Bir Afet Halini Almaktadır.	1
23.5.1945	Kükürt Temininde Karşılaşılan Güçlükler	1
23.5.1945	Bal ve Pekmez İstihlak Mevsimi Geçti.	1
25.5.1945	Bütün Yurtta Kuraklık Tehlikesi Fazla: Ege, Cenup ve Orta Anadolu Bölgelerinde Mahsul Yağmursuzluktan Zarar Gördü: Bugünlerde Yağmur Düşerse Orta Anadolu' da Durum Düzelecek Diğer Yerlerde de Çeşitli Mahsul Zarardan Kurtulacaktır.	1
25.5.1945	Hububat Yükseliyor.	1
25.5.1945	GÜNÜN MEVZULARI: MENNAN: Kozacılığımızı İnkişaf Ettirmeliyiz.	2
26.5.1945	Bağcılara Müjde: Amerika' dan 160 Ton Potas Yola Çıktı.	4
26.5.1945	Bağ Bölgelerinde Amele Yevmiyeleri Yüksek	1
26.5.1945	Salihli' de Pancar Ekimi	1
28.5.1945	Yayla Mahsulleri Müsait Görülüyor.	1
28.5.1945	Adana'da Normal Sıcaklıklar Var.	1
28.5.1945	Mevzii Yağmurlar	1
30.5.2014	Rekolte Tespit İşleri Hızlandı.	1
31.5.2014	Bu Yıl Zeytin Mahsulü Bol Olacak.	1
1.6.1945	Faydalı Yağmurlar	1
1.6.1945	Hem Fiyat Yüksek, Hem Satış Mecburi	1
1.6.1945	Kükürt İhtiyacı	1

Tarih	Haber	Sayfa
1.6.1945	Tütünlerin Kuraklıktan Gördüğü Zarar	1
1.6.1945	GÜNÜN MEVZULARI: TBMM' deki Tartışmalar Dolayısı İle: Ferda BİLİR: Zeytinyağı Meselesi	1
2.6.1945	Kuraklığın Ağaçlardaki Tesiri	2
4.6.1945	Anason Rekoltesi Noksan	1
4.6.1945	Türkiye Tarım Müzesi	1
4.6.1945	Kuraklığın Geniş Zararları: Susam, Tütün, Nohut ve Diğer Mahsulat Kuraklıktan Büyük Zararlar Görmüştür.	1
5.6.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Büyük Millet Meclisi' ndeki Tartışmalar Dolayısıyla: Ferda BİLİR: Zeytinyağı Sıkıntısından Hangi Makam Mesuldür?	2
5.6.1945	Hububat Fiyatlarının Tespiti	4
6.6.1945	Çukurova' da Keten Yetiştiriliyor.	1
6.6.1945	Topraklar Nasıl Kamulaştırılacak	1
6.6.1945	Tütün Hakkında İlk Tahminler	1
6.6.1945	Konya' da Kuraklık Tehlikesini Atlattı.	2
8.6.1945	Denizli' de Kuraklığın Zararları	4
9.6.1945	Potas İhtiyacı	1
11.6.1945	Hububat Fiyatlarında Yükselme: Kuraklığın Fiyat Yükselmesinde Fazla Tesiri Olmuş, Alışverişlerde Artmıştır.	1
11.6.1945	İpek Kozası	1
13.6.1945	Bağcılar Potas Bulunacak Diye Gevşemeyiniz.	1
13.6.1945	Misket Bağcılarına Yardım	1
13.6.1945	Mahsul Tahminleri	2
13.6.1945	Konya Ovasında Kuraklık Tehlikesi Kalmadı	2
15.6.1945	İlk Üzüm Tahminleri	1
18.6.1945	Tütün Rekoltesi Tahminleri	1
19.6.1945	Bağcı Potas Bulamayacaksınız Ona Göre Hazırlan	1

Tarih	Haber	Sayfa
20.6.1945	Potas İhtiyacı	1
21.6.1945	İncir Rekoltesi 30 Bin Ton Tahmin Ediliyor.	1
22.6.1945	Şerbetçi Otu Araştırmaları	2
22.6.1945	Kışık Mahsulatta Noksanlık	2
25.6.1945	Tütün Mahsulü Hakkındaki Tahminler	1
25.6.1945	Tarlalarda Faaliyet	1
25.6.1945	Beynelmilel Afyon Komitesi Toplanıyor.	1
26.6.1945	Anason Rekoltesi 50 Ton	1
26.6.1945	Haşhaş Ekilecek Yerler	1
27.6.1945	Bağcılar Kül Toplamaya Başladılar	1
27.6.1945	Bakliyat Stokları	1
27.6.1945	Bezelye Rekoltesi	1
27.6.1945	Saman Fiyatlarında Yükselmeler	1
28.6.1945	Toprak Ofisi Hububat Alımına Başlıyor	1
30.6.1945	Bergama' da Kuraklığın Zararları	1
3.7.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Vamık TAYŞİ: Memleketimiz Hububat Mahsulunde Verim ve Verimde Emniyet	2
5.7.1945	Dünkü Yağmurlar	1
6.7.1945	Çürüyen Buğdaylar	1
6.7.1945	Tahmin Komisyonu Toplandı.	2
6.7.1945	Zirai Donanım Kurumunun Bir Senelik Faaliyeti	4
7.7.1945	Tütün Mahsulünün Gördüğü Zararlar	1
7.7.1945	Körfez Mıntıkasında Zeytin Mahsulü Ümitli	1
9.7.1945	Pirinç İstihsalatımız Arttırılacak	1
9.7.1945	Mera Kiraları Bu Sene de Yükseliyor	1

Tarih	Haber	Sayfa
10.7.1945	Defne Yaprağı Toplanamıyor.	1
10.7.1945	Üzüm Rekoltesi	1
10.7.1945	Bari Sussalar da Zararlı Olmasalar	1
10.7.1945	Tütünler Kısmen Yağmurdan Faydalandı.	2
10.7.1945	Otuz Ton Pirinç Bozuldu	4
11.7.1945	Üzüm Bol ve İyidir: I-Fakat Bağcılar Potas Bulamıyorlar	1
13.7.1945	Manisa ve Turgutlu Bağcılar Adına Telgraflar Çekildi: Manisa' da 6 Bin, Turgutlu' da 4 Bin Üzüm Varmış; Fakat Yapılan İncelemelerde Bu Telgrafların Hakikate Uygun Olmadığı ve Telaşa da Lüzum Bulunmadığı Anlaşılmıştır.	1
14.7.1945	Dünkü Yağmurlar	1
16.7.1945	Manisa Bağcılarına 200 Ton Potas Geldi.	1
16.7.1945	Çukurova Pamuk Rekoltesi	1
17.7.1945	Kuraklığın Tesirleri: Mahsul, Bazı Bölgelerde Yüzde 60 - 70 Noksan İdrak Edildi. Saman ve Kepek Fiyatları Yükseldiğinden Kasaplık Hayvan Fiyatları Düştü.	1
17.7.1945	Tarım Kooperatif Umum Müdürü B. Sedat Dikmen' in İstifası	1
18.7.1945	Çukurova Pamuk Rekoltesi	1
19.7.1945	Çeşme' ye Düşen Yağmurlar Tütünlere Faydalı Oldu.	1
20.7.1945	Tütün Mahsulü Üzerinde Yapılan Tahminler: Bu Yıl Yapılan Fazla Ekim, Kuraklığın Zararlarını Hafifletmiştir.	1
20.7.1945	Sebze Bahçeleri Mazotsuz Bırakılmayacak	1
21.7.1945	Mahsul Rekoltesi Umumiyetle Noksandır.	1
23.7.1945	Tütün Rekoltesinde İlk Tahmin: İnhisarlar İdaresinin Rakamlara Müstenit İlk Tahminine Göre Rekolte 22 872 066 Kilo Olarak Hesaplanabilecektir.	1
24.7.1945	Otuz Ton Potas Yapıldı.	1
25.7.1945	Manisa Bağcılar Birliğinin Mütaleası	1
25.7.1945	Bağcıların İhtiyacı ve Gelen Potaslar	1
25.7.1945	Üzüm İncir Rekolteleleri	1

Tarih	Haber	Sayfa
25.7.1945	Hububat İhracatı ve Kuraklık	1
25.7.1945	Fındık İstihali Az Olacak	1
25.7.1945	Susam Stokları	1
26.7.1945	Meyve Bol Fakat Çürüyor.	2
27.7.1945	Çam Fıstığı ve Badem Rekoltesi: Fıstık Boldur ve Fiyatlar Düşmektedir, Badem Üzerine Alım ve Satımlar Olmaktadır.	1
28.7.1945	Bir Miktar Daha Potas Geldi.	1
28.7.1945	Pulluk Dağıtılacak	1
30.7.1945	Pamuk Rekoltesi Tetkikleri	1
2.8.1945	Kuraklıktan Zarar Gören Mahsulat	1
3.8.1945	Aydın Havalisinde Kalan Fıstıklar: Orman Müdürlüğünün Nakliye Vermesi Bekleniyor.	4
3.8.1945	Palamut Toplama İşleri Başladı.	4
4.8.1945	Yeni Zeytin Mahsulü	1
4.8.1945	Bahçe Motorları	1
6.8.1945	Sulama İşleri: Yakında Salihli Ovası da Baştan Başa Sulanacak.	2
7.8.1945	Meyveler İstihsal Mıntıklarında Çürüyor.	1
8.8.1945	Bölge' deki Madenler	1
9.8.1945	İzmir' de 80 Ton Potas Dağıtıldı.	1
10.8.1945	İncir Baremi Tespit Ediliyor.	1
10.8.1945	Pamuk, Üzüm, İncir Rekoltesi	1
11.8.1945	Yanan Pamuklar	1
11.8.1945	Bir Miktar Daha Potas Geldi.	1
14.8.1945	Yağlı Tohum Ekimi Çoğaltılacak	1
14.8.1945	Çürüyen Bostanlar	1
14.8.1945	İç Badem ve Malatya Pestili	1

Tarih	Haber	Sayfa
15.8.1945	Ege' de İlk Pamuk Yetişti	1
15.8.1945	Tütün Maliyet Hesapları İstendi.	1
15.8.1945	Samsun' da Tütün Rekoltesi Yüksek	1
17.8.1945	Tütüncüler Bir Rapor Hazırladılar	1
17.8.1945	Zirai Donatım Kurumunun Faaliyetleri	1
17.8.1945	Üzümcülerimizin Haklı Endişeleri	1
20.8.1945	Kuru Kayısı ve Pestil	4
20.8.1945	İstihsal Bölgelerinde Tahmin Rakamları Geldi: Tütün Rekoltesi Yirmi Sekiz Buçuk Milyon Kiloya Kadar Yükseliyor: Bazı Yerlerde Para Durumu Sıkışık Bulunan Müstahsilin Tütünü ya Para Mukabili veya Mübadele Sureti Satışı Söyleniyor.	4
21.8.1945	Kışlık Ekiminin Fazla Olmasına Çalışılıyor.	1
23.8.1945	İsabetli Bir Tedbir	1
23.8.1945	Tütün Kıрма İşi Tamamlanıyor: Alakalıların Kanaatine Göre Tütün Bu Sene Kolay Satılacak ve Fiyatlar Yüksek Olacaktır.	1
23.8.1945	Akaryakıt İhtiyacı	1
25.8.1945	Şiddetli Sıcaklar: Üzüm ve Pamukları Bozdu.	1
25.8.1945	Kurutulan Bataklıklar	1
27.8.1945	GÜNLERLE BERABER: Tükel: Bağcının Endişesi	1
28.8.1945	Sulama Hakkında Malumat İstendi	1
28.8.1945	Kışlık Ekim	1
30.8.1945	Kimyevi Gübre Kullanılacak	1
30.8.1945	Domuz Mücadelesi	1
31.8.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Vamık TAYŞI: Ziraatimizde Çeşitliliğin Önemi	2
2.9.1945	Palamut' un Durumu Feci	1
2.9.1945	Ziraat Aletleri Dağıtılacak	1
4.9.1945	İncir Baremi Yükseltildi.	1

Tarih	Haber	Sayfa
4.9.1945	İncir Mıntıkası	1
6.9.1945	Ticaret Ofisi Ambarlarındaki Mallar	1
6.9.1945	Köylüye Tohumluk Dağıtılacak	1
6.9.1945	Zirai Donanım: Gelecek Yıl İçin Şimdiden Hazırlanıyor.	1
7.9.1945	Palamut Rekoltesi Düşük: Gelen Malumat Mahsulün Bazı Yerlerde % 50, Bazı Yerlerde % 80 Noksan Olduğunu Bildiriyor	1
11.9.1945	Pamuk Çekirdeği Satışları: Ticaret Bakanlığı' nın Kaç Kuruştan Satılacağını Alakalılarına Bildirdi.	1
11.9.1945	GÜNLERLE BERABER: Nusret CEVAHİREL: Palamut ve Bugünkü Durumu	2
11.9.1945	Çukurova Pamukları Zarar Gördü.	4
12.9.1945	Pamukların Tespiti	1
13.9.1945	Zeytinyağların Toplanmasına Başlandı.	1
13.9.1945	Kara Saban Yerine Pulluk	4
14.9.1945	Burgaz' da Yanan Pamuk ve Tütünler	1
15.9.1945	Zeytin Ağaçlarında İnkişaf Müsait	1
15.9.1945	İncir Baremi Yeniden Yükseltildi: Müstahsile de Yüzde Yüz Nispetinde Avans Verilecektir.	1
15.9.1945	Toprak Ofisin Kanun Dışı İşleri Nasıl Yoluna Sokulacak?	1
15.9.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Süha Sükütü Tükel: Ege Pamukçularının ve Şehirlilerin Durumu	2
17.9.1945	Ofisin Malları	1
17.9.1945	Alaşehir' de Üzüm Vaziyeti	1
18.9.1945	Kredi Kooperatifleri Takviye Ediliyor.	1
19.9.1945	Akşehir Depolarında Çürüyen Ofis Buğdayları: Alakalıların Zaman Zaman Ortaya Attıkları Tekziplere Rağmen Mahsulün Çürütülmekte Olduğu Bir Hakikattir.	1
19.9.1945	Şerbetçi Otu	2
19.9.1945	Arjantin Keteni	4
21.9.1945	Aşılana Yabani Zeytinler	1

Tarih	Haber	Sayfa
25.9.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Ali Rıza GÜRSES: Fındık Meselesi	2
26.9.1945	Ofisin Hububat Fiyatları	1
26.9.1945	Memur Kumaşlarının Tevzi Şekli Tespit Edildi. Köylüye Bol Tohumluk Verilecek	1
26.9.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Dünya Mahsul Durumu Ne Halde	1
28.9.1945	Zeytinliklerin Tespiti İşi Tamamlandı.	2
29.9.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Hamit Sadi SELEN: Meyvecilik ve Türkiye	2
1.10.1945	Zeytin Mahsulü Ümitli Görülüyor: Bazı Yerlerde Ay Sonunda Toplamalara Başlanabileceği Söyleniyor.	1
3.10.1945	Bergama' da Zeytinliklerin Tımarında Karşılaşılan Güçlükler	4
4.10.1945	GÜNLERLE BERABER: Tütün Tohumu İşi.	1
5.10.1945	Çukurova' da Kerestecilik	1
5.10.1945	Donatım Kurumu Kazalarda Mümessillikler Kurulacak	1
5.10.1945	Toprak Ofisi Tekzip Ediyor: Akşehir' de Çürüyen Buğdaylar, Dünyaca Kabul Edilecek Miktarda İmiş!...	2
9.10.1945	Çukurova Pamuk Rekoltesi	1
9.10.1945	Zeytinler Dökülmeye Başlandı.	1
10.10.1945	Akşehir' de Afyonculuk Öldürülüyor.	1
10.10.1945	Yağlı Tohumlar Üzerine İşler	1
11.10.1945	Çürüyen Nohutlar	2
12.10.1945	ZİRAİ TETKİKLER: Dr. Ali Safi Ekinci: Hububat Tohumluklarında Aranılan Vasıflar Nelerdir?	2
13.10.1945	Yağ İşleri Etrafında: Tarıma Dokuz Milyon Lira Verilmesi Z. Yağının El Konulacağı Şeklide Tefsir Edilmişse de Bu Doğru Değil	1
13.10.1945	Zeytin Bolluğu Haberleri	1
13.10.1945	ZİRAİ TETKİKLER: Dr. Ali Safi Ekinci: Hububat Tohumluklarında Aranılan Vasıflar Nelerdir?	2
13.10.1945	Tohumluk Tahsis Edildi.	4
15.10.1945	Kışlık Ekim Başladı	1
15.10.1945	Afyon' daki Nohutlarda Bozuluyor: Afyon' da Limon Tuzu Fikdanı da Hüküm Sürüyor.	4

Tarih	Haber	Sayfa
18.10.1945	Yeni Silolar Kuruldu.	1
20.10.1945	GÜNÜN MEVZULARI: MENNAN: Maliyeti Yükselten Sebepler	2
22.10.1945	Ekim Faaliyeti	1
22.10.1945	Bataklıkları Kurutulanlar Arazi Sahibi Olacaklar	2
24.10.1945	Devlet Eliyle Ekim Genişletildi.	2
25.10.1945	Çiftçilere Pulluk ve Gübre Verilecek	2
27.10.1945	Donatım Kurumunun Açacağı Şubeler	2
31.10.1945	Zeytin Sineği ile Mücadele	4
31.10.1945	Ağaçlarda Haşaratla Mücadele	2
31.10.1945	Kuru Meyveciler Toplantısı	2
2.11.1945	Amerika' ya Traktör Siparişi Verilecek	1
2.11.1945	Tarım Bakanı Vadetti: Palamuttan Alınacak Rüsum Kaldırılacak	1
2.11.1945	Bahçe Motorları İçin Gaz İsteniyor.	2
2.11.1945	GÜNÜN MEVZULARI: MENNAN: Palamutçuluğumuzun Karşılaştığı Güçlük	2
3.11.1945	Hububat Ekimleri	1
7.11.1945	Tahmin Komisyonunun Faaliyeti	2
8.11.1945	Zahire Stokları, Piyasası, Fiyatları: Depolarda Yüzlerce Ton Nohut Hayvanlara Bile Yem Olamayacak Hale Geldi.	1
12.11.1945	Ege' de Şeker Kamışı Yetiştirilecek	1
12.11.1945	Tütüncüler Toplantısı	2
13.11.1945	Bu Senenin Tütünleri Çok İyi	1
13.11.1945	Ekim Faaliyeti	2
20.11.1945	Acaba Başka Yerlerde de Böyle Mi?: Ekim Meyvesi Geçmek Üzere Olduğu Halde Torbalı' da Hala Tohumluk Dağıtılacak.	1
20.11.1945	Tahmin Komisyonlarının Faaliyeti	2

Tarih	Haber	Sayfa
23.11.1945	Yunanistan' da Zeytin Bol	1
23.11.1945	Dikili' de Zeytin ve Palamut Durumu	1
23.11.1945	Pulluk Dağıtılacak	1
23.11.1945	Ofis Deposundaki Mallar Satılacak	4
24.11.1945	Palamut Mahsulünden Hala Ormaniye İsteniyormuş	1
24.11.1945	Çeltik Ekimi Memnuniyeti	1
26.11.1945	Hala Tohumluk Tevziatı İşi	2
27.11.1945	Ege Narenciye Mahsulü Müsait	1
27.11.1945	Toprak Ürünlerinin Devlet Teşkilatlarında Nakil	1
30.11.1945	Aşıl原因an Zeytinlikler	1
30.11.1945	Hali Araziyi Islah Edenler	3
1.12.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Kemal PEKER: Fındığın Maliyeti	2
1.12.1945	Ekim Faaliyeti	2
3.12.1945	Traktör Gelecek	1
3.12.1945	EGE' NİN İKTİSADİ DAVALARI: EGEOĞLU: İncirde Koliva Satış Usulünün İlgasının Yıldönümü Münasebetiyle	2
5.12.1945	Hala Tohumluk Dağıtılacak	1
5.12.1945	10 Yıldır Gelemeyen Tamim	1
5.12.1945	GÜNÜN MEVZULARI: Sebahattin Kapani: Tütün Servetimiz	2
6.12.1945	Portakal Teklifleri	1
8.12.1945	Tarla Fareleri İle Mücadele	2
11.12.1945	Tatbik Edilemeyen Bir Karar!	1
12.12.1945	Tohumluk Çekirdek Nasıl Ayarlanacak	1
13.12.1945	ZİRAİ BAHİSLER: Mehmet YÜKSEL: Çay Bitkisi ve Memleketimiz Ekonomisindeki Yeri	2
14.12.1945	Tütün Tohumu Tevziatına Başlandı.	1

Tarih	Haber	Sayfa
15.12.1945	Sellerden Zarar Gören Mezruat	1
17.12.1945	Potas ve Göztaşı Geldi.	1
18.12.1945	Kar Ağaçlarda Tahribat Yaptı.	1
18.12.1945	Tarım Umum Müdürü: İncirde Müstahsil Lehine Bir Neticede Elde Edilmiştir: Umum Müdürü Değişeceği Hakkında Çıkarılan Şayiaların Aslı Yoktur.	1
18.12.1945	Traktörlerden Bir Kısmı Geldi.	2
19.12.1945	Bağcılığın İnkişafına Çalışılıyor: İzmir' e 170 Bin, Karaborsada On Bin Çubuk Ayrıldı.	1
19.12.1945	Dört Yüz Bin Yabani Zeytin Dağıtıldı.	1
19.12.1945	Çeltik Ekim Sahaları Genişliyor.	1
19.12.1945	Müstahsile Dağıtılacak Gübreler	1
20.12.1945	Şeker Kamışı Ekiminden İyi Netice Alındı.	1
21.12.1945	Adana' da Filizlenen Buğdaylar	1
21.12.1945	Orak Makinelerin Dağıtımı	2
21.12.1945	Pamuk Kurdu.	2
21.12.1945	Yabani Domuz Mücadelesi	3
21.12.1945	DR. Sebahatin Kapani: Çiftçi Gözüyle Zirai Durumumuz	3
22.12.1945	Bol Portakal Bekleniyor.	1
26.12.1945	Kimyevi Gübrenin Kullanılışı	1
26.12.1945	Kemalpaşa' nın Mahsul Durumu	3
26.12.1945	Asma Çubuğu Tevziatı	3
31.12.1945	Zarar Gören Mahsulat	2
31.12.1945	Muhtaç Çiftçilere Dağıtılan Hububat	2
31.12.1945	Domuz Mücadelesi	2